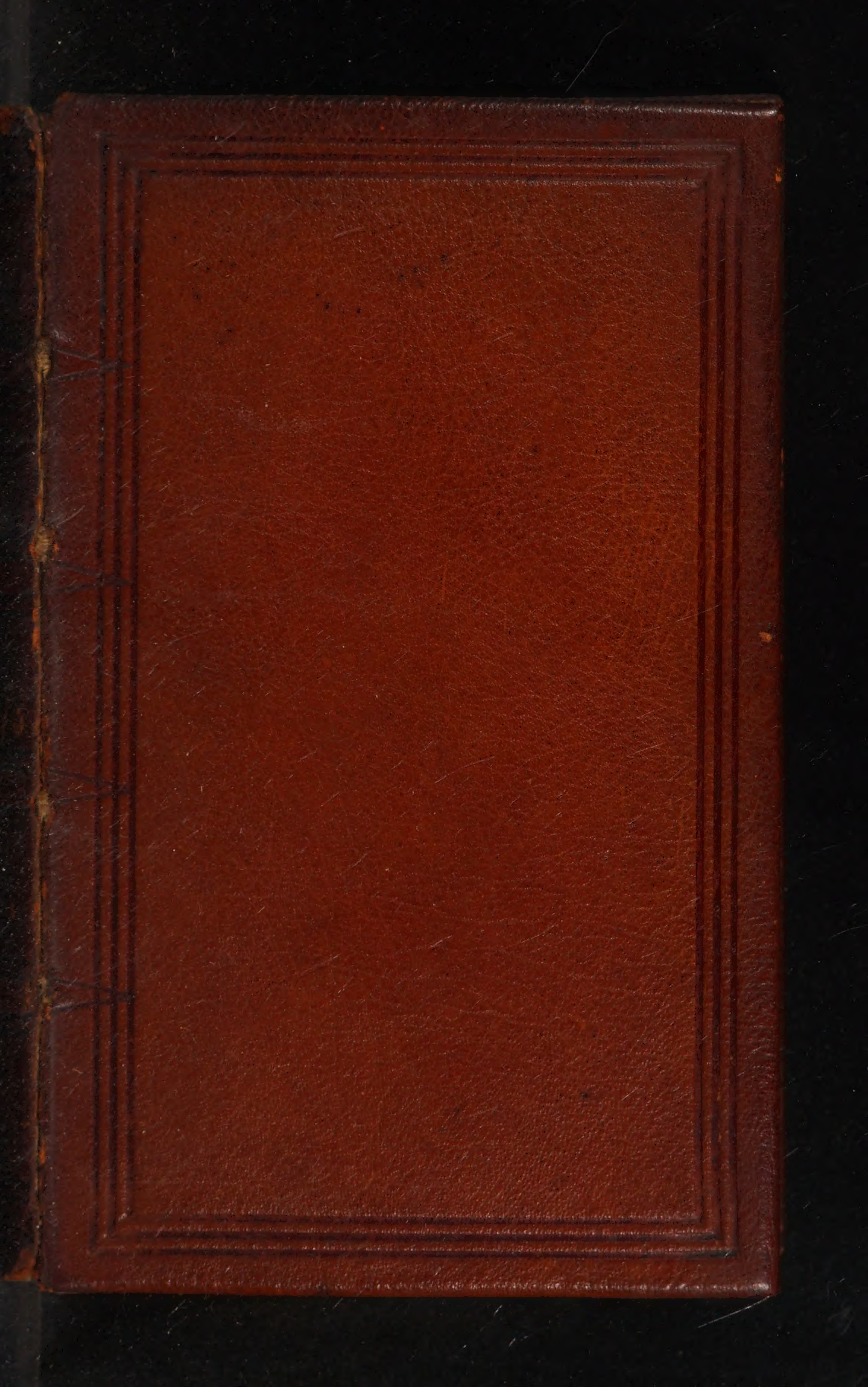
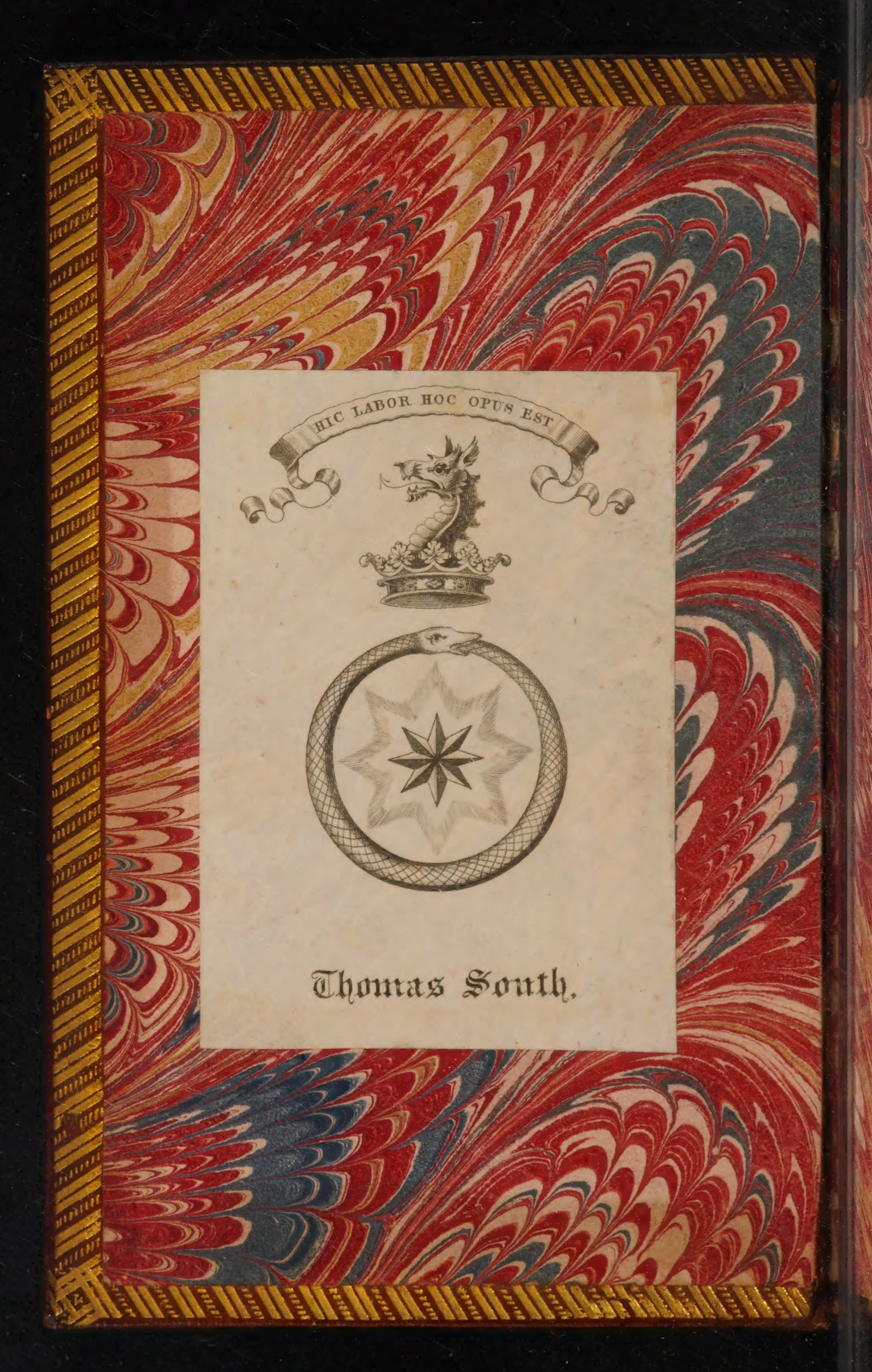

TOLLII
FORTUITA

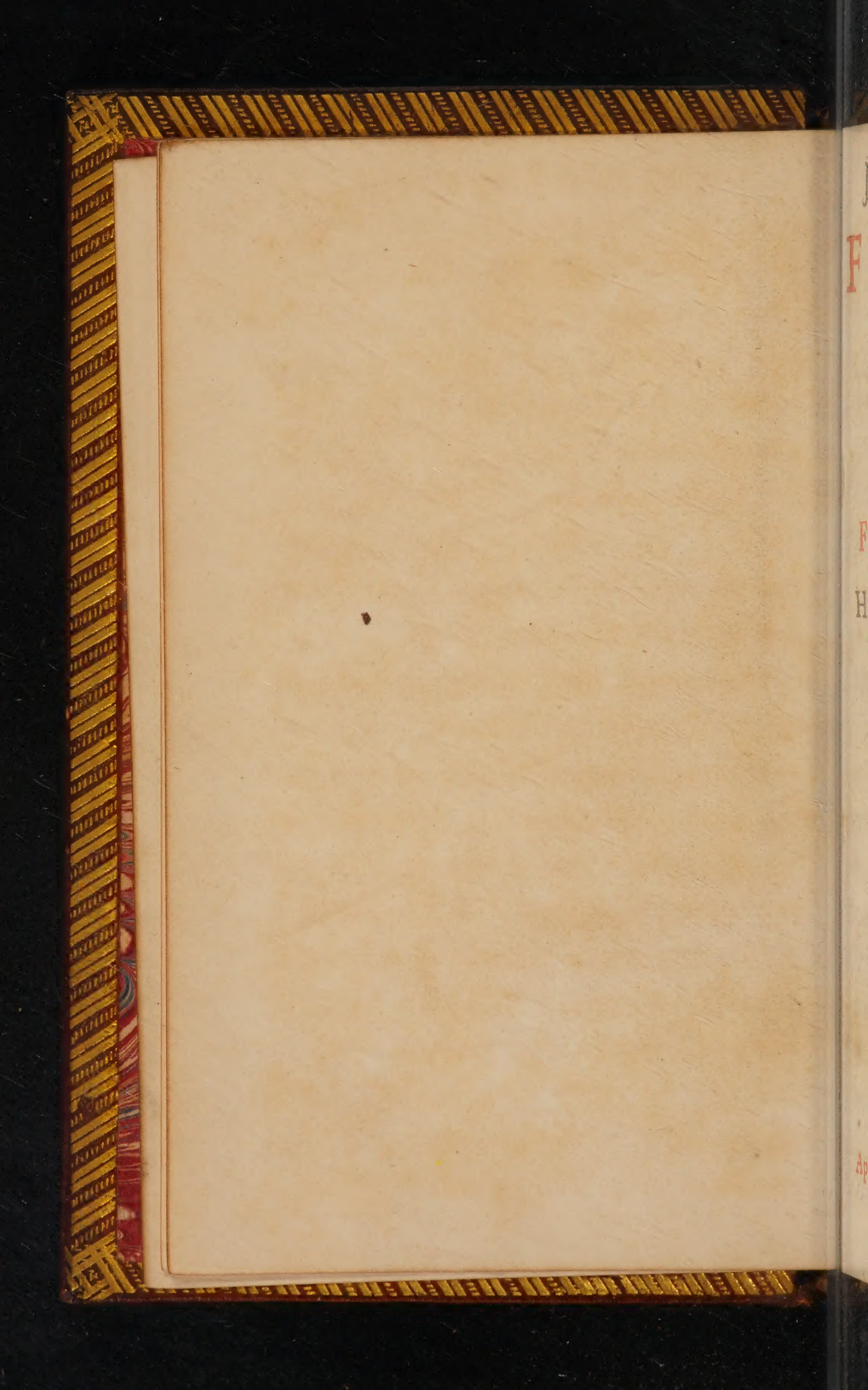

HIC LABOR HOC OPUS EST
Thomas South.

JACOBI TOLLII
FORTUITA,
In quibus, præter
CRITICA
nonnulla; tota
FABULARIS
HISTORIA GRÆCA, PHOENICIA, ÆGYPTIACA, ad CHEMIAM pertinere asseritur.

AMSTELÆDAMI,
Apud JANSSONIO-WAESBERGIOS
CIↃ IↃC LXXXVII.

SERENISSIMO ac CELSISSIMO PRINCIPI,

DOMINO,

DOMINO

FREDERICO,

D. G. Marchioni Brandenburgico,

S. R. I. Archicamerariatus & Electoratus Heredi,

Supremo DUCI *in Borussia*,

Magdeburgi, Cliviæ, Juliaci, Montium, Stetini, Pomeraniæ, Cassubiorum & Vandalorum, ut & in Silesia Crosnæ & Carnoviæ

DUCI

Burggravio Norimbergensi,

PRINCIPI

Halberstadii, Mindæ, & Camini,

COMITI

Hohenzolleræ, Marcæ, & Ravensbergæ,

D O M I N O

Ravensteinii, & Territoriorum Leoburgii & Butovii, &c. &c. &c.

Domino meo Clementissimo.

VEteris Poëtæ Comici dictum est, PRINCEPS SERENISSIME atque CELSISSIME, *Deos nos habere tamquam pilas*; id est, ludicra nos & ludibria esse fortunæ. Si quisquam id in se convenire verbum existimare possit, certe is ego sum, fortunæ παίγνιον, & si non pila, haud multum sane a consimili ludicro, puerili turbine, diversus. Agor nunc huc, nunc illuc: mutare cogor consilia; quæ bene capta cœptaque sunt, dimittere: inire pro illis alia nova; &, prout fortuna vult, exin velum vortere. Decreveram namque, promiseramque, (& videbatur illa

in

in initio adſpirare) Patri Tuo, PRINCIPI POTENTISSIMO, altiſſimum veteris Latii Poëtam LUCRETIUM cura mea, quantum illa ferebat, emendatum: Tibi, PRINCEPS SERENISSIME, vivendi tempore poſteriorem, & ad illam eloquii altitudinem viam aperientem LONGINUM, nova verſione, notiſque illuſtratum, conſecrare. At non illa paſſa eſt maligna, invida, & optimis meis ſemper obſtans conatibus, quam dixi, fortuna: injecit manum, objecit moras, & pro conſtantibus & certis, incerta ſubjecit & FORTUITA. Dubitavi aliquamdiu, faſne eſſet tam celſi faſtigii Principi libellum; qui fortunæ potius, quam ingenii foetus eſſet, offerre. Metuebam non populi

judicium, non eruditorum hominum, non aulicorum; ſed Tuum. Populus enim raro bene: eruditi pro ſua facilitate, atque conſuetudine: aulici ex ingenio Principum judicant. Sed Te, PRINCEPS CELSISSIME, ſolido, & inculpato, &, quod in viro Principe perrarum, multa eruditione, confirmataque aſſiduo literarum uſu ſapientia ſuffulto, excultoque præditum judicio jamdudum fama per univerſum terrarum orbem divulgavit. Hoc igitur judicium Tuum, PRINCEPS ERUDITISSIME, cunctantem deterrebat: cui nil niſi meditatum, limatum, terſumque fas ſit exhiberi. Verum quod indulgentia SERENISSIMI Patris Tui ELECTORIS iter Italicum auſpicaturo Celſitudi-

dinis Tuæ venerationem officii debiti mihi ratio imperabat, pepulit, ut clavus clavum, verecundia timorem. Pudebat enim; ſiquando ad SERENISSIMUM Patrem electiora quædam, quibus mirifice affici ſolet atque delectari, numiſmata Græca Latinaque afferrem, ad Te ſine munuſculo adire. Nec alio audieram Te magis capi, quam literario. Extorſi igitur ab irata fortuna, & eripui potius, atque abſtuli, quam impetravi, paucas haſce ſchedas: eaſque nunc NOMINI TUO, PRINCEPS SERENISSIME ac CELSISSIME, DICO, DEDICO, INSCRIBO: ea fiducia, fore, ut quum Pater ELECTOR, PRINCEPS vere OPTIMUS, ſingulari me nuper gratia & favore dignatus ſit, Tua, BENIGNISSIME

DOMINE, gratia porro foveat, atque tueatur. Ab hac enim interiorem, qua ad Budensem mihi, aliasque nobiles Bibliothecas excutiendas aditus pateat, impetraturum me spero commendationem: ut vel sic LUCRETIUS ac LONGINUS meus invita fortuna cultiores ornatioresque se tandem Vobis: SALLUSTIUS, FLORUS, PHÆDRUS, ARTEMIDORUS orbi se literato emaculatiores sistant. Hoc est, PRINCEPS SERENISSIME, quod a Serenitate Tua publice peto: a Divina vero privatim, precibusque assiduis, ut Te, ut Patrem ELECTOREM, universamque GENTEM BRANDENBURGICAM, quamdiutissime servet incolumes, & rem publicam felicissime administrare patiatur. Salve PRINCEPS

IN-

INDULGENTISSIME, & Vale. Dabam in ipſo itinere, poſtrid. Eid. Decembr. A°. CIↃ IↃCLXXXVI,

SERENISSIME ac CELSISSIME PRINCEPS,

SERENISSIMÆ CELSITUDINIS TUÆ

Venerabundus Cliens
JACOBUS TOLLIUS.

PRÆFATIO

Ad

LECTOREM.

HAbes hic, *Benivole Lector*, FORTUITA *nonnulla, quæ, ſicuti forte nata, ita effuſa potius, quam multo labore curaque parta ſunt. Verum tam malignam etiam in his fortunam expertus ſum, ut, niſi & amicorum exſpectatio, & nonnullæ rationes aliæ obſtitiſſent, primus illa velut abortum ipſe abjeciſſem. Adeo deformata cuncta ſunt erratis typographicis, iiſque ſæpe tam enormibus, ut ipſe, quid ſcripſerim, nonnumquam vix aſſequar. Acceſſit, quod cum mihi jam conſtitutum eſſet ipſi intereſſe editioni, nonnulla ultimæ curæ reliquerim: quæ poſtilla, interveniente altiore conſilio, non pro more meo diſpoſita emendatave, in manus venient tam malivolorum, quam ami-*

amicorum. Conatus quidem ſum, quantum fieri potuit, errores aliquot indicare: ſed in Græcis tam multos offendi, ut ab his notandis deſperatio me revocarit. Quare hoc unum rogo, priuſquam judices, erratorum indicem intueare. Ceterum quod argumentum ipſum attinet, non me fugit, quam inopinata, quam incredibilis, ac inepta mea de Græcorum fabulis ſententia illis occurſura ſit, qui Lapidem Philoſophicum merum ingenii commentum eſſe exiſtimant, neque in rerum natura umquam exſtitiſſe. Fruantur illi per me licet ſua incredulitate: nemini enim illam invideo. Velim tamen refutent eum, quem oſtendo, diverſarum gentium in variis fabulis concentum: & e cunctis proferant alicujus nominis unam mihi, cui cum ceteris omnibus, aut cum ipſa Lapidis

pidis natura non mirifice conveniat. Explico, vel ostendo Deorum omnium ferme in Chemia nomenclaturam; exhibeo originem & causam attributorum, & multo etiam plura tantum indico proprio ingenio enucleanda. Potuerant multæ aliæ fabulæ adjici: veluti illa non incelebris Augiæ, *in qua & etymon observari poterat, & Sol aut* Neptunus *pater, & armentorum fimus,* unica die, *id est unica fusione, in crucibulo ab* Hercule, *id est igne salino, repurgatus; idque immissis fluviis. Fluere enim materia debet, ut excernatur impurum sulphur: in quo tamen sal latitat agros fœcundans. Sic & de* columnis *Herculis, de* columnis *ad arcam Osiridis, de* columna *solis, & gemmantibus ex ea lauris; de* Petris *Ambrosiis, de* Cyaneis *insulis: de Minerva, Iside, Procne in* hirundinem *muta-*

is: de Luna, Iside, Astarte, Cybelle, Venere, cur illæ matres mundi, & magnæ matres: de Ovo Phil. mundi, Castoris, Pollucis, & Helenæ. De Sole ὠογενῆ: de octo Diis apud Diodor. Sicum, de octo præceptoribus Herculis, de octavo ejus anno & mense, quo stipendia decem absolvit, de octavo circuitu lap. philos. apud Basilium Valentinum: de horto Hesperidum collato cum horto Flammelli: de igne Ætnæo Basilii, comparato cum lampadibus Cereris, totoque λαμπαδηφορίας ritu; & cur in Promethei ara accendi talis lampas solita fuerit: de phallis templi Deæ Syriæ, de Priapo, de mysteriis Cereris Eleusiniæ, de Diana Priapia: de rore Philos. & imbre aureo, quo Danæ impleta: de imbre aureo Jovis Rhodio, & pluvia Philosophica: de tribus Nili nominibus: cur

Bac-

Bacchus Χοιροψάλας, & sus *Ægy-
ptiis exosa fuerit : cur* galli *albus
& croceus Anubidi dicati*; *cur idem in
tutela Mercurii & Solis*; *quid* Nergal
fuerit : *quid* leo alatus *in Chemia* ;
cur leonina *specie Michael*, *seu Phæ-
non*, *sive Saturnus Basilidianorum*: *cur
Solis simulacrum* album & nigrum:
cur cygnus & corvus *ei sacri* : *cur
hydra quibusdam* septem , *aliis* no-
vem *capitum* : *cur* Triptolemus
Musæo Oceani & Terræ filius : *cur
Venus* æstas , & *Saturnus* hyems:
cur hic latuerit : *quid sit* Latium
Philosophicum : *cur idem* Prome-
theus : *cur Vulcanus* ἀῤῥενόθηλυς,
& *cur sole occaso demum in Lemnum
deciderit*: *de fontibus ab Achille in lito-
re Trojano* , *a Pegaso in Parnasso* , *a
Cadmo Thebis*, *a Baccho* thyrso, *a Jano*
baculo *excitatis*: *cur Proteus* ἀμορ-

φο

φ@ & μυελώνυμ@ ὕλη mare *transierit. Potuerant, inquam, id genus plurimæ proferri, tractarique, nisi vel lectorum metuissem fastidium, vel temporis angustiæ me revocassent.*

Sed hæc iis abunde sufficient, & satisfacient, quibus Basilius Valentinus cum cura lectus fuerit, cujus Currum triumphalem Antimonii *nemo, quantum hactenus animadvertere licuit, intellexit. Explicabo illum cum volente Deo in commentario de Morbis Hominis Chemici. Omnia namque, quæ illic docentur, remedia ad hominem Philosophicum spectant: & hinc minime mihi mirum occurrit, si vulgaris illa ad literam præparatio mortalium generi pestifera magis quam salutaris sit. Si quid interea ex his profeceris, Lector humanissime, gaudebo: sin minus, illud cogites, velim, non omnibus omnia scribi, imo nec intelligi. Vale.*

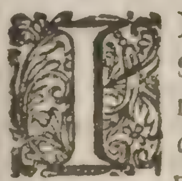
AUCTORES ILLUSTRATI,

aut emendati.

JACOBI TOLLII FORTUITA.

CAP. I.

Vetus Inscriptio illustrata.

INTRATE. NAM ET HIC DII SUNT. Et ecce in ipso aditu Juno PATULCIA adest, ut fores pandat. Invitat, ut se cognoscamus penitius, & ab ipsa auspicati PATULCIUM quoque Janum, *aliosque ab origine DIVOS*. Inscriptum veteri lapidi apud Reinesium, l. 33.

JUNONI PATULCIAE
T. FABATIUS TABULARIUS
OST. ET PROCURATOR FISCI
PATRONUS COLLEG. LENUNCUL.
IIII VIR QUINQUEN.

D. D.

Ad hanc inscriptionem Vir eruditissimus, & infinitæ lectionis ista commentatus est: *Cur JANUS modo vocaretur PATULCIUS, ut est apud Ovidium, modo CLUSIUS, ratio manifesta* 1. Fastor.
est, ob valvas ejus templi pro tempore patefactas, vel 129,
clausas. Cur JUNO PATULCIA, non item. Solus fortasse religionis hujus ἀρχιμύστης (alium enim præterea, qui vel nominarit saltem, non novimus) Fabatius dixerit. Divinandum igitur, tentandumque, si quam obscuro indictoque lucem inferre possimus. Cum Junonem puerperarum adsistricem esse, easque fovere, tuerique, & felices partus expedire modo dictum sit, accelerando vero, & facilitando enixui maxime

necessaria sit viarum, meatuum, clausuræ uteri laxatio, apertio, reseratio, & patura, etiam hanc a Junone provideri, & curari putaverunt, & ab hoc patulos præstandi, dispandendique locos beneficio, sive officio: PATULCIAM appellasse verosimile est: prorsus ut PANDAM dixerint, quæ Tito Tatio, Capitolinum ut caperet collem, viam panderat, atque aperuerat. Donum enim Junoni Patulciæ dedit Fabatius, postquam maturos aperire partus lenem eam experta, & periculi, laborisque soluta esset conjunx puerpera. Respexisse hanc videtur, & fortassis cognitam habuit ex hoc lapide Joh. Jov. Pontanus. Nympham enim agri Neapolitani ad Antinianum indigenarum unam finxit PATULCIDEM:

Arnobius l. IV.

Lib. II. Erid.

Nunc obfert sese choreis spectata PATULCIS,
Læta suis hortis, læta PATULCIS agris.

Hactenus optimus, dum fuit, senex. Videamus, ecquid & nos lucis amplius ad hanc illustrandam inscriptionem cum ex antiquitate, tum e Chemia nostra corradere possimus. Et hanc quidem per ipsam *januam* sat multam infundit Varro, qui Junonem JANAM esse docet. Servius etiam nonnullam confert, cui Juno PORTARUM dea est. Unde apud ipsum Virgilium,

Lib. I. rei Rust. c. 37.

ad Aen. II, 610.

——— Juno Scæas novissima PORTAS
Prima tenet.

Adhæc Kalendæ non primi tantum mensis, sed & reliquorum omnium, totusque item Januarius, in Junonis erant tutela. Atque hinc ipsa KALENDARIS. Unde facile liquet, cur PATULCIA dicta sit, quum ab ea PATULCIUS Janus appellatus sit JUNONIUS. Servius de Jano: *Alii PATULCIUM dicunt, quod patendarum (an patefaciendarum?) porta-*

Macrob. l. I Saturn. IX.

ad Virg. Aen. VII, 610.

rum

rum habeat poteſtatem Idem JUNONIUS. *Inde pulcre Juno* PORTAS APERIRE *inducitur.* Sequitur enim apud Poëtam:

> *Tum Regina Deum cælo delapſa morantis*
> *Impulit ipſa manu* PORTAS.

Et ipſa de Junone Janus apud Ovid. in Faſtis, ubi de Tatio rege:

> *Et jam contigerat portam, Saturnia cujus*
> *Demſerat appoſitas inſidioſa ſeras.*

Ab *aperiendo* eadem APERTA dicta. Et quia portæ clavibus aperiri ſolent, non modo κλῆδας γάμȣ φυλάττει, queis θύρας virginales aperit, ut eſt apud Ariſtophanem, ſed & Orpheo, ſeu potius Onomacrito παντὸς ΚΟ΄ΣΜΟΥ ΚΛΕΙΔΟΥ͂ΧΟΣ ἄνασσα vocatur. Jano conſimiler *claves* tribui ex initio Faſtorum Ovidii, & Albrido de Deorum imaginibus notius eſt, quam ut probandum videatur. Præterea Junonem pro aere accipi ſolitam fabularum explanatores docent. Nubes autem Cæli portæ. Sic Heſychius: Πύλαι ȣ̓ρανȣ̃, τὰ νέφη Porro è Macrobio, & aliis conſtat, Dianæ viarum omnium tribui ſolitam inſpectionem, non ſecus ac ipſi Jano, quem Apollinem Ἀλγιᾶ Deumque VIUM Mercurium προπύλαιον & πυλάοχον eſſe Dionyſium conſtat. Diana vero DEA JANA, item Ἐνοδία, Jo Proſerpina, Hecate πρόπυλα, niſi potius προπυλαία apud Heſychium legendum) Feronia, adeoque & Juno, eaque ITERDUCA, ipſa & MATER, & MATRONA, ſicut & Janus PATER, & deorum PRIMUS: contra idem & CLUSIUS, ac in antiquis marmoribus apud Boiſſardum, apertis clauſiſque vitæ portis vitæ neciſque arbiter.

Feſtus in *Aperta.*
in Theſmophor. ſc. ἁγιό νῦν extrem.
in Hymn. init.
Euſeb. Præpar. Euang. l. v, c. xiv.

arbiter. Juno Lucina eadem & τελεία,
Plutarch. in Numa — ac Libitina Venus, atque item πυλαῖτις
Minerva, non secus ac προπυλαία, & προθυραίων
Lycophron. p. 64. — Diana. Possunt & plura istiusmodi adferri,
queis par Patulcio Patulcia probetur. Sed ab ipsa potius natura plus utrique luminis petamus. quod in Novo Lumine Chemico nobilis Sendivogius liberaliter
Tract. 1. — suppeditat. *NATURAM*, inquit ille, *dico unam, veram, simplicem, integram in suo esse, quam DEUS ante secula fecit, & SPIRITUM ei inclusit. Scito autem Naturæ TERMINUM esse DEUM, qui & Naturæ PRINCIPIUM est.* (Hinc a
in hymnis — Jano & Vesta precum initium fieri solitum.) *Siquidem nullum finitur initium nisi in eo*
Florus lib. 1. — *in quo incipit.* (Unde Cælum Onomacrito ἀρχὴ πάντων, πάντων τε τελευτή: Et in Capitolio Dis reliquis cedentibus restitere Juventas, & Terminus.) *Dixi unicam esse tantum, per quam Deus OMNIA facit: E hac unica Natura RES OMNES proveniunt nec est in ORBE aliquid extra Naturam. Et quamvis aliquando abortus fiant, hoc non est Natura sed vel artificis, vel loci vitium. Natura hæc divisa*
hymn. in Solem. — *est in loca quatuor,* (unde Sol τετραβάμοσι ποο χορεύει apud Onomacritum, & *quadrifrons* Janus,) *in quibus hæc omnia operatur, quæ* apparent *&* in umbra *sunt; siquidem potius in umbra sunt quam ut vere appareant.* (Hinc Orgia, & Initia priscis nocturna.) *Mutatur in mare & femina & MERCURIO assimilatur, quia se jungit variis locis: & secundum Terræ loca bona vel mala res producit; licet non sint loca mala in Terra, prout nobis videtur. Qualitates autem sunt tantum quatuor & hæ omnibus insunt rebus, neque concordant; sed per una excedit aliam. Non est autem VISIBILIS*

licet visibiliter agat. (Hinc Natura eidem Onomacrito Ἄψοφον ἀςραγάλοισι ποδῶν ἴχνος εἰλίοςουσα.) *Est enim spiritus* Volatilis, *qui in corporibus suum agit officium; locum & sedem habet in voluntate Divina.* Hunc Spiritum volatilem masculum & feminam JANUM veteres & JANAM dixerunt, non, ut eruditi docte potius, quam vere existimant, a *Javano* Japheti filio, vel a *Jajin*, quod Hebr. vinum significat, ut ita e Jano Noe fieret: nec ab Aeölico ζὰν, unde ζανὸς *Janus*: sed ab *eundo*, ut vere Cicero: unde etiam Dianæ, non secus ac Mercurio, pedes dedicati; quod etymon in Græca quoque lingua, occurrit, ubi & Apollo & Diana ἴνιος appellatur: & Ιόπυρα τὸ ἰέναι, nec non φεραία, παρὰ τό φέρεσθαι apud Hesychium; Ἐπιπολὰ & Ἐγυθὼ Ceres apud eumdem, nota origine: atque item *Rhea*, παρὰ τὸ ῥεῖν, nomen accepit quomodo & AVENTINA ab *adventu* Latinis dicta est. In his enim figmentum fabulæ ad exprimendam rerum naturam excogitatæ, non autem historia vera respicienda est. Et sic *Veneri* non a *Benoth* Hebræorum, seu Phænicium, sed a *veniendo* nomen inditum: non secus ac *Aprili* mensi ab *aperiendo*, *Proserpinæ* a *Proserpendo.* Illa enim est; quæ annum aperit, sive eum vulgarem, ac naturalem; seu Chemicum, & arcanum capiamus, non secus ac ipse Janus.

Schol. Homer. Ιλ'ό Schol. Sophocl. Oedip. Tyr. p. 158. Festus, & Ursat. Monum. Patavin. p. 227. Selden. de Dis Syr. II. 7.

Quidquid est Hoc, OMNIA animat, format, alit, auget, creat,
Sepelit, recipitque in se omnia: omniumque idem est pater;
Indidemque eadem, quæ oriuntur, de integro, atque eodem occidunt.

Pacuv. apud Cicer. I de Divinat. c. 57.

Spencer. ad Origin. adv. Celsum p. 91. Macrob. L. 1. c. 9. Sat.

Hic eſt illa *Genius* nativitatis præſes, utrique ſexui communis, ſed in muliebri JUNONIS nomine notior, quod ad naturam confuſo genere ἀρσενόθηλυς. Hæc ſunt, quæ ad PATULCIAE Junonis illuſtrationem dicenda viſa ſunt. At nunc ad aliquam ipſis etiam tenebris afferendam lucem tranſeamus.

CAP. II.

Numerus Quinarius explicatus.

LYcophronis Caſſandram nocturnis horis mihi relegendam ſumens, quod utriusque tenebris pulcre inter ſe convenire exiſtimarem, duos in ea viros eruditiſſimos ad eandem voculam offendiſſe animadverti, cujus elegantiam non viderant. Ita vero Lycophron;

Verſ. 1391.

Καὶ χερσόνησον τοῦ πάλαι λακινείαν
Θεᾷ Κυρίτᾳ πάμπαν ἐξηχθημένου,
Τῆς παντομόρφου βασσάρας λαμπουρίδος
Τοκῆος, ἥτ' ἀλφαῖσι ταῖς καθ' ἡμέραν
Βούπειναν ἀλθαίνεσκεν αἰκμαίαν πατρὸς
Ὀθνεῖα γατομοῦντος Αἴθωνος πλεθρά.

Id eſt, ut Canterus vertit:

Et margineam peninſulam ejus qui, olim
Deæ Curitæ omnino fuit inviſus,
Omniformis meretricis vulpeculæ
Pater, quæ quæſtibus quotidianis
Immenſam fovebat genitoris famem,
Externas arantis Æthonis extremitates.

Meſtra, ſive ut alii, Metra, Eryſichthonis filia παντόμορφος hic vocatur, quæ in ſcriptis libris πεντόμορφος legitur cognomine non intelle-

tellecto, ideoque tum à Cantero, correcto (an corrupto,) cui hic male Meursius assensus est. Scaligerum vidisse verum inde conjecturam facio, quod ipsius illam versio non *omniformem*, sed *multiformem* vocet: quæ recta & proba hujusce vocis πεντάμορφος interpretatio est; & cum hac ipsa voce in alterius utriusque locum substituenda. Solebant enim Græci seu numeri, seu corporis magnitudinem addita vocula πέντε denotare, non secus ac dictione ἐννέα. Ita in Anthologia Græca anus quædam vivacissimæ senectutis Πενταχορώνη Ἑκάβη appellatur; id est, quæ multarum cornicum ætatem vivendo superaret. Sic & in eodem libro homo extremæ mendicitatis, ipsoque Iro pauperior, πεντεπενιχρὸς vocatur. Item de *decumanis* fluctibus in eodem Florilegio vocabulum πενταχυμίας usurpatur. Hujus ego augendi amplificandique significationis originem in hac dictione investigans, reperio hunc numerum cum maxime ad nos pertinere, atque ad artem nostram: fabulamque illam, ut alias multas, ex officina Chemica prodiisse. Est enim *Erysichthon* terram lacerans ac discerpens Acidum, omnia devorans; cui filia Μήτρα, vitalis scil. anima, alimentum quotidianum suppeditat; absque quo

Hesych. in ἐννεά-κορωνος. Lib. 11, in Vetulas.

Ipse suos artus lacero divellere morsu

cogitur, corpusque corpore alere. Metra igitur, vel Mestra, cujus *Neptunus* virginitatem abstulerat, eademque quæ Thetis, ad instar Protei,

Ovid. Lib. VIII Met.

Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cervus, & omne,

Alcali est, sive materia, quam *Deam Syriam* esse postea probaturi sumus, præbens *avido non justa alimenta parenti*. Huic quinarius numerus proprius est, quem Pythagorici τροφὸν appellabant, id est, *Altorem* seu *Nutritorem*: item γάμον, seu *conjugium*: quippe ex binario & ternario, femina & mare conflatum; qui ambo ad multitudinem magnitudinemque plurimum faciunt. Dignitas ejus, quem *Divinum* κατ᾽ ἐξοχὴν dictum esse Huetius vir eruditissimus docet, multis laudibus à Plutarcho ac Nicomacho extollitur: quos nec describere animus est, nec tamen omnino præterire argumentum sinit. Utemur igitur utroque, non abutemur, intermixtis aliis, ut varietas fastidium levet. Quod igitur ad opus nostrum attinet, pertinetque, πτύχες πέντε in Homerico Achillis clypeo fuere, quas Heraclides Ponticus de quinque zonis cælestibus accipit. Nos de quatuor operis nostri Philosophici elementis, & quinta Essentia Æthere a interpretabimur, de qua Cicero fusius, ubi de Aristotelis agit opinione. Quis in hac arte Achilles sit, suo deinceps capite latius exponemus. Quinque porro his elementis totidem respondent sensus, tactus terræ, gustus aquæ, auditus aëri, odor igni (quia exhalatio a calore proficiscitur) visus ætheri ac luci. Dicemus & alibi de mollitie nonnulla, ac duritie, de dulcedine, de harmonia Musica, cantuque, de suavi odore, ac tandem de visu & oculis, varietateque colorum, quæ omnia in opere nostro occurrunt, & pluribus illustrabuntur. Nunc tantum numerum tractabimus. Ut ad Elementa redeamus, tribui-

Plutarch. de Animæ procreat. p. 1017. Plato in Timæo. Plutarch. περὶ τοῦ εἰ, p. 388. & de Orac. defect. p. 429. & Auctor. Theologum. Arithmet. Ad Origen. p. 130. Ιλ. ύ. Allegor. Homeri p. 114. edit. Aldin. Academ. l. c. 7. Plutarchus de Ei.

buitur hic numerus etiam animæ & corpori; animæ, ut unitati, velut ætheri; corpori, ut quaternarium humorum numerum complexo. In ipſa anima quinque notantur partes, vitalis, ſentiens, appetens, iraſcens, ratiocinans. Et uti quinque ſenſus numeravimus, ita his ipſis animal quinto die creatum ab inanimato diſtinguitur. In corpore vero quinque numerantur Inteſtina, renes, pulmo, hepar, lien, cor. Digitos, ut rem parvam dictu, licet æſtimatione permagnam, omittam: Tranſibo & quinque viventium genera, aliaque id genus multa. Sed quod præcipuum in corpore & anima, SALUS, Græcis ὙΓΕΙ´Α, nôn tam literarum numero; quam ipſo pentagoni ſchemate notabilis eſt: quo in epiſtolis ſuis uſi quondam ſymbolo Pythagoræi. Plutarchus aliud nobis alibi ſchema à Platone excogitatum refert, in quo τὸ πεντάγωνον τῷ τρι-γώνῳ, καὶ τετραγώνῳ inſertum, multiplici reatu opus noſtrum repræſentat. Salutem vero n qualitatum, facultatumve conſiſtere harmonia veteres tradidere. Τῆς Ὑγείας συνεκτικὴ ἡ τῶν δυνάμεων ὑγροῦ, θερμοῦ, ξηροῦ, ψυχροῦ, πικροῦ, γλυκέως, καὶ τῶν λοιπῶν ἰσονομία. ἡ δὲ ἐν αὐτοῖς μοναρχία νόσων ποιητική. Et additur alibi ratio: πᾶσα ἥττου δύναμις, ἂν περιληφθῇ, πέφυκε μεταβάλλειν, καὶ τρέπειν εἰς ἑαυτὴν τὸ νικώμενον. Verba ſunt Vitruvii ex eadem diſciplina petita: *Ex principiis, quæ Græci* στοιχεῖα *appellant, omnia corpora ſunt compoſita: id eſt, calore, & humore, & terreno, & ære: & his mixtionibus naturali temperatura figuran-*

Plutarch. de Ei.
Plut. de Defect. Orac.
Philo de Mundi Opificio.
Nicom. in Theolog. Arithm.
Scholiaſt. Ariſtoph. Nubib. 163. p. de Iſide & Oſir.
Alcmæon. apud Plut. de placit. Philoſ. V. 30.
Plut. de primo frig. p. 953.
Lib. I. c. IV. Architect.

rantur omnium animalium in mundo generatim qualitates. Ergo in quibus corporibus exſuperat è principiis calor, tunc interficit, diſſolvitque cetera fervore, &c. Hic in Eryſichthone exſuperans *plura capit, turbaque voracior ipſa eſt.* Harmonia igitur requiritur: ſed & in hac quinarius numerus, uti & in aliis muſicæ partibus conſpicuus eſt. Videas enim in ea quintuplicem intenſionem vel remiſſionem vocis, δίεσιν, ἡμιτόνιον, τόνον, τριημιτόνιον, δίτονον. Nec alia hujus numeri ratio eſt in ipſa vocis modulatione ſunt; enim in ea τάσις, ὀξύτης, βαρύτης, ἄνεσις & ἐπίτασις. Jam & ipſæ voces nec plures, nec pauciores ſunt. Quas enim Græci poſteriores addidere vocalibus Η & Ω; duplicium figuræ ſunt, non autem ſimplicium vocalium notæ. Videre hoc Principes Auſtriaci, SALUTISque publicæ Symbolum Palatii Viennenſis portæ limini acreis literis inſcripſerunt:

Plutarch, p. 389. de Ei. & de Orac. defectu. Ariſtoxenus L. Element. Harmonicor.

A E I O V.

Nec enim mihi facile perſuaderi patiar, interpretandas eas cum vulgo, AUSTRIA ERIT IN ORBE ULTIMA. Μυστικώτερον eſt, quod illæ literæ continent. Nam & in gentilium, & in Chriſtianorum ſacris numerus hic in honore habitus. Hinc olim quinque partes initiationis Eleuſiniæ in quinque annos diviſæ, diſtinctæque: & quaſi noſtra ſacra non aliter, niſi ad Græcæ Theologiæ imitationem eadem effingendo conſtare poſſent, totidem olim fuere partes initiationis Chriſtianæ, uti erudite Caſaubonus adverſus Baronium docet. Hinc & quinquennale Pythagoræorum ſilentium: & quin-

Tertullian. adverſ. Valent. Theon. Smyrnæus p. 18 & 19, edit. Bullialdi. pag. 552. Servius ad 1. Aen. v. 287.

quin-

quinuales agones, & quinquennalia luſtra civitatium : hinc & πένταθλα. Nec prætereundæ *Captiæ* Minervæ (de qua poſt plura) quinquatrus. Quin & πῖον πενταέτηρον in bove perfectæ ætatis apud Homerum, qualis ille eſſe debebat, qui in luſtralibus ſacris mactabatur. Apud eundem & ſuem hac ætate notabilem legi. *Sacea* etiam feſtum quinque dierum quondam apud Perſas fuiſſe, è Strabone, & Euſtathio ad Periegeſin Dionyſii, Seldenus docet. Jaſon etiam, Heros noſter Chemicus, amicos & agnatos ſuos non temere, ac fruſtra, ἀθρόαις πέντε δραπὼν νύκτεσσιν ἐνθ' ἡμέραις ἱερὸν εὐζωᾶς ἄωτον detinet, ſexto vero die ſermonem omnem, ad quem cognoſcendum eos convocaverat, exponit. Dicemuſne etiam aliquia de quinque diebus Olympiorum? an & hic memoranda quinta dies, quam fugiendam præcipit ex Heſiodo Virgilius, quod ea *Pallidus Orcus*,

Eumenideſque ſatæ?

An ad ipſos veterum, & præſertim Aegyptiorum, unde hæc ars noſtra manavit, reſpiciemus Deos? quos quinque numero totidem diebus intercalaribus Saturno & Rhea, id eſt Acido & Alcali, natos eſſe Aegyptiacarum rerum ſcriptores docent, *Oſiridem*, *Aroucrin*, *Typhonem*, *Iſidem*, & *Nephthyn*? atque ita completum anni ſolaris dierum numerum, qui antea ſecundum Mercurii curſum ipſis Θωὺθ, (Diodor, l. 2.) 360. dierum erat: unde & totidem numero ſacerdotes aquam quotidie è Nilo in vas perſoratum deferebant. Et hi, qui totidem rerum ſtatuebant

Serv. ad VIII. Aen. 183.
Odyſſ. ξ'.
De dis Syris. II 13.
Pindarus Pyth. Od. IV.
Schol. Pindar. Od. V.
Tzetzes ad Lycophr.
Serv. ad Virg. I. Georg. 275. v. & Selden. de ſynedr. L. 2. c. XI.
Plutarch. de Iſide & Oſir.
Diodor. Sic. L. I.

bant principia, Spiritum ſcilicet calidum, frigidum, humidum, & ſiccum, quæ *Verbi, Solis*, ſeu *Vulcani*, *Lunæ*, *Oceani*, & *Cereris* nominibus diſtinguebant. Sed & Apidi apud illos in quinquennium vita producta: & quintus in illo retegendo dies obſervatus. Ab Aegyptiis ad Græcos digredientibus quinque dii conjugales occurrunt, Ζεὺς τέλειος, Ἥρα τελεία, Ἀφροδίτη, πειθὼ, Ἄρτεμις, ſive Ἐλειθύα: unde & quinque facibus novæ nuptæ præluceri ſolitum, quintaque die, ſiqua Plauto fides, luſtrati infantes recens nati. Quid ſecuti ſint Lacedæmonii, cur quinarium in Ephoris & Bidiæis præoptarint, hujus loci non eſt inquirere. Sed quod ad nos magis pertinet, quinque fuere ſeu latera, ſeu partes Aræ Amphiarai, quam vellem nobis accuratius aliquanto Pauſanias deſcripſiſſet: quippe unde multa ad artis noſtræ illuſtrationem peti potuiſſent. Tentabimus tamen aliquid exſculpere tertio ab hoc capite; unam tantum de quinque partibus ob ipſum quinarii numerum huic ſectioni vindicantes: in qua quinque Deos conjunctos fuiſſe ſcribit, *Minervam* nempe *Pæoniam*, *Venerem*, *Panaceam*, *Jaſonem*, & *Hygian*: qui dii omnes Medici, & artis noſtræ fuere tutelares. De Venere ſiquis forte dubitet, en tibi Inſcriptionem apud Reineſium:

Plutarch. Quæſti. Rom. init. Ἀφιδρόμια, & Adag. Gr.

Pauſan. in Lacon. p. 119.

Pauſan. in Att. p. 33.

Imperio Veneris Fiſicæ
Jovi O. M.
Antiſtia Methe
Antiſti Primigeni vx. D. D.

Cujus ſcilicet monitu recuperata valetudine Jovi votum ſolvit. Illa enim eſt, quæ na-

turam

turam adiuvet & instauret, dissipatis noxiis spiritibus. Dicam de his singulis postea sat multa. Apud Romanos Dii quinque Penates Servio memorantur, Jupiter, Juno, Minerva, Mercurius, Vesta: quamquam de hoc penatium, seu Cabirorum numero non una omnium sententia est. Descendam à Diis ad MUNDUM, quem Plato vel unum, aut si plures, quinque tantum esse statuebat, Aristoteles autem unum tantum, sed ex quinque partibus constantem, quas supra è Cicerone enumeravi. Dividitur mundus in cælum, terras & maria. Cælo cadunt quinque genera fulminum, atque item hæc quinque, pluvia, nix, ros, grando, pruina. Ad cælum totidem ab his ascendunt, vapor, fumus, nubes, nebula, typhon ventosus. Quæ omnia in opere nostro, quod MUNDI & nomen & imaginem obtinet, levi opera demonstrari possunt. Accedunt & ignes Basilio Valentino memorati itidem quinque, (in Appendice Currus Triumph. Antimii) quos qui recte intellexerit, is mihi multum in arte nostra profecisse videbitur; *Cælestis*, *Elementaris*, *Corporeus*, *Judicii*, & *infernalis*. Ille sane & in Ovidio facile capiet, quod nemini animadversum est, cur quinque tantum de sativis, seu spartis superfuerint, qui Cadmo in condenda Thebarum urbe commodarunt manus. Ita enim Ovidius:

ad II. Aen. 296. Plutarch. de Ei p. 389 & de Orac. defect. p. 422. Schol. Lycophron, p. 68. Nicomachus in Theol. Arithm.

> *Jamque brevis spatium vitæ sortita juventus*
> *Sanguineam tepido plangebat pectore matrem,*
> *Quinque superstitibus.*

Lib. III. Metamorph.

Ubi pro *brevis*, *breve* reponendum est, ulti-

ma ob ſequentes duas conſonantes producta. Cadmus autem, non aliter ac Achilles, & Hercules, ad artem noſtram pertinet, (de quo nonnulla Philalethes, & nos etiam plura in ſequentibus,) LEO ab Oriente, ſeu DRACO ſine alis. Hebræis enim, ſeu Phænicibus *Cadmoni*, Orientalis, & *Cadim*, *Subſolanus*, vel *Eurus*. Neque vero me fugit aliter hanc Cadmi fabulam à Bocharto accipi, nec non ab Huetio, viris longe ſupra mea præconia evectis; verum non ſic à ſententia dimoveor, quam veritati & naturæ probabo eſſe conſentaneam; nonnihil & ab *Echione* adjutus Cadmi ſocio, Phænicibus *Achjan*, *Vini fratre*. Quoniam vero Cadmus Bacchi pater verus eſt, fuitque, licet non creditus, cui quinarius olim conſecratus, calicem πενταπλοον ænigmatis hujus dabo ſolutori, quod ephebis olim præmium erat ὄχον à *Bacchi* templo ad uſque *Minervæ* Sciradis delubrum geſtantium.

In Introitu Aperto.

Phaleg. L. I, c. XIX. Demonſtrat. Euangel. Propoſ. IV, cap. VIII.

Athenæus L. XI, pag. 495.

CAP. III.

Collatio Petronii cum Virgilio.

SOleo nonnunquam, cum liberalius otium eſt, optimos utriuſque linguæ ſcriptores inter ſe comparare; ut eorum virtutibus vitiiſque penſitatis judicium meum exerceam, acuamque, & honeſta ſimul voluptate ſtudiorum meorum ſeveritatem temperem. Neque vero me deterrere ab hoc tam ſalubri elegantique inſtituto potuit umquam, poteritve eorum hominum ſiniſtra opinatio, qui cuncta bona malaque, dummodo magni nominis

minis auctor fuerit, alba linea ſignant, neque quidquam hujus ſeculi judiciis in veteres ſcriptores libertatis indulgent; etiamſi illa à reprehendendi, carpendive malignitate quam longiſſime abſint. Habeo enim, quos iis opponam ſententiæ meæ aſſertores, plurimos, & perquam nobiles: adſunt argumentorum pondera: &, ut ea abſint, ratio ipſa ſtat militatque pro partibus noſtris, quæ ſuum cuique liberum permittit judicium, quum ipſi ſe, ſuaque ſcripta, legentium judicio ſcriptores ſubjecerint. Sed, ut in omni diſceptatione, & ita in hac diſputatione, abſint oportet affectus: neque minus in cauſis literariis amore peccatur inconſulto, quam vel odio, invidia, vel arrogantia, ſuperbiave, vel petulantia, atque procacitate. Ac mihi quidem ab odio & invidia tam alienus animus eſt, quod ad eruditionem, & virtutes defunctorum & veterum, qui mihi nulla injuria cogniti ſunt, ut etiam in viventibus inimicis præclaras ipſorum ingenii dotes lubens agnoſcam, & venerer: arrogantiæ, ſuperciliive ſuſpicionem nec in ipſos convicii honeſto ſtudio minime debiti auctores, etiamſi fortaſſe poſſim, nec regeram quia vana, diluam: petulantia vero, atque procacitas propoſito abeſſe ab hoc cuivis facile videri poſſunt, quandoquidem exercitationi potius ingenii, judiciique, hic labor inſervit, quam famæ, cujus inanis affectatio non minus quam petulantia juveniles ſæpe mentes de recto rationis gradu ſtatuve deturbat; ſtatæ vero mediæque ætatis non ita facile. Cur igitur hac memet ipſe

vo-

voluptate privem, privarive ab aliis patiar, causæ nil video: præsertim cum & commissæ nobis adolescentiæ judicia hoc pacto optime formentur, limenturque; & erroribus quamplurimis obviam eatur, à quibus etiam vix illi sibi cavent, quorum & consummatissima eruditio est, & fama celeberrima. Argumenta, quibus me tuear, aut exempla, quæ sequar, in medium proferre, operæ pretium vix puto: sed hoc tamen, si æquum postulo, ab hujus meæ sententiæ exagitatoribus lubens impetrem, ut in examinando judicio meo solidis uti malint argumentis, meque erroris convincere, quam ita se mere & inique indicta causa, imperitiæ ac bonarum artium jejunitatis, damnare, idemque sed in alios judicium exercendo, non tam institutum meum carpere, quam scriptorum delectum pro lubidine sua imperare. Non enim magis in hunc, quam in illum nobis scriptorem concessa ea libertas est: ad hæc eo magis illa in optimos quosque utilis videtur, quo facilius ingentium virtutum splendore vitia obscurantur, atque ad ignaros pro virtutibus semet venditant. Neque vero adeo rerum imperitus sum ut illi volunt, bonarum ac artium jejunus, ut nec vitia nec virtutes in antiquis scriptoribus intelligam, nec quæ de illis publica existimatio sit, norim, qui ὡς γύπες πρὸς τὰ δυσώδη φέρονται, πολλοὺς μὲν λειμῶνας, πολλοὺς δὲ ἡδεῖς καὶ εὐειδεῖς τόπους ὑπερπτάμενοι, exiguique animi, & omnino malevoli, malignique indicia produnt certissima. Verum potius illorum sequor, & amo sententiam, qui, *quandoque bonus dormitat Homerus*, non statim

tim indignantur; ſed humanæ imbecillitati, pluribuſque, quæ nitent in carmine, virtutibus vitia nonnulla condonant; ita tamen, ut ne Chærilis parcant: ſicuti nec ego hoc capite Petronio parſurum me profiteor, in Trojæ Ἁλώσει, ſive Scholaſtico illi, qui Lucanum nobis corrigere volens, dum & ipſum Virgilium aut aſſequi cupit, aut imitari, tanto ſe utroque inferiorem oſtendit, quanto pumilio minor eſt gigante, cupreſſove humiles myricæ. Attigi aliquando, ſed leviter, ulcera quædam Ovidiana. Doluit ejus amatoribus, quibus in elegantiſſimo poëta

Parvula pumilio eſt, chariton mia, tota merum ſal. Lucret. l. IV.

Verum hæc mea ſemper fuit ſententia, ſi modo non omnino alieno, averſoque à *Gratiis* animo ſum, *parvulæ* non eſſe locum, ubi *Cataplexis, plenaque honoris* deſideratur. Hic ſi peccaro, non defugio notam eruditorum noſtrorum cenſoriam; nec recuſo in ærarios referri, ſuavibuſque inter ipſos ſermonibus, deriſus hunc ſtultitiæ meæ ferre fructum. Mollius ego cum ipſis agam, & humanius, utque ipſorum priora de me merita poſtulant, citaboque veros hos cenſores ad tribunal Rationis. Quin & ne ſibi in Petronio defenſionis præreptam copiam prætexant, utque elegantia contentionis profuturum publico ſcriptum eliciam, abſque ulla acerbitate, animique moleſtia, alio rurſus capite Virgilium cum Homero, & Senecam cum Sophocle conferam. Viderint illi, quibus hæc Critica diſplicet, ut quid ſolidi reponant. Hoc igitur agamus.

Jam decuma moestos inter ancipites metus
Phrygas obsidebat messis, & vatis fides
Calchantis atro dubia pendebat metu.

Cacozelon istud, *messis decima obsidebat.* nam, ut *messis* pro anno ponatur, pro quo Virgilius etiam *aristarum* vocabulo cum laude usus est, ferri, imo etiam laudari potest: sed ut messis urbem *obsidere* dicatur, tolerari nequit, quia extra naturam est. Peccat deinde Petronius in elegantiæ leges, repetendo post tam breve intervallum voculam *metus*: quem cur *atrum* vocet, non video. An, quia apud Horatium *post equitem sedet atra cura*, homines etiam metu atricolores fieri putavit, quos ego exsangues pallere semper existimavi? sed hic *ater* pro tristi, vel *metus* pro cura ponitur. Age demus hoc: verum

Quum Delio profante cæsi vertices
Idæ trahuntur:

quis concedat hunc tumorem? sylvæne ipsi *vertices* montium sunt, quia in verticibus eorum crescunt? Quis unquam veterum ita poëtarum? quis *vertices trahi* vel per somnum umquam vidit? aliter certe Ennius:

—— *Utinam ne in vertice Peliaco*
Abiegna cæsa cecidisset ad terram trabes!

Pergit noster:

—— —— *Scissaque in molem cadunt*
Robora, minacem quæ figurarent equum.

Nihil in his inest sani. Quid sunt enim *scissa in molem robora!* primum, quam tenuis vox *scissa* conjuncta cum grandiloquis & sonoris hisce *molem*, & *robora*, & *cadunt*? deinde quomodo cadunt

dunt *robora* tum demum, poſtquam *in molem ſciſſa* ſunt? ſed æmulari voluit Virgilium dicentem, veruntamen examinatius aliquanto,

——— *Sectaque intexunt abiete coſtas.*

qui & *in molem robora* ipſi ſuppeditavit, quum Danaos

——— *Immenſam Calchas attollere molem*
Roboribus textis, cæloque educere juſſit.

Tandem *minacem quæ figurarent equum.* Certe *minax* immanis ille equus fuit, *magnum Exitium Priami imperio, Phrygibuſque futurum.* Quinimo jam ipſis has minas naribus ſpirabat, ſicut deinceps

Captiva pubes intus dum murmurat,
Roborea moles ſpirat alieno metu.

ô quam belle hæc ſibi conveniunt! quam hæc *montis inſtar roborea moles* apprime eleganter *figurata* eſt, quæ nobis has elegantias peperit! nam & montes parturiunt aliquando, nequis me vaniloquum putet: ſed pariunt non minaciter *figuratos* equos, verum ridiculos mures.

Aperitur ingens cloſtrum, & obducti ſpecus
Qui caſtra caperent.

Apud Virgilium, *Laxat clauſtra Sinon*, ſed emiſſurus milites incluſos. *ingens* autem fecit hoc *cloſtrum* quia Virgilius *ingentes cavernas* equo tribuerat. & ſane *ingens* eſſe debuit, quod tota *caſtra caperet*: quum apud Virgilium *ingentes cavernæ delecta* tantum *virûm corpora* capiant. Quid igitur *dicemus*? nonne ipſum eum ſuperare Virgilium τῷ τῆς ἐννοίας ταύτης μεγέθει? ego vero abſque hæſitatione; ſed ut rana Æſopia bovem. At *obducti*, id eſt ſegmentis tabularum clauſi, *ſpecus*, quomodo capiunt caſtra? quomodo *huc irata*

virtus abditur? fateor me hoc non videre, quantumvis hoc clostrum apertum sit. oculis enim meis tenebræ obductæ. an sicut *aula* Luciliana *obducitur*, & retegitur, ita & hic *obducere* & *aperire* synonyma sunt? Sic puto. ergo hanc Camarinam ne amplius moveamus: totum adhuc enim restat Augiæ stabulum perpurgandum.

— Huc decenni prælio
Irata virtus abditur. Stipant graves
Equi recessus Danai, & in voto latent.

Ne *decenni* quidem *prælio* quispiam evincat, ut non hæc putida sint, & inepta. Sunt tamen *equi recessus graves*, inquiet aliquis. recte, quia *ingentes*: vel *graves* armis onustique potius *Danais*, qui, ne conspicui sint, *in voto latent*. Quid tum? cum votum pro equo potivo ponitur, ideone & hæc χολαςικὴ νόησις nos latet? non magis, ac hæc proxima,

O patria! pulsas mille credidimus rates,
Solumque bello liberum: hoc titulus fero
Incisus, hoc ad fata compositus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.

O divine poëta, quam tardus *Æneas* tuus fuit qui tam sero exclamaverit,

O patria, ô divum domus Ilium, & inclita bello
Mænia Dardanidum!

quum jam *fatalis machina muros scanderet*. At hic noster, antequam

Jam turba portis libera ac bello carens

In vota properaret, præpropere sane norat, quis fero titulus incisus esset. Et hinc nata illa festina acfestiva exclamatio: cujus sublimita-

tem

tem vocula *ſolum* mirifice erigit & ſuſtentat: multo tamen magis *mendacium in damnum potens*. quid? excidium Trojæ *damnum* vocabitur?

Hoſtibus eveniant talia damna meis.

ego certe eo facile ac lubens caruero.

Jam turba portis libera, ac bello carens,
In vota properant. Fletibus manant genæ,
Mentiſque pavidæ gaudium lacrumas habet,
Quas metus abegit.

Jam turba *portis* erat *libera*, quia paulo ante *ſolum bello liberum* erat. & *in vota properant* Troës. contra Danai *in voto latent.*

Uſque adeo largos hauſtus de fontibus, magnis
Lingua ſuo ſuavis diti de pectore fundit.

Quis jam neget Petronium copioſum ac diſertum? quis pumicem carere aqua? quis aridum neget & ſiccum eſſe Virgilium? nam quod ille ſimpliciter, & unico verſu,

Ergo omnis longo ſolvit ſe Teucria luctu,

videſis quam ornate id noſter, quam lepide, quam venuſte, verſiculis duobus! quis porro non admiretur hanc elegantem ſententiam,

Mentiſque pavidæ gaudium lacrumas habet,
Quas metus abegit!

quomodo mens pavida habere poteſt, quod metus abegit? & quomodo ea pavida, quum jam bello Troes carerent? ſed illa exornatio non erat negligenda, quæ ex oppoſitione contrariorum *gaudii*, & *lacrumarum*, *habendi* & *abiendi*, *metus* & *lætitiæ* naſcebatur. hem arguias! ſic ad ipſum ſublimitatis faſtigium pervenitur: quum ſcilicet in re ſeria laſcivimus.

——— *Jamque Neptuno sacer,*
Crinem solutus, omne Laucoon replet
Clamore vulgus.

Antequam scilicet verbum vel de intuitu ipsius equi, vel de ejus in urbem inducendi consilio ac disputatione factum. Criticus hic aliquis *Neptuni sacer*, pro *Neptuno*, legeret, ut apud Prudentium, *Christi Valeriane sacer*, pro *Valeriano*, Criticorum nostrorum quondam Princeps, & coryphæus Illustrissimus ac Nobilissimus Heinsius emendavit, si tanti foret ineptire. Sed sufficit ineptientem audire Petronium, cui Priamus, omnesque cum civibus effusi Trojanorum principes *vulgus* sunt, quia Virgilio post duorum principum diversas sententias

Scinditur incertum studia in contraria vulgus.

Belle sane. At Virgilius honestiore eos nomine *cives* compellari facit, quod omnes promiscue complectitur, tam magnates, quam reliquam plebem.

——— *Mox reducta cuspide*
Uterum notavit. fata sed tardant manus
Ictusque resilit, & dolis addit fidem.

Quid hoc, *reducta cuspide*? grande profecto verbum, *cuspis* pro hasta: Sed quid, *reducta cuspis* an retrorsum acta, ut majore vi emitteretur? fateor me hanc phrasin hactenus ignorasse: quare illam notabo, non secus atque illa cuspide *Uterum notavit* Laocoon. quem ego (pace hoc dixerim poëtarum idipsum affirmantium) non Neptuni sacerdotem fuisse puto, sed populi Trojani censorem. adeo oportune & vulgus castigavit, & equinum uterum censoria

nota

nota infamavit. Vah, quam nihili præ hoc Laocoon ille Virgilianus, qui tanto labore

——— Validis ingentem viribus hastam
In latus, inque feri curvam compagibus alvum
Contorsit.

Quum hic tam facile, tam nullo negotio, postquam omne vulgus clamore implesset, reducta cuspide uterum *notaverit!* o virum fortem & strenuum, dignumque, *cujus fata retardent manus!* nam absque eo fuisset, etiam sic tantillo impetu, ipsum equum reducta cuspide pro tropæo portæ Scææ affixisset, omni inposterum exitu Danais negato, atque intercluso. Lubet hic lamentari,

O Troja, o Patria, o Pergamum, o Priame,
peristi senex,

quia Petroniano Laocoonte caruisti! Quid? quod jam audire mihi videor ingentem, & ad instar devolutorum tonitruum sonorum *ictum, qui resilit, & dolis addit fidem.* Adeo gravisonæ, si dis placet, vocales aures meas implent, & perstrepunt: adeo

Insonuere cavæ, gemitumque dedere cavernæ.

Iterum tamen confirmat invalidam manum,
Altaque bipenni latera pertentat.

Invalidam Laocoonti *manum* tribuit, cui *validas* vires dederat Virgilius. egregie. Sed nil valebat scilicet contra fata: unde & Virgiliana *hasta*, & Petroniana *cuspis* in *bipennem* mutatæ sunt, qua *alta latera pertentat*, si forte Ovidianæ Metamorphoseis inde effundantur: quo ipsi *tacitum pertentent gaudia pectus.* Ob istam pertentationem

——— Fremit
Captiva pubes intus, &c, dum murmurat,
Roborea moles ſpirat alieno metu.

Intus dicit, & vere. nam in equum abdita erat. hoc docendus eras lector. de *Roborea hac mole* ſupra non nihil diximus. quod autem ait eam ſpirare alieno metu, tale quid de tauro Phalaridis legiſſe me memini, qui gemitus incluſorum mugitu ſuo repræſentabat: de equo Trojano non memini. Donabimus igitur hoc equo Petroniano, qui procul dubio tubulos è ventre in os per collum deductos habuit, unde emiſſus ille metuentium ſpiritus. Sed en novas argutias, ſi priores non ſuffecerint,

Ibat juventus capta, dum Trojam capit.
Bellumque totum fraude ducebat nova.

Illi igitur, qui patriæ narrat excidium, invocum ludere repetitione vacat? at quomodo juventus totum *bellum fraude duxerit*, velim aliquis dicat. an ut *blandis ducitur hora dolis*, apud Propertium? ἢ δῆλον, ὡς χολαστικὴ νόησις ὑπὸ περιεργίας λήγει εἰς ψυχρότητα?

Ecce alia monſtra. Celſa qua Tenedos mare
Dorſo repellit, tumida conſurgunt freta;
Undaque reſultat ſciſſa tranquillo minor.

Ecce alia monſtra, quia Virgilius, *Ecce manus juvenem.* & deinde, *Hic aliud majus miſeris* &c. Sed ubi ſunt monſtra priora? equus erat *monſtrum horrendum, informe, ingens*, inſtar montis. Nunc *Tumida conſurgunt freta*, propter duos angues ſcilicet. Corrupta judicia, ubi celſa affectant, ad *tumida* delabuntur. hinc *unda reſultat*, eaque *ſciſſa*, & quidem *tranquillo minor*. quod quid ſit neſcio, &, quamvis inconſulto criticorum prin-

cipe,

cipe, pro *mari* nobis à deſcriptoribus ſubjectum puto. Virgilius enim Tenedo *tranquilla per alta* adveniſſe angues dixit, quem Petronius æmulatus eſt.

Qualis ſilenti nocte remorum ſonus
Longe refertur, quum premunt claſſes mare,
Pulſumque marmor abiete impoſita gemit,

Ego vero ab iſtis tumidis fretis longe majorem ſtrepitum exſpectaveram. Sed *longe refertur*, & ego ſurdaſter ſum. Simpliciter Virgilius, *fit ſonitus ſpumante ſalo.* recte. Sed quantos iſtos angues fuiſſe Petronius imaginatus eſt, qui non uni eos claſſi, quod ad ſonitum, comparavit, præſertim dum *pulſum marmor abiete impoſita gemit?* quorſum item hæc nunc adhibita comparatio, quum poſt paulo demum de caudarum ſonitu locuturus ſit? ſcilicet ut reſpiceremus. ad quid quæſo

Reſpicimus: angues orbibus geminis ferunt
Ad ſaxa fluctus.

Utri ferunt, fluctus, an angues? ambigua ſane oratio eſt. Si feruntur à fluctibus, per quam ignavi ſunt præ illis Virgilianis: qui *immenſis orbibus*

Incumbunt pelago, pariterque ad litora tendunt

ſin ipſi ferunt fluctus, id eſt ad littus propellunt, cur non *immenſis* potius, quam *geminis orbibus?*

——— ——— *Tumida quorum pectora,*
Rates ut altæ, lateribus ſpumas agunt.
Dant caudæ ſonitum.

Superius *tumida* fuerant *freta* ab anguibus, quibus nunc *tumida pectora* nec mirum, quia *rates ut*

altæ. Virgilius *arrectis inter fluctus pectoribus* contentus erat, quia hic denum vel duodenum circiter pedum anguibus describendis sufficere videbatur: noster nobis pro anguibus balenas repræsentat. Ἀλλὰ τὸ μὲν οἰδὲν ὑπεραίρειν βούλεται τὰ ὕψη.

——— ——— Liberæ ponto jubæ
Consentiunt luminibus: fulmineum jubar
Incendit æquor, sibilisque undæ tremunt.

Liberæ ponti jubæ, ut supra *juventus portis libera*, & *solum bello liberum*, mira varietate copiaque sermonis *Consentiunt luminibus*. optime. nam *Concordia res parvæ crescunt.* hinc ex adunato fulgore ipsum *fulmineum jubar incendit æquor*. Sed hoc nihil. *sibilis undæ tremunt.* pulcerrime; quia apud Virgilium *stetit* hasta *tremens*.quam vero tremuisse Trojanos existimandum est, quum illos sibilos audirent, quîs ipsæ undæ tremerent! ergo

Stupuere mentes. Infulis stabant sacri
Phrygioque cultu, gemina nati pignora
Lacoonte, quos repente tergoribus ligant
Angues corusci.

sacri infulis,quid hoc est? nam qui *sacros* hic interpretatur sacerdotes, næ ille hirco supponit cribrum,dum alter eum mulget.Sed unde hoc accepit,Laocoontis filios infulatos fuisse?cur non *& tunicæ manicas,& habent redimicula mitræ*?nam de *Phrygio cultu*,nisi Petronius nos monuisset,nemo nostrum ne cogitasset quidem:adeo obtusa pectora gestamus. potuissent enim pro patria veste vel Getico,vel Indorum ornatu cultuque insignes patri adfuisse *gemina* illa *pignora* Laocoontis, *nati Laocoonte.* hui elegantias! atqui nihilominus illos *repente*,antequam scilicet ad litus appu-

De PLANETIS, ſeu VI CLAVIBUS BASILII VALENTINI.

PLANETARUM.	ANGELI.	MUNIA.	INSIGNIA.	ARTES.	VIRTUTES.	SIGNA CÆLESTIA.	GEMMAE.	COLORES.	OPERATIONES.	QUALITATES. Operationum.	AETAS.	TEMPORA Anni & diei.	FIXAT
Mercurii,	Raphaël.	Cancellarius.	Caduceus.	Arithmetica.	Temperantia.	Virgo, Gemini.	Cryſtallus.	Omnes.	Coagulatio.	Terrea.	Sperma.	Hyems, prima nox.	- -
Saturni,	Oriphiel.	Curopalata.	Falx.	Aſtronomia.	Fides.	Capricornus, Aquarius.	Granatus.	Niger.	Putrefactio.	Aquea.	Conceptus.	Hyems, nox intempeſta.	Prima a
Jovis,	Zachariel.	Mareſchallus.	Sceptrum.	Rhetorica.	Spes.	Sagitarius, Piſces.	Topaſius.	Albus, Flavus, cærul. & cinereus.	Fermentatio.	Aerea.	Infantia.	Ver, Diluculum.	Prima
Martis,	Samuel.	Dux belli.	Haſta & gladius.	Geometria.	Fortitudo.	Aries, Scorpius.	Rubinus.	Purpureus.	Liquefactio.	Ignea.	Pueritia	Ver, Aurora.	Secun
Veneris,	Anaël.	Pro Regina.	Flores varii coloris.	Muſica.	Charitas.	Libra, Taurus.	Smaragdus.	Viridis, Rubeus.	Revivificatio.	Aetherea.	Adoleſcentia.	Aeſtas, dies plenus.	Secun
Lunæ,	Gabriel.	Regina.	Veſtis argentea.	Dialectica.	Prudentia.	- - - -	Sapphirus.	Albus, Cæruleus.	Calcinatio.	Cinerea.	Juventus.	Aeſtas, Meridies.	Tertia a
Solis,	Michael.	Pro Rege.	Bilanx.	Grammatica.	Juſtitia.	Cancer, leo.	Carbunculus.	Aureus, Fulvus.	Conjunctio.	Spiritualis, & Cæleſtis.	Virilitas.	Autumnus, dies abſolutus.	Tertia a

buliſſent, *tergoribus ligant angues coruſci*, quorum fulmineum jubar incendebat ipſum æquor.

> ——— *Parvulas illi manus*
> *Ad ora referunt: neuter auxilio ſibi,*
> *Uterque fratri tranſtulit pias vices;*
> *Morſque ipſa miſeros mutuo perdit metu.*

Sit tibi terra gravis, Virgili, qui tam egregium nobis, ac tam illuſtre pietatis caritatiſque fratrum mutuæ exemplum invideris. Quid vero tibi boni precer, Petroni, qui tam grandi nos beaſti bono? quid? niſi ut te perpetuum pueros inter *atque magiſtrorum jubeam plorare cathedras*. Nihil præ his Laocoontis filiolis Arria Pæti; qui uterque pereunt fraternæ mortis metu. o fortes pueros, & in ipſa Socratis, aut Zenonis ſchola educatos! non mirum igitur, ſi parens tam ſedulo ad eorum tutandam vitam accurrit.

> *Accumulat ecce liberum funus parens*
> *Infirmus auxiliator.*

Funera carminis ratio non admiſit. ideo *funus* unum duorum fuit, ſicut mox una *mors*. *Ecce* vero, ſed nimis ſero, infirmus *auxiliator* accurrit: qui ipſe auxiliatore egebat, ut hæc paulo eſſent ſublimiora. nam Virgilius ſubmiſſius, *poſt ipſum auxilio ſubeuntem*. quare

> ——— ——— *Invadunt virum*
> *Jam morte paſti, membraque ad terram trahunt.*

procumbit igitur humi bos. Sed apud Virgilium prius aliquamdiu cum anguibus luctatur Lacoon, *virum* ſe præſtat, quod hic non facit, quum eum *invadunt* angues *jam morte paſti*. Merum nobis hic lac gallinaceum Petronius propinat: contra ea acetum Virgilius, cum dicit,

cit, *& miseros morsu depascitur artus?* Verum ὐδὲν ξηρότερον ὑδρωπικοῦ.

Jacet sacerdos inter aras victima,
Terramque plangit. Sic profanatis sacris
Peritura Troja perdidit primum deos.

Satis hæc picta sunt & arguta. Nam sine lepore res tam suavis transigi non potest. Sed qui sic amissi dii sunt? quis illa sacra profanavit? anguesne, an Laocoon? Trojanorum credo hæc culpa fuit, & hinc ob tantum scelus irati dii Trojam reliquerunt, quod enim immanius excogitari potest, quam quod *sacerdos* in littore, ubi nullæ erant, *inter aras victima jacet*: At absque hoc imitatio Virgilii non procederet, apud quem *Excessere omnes adytis, arisque relictis Dii.*

Jam plena Phœbe candidum extulerat jubar
Minora ducens astra radianti face.

Interea dum angues isti Laocoontem ut victimam mactant. Nil interim à Trojanis factum: non inductus in urbem equus, non ad templa; nec ad epulas concursum. hæc omnia Petronius nihili fecit, & ne commemoranda quidem duxit, mira brevitate, ut scilicet *plena Phœbe astra minora duceret radianti face*, eodem tempore, quo apud Virgilium

——— ——— ruit Oceano nox
Involvens umbra ingenti terramque polumque,

quoque Argiva phalanx ad urbem accedit *per amica silentia lunæ.* Sed hæc nullius momenti: astra vero ad choream ducere majoris erat operæ pretium, quod sine radianti face luna præstare non poterat. absque illa namque, in tenebris fortean cæspitassent.

Quin

Quum inter ſepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant clauſtra, & effundunt viros.

Nocte pro ſomno, elegans & perquam tempeſtivus hic eſt tropus, præſertim ubi jam Luna plena candidum extulerat jubar. ego vero *ſepultos* in tanta luce verſari neſciebam Unde porro hi *Danai*, qui *clauſtra relaxant?* Sinoni debebat hoc muneris Virgilius: & ſic emiſſi principes

----- Cædunt vigiles, portiſque patentibus omnes
Accipiunt ſocios.

At hic tropus eſt, inquiet aliquis, ſeu mutatio numeri. agnoſco ingenium, ſed multo etiam magis judicium poëtæ. dein *Danai effundunt viros*, quia apud Virgilium, *Arduus armatos mediis in mœnibus aſtans Fundit equus.* Doctum imitatorem! Hæc vero plane Jovis cerebrum, quæ ſequuntur:

Tentant in armis ſe duces, ceu uti ſolet
Duro remiſſus Theſſaliæ quadrupes jugo
Cervicem & altas quatere ad excurſum jubas.
Gladios retractant, commovent orbes manu;
Bellumque ſumunt.

Quam ineptus præ Petronio Virgilius, qui hæc ne cogitavit quidem, & tam feſtivam nobis comparationem neglexit! Eſt enim perquam credibile, hominum, qui tamdu in equo latuerant, ſtupefacta fuiſſe genua ſedendo, brachiaque obriguiſſe frigore. Illam igitur ſegnitiem hac armorum ventilatione & rotatione clypeorum jure illis ac merito demit auctor, cujus ſublimes ſenſus vix aſſequor, imo nec elegantias dicendi. quid enim hic eſt *bellum ſumere?* Anteane ſolida pax

erat?

erat? sed hi boni milites ad prælium se pa-
rant.

——— *Hic graves alius mero*
Obtruncat, & continuat in mortem ultimam
Somnos.

Paulo jam ante *sepulti mero Priamidæ.* sed *merum* quoque sepelire memoriam dicitur. quum ve-ro *in mortem ultimam somnos continuat* Petronius, vi-detur mihi perquam facetus, qui in alien- morte ludere sustineat. Quid? Virgilius igi-tur tam tardus ingenio, qui istius modi argu-tias nec hic, nec lib. IX Aen. excogitare po-tuerit? scilicet. At Petronius mirum in mo-dum ἐπινοητικός. ideoque statim

——— *Ab aris alius accendit faces*
Contraque Troas invocat Trojæ sacra.

supplice genu, & oratione longa, & com-posita. Qui enim pote melius? Præclare igi-tur scholasticus noster, seu potius (ne quar illi injuriam faciam, utque illos homine placem, qui hanc crisin meam non tam ægr ferunt, quam in compotatiunculis suis sua-viter rident) scholasticorum princeps, amor que & deliciæ eruditorum, tragicam han suam finiit cantilenam, & argutum carme argutissima sententiola obsignavit. Audiamu contra Virgilium:

——— *Fracti bello fatisque repulsi*
Ductores Danaum, tot jam labentibus annis,
Instar montis equum divina Palladis arte
Aedificant, sectaque intexunt abjete costas.
Votum pro reditu simulant: ea fama vagatur.
Huc delecta virum sortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri: penitusque cavernas

Ingentes, uterumque armato milite complent.
Nos abiisse rati, & vento petiisse Mycenas.
Ergo omnis longo solvit se Teucria luctu.
Panduntur portæ: juvat ire & Dorica castra,
Desertosque videre locos, littusque relictum.
Primus ibi ante omnes, magna comitante caterva
Laocoon ardens summa decurrit ab arce:
Et procul, o miseri, quæ tanta insania, cives?
Creditis avectos hostes? aut ulla putatis &c.
Sic fatus validis ingentem viribus hastam
In latus, inque feri curvam compagibus alvum
Contorsit. Stetit illa tremens, uteroque recusso

Fracti bello. modesta est, sed efficax & usitata latio. *fatisque repulsi.* & hæc talis est.

Ductores Danaum. recte. nam consilia ad Du- pertinent. *tot jam labentibus annis*; nihil hic nidum, neque item abjectum.

Instar montis. Hyperbole, cujus frigus tolli-, quia *Divina Palladis arte.* Dis nil nisi ma-um convenit.

Sectaque intexunt abiete costas. ex ipsa natura hæc cuntur.

Votum pro reditu simulant, &c. neque hæc tur-t, & est vitæ conveniens narratio.

Corpora virum, periphrasis per quam usitata.

Cæco lateri. id est obscuro. & hæc inaudax nflatio est.

Cavernas ingentes. quia equus erat instar mon-

Armato milite. non totis castris, ut Petronius. que hic singularis numerus valde aptus hoc o ad veram orationis granditatem.

Sequentia nihil habent affectati, aut fri-i. *Omnis Teucria.* ut apud Herodotum ὅλον ον. *longo luctu.* mire id adjectivum doloris tem-

tempus diuturnum exprimit. præterea vers ipſe moram adjuvat tarditate, quia mem conſtat ſpondæis.

Panduntur portæ. res per præſentis tempo verbum nunc agi videtur.

Juvat ire. ipſa voluptas, quam ex hac liber tione omnes ceperant, hoc verbo demo ſtratur.

Ardens. Laocoontis animi ardor errorem c vium tanto cum periculo conjunctum co peſcere volentis hinc mirum in modum eluc

Validis, &c. adjuvant hæc ſe invicem, & a augent.

Inſonuere cavæ, gemitumque dedere cavernæ.
Et ſi fata deum, ſi mens non læva fuiſſet,
Impulerat ferro Argolicas fœdare latebras. &c.
Laocoon, ductus Neptuno ſorte ſacerdos,
Sollemnes taurum ingentem mactabat ad aras.
Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per alta
(Horreſco referens) immenſis orbibus angues
Incumbunt pelago, pariterque ad littora tendu
Pectora quorum inter fluctus arrecta, jubæque
Sanguineæ exſuperant undas; pars cetera pontum
Pone legit, ſinuatque immenſa volumine terga.
Fit ſonitus ſpumante ſalo: jamque arva tenebant
Ardenteſque oculos ſuffecti ſanguine & igni,
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.
Diffugimus viſu exſangues. Illi agmine certo
Laocoonta petunt, & primum parva duorum
Corpora natorum ſerpens amplexus uterque
Implicat, & miſeros morſu depaſcitur artus.
Poſt ipſum auxilio ſubeuntem ac tela ferentem
Corripiunt, ſpiriſque ligant ingentibus, & jam
Bis medium amplexi, bis colloſquammea circum
Terga dati, ſuperant capite & cervicibus altis.
Ille ſimul manibus tendit divellere nodos,

Il

Perfusus sanie vittas, atroque veneno:
Clamores simul horrendos ad sidera tollit.
Inclusos utero Danaos, & pinea furtim
Laxat claustra Sinon. Illos patefactus ad auras
Reddit equus, lætique cavo se robore promunt.
Invadunt urbem somno vinoque sepultam.
Cæduntur vigiles; portisque patentibus omnis
Accipiunt socios.

Insonuere cavæ. Nihil hic tumidi.

Laocoon ductus. Hæc certe elegantia & nitida cum gravitate.

Ecce. Oportune. Nam hic excitandus auditor erat ad novitatem casus accipiendam cum attentione.

Immensis orbibus. Nam postea dicet collo eos & capite super Laocoontem exstitisse. Et ideo quoque *horrescit referens.*

Jubæque. hæc ex ipsa desumta veritate: nihil in his turgidum.

Fit sonitus. Sed nulla ejus magnitudo exprimitur.

Ardentesque oculos. non possunt verius aut elegantius depingi.

Diffugimus visu exsangues. ita monstrorum immanitas merebatur.

Agmine certo. ut ostendat non casu hoc accidisse, sed numine Deum.

Parva. ad commiserationem hoc epitheton additur. Hic autem nihil nugarum, ut in Petronio.

Spiris ligant ingentibus. supra *immensis orbibus.* ad terrorem incutiendum. Debebantque esse ingentes, quæ bis medium amplexi, bis collocircumdati cervicibus altis, & capite superarent.

Ille simul. Illud *simul* repetitum celeritatem malo obruentis indicat, ideoque oratio est ἀσύνδετος.

Vittas. ad commiserationem utpote cui nihil profuerit sacerdotium. *Clamores simul horrendos.* nam horrenda sane est hæc mortis facies : & illud *horrendos* insigniter diritatem abominandi mali, angoremque reluctantis, sed frustra, Laocoontis exprimit. *Inclusos utero.* sequentia hæc simpliciter narrantur, & graviter : nihil in his ad ostentationem scholasticæ concinnitatis : nullæ argutiæ.

Non possunt autem de singulis multa dici, quia omnia bona sunt, & exactum judicium poëtæ emendatissimi, & Latinorum omnium principis, facile produnt.

Quæret aliquis fortasse, quæ mea de altero Petronii carmine, quo bellum civile Cæs. & Pompeji descripsit, sententia sit? quamquam multa sunt, quæ me deterrere possint, quo minus eam libere promam, tamen id quoque invidiæ in gratiam studiosæ juventutis admittere non gravabor. Est igitur hoc carmen, me judice, plane declamatorium, & tantum a Lucani, quem figurate perstringit, magnitudine remotum, quantum flammulæ ex stipulis excitatæ ab ardore ac splendore solis, aut torrentes rivuli ab Euphrate, vel Nilo distant. Excutiatur totum carmen; enucleentur singulæ partes : inania omnia, dissoluta, putida deprehendentur : & si quid in eo magnitudinem aliquam resipere videtur, id ipsum ab aliorum imitatione derivatum est. Inventio certe inepta est, & scholastica : & quum Lucanum arguat, quod non per Deorum ministeria, & fabulosum sententiarum tormentum, liberum spiritum præcipitet, ipse

ver-

vere insanit, dum se furentis animi putat uti vaticinatione. Adverte, quæso, quisquis hæc legis, quam insulse post illam futilem, & ad ostentationem comparatam declamationem in sui seculi luxum, Ditem patrem ex orco evocet, qui Fortunam inepta oratione lacessat. Diti scilicet Romana luxuria curæ est. Hoc Ditem, *& manes credit curare sepultos*. Numquam me legisse memini Plutonem supera curare. Jovem didici, & Deos superos rebus humanis providere. Sed quia Romani tellurem molibus insanis perfodiebant, ideo Fortunæ injungit, ut *mutet pacatum in prælia vultum*. Vides, quam graves caussæ tantarum irarum. Dein, quam stulta ratio, *Jampridem nullo perfundimus ora cruore, Ex quo Syllanus* &c. Ergo pro tellure bibit sanguinem, cum bella geruntur: & Galli Germanique, & reliqui populi, à Cæsare, aliisque, tanto numero, ac tot bellis cæsi, devenere credo in limbum, seu, ut vocant, purgatorium aliquod, in quo ad tempus substiterint, antequam ad Plutona pervenirent. Quam vero comis est ille Pluto, qui *tellurem rupto solvit hiatu*, ut Fortunæ dextram porrigat? Apage ineptias. Tandem Discordia venit cantico ferme peracto, & μετὰ τὴν ἑορτὴν, ut Plato ait. Ecce quam belle bonus Petronius Deorum adhibuerit ministerium, ut tam grande carmen absolveret. Sed & dispositio nulla est; nec valet elocutio. Nimirum tam multa inepta, frigida, turgida, insana, puerilia, cum quod ad sensus, tum quod ad ipsam elocutionem reperias, ut me judicii tot eruditorum hominum pudeat, qui hæc vel non adverterint, vel non monuerint. Non

enim extra sanitatem modo sunt, sed & extra naturam.

CAP. IV.

Sophoclis in imitando Herodoto judicium expensum.

DIstinguere hoc opusculum decrevi; Physicisque ac Chemicis ferculis Critica intermiscere bellaria, quorum jam gustum præcedentibus capitibus dedi, si qua forte possim lectoris

——— Varia fastidia cœna
Vincere, tangentis male singula dente superbo.

Nobilis exstat apud Herodotum historia, quæ mihi digna visa, quam cum ficta quadam alia e Tragoediis Sophoclis conferrem, atque hujus in ea poëtæ judicium accuratius expenderem. Intaphernes unus de septem illis nobilissimis Persarum, qui in fratrum magorum perniciem cædemque conjurarant, fœdo in regia edito facinore a Dario rege in vincula conjectus, cumque omni familia ac propinquis neci destinatus erat. Uxor autem assidue ad fores regiæ ventitando, plorando, lamentandoque hactenus Darium commorat, ut unius ei ex omnibus suis servandi capitis optionem daret. Ἡ δὲ βουλευσαμένη ὑπεκρίνατο τάδε. Εἰ μὲν δή μοι διδοῖ βασιλεὺς ἑνὸς ψυχὴν, αἱρέομαι ἐκ πάντων τὸν ἀδελφεὸν Cum rex admirabundus causam antelati marito liberisque fratris, quo propiores illi, charioresque esse debere videbantur, quæreret, respondit illa: ὦ βασιλεῦ, ἀνὴρ μέν μοι ἂν ἄλλος γένοιτο, εἰ δαίμων ἐθέλοι, καὶ τέκνα ἄλλα, εἰ ταῦτα ἀποβάλλοιμι. Πατρὸς δὲ καὶ μητρὸς οὐκ ἔτι μευ ζωόντων, ἀδελφεὸς ἂν ἄλλος οὐδενὶ τρό-

τρόπῳ γένοιτο· ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρεομένη ἐξέλεξα ταῦτα. lege potius, ἐξέλεξα τοῦτον, scil. fratrem. Diciturque Darius & consilium probasse, & eo facto delectatus filii quoque natu maximi vitam feminæ concessisse, ceteris, uti decrerat, interfici jussis. Sophocles, poëta Tragicus, cujus virtutes longe supra meam laudem sunt, æqualis, aut aliquanto junior Herodoto, (natus enim est circa Olympiada LXXIII: Herodotus autem Olympiade floruit LXXVII.:) certe post Herodotum Antigonen fabulam docuit, in qua hæc eadem sententia occurrit. Sed exponendum prius argumentum fabulæ videtur, quo res tota melius cognosci possit. Creon Thebanorum Rex, Eteocle & Polynice mutuis vulneribus absumtis, abjici Polynicem insepultum jusserat, pœna capitis statuta ei, qui sepeliret. Antigone neglecta lege conata fratris cadaver terræ mandare, & in eo conatu deprehensa, damnataque, ut viva in speluncam, seu cavernam subterraneam, concluderetur, hisce suam calamitatem verbis deplorat:

——— Νῦν δὲ, Πολύνεικες, τὸ σὸν
Δέμας περιστέλλουσα τοιάδ' ἄρνυμαι.
Καίτοι σ' ἐγὼ 'τίμησα τοῖς φρονοῦσιν εὖ.
οὐ γάρ ποτ', οὔτ' ἂν εἰ τέκνων μήτηρ ἔφυν,
οὔτ' εἰ πόσις μοι κατθανὼν ἐτήκετο,
Βία πολιτῶν τόνδ' ἀνηρόμην πόνον.
Τίνος νόμου δὴ ταῦτα πρὸς χάριν λέγω;
Πόσις μὲν ἄν μοι κατθανόντος, ἄλλος ἦν,
Καὶ παῖς ἀπ' ἄλλου φωτὸς, εἰ τοῦδ' ἤμπλακον,
Μητρὸς δ' ἐν ᾅδου καὶ πατρὸς κεκευθότοιν
Οὐκ ἔστ' ἀδελφὸς, ὅστις ἂν βλαστοῖ ποτέ.

Τοιῷδε μέντοι σ' ἐκπροτιμήσασ' ἐγὼ
Νόμῳ, Κρέοντι ταῦτ' ἔδοξ' ἁμαρτάνειν.

Marito, dicit illa, filiisque prælaturam se fuisse, si illos habuisset, Polynicen fratrem, quia parentibus mortuis alium fratrem sperare non poterat. Sicut contra alterius mariti priore amisso, aliorumve ex alio patre liberorum spes erat, si & his aliquid humani accidisset. Nescio, quo judicio hæc Sophocles scripserit. Longe enim alia ratio est uxoris Intaphernis. Illa namque vivum fratrem servare, mortique eripere destinatæ maluit, quam vel conjugem, vel filium. Sed quum jam Polynices illuc isset, unde negant quemquam redire, quid Antigonen hæc optio juvare potuisset? Neque enim mortuum illa fratrem in vitam revocare poterat, ut sic diutius illo frueretur, ad exemplum uxoris Intaphernis. Inter mortuos autem hæc electio, præterquam quod supervacanea erat, injusta etiam fuisset. Plus enim defuncto marito debet uxor, quam fratri: imo & plus suis natis, quia hi sanguis de sanguine, maritus ὁμόψυχος, seu potius ψυχὴ μία, frater autem ὁμαίμων tantum. Quin &, si de officiis disputatio hæc esset instituta, exacte illud, quod ab uxore conjugi debetur, considerantibus, peccasse uxor Intaphernis videri possit, & ab officio aberrasse. Qui namque officium suum recte exsequi cupit, eum intueri oportet, non quid sibi maxime gratum sit, ac volupe, sed quid alteri præstare teneatur. Jam vero bonæ conjugis officium esse nemo negaverit, patrem & matrem derelinquere, & adhærere marito suo: quanto magis eidem fratrem postponere?

Egregie Texena ad maritum Agathoclem: *Nubendo se non prosperæ tantum, sed omnis fortunæ inisse societatem: nec invitam periculo spiritus sui empturam, ut extremos viri spiritus exciperet.* Quid factu: am hanc fuisse existimabimus, si mariti redimere vitam licuisset? Decantata theatris fabula est Alcestidis: celebrata historiis virtus Porciæ Bruti, Calpurniæ Antistii, Arriæ Pæti. & laudabilis, licet in impia femina, fides Herodiadis, conjugi, cui calamitatis causa fuerat, exilii socia. Queis, & multis id genus aliis exemplis probari facile potest, priores ab uxore marito deberi fidei & amoris partes, quam fratri, uti male ab Intaphernis uxore, Regeque Dario judicatum. Justin. lib. XXIII. 2.

CAP. V.

Amphiarai Ara Chemice enarrata.

PRomisi capite secundo uberiorem Aræ Amphiarai expositionem. Ergo igitur jamnunc fidem liberabo. Describit eam Pausanias his verbis: Παρέχεται δὲ ὁ βωμὸς μέρη ε΄. τὸ μὲν Ἡρακλέους, καὶ Διός, καὶ Ἀπόλλωνός ἐστι Παιῶνος: τὸ δὲ ἥρωσι καὶ ἡρώων ἀνεῖται γυναιξί. τρίτον δὲ Ἑστίας καὶ Ἑρμοῦ, καὶ Ἀμφιαράου. καὶ τῶν παίδων Ἀμφιλόχου. Ἀλκμαίων δέ, διὰ τὸ ἐς Ἐριφύλην ἔργον οὔτε ἐν Ἀμφιαράου τινά, οὐ μὴν οὐδὲ παρὰ τῷ Ἀμφιλόχῳ τιμὴν ἔχει. Τετάρτη δέ ἐστι τοῦ βωμοῦ μοῖρα Ἀφροδίτης, καὶ Πανακείας, ἔτι δὲ Ἰασοῦς, καὶ Ὑγείας, καὶ Ἀθηνᾶς Παιωνίας. Πέμπτη δὲ πεποίηται Νύμφαις, καὶ Πανί, καὶ ποταμοῖς Ἀχελῴῳ, καὶ Κηφισῷ. Sed explicari hæc ara non sat commode potest, nisi prius ea, quæ de Amphiarao ejusque uxore Eriphyle, a Mythologis narrantur, fuerint cognita. In Attic.

Ita igitur de illis Hyginus: *Amphiaraus Oïclei & Hypermestræ Thestii filiæ filius augur. Hic scivit, si ad Thebas oppugnatum isset, se inde non rediturum. Itaque celavit se, conscia Eriphyle conjuge sua, Talai filia. Adrastus autem, ut eum investigaret, monile aureum è gemmis fecit, & muneri dedit sorori Eriphylæ: quæ doni cupida conjugem prodidit. Amphiaraus Alcmæoni filio suo præcepit, ut post suam mortem pœnas à matre exsequeretur. Qui postquam apud Thebas à terra est devoratus, Alcmæon memor patris præcepti, Eriphylen matrem suam interfecit, quem postea furiæ exagitarunt.* Nemo, quod sciam, vel per somnum hactenus vidit, quid hæc fabula sibi vellet, quidve significaret. Continet enim Thebani belli historia, cujus hæc pars est, insigne naturæ arcanum: estque mera series, & contextus operationum naturalium, in creatione τοῦ παντὸς Chemici à sapientibus observatarum, & sub fictis illis nominibus absconditarum. Quin & omnis ferme fabularis historia nil aliud complectitur. ὅσα γὰρ μυστικώτερα ἦν, καὶ ἐποπτικώτερα, καὶ ἐχόμενα θεωρίας τῆς ὑπὲρ τὴν πάνδημον ἀκοὴν, ταῦτα δὲ αἰνιγμάτων, καὶ τῶν καλουμένων σκοτεινῶν λόγων ἀπεφήναντο ἵν' οἱ μὴ φευγοπονοῦντες, ἀλλὰ πάντα πόνον ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ ἀληθείας ἀναδεχόμενοι, ἐξετάσαντες εὕρωσι, καὶ εὑρόντες, ὡς λόγος αἱρεῖ, οἰκονομήσωσιν. uti passim ostendemus. Amphiaraus Phoebi, sive Apollinis sacerdos fuisse narratur, ἀμφὶ ἀραιὸς, undiquaque rarus, subtilis, tenuis, ac imbecillus spiritus volatilis. Hic scivit, si Thebas, id est, sal fixum, terram Philosophicam, oppugnatum isset, inde se non rediturum, sed vivum se ab dehiscente terra absorptum iri. Ubi enim Acidum volatile Alcali fixum aggreditur, ab eodem absorbetur: quod in affuso cretæ, cretaceisque aceto quotidie videre est. *Thebæ*, unde Hercules

Origenes l. VII contra Celsum.

les Θηβαγενὴς, vel a Syriaco θήβα, id eſt *arcula*, Heſych.
navicula, ſeu κιβωτίῳ, vel a *Thebez* Hebraïco, ut Selden.
Bochartus mavult, id eſt, *luto* nomen accepit. in Pro-
Nonnulli *montem* ſignificare, alii *bovem* voluere: leg. de
mihi quidem alterum etymon maxime arriſe- Dis Syr.
rit: quamquam nec primum futile eſt, quod & c. 11.
forma urbis rotunda, quali olim naves erant, ve- l. 1 Pha-
hiculum conditoris repræſentante magnopere leg. c.
confirmatur. Ut omnia nec uno tempore dici, XVI.
nec in unum conferri caput queunt, ita & de limo ſeu luto, & de naviculis, & arculis poſtea fuſius agemus: unde, quæ ad Thebas illuſtrandas pertinent, peti poterunt. Ut igitur ad Amphiaraum redeamus, conjux ejus Eriphyle, ſanguine & cognatione arctiſſime ei juncta, non ſecus ac Deucalioni Pyrrha, ſpiritus volatilis alcalicus, Talaï τλησιπαθοῦς, καὶ ἰσχυροῦ filia, Biantis, cui παρὰ τὴν βίαν nomen, neptis, latebrarum mariti conſcia eſt, quippe cum ipſo naturali amore copulata. Huic Adraſtus frater monile aureum gemmatum muneri dedit: de quo item poſtea pluribus. Ἄδραστος, quem effugere non licet, quique primus Adraſtiæ Νεμέσεως
templum ædificaſſe dicitur, facultas motrix eſt Heſych.
caloris, qui *vitalem* vim, varia producentem, in Ἄ-
auream ſane & illuſtrem, Eriphylæ largitur, δραστος.
quo & ipſe e latibulis excitetur Amphiaraus. Pauſa-
Abſorpto dein Amphiarao utriuſque filius *Alc-* nias in
mæon, ἀλκῇ pollens vigenſque, productum ex Acido & Alcali, matrem interficit, id eſt volatilem ſpiritum femineum reddit fixum. Hunc deinde furiæ exagitant, id eſt, ſulphur adhuc impurum adhæret, donec ſe flumine vivo abluat Acheloo, τὰ ἄχη λούοντι.

In hujus igitur Amphiarai honorem ara ex-

ſtructa non ſine arcano intellectu ſacra primum fuit *Herculi*, *Jovi*, & *Apollini Pæonio*. Quinarium habuimus in prioribus Dis: hic ternarius occurrit, qui Dîs inferis una cum trigis ſacer eſt. Recte igitur in hac ara principium ab inferorum numero ducitur, quia, ut alibi docebimus, nox diem in creatione præceſſit, & *ignis* noſter in medio latet. γαίης βλάστημα φέριστον, qui *Hercules Chemicus* νούσων θελκτήρια πάντα κομίζων, non ſecus ac ipſe Apollo Pæonius. Hercules etiam Saturnus eſt, ſed diverſo reſpectu: ideoque utrique ſtatuæ poſitæ velato, ſeu obnupto capite; ſacrificatumque aperto. Unde & luminibus accenſis Saturnum cultum Macrobius docet. Idem & Mars. hinc utrique dati Salii, ſpiritus agiles, non inefficaci & feminea ſaltatione, ſed ἐνοπλίῳ ὀρχήσει. Quemadmodum Pani & Oſiridi Satyri & Sileni comites adjuncti ignei, & ad exſultandum proni. Et Herculi quidem Pinarii, & Potitii, *Pellibus in morem cincti, flammamque ferentes*, παρὰ τὸ πεινᾶν, καὶ ποτίζεσθαι; eſurientes & vivaces ſpiritus acidi, ſicut ipſe πάμφαγος. Nec ſervus quiſquam, aut libertus ad ejus ſacra admiſſus, quia purus ejus ignis reliquorum metallorum in opere miniſterium reſpuit, quippe impuro atque corrodente ſulphure contaminatorum *Ara* præterea ipſi *maxima* conſecrata, ſicut hic etiam primus ordine collocatur: quia princeps eſt in opere noſtro, unde dein *Vir perfectus* producitur. Idem & *Communis* Deus, quia cum Jove & Apolline, ſeu Sole, poteſtatem ſuam communicat. Hic de ſe vim illam effunditagentem, moventemque omnia, calidam, ſpirituoſam: unde in ejus ſacris olim *ſcyphi*, & his libatum *vinum*. Macrobius: *Scyphus Herculis*

Iſidor. Etymol. l. 18, c. 36.

Onomacrit in hymno.

Plutarch. qu. Rom.

Servius ad Virgil. VIII Aen. 288. l. I Saturn. c. 7.

Diodor. l. I.

Dionyſ. Halic. l. I. Virgil. VIII. Aen. 282.

Onomacrit in Hymn.

Livius.

Serv. ad VIII. Aen. 272.

l. V. Saturn. c. 21.

tulis poculum est, ita ut Liberi patris Cantharus. *Herculem vero fictores veteres non sine causa cum poculo fecerunt, & nonnumquam casabundum & ebrium: non solum quod is heros bibax fuisse perhibetur, sed etiam, quod antiqua historia est Herculem poculo tamquam* navigio, *ventis immensa* maria *transisse*. Hercules ignis salinus est in confectione lapidis Philosophici, & *navigium* Spiritus, seu ventus, qui eum fert in utero suo, ut *mare* Philosophicum transeat. In Adagiis Græcis legas: Φασὶ τὸν Ἡρακλέα ἐπὶ τὰς Γηρυονείους βοῦς ἐν λέβητι περαιωθῆναι, ἱστῷ μὲν ῥοπάλῳ χρησάμενον, ἱστίῳ δὲ τῇ λεοντῇ, σχοίνοις δὲ τοῖς τῆς φαρέτρας ἱμᾶσι, κώπῃ δὲ τῷ τόξῳ. Eadem hujus quæ & navigii ratio. *Lebes* rotundus, *poculum* rotundum, *navis* rotunda. Talis & *Scapha* Lunæ apud Athenæum. Sed de navigiis post plura. Talis & *crater aureus* Mercurii: & hinc forte ritus ortus poculorum natantium instar lemborum, cujusmodi nobis exemplum luculentissimum in epistolis Græcis, sub Aristæneti nomine a Sambuco & Mercero editis, exstat, nec non in Anthol. Græcor. carminum I,2, & II,49. ut & Athenæo, ad quem plura Casaub. p. 789. Multa alii de Herculaneo scypho, quæ non describo. Ipse robustus παγκρατὲς ἦτορ ἔχων, & invictus: unde *Victor* Hercules: mente magis, id est, efficacia & irradiatione, quam corpore, seu quantitate: & hinc, non secus ac Tydeus, *corpore parvus erat*, μορφὰν βραχὺς, ψυχὰν δ' ἄκαμπτος. Labores ejus omnes enarrare nostri hujus non est instituti. Sunt, eruntque alii,

Qui carmine laudes

Herculeas, & facta ferant: ut prima novercæ
Monstra manu, geminosque *premens eliserit angues*:
Ut bello egregias idem disjecerit urbes,

In ἀλλογίοις κώπας. vid. & Athenæum l. xi. & Serv. ad vii Aeneid. pag. 335. Onomacrit. in hymn. Mamertin. in Panegyr. ad Maximian. c. xiii. Serv. ad Virg. vi. Aen. 617. Pindar. Isthm. iv. Virgil. viii. Aen. 287.

Trojamque, Oechaliamque: *ut duros* mille labores
Rege sub Eurystheo, *fatis* Junonis *iniquæ*,
Pertulerit. Tu nubigenas *invicte* bimembres,
Hylæumque, Pholumque manu, tu Cressia mactas
Prodigia, & vastum Nemeæ sub rupe leonem.
Te Stygii tremuere lacus: *te* janitor Orci
Ossa *super recubans* antro *semesa cruento.*
Nec te ullæ facies, non terruit ipse Typhœus
Arduus, arma tenens: non te rationis *egentem*
Lernæus turba capitum *circumstetit anguis.*

Poterat in hos versus integer scribi commentarius, si otium esset. Pauca tamen veluti per viam delibabo. Si nugari mihi luberet, Herculis etymon ex Hebræo fonte peterem, diceremque Herculem dictum quasi *Harki kehelah*, *persecutorem congregationis*, ἀνὴρ μέγα φῦλα διώξαντα: vel quasi *Harki El persecutorem Deum fortem*, καρτερόχειρος, βρύοντα ἄθλοισι κραταιοῖς: uti mihi ad prius à me propositum etymon evestigio subjiciebat vir eruditissimus Henricus Hulsius, Collega conjunctissimus: vel quasi *Hara gal æsch*, *genitale vas ignis*. *Gal* enim vas concavum & rotundum, instar scyphi, qui Herculi tributus; uti jam vidimus. Posset & ab *Harak el æsch*, *cataracta Dei ignis*, deduci: vel ab *Har col*, *mons universi*, ut & in nomine Herculis *mons* Chemicus notetur; sicut & in etymo *Thebarum* à quibusdam agnitus fuit. Sed, ut ineptiarum tandem finis sit, malim simpliciter hic Græcos sequi, qui Herculem quasi Ἥρας κλέος dictum volunt. Est enim ipse *Terræ* Philosophicæ decus unicum, latens in ea balsamum, ignisque immortalis: quamquam Græci aliter interpretantur, quasi per Junonem famam omnem indeptus sit. Phornutus,

Onomacrit. in Hymn.

Diodor. lib. v.

iutus, ſeu Cornutus, ἀπὸ τοῦ ἥρωας κληΐζεσθαι ποι- De Nat.
ῖν derivat. *Angues* duo, duo ſunt ſpiritus volati- deorum
es, Acidus & Alcalicus, quos ipſe fixos red-
lidit: hoc enim Chemicis eſt *interficere*, & *mori*.
De *Troia* poſtea, ubi de Peleo & Thetide.
Dechalia eſt domus ſalis, οἶκος ἁλὸς; & hinc Her-
uli in vetere nummo ara, cui ignis impoſitus, Triſta-
n formam ſalini. De Oechalia Ovidius: nus in

Victor ab Oechalia Cenæo ſacra parabat Hadria-
Vota Jovi. no.

De quo Jovis cognomine conſulendus in variis ix. Me-
ection. Rutgerſius. *Euryſtheus* eſt amplum ma- tam.
eriæ ſpatium. Lib. ii. c. 6.

De *Junone* ſuperius vidimus. *Hylæus* & *Pholus*,
ubigenæ bimembres, ſpiritus impuri ſunt,
c terreſtres & impetuoſi. *Taurus* & *Leo* alibi à
ne explicantur: quo nomine Hercules jam
luto eſt, cui *nigro* eapropter *tauro* fiebat: cujuſ- Diodor
nodi & Apidi ac Mnevi color. De *Cerbero*, Sic. l. i.
ui triceps, & triplex ſpiritus eſt, alio item Mela l. i.
oco nonnulla in medium proferam. *Oſſa* quo-
ue *ſemeſa* poſtea Deucalion meus exponet.
Quid hic ſibi *Typhoeus* velit, quem jam ante
Herculem natum innumeros fuiſſe annos fa-
ulæ prodiderunt, Servius non intellexit. Ne-
ue id mihi mirum. ſi intellexiſſet, magis mi- In Iſide
arer. Confer Typhoea cum Typhone Plutar- & Oſir.
hi, & ſtatim intelliges. Hygin.

Lernæus anguis, hydra novem capitum, per- in My-
inet plane ad opus noſtrum. Apud Heracli- thol.
em legimus peſtem, qua Græci ab Apolline in Alle-
erant afflicti, nono die ab Heroe noſtro gor.
chille fuiſſe ſedatam: & apud Plutarchum, Homer.
egyptios primi menſis nono die piſces aſſatos De Iſid. & Oſir. p. 353.

edere

edere ſolitos; Nono item die ad Parnaſſum appulit Deucalion: nonoque anno Achilles ad Lycomedem miſſus. Quæ omnia μυστηριώδη. Atque hæc de Hercule ad illos Virgilii verſus ſufficient. Tranſeamus ad Jovem, qui medius hic inter Herculem & Apollinem, ſicut olim in Capitolio inter Junonem & Minervam. Nec alius ipſi locus debetur. Ut enim Hercules initium operis præbet, ita ipſe medium, Apollo finem. Unde præclare Onomacritus: Ρίζας νέρθε δέδωκας, ἔχεις δέ τε πείρατα κόσμου Παντὸς, σοὶ δ' ἀρχή τε, τελευτή τ' ἐστι μέλουσα. *Semper*, inquit Sendivogius, *in tertio virtus finitur, & in ſecundo multiplicatur.* Plutarchus autem: Ἡ δὲ κρείττων καὶ θειοτέρα φύσις ἐκ τριῶν ἐστι, τοῦ νοητοῦ, καὶ τῆς ὕλης, καὶ τοῦ ἐκ τούτων, ὃ ΚΟΣΜΟΝ Ἕλληνες ὀνομάζουσι. Theon etiam Smyrnæus primum Ternarium τὰ Πάντα dictum teſtatur.

Apollodor. l. 1. Idem lib. 3. Theon Smyrn. xlii.

Tract. vii. de Iſid. & Oſir. 373.

Deſiderat aliquis figuram Geometricam? dabo trigonum Δ. unde & triceps monſtrum pedibus Apollinis olim ſubjectum, ad exemplum tricipitis Cerberi ab Hercule devicti. Addam & Pythagoricum ſchema ∴, ut ſic Apollinis perfectio ejuſdem ſectæ ··denario trigonali pateſcat. Hercules igitur lineam jacentem rectam, quæ quaternis punctis conficitur, quatuorque elementorum adunatum robur denotat, efficit: Juppiter *aquilæ* ſubvectus alis, triſulco armatus fulmine, trium Mercurii, ſulphuris, ac ſalis volatilium ſpirituum ſymbolo, in cælum aſcendit: atque hinc *Incipiunt magni procedere menſes*. Apollo tria tempora hyemis, veris, & æſtatis conjungens, decimi menſis initio opus abſolvit, HOMINEMQUE Chemicum in dias luminis oras effert. Ad hunc pertinent illa è Sibyllinis carminibus Virgiliana:

apud Altric. de Imag. deor.

Iſidor. l. xiii, c. 9.

Eclog. iv.

Incipe parve puer risu cognoscere matrem.
Matri longa decem tulerunt fastidia menses.

Ut autem hi menses, qui, quod Philosophice capiendi sunt, *Philosophici* appellantur, recte intelligantur, animadvertendum est, tria plerumque temporum spatia in hoc opere nostro nominari, Annum, mensem, diem. Annus est solare curriculum; in quo quatuor tempora, seu ὧραι, Hyems, Ver, & Aestas, & initium Autumni animadvertuntur: Mensis Lunarem cursum absolvit, in quo quatuor septimanæ, & Philosophice, ad rationem Venerei in cælo cursus, quadrageni dies sunt. Dies porro tenebras & lucem continet. Estque omnium una ratio unum tempus, unus labor. Ut autem solaris annus XII mensibus absolvitur, ita & Jovialis XII rursus annis solaribus. Vitruv. ix, c. 4. Euseb Præpar. Euang. l. xv, c. 54.

Est autem Juppiter ut, quæ dilata pauxillum, non negligamus, ætherius spiritus masculus, καὶ πυρώδης οὐσία, αἰθὴρ, πυρὸς εἱλικρινὴς φύσις, καὶ κουφοτάτη. Hinc altiora amat, *montiumque* ei cacumina consecrata: unde *Olympius*, *Idæus*, ἀκραῖος, ἐπάκριος dictus. Item καρχιὸς, διὰ τὸ ὑψηλὸς εἶναι, teste Hesychio. Inde Jovi *arx* celsissimæ fieri solitæ, cum Vestæ, Terræ, & Mari humiles fierent. videsis plura de montibus inferius. Quia vero igneus, ideo *rubeus* color Deum est: *& Jovis miniatæ* apud gentiles quadrigæ: anima ipse, & φύσις MUNDI, vita Hominis: (unde Græcis ζεὺς, ἀπὸ τῆς ζωῆς, ut Grammatici nonnulli volunt.) Nec temere ei *barba* data, sicut & Aesculapio, quod virilitatis indicium: quam & seni suo Basilius Valentinus satis prolixam tribuit, quia symbolum est masculi ignis radiorum: unde, *quidquid Jupiter irradiaverit*, se-

Heraclid. Pont. in Homer. Allegor. Numm. antiqui. Hesych. Maxim. Tyr. Diss. λϐ. Vitruv. l. iv, c. 8. Servius ad Eclog. vi, 22. De Magno lapide.

Serv. ad ii Aeneid. 690. Plutarch. de If. & Ofir. 381. Fulgent. Mythol. l, i. Arnob. l. iv. p. 34. Paufan. Attic. p. 33. Infcr. Gruter. Etymolog. in Ὑγεία. Paufan. Corinth. p. 66. Auguftin. l. vii. de Civ. d. c. 16. Heraclid. in Alleg. Homer. Herodot. l. ii. Lucan. l. x. Clav. iv. extrem.

fecundum Mathematicos etiam *felix efficit.* Idem & *Vinculum*, quo Hercules & Apollo inter fe junguntur : pater *Juftitiæ*, cui ternarius numerus itidem facer, quia illa inter plus & minus medium obtinet, nec cuiquam injuriam fieri patitur. Ex hujus cerebro Minerva Pythagoræis *Ternarius*, & *Triangulum*, ac τριτογένεια, ideoque & tricolori vefte induta, nata fertur, unitas ipfa fummum in fuperiori fchemate verticem obtinens, & hinc *Coryphafia*, Jovis thronus ac turris, l. 2. (Simplic. de cælo.)

ἣ διάγει ὄχθους ὑψαυχένας, ἀκρωρείους,
Ἠδ' ἄρεα σκιόεντα, νάπαισι δ' ἑὴν φρένα τέρπει.

Non minus ipfa *Pæonia*, quam *Pæonius* Apollo, eadem & *Medica* in veteri infcriptione, item Ὑγεία, & ὀξυδερκὴς ; eadem ἀρσενόθηλυς, γυποκάνθαρος Horapollini, ficut Vulcanus ejus amore quondam captus κανθαρόγυψ. Et *Virgo*, fed *Amazon*, cujus *cingulum* Hercules Euryftheo adferre juffus : ἄφθορον ἀεὶ τὸ φρόνημα ἔχουσα, καὶ οὐδεμιᾷ κιλίδι μιανθῆναι δυνάμενον. Ipfa Αἰθὴρ, fummus, ac puriffimus ignis : quapropter feftum illi in urbe Saï apud Aegyptios λυχνοκαΐης noctu inftitutum : *Saleque & oleo* lucernæ ejus impletæ fuere, de quibus ἱερὸν λόγον εἶναι dicebat Herodotus : quem mihi hic proferre nulla religio eft.

Sit pietas aliis miracula tanta filere :
Aft ego cælicolis gratum reor, ire per omnes
Hoc OPUS, & facras populis notefcere leges.

Ineft enim fali Herculeo oleum fixum incombuftibile, miris laudibus a Bafilio, aliifque in arte noftra veris principibus, celebratum

tum, à paucis hactenus intellectum; licet à plurimis ſtultè quæſitum, ideoque nec inventum. Credo ego, jam fore nonnullos, qui mihi fidem habituri ſint, frivolam illam eſſe rationem, quam Phædrus adfert, cur olea Minervæ placuerit; quum Dii *quas vellent eſſe in tutela ſui* arbores legerent. *Pinguedo terræ* eſt, (quam & *lac* appellant Chimici) quæ naſcitur in uberibus terræ, & tegitur, vel conſervatur à putrefactione ſale naturæ. Hac pinguedine delectatur noſtra Pallas: hic eſt ramus oleaginus quam noſtra columba decerpit in univerſali diluvio: hic ramus eſt qui Τεῖνος Græcis dictus τ' λάϊκος ϛέφανος: hæc ab Oſiride inventa arbor: hoc eſt HOMINI ab ipſa Minerva datum donum, tanto ſane præſtantius EQUO Neptuni, quanto incombuſtibile ſalis fixi oleum volatili alcalico ſpiritui antiſtat. Et hinc Athenis puero nato oleagina corona foribus appoſita, femella vero lanea. Hinc ipſa Ἀθήνη. Quid? perſpicuumne jam eſt, cur Dialis flamen apicem geſtaverit *oleagina virga* lana circumdata eminente? aut cur à Mythologis olea Jovi feratur conſecrata? aut cur illi olim oleagina uſi ſint corona, qui prælio non interfuerant, ſed triumphum procurarant? Cum vero in acumine trigoni Pythagorici Minervæ punctum OMNIA conciliare conſpicimus; non eſt ut vereamur veram cauſam agnoſcere, cur olea PACIS ſemper ſit habita uſurpataque ſymbolum. (Preſertim cum & turbatum MARE tempeſtatibus oleum tranquillare dicatur:) & cur olim novorum conjugum fores olea lauruque redimiri ſolitæ fuerint. Ut ad Appollinem tandem tranſeamus, Appellatus is quondam

Lib. III. extrem.

Sendivog. tract. X.

Heſych. Diodor. l. 1.

Heſych. in ϛέφανος.

Feſtus.

Phurnutus de Nat. deor.

Aeſ. Gellius l. v. c. 6.

Serv. ad VIII. Aen. 128.

Plutarch. in Erot. p. 755.

Φάνης & Οὐρανὸς, in eoque decachordi terminatur harmonia; estque κλαδοῦχος συμπλήρωσος καὶ τελείωσις operis, decimo, uti diximus, mense cursum perficiens. Unde & in Agone Pythio equestri decem currus; & annus olim decem mensium. Nec frustra additum *Pæonii* cognomen, quandoquidem ceteris fratribus seu planetis, ac matulis, scabie & lue venerea laborantibus medicinam facit.

In altera aræ parte *Heroes* erant cum *conjugibus*: de quibus, quod eorum non sint expressa nomina, pauca dici poterunt. Hoc tamen animadvertendum, esse eos Terræ filios, παρὰ τὴν Ἥραν, quæ Hebr. *Aerez*: quamquam mihi aliud magis arrideat etymon ab *Harah* deductum, quod *concipere & generare* significat. Nisi malimus ab *Har*, quod iisdem *montem* denotat. Sic Hercules ejusdem originis: qui etiam τῆς Ἥρας ubera tam valide suxisse fingitur, ut à Minerva matri suæ educandus traderetur: à qua jungna deinceps adoptatus fertur, accepta in matrimonium ejus filia *Hebe*, sive Juventa Dea, Atque ita ex ejusdem Minervæ & Apollinis promissis immortalitatem adipiscitur: suppeditato insuper à Minerva, peplo quo primus deorum fieret XII, seu secundi generis; σύμβωμος ut vidimus, Jovis & Apollinis; imo & σύνναος aliquando Sylvani & Mercurii, item Sylvani & Liberi Patris. Quæ quis temere ficta dictave putet, næ ille mihi temere de re non intellecta videtur judicare.

In tertia parte *Vesta* cum *Mercurio* occurrit additis *Amphiatuo*, & *Amphilocho*. Est autem Vesta terra nostra, in cujus gremio ignis latet μεσαιτάτη ἁπάντων, καὶ δύναμιν κέντρου ἐπέχουσα. C

a

Fulgent. l. 1. Mythol.
Nicom. Theolog. Arithm.
Schol. Schocl. Electr. p. 113.
Diodor. Sic. l. v.
Justin. Mart. p. 337.
Schol. Homer. Il. t.
Diodor. Sic. l. v.
Herodot. lib. II.
Huet. Demonstr. Euang. p. 201.
Inscript. Reines. 1. 108.

ra in ſpatioſi templi medio poſita, in qua perpetuus vigilaret ignis: non ſecus ac ara in medio lacu Deæ Syriæ ſacra, ignibus calens, de qua poſtea, ideoque recte illi cum Mercurio tertia Aræ pars aſſignata fuit, quæ inter quinque media eſt. Nam & Mercurius, ut Grammatici volunt, quaſi *Medicurrius à Latinis dictus, quod inter cælum & inferos ſemper intercurrat*: Deorum & hominum nuncius, μεσίτης λόγος, μεσίτης ἂν circulus horizon, qui lucem cum tenebris, diem cum nocte, ſupera cum inferis, calorem cum frigore, ignem cum aqua conjungit; ſulphuris & ſalis noſtri copula, alba de nigris faciens, nigraque de albis, mortis & vitæ arbiter unde & Hygia ei conjuncta, vigiliæ, ſomnique præs: inventor trium vocum, acutæ, mediæ, gravis, earundemque harmoniæ; nec non trichordis lyræ, quam poſtea Apollini dono dedit. De Mercurio eſt, quod ait Plutarchus: μεταβάλλειν αὐτὸν εἰς ὕδωρ συνιστάμενον, εἰς δὲ πῦρ διακρινόμενον, δι' οἰκειότητα πρὸς ἀμφότερα, καὶ συλλέγειν, μαλακῶς ἐκεῖσαν, καὶ δὲ χουένην τὰς ἐναντίας ἀκρότητας. Multa quoque de eo habet Plato, ubi de quatuor agit elementorum analogia: unde & eidem Mercurio τέτρας ſacra, atque ipſe quadrangulus, ſeu τετράγωνος, & quarto menſis die natus fertur: in MUNDO Chimico ſimul θεὸς & ..., & εἶδος, & ἀποτέλεσμα. *Naturis enim hiſce, quibus OMNIA conſtant, ſurſum deorſum ultro citroque commeantibus, MUNDI partium conjunctio continetur.* Hoc eſt, quod Hermes in Smaragdina Tabula dicit, *Fiant Superiora inferiora, & inferiora ſuperiora.* Hinc & ipſe Mercurius *Comminis*, & ἀρσενόθηλυς.

Heraclid. Alleg. Homer. Lucian. de Dea Syria. Servius ad VIII. Aen. 128. Auguſtin. Civ. d. l. VII. c. 14. Iſidor. orig. VIII, II. Diodor. ſic. l. I. c. 2. Cornutus de nat. deor. De Primo Frigido. In Timæo. Photius pag. 1029. Feſtus in Cyllenius. Phurnutus de nat Deor. Cicer. II. de Deor. Nat. Deor. 33. Phurnutus de Nat. deor. Albricus Imagin. Macrob. l. 1. Saturnal.

χείμαλμεύ Ἀΐδης, ξεῦς δ' εἴαρος ἀρχομένοιο,
Ἥελιος δὲ θέρει, μετοπώρου δ' ἁβρὸς Ἰαώ.

Quæret aliquis, quid *Amphiarao*, filioque ejus *Amphilocho*, quos è Pausania vates fuisse, vaticinandique per somnia artem tradidisse accepimus cum Medicinæ antistitibus Dis negotii? sed præterquam quod somno sæpe peti solita à Dis medicina : sic & divinatio & medicina, partes veteris magiæ; de qua ita Plinius : *Natam primum è medicina nemo dubitat, ac specie salutari irrepsisse, velut altiorem sanctioremque, quam medicinam: ita blandissimis desideratissimisque promissis addidisse vires religionis, ad quas maxime caligat humanum genus. Atque ut hoc quoque successerit, miscuisse artes Mathematicas, nullo non avido de se futura sciendi, atque ea è cælo verissime peti credente.* Conjunctæ eædem artes & in Apolline, & in Iside; de queis alias plura, uti otium erit.

Lib. xxx Hist. nat. c. 1.

Quartam aræ partem paucis superius attigimus ubi de numero quinario egimus. Dicenda igitur hic, quæ illic commode dici non poterant. Illam, quæ se prima offert, *Pæoniam Minervam*, hoc ipso capite quantum res lulit absolvimus. *Venus*, quam Physicam in vetere saxo cognominatam supra ostendi, Medica item dea est; quod vel è solis amorum scriptoribus facillimum probatu. Hinc illi tot vota facta, tot soluta. Nota Petroniana fabella de Quartilla remedium quartanæ poscente. Sed in opere nostro alia Veneris medela est. Illa enim calore suo seu sulphure cælesti volatilissimo omnia penetrat, maturat, excoquit, ita ut & imperfecta metalla in perfecta commutet. Unde & perpetuus ei ignis in Erycino templo. Quos autem in hisce morbos medicetur, nem-

Aelian. de Animal. l. 10. c. ulti

ma-

melius docet Basilio Val. Medium locum obtinet *Panacea*, quo nomine in arte nostra nil decantatius. Filia hæc fingitur Aesculapii, omnes omnino morbos levans. Præclare vero hæc Veneri proxima adjungitur, cum & apud poëtam filio vulnerato medicinam factura Reb. natur. & supernat. c. VI. Aristoph. in Pluto

——— Spargitque salubreis
Ambrosiæ succos, & odoriferam Panaceam. Virgil. XII. Aen. 419.

Ubi & epitheton, si quod aliud, satis evincit, quid Panacea sit, quæque ejus virtus, atque efficacia. Basilius Valentinus de Venere agens, loco superius indicato, spiritum ejus cum Martis ac Mercurii spiritu conjungere jubet, atque ab omni purgare impuritate, *adeo ut omni abstersa corrosiva acrimonia suavia & odorifera evadant.* Hoc facto incomparabilem parari medicinam, qua splendore solis fermentata metallorum fiat transmutatio. Dignissima consideratu sunt illa Servii: Panacea *genus herbæ est, sciendum tamen Lucretium* panaceam *ubique salem dicere: unde possumus & hoc loco* salem *intelligere. Nam OMNEM PELLIT DOLOREM. Sed melius herbam, quia ait,* odoriferam. *Alii* panaceam *medicamentum dicunt ex compluribus herbis compositum, quod* ad omne vulnus *facit. Hanc herbam HERCULES contra vim venenorum Thessalis dicitur præstitisse.* Multa paucis dixit, quæ nec ipse intellexit. Qui sal Martis cognitum habuerit, is & hæc intellexerit, præeunte, facemque præferente eodem Basilio. Restat quinta *Nymphis*, *Pani*, *Acheloo*, & *Cephiso* dicata. In quibus tam multa occurrunt, quæ naturam operis nostri pandunt, ut vix sciam. Theocrit. Eidyll. XVII. Philo in vitu Mosis.

Τί πρῶτον καταλέξω, ἐπεὶ πάρα μυρία εἰπεῖν. Nam

 si vel

si vel numerum respicio, in quaternario OMNIA sunt. Perronius Cardinalis deplorata ea ingenia judicabat, quæ in investiganda quadratura circuli, perpetuo mobili, & Lapide Philosophico occuparentur. Non diffitebor, si hoc tam verum est, quam Sibyllæ folium, aut oraculum Apollinis, meum esse omnium deploratissimum, qui non modo me hæc tria quærere profiteor, sed & invenisse mihi videor. Sed aliter paululum ea accipio forsan, ac Perronius solebat. In circulo nostro Superius quaternarium ex parte ostendi. Cum IV. anni tempestates & IV. attigi septimanas. Cujus ut quadraturam paucis absolvam, ex quatuor illis elementis, quatuorque cæli plagis, & totidem ventis conficitur, quatuorque item qualitates & centra complectitur, quæ facili methodo rite tractata ex indigesta rudique mole, externi ignis ope, perfectissimum circulum absolvunt ita ut nil desit, ac nihil redundet. Mercurium *tetragonum* jam habuimus, quatuor artium inventorem: invenimus etiam Apollinem nostrum totidem artes reperisse. Adhæc omnes Symphonias Musicas tetrade contineri Philo affirmat; quam superius decadis esse fundamentum ostendimus, μέτρον δικαιοσύνης καὶ ἰσότητ[os] in quo primum solidum, generans & generatum: unde & MUNDUS olim dictus, quippe qui OMNIA complecteretur. Addam ad evidentiorem eorum, quæ dicta sunt explanationem tabellam, quam nobis in Cyclognomica Cornelius Gemma, Philosophus & Mathematicus, dum vixit, insignis, suppeditavit.

Nicomach. Theol. Arithm.

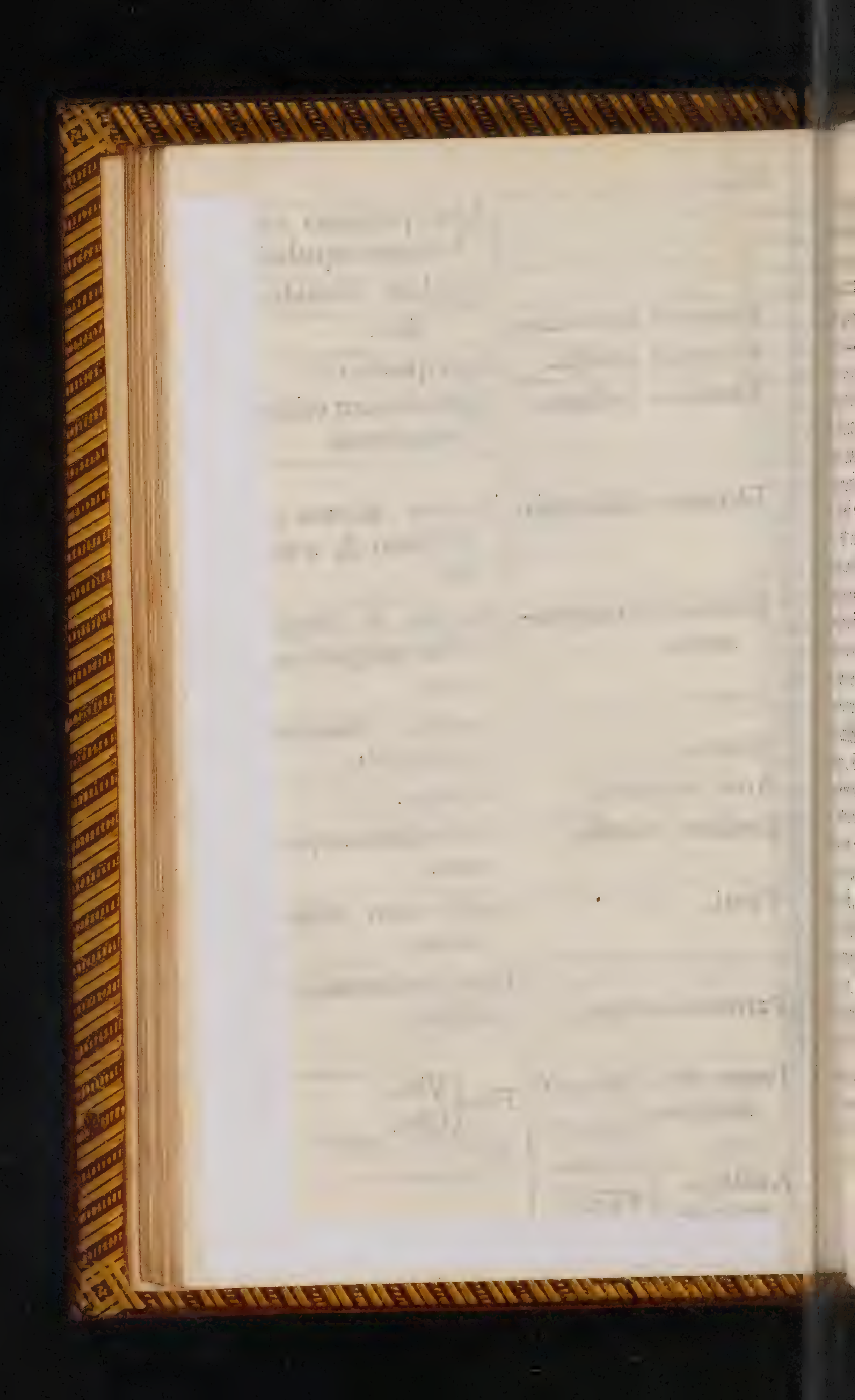
Horat. l. 1. ode x. Schol. Homer. Il. a.

De Opif. Mundi. Philo in vita Moysis.

Macrob. in somn. Scip. l, 5.

Plutarch. de Isid. & Osir. l. 1. p.

	Lux perspicua cum humore æquabili.	Lux perspicua cum humore inæquabili.	Lux opaca in humore inæquabili.	Lux opaca in humore æquabili.
	Calidum humidum.	Calidum siccum.	Frigidum siccum.	Frigidum humidum.
Elementa communia.	Aër.	Ignis.	Terra.	Aqua.
Elementa cælestia.	Lux qualis in ♃☿	Lux qualis in ♂☉	Lux qualis in ♄♀	Lux qualis in ☾.
Elementa ætherea.	Splendor, aut vehiculum aëreum.	Splendor, aut vehiculum igneum.	Splendor, aut vehiculum terreum.	Splendor, aut vehiculum aqueum.
Elementa sublunaria.	Lumen aëreum ex perspicuo & æquabili.	Lumen, aut subjectum igneum ex perspicuo & inæquabili.	Lumen terreum ex opaco & inæquabili.	Lumen aqueum ex opaco & æquabili.
Humores & temperamenta.	Sanguis & sanguineum temperamentum.	Cholera & biliosa crasis.	Atra bilis & crasis melancholica.	Pituita & crasis phlegmatica.
Ætates.	Pueritia. Pubertas, Adolescentia.	Juventus. Ætatis virilis exordia.	Senectus & ætas decrepita.	Virilis ætas. Senium.
Anni tempora.	Meridies.	Ortus.	Septentrio.	Occasus.
Cardines mundi.	Ver Galeno temperatum.	Æstas.	Autumnus Galeno inæqualis.	Hyems.
Venti.	Auster cum collateralibus.	Eurus.	Aquilo.	Zephyrus.
Partes animalium.	Caro, pulmones, medullæ.	Parenchymata, ut hepar, splen, cor.	Solidæ partes, ut ossa, nervi, cartilag. venæ, arteriæ.	Cerebrum, adeps, stomachus, intestina.
Partes vini, olei, & similium.	Flos { Vini, Olei.	Vinum ferventius, aut oleum.	Fæx { Vini. Olei.	Mustum, aut oleum, quod jam concoqui pridem cœperit.
Analogia accident. ceter. præsertim sensibilium. { Visu. Auditu. Gustu. Olfactu. Tactu.	Aëria. Æquabilia tenuia.	Ignea. Tenuia levia, sed inæquabilia.	Terrea. Crassa & inæquabilia.	Aquea. Crassa, sed æquabilia quævis.

Præterea in hac aræ parte Symphoniam *διὰ πάσων* deprehendo ex tribus aquæ portionibus ad unam ignis comparatam: qualis olim in temperando vino adhibita proportio. Pan e- Proclus ad Hesiod. p. 133.
nim ignis Symbolum: hinc in veteri inscriptione LUCIDUS. Reines. 1, 146. Quamquam & totius Universi; unde & huic perpe- Plutarch. de Ec. p. 389.
tuus ignis accendi solitus, non secus ac ipsi Vestæ. Herodotus eum primum dicit & antiquissimum ab Aegyptis habitum octo Deorum pri- Pausan. in Arcad.
mi generis. PAN ait Servius ad Virgil. Eclog. II. *id est OMNE. Habet enim* cornua *in radiorum Solis, & cornuum lunæ Similitudinem.* Rubet *ejus* fa- Lib. II. c. 145.
cies *ad ætheris imitationem: in pectore* nebridem *habet stellatam, ad stellarum imaginem. Pars ejus inferior* hispida *est, propter arbores, virgulta, feras.* Caprinos *habet* pedes, *ut ostendat terræ Soliditatem:* fistulam Septem calamorum, *propter harmoniam cœli, in qua Septem soni sunt, ut diximus in Aeneide ad* Septem discrimina vocum. *καλαύροπα habet, id est,* pedum, *hoc est, baculum recurvum, propter annum, qui in se recurrit; quia hic totius NATURAE DEUS est. Poëtis fingitur cum* Amore *luctatus, & ab eo victus, quia, ut legimus,* OMNIA vincit AMOR. Vix quidquam ex hisce animadversione dignum est, quod non in sequentibus occasione data fusius exponetur. Quare alia nonnulla nunc attingemus. Non male ei Nymphæ ad- (Hinc & *Priapus*)
ditæ sunt. Ut enim in Venerem, id est ad De nat. der.
generandum pronus est, ita & Nymphas sectari solet *ἐπεὶ χαίρει ταῖς ἐκ γῆς ὑγραῖς ἀναθυμιάσεσιν, ὧν χωρὶς οὐδὲν τῶν ὅλων ἐκφαίνει.* ita v. c. Cornuti. *Vapor enim humidus*, ut postea habebimus, *omnes res creat.* Et illæ licet virgines, ad generationem non minus proclives sunt, quippe fæcunda ge-

De Nat. Deor. nerationis principia. Et hic, & illæ MONTES amant, de quibus ſupra: unde & *montium numina* exiſtimantur tutelaria. Muſica utriſque cordi; Pani *fiſtula*, unde ſol συρικτής Onomacrito; ἁρμονίαν κόσμοιο κρέκων φιλοπαίγμονι μολπῇ. In Hymnis. illis omne genus inſtrumenta. Ille *tripudiator*; hæ Gratiis tribus comitatæ, dicuntur cum Satyris Fauniſque.

Auſon. Moſell. 180.

Conſortes celebrare choros, quum præbuit horas
Secretas hominum coetu flagrantior æſtus,

Et ſicut ille radis ὕλη cui ἀπειρέσιον γαίης πέδον, ἐστήρικται. ita hæ τετραγώνους καὶ πρεσβεῖς, id eſt, „ quadratos, ideoque & ſtabiles, ac eximios „ τοὺς προσήκοντας αὐταῖς ἀποτελοῦσι, ita enim apud Cornutum è Mſ. legendum, pro καὶ περὶ τοὺς ut vulgata habent exemplaria. Et hic rurſus quaternarii dignitas locus invenit.

Achelous, (forte ab Hebr. *Ach-elok frater dei*, vel *ackelak, frater quercus*, ſeu *ilicis*, vel *pinus*) quem ſupra Alcmæoni furorem abſterſiſſe oſtendimus, non fruſtra adhibetur; qui una cum Cephiſo, Nilo flumini à Diodoro ſiculo comparatur, quod uterque multum *limum*, non ſecus ac Aegyptius ille Jupiter, ferat. Georg. l. 9. Nota ſunt è Virgilio *pocula Acheloïa*: nobilius eſt ejus alterum Cornu ab Hercule defractum, quod

Ovid. IX. Metam f. 1.

Najades & pomis, & odoro flore, repletum
ſacrarunt.

Sophocles in Trachians. init. Qui jam noverit Acheloum eſſe Alhali & Najadas itidem ſpiritus volatiles Alkalicos, is profecto, quorſum ea lucta Herculis & Acheloi ab antiquis efficta fuerit, facile viderit. De Achelod Deianira: ὅς μ' ἐν τρισὶν μορφαῖσιν ἐξῄτει πατρὸς,

Φοι-

φοιτῶν ἐναγγὴς παῦνος ἄλλοτ' ἀιέλ@
Δρακόντων ἐλικτὸς, ἄλλοτ' ἀνδρείῳ τύπῳ.

Βόκερων@: Ubi rurſus ternarius, ſicut ſupra triplex Jaſoni mater. De *Chephiſo* poſtea, ubi Deucalionis fabula tractabitur agemus largius.

Proximus Panaceæ *Jaſon*, Chironis centauri diſcipulus, Hercule quondam commilitone uſus ad aureum vellus petendum. De quo prolixe Pindarus, Ovidius, aliique Mythologi. Expeditionem ejus totam Chimicè enarratam invenies in Theatro Chimico. Attamen præterire nequeo, quod de triplici ejus matre quidam refert. Pyth. e. IV. l. VII. Metam.

τρεῖς δ' ἦσαν τῷ Ἰάσονι ἀμφίβολοι μητέρες,
Ροιὼ, καὶ Ἀλκιμήδη δὲ, μετὰ τῆς Πολυμήλης.
Ὧν ἡ Ροιὼ Σταφυλοῦ ἦν, αἱ δὲ Αὐτολύκου παῖδες.

Quarum *Rhæo* Mercurialis eſt, *Alcimede* ſalinus, *Polymele*, ſulphureus femineus ſpiritus. In Staphylo *vinum* Philoſ. & in Autolyco totum agnoſcam an auctorem lucis Lycabonta ſolem, dubito: in hanc tamen ſententiam propendeo. Ultima eſt *Hygia*, medicinæ finis, Latinis *Salus*; quam Pythagoræi ſibi invicem faventem precabantur, ut ſupra indicavimus. Hujus nomen ſeu cognomen etiam Minervæ adhæſit, ut poſt docebimus. & exſtat elegans in eam hymnus Onomacriti, quo eam inter cetera ita compellat:

Ἐκ σέο γὰρ νοῦσοι μὲν ἀποφθινύθουσι βροτοῖσι.
Πᾶς δὲ δόμος θάλλει πολυγηθὴς εἵνεκα σεῖο,
καὶ τέχναι βρίθουσι ποθεῖ δέ σε ΚΟΣΜΟΣ ἄνασσα;
Id eſt, ut dum hæc ſcribo verti:

Tu morbos hominum, Dea, tu mala noxia pellis:
Præside te domus omnis ovat, florentque, vigentque
Et studia atque artes: te votis expetit ORBIS.

Qui scriptor Chimicus & precedente in Aesculapium hymno hujus illam σύλλεκτρον ἀμεμφῆ vocat.

CAP. VI.

PASSIENI apud Senecam nominis immutatio indicata.

LIbro V. Controversiarum Seneca scholastici cujusdam meminit, cum insigni elogio, illis animadvertendo, qui literas tractantes humaniores, famam alienam quovis scripto lacerant. Ita igitur ille de Oseo: *Ipse ab eloquentia multum aberat? natus ad contumelias omnium ingeniis inurendas. Nulli non impressit aliquid, quod effugere non posset.* Cujus hominis pravo perversoque instituo, veluti veneno antidotum, occurrit Ovidii nobilis candor, qui, quamvis lacessitus, abhac tamen scabie abstinuit manum. Ita enim ipse de se:

In Ibin.

Tempus ad hoc, lustris jam bis mihi quinque peractis,
Omne fuit musæ carmen inerme meæ;
Nullaque, quæ possit, scriptis tot millibus, exstat
Litera Nasonis, sanguinolenta legi.

Et certe, siquid ab omni humanitate alienum, illud est, eorum laboribus, qui vel publico prodesse cupiunt, vel famæ serviunt, ubi forsan error aliquis deprehensus unus, & item alter, insultare è vestigio, & ingenium indolemve eorum per ora hominum traducere: quum contra ea, pro iis, quæ bene ab his uti-

utiliterque inventa traditaque sunt, gratia habenda, & illa bene de publico merendi voluntas, honestaque bonæ famæ cupido osculis excipienda sit, omnique laudis ornamento decoranda; quo & alii ad exempli excitentur imitationem, & ipsi se aliquando emendare, superareve conentur. ὥστε, ει καὶ τὰ ἄλλα πάντα, vitilitigatoribus ac Oscis hisce σοφῶν εἶχε, διατάσ βλασφημίας πάντας, καὶ κατηγορίας Πρωτάτω σοφίας ἂν εἴργεσθαι. φθόνος γὰρ ἔξω θείου χορῶν, ut verè, & Philosophice monet Plutarchus. Sed non id erat nunc consilium, aliis consilium dare, cum Senecæ locum in hoc caput conjicêre mihi proponebam: quare hoc agam. Sequuntur statim apud eundem: *Ille Passieno, prima ejus syllaba in Græcum mutata, obscoenum nomen imposuit.* Exercuit hic locus multos magni nominis viros; quorum quidam *Sassienum* hunc ab Osco *Shyssienum*; alius *Paschænum*; nonnemo *Ohasianum*; alius iterum *Paschienum*, alius *Crassienum* appellatum existimat, aut etiam *Grassienum.* Mihi verò ignominiosa illa nominis *Passieni* mutatio non tam longe petenda videtur; imo vero è proximo levicula adjuvante hujus loci redintegratione. Lego igitur primum, *in Græcum mutata sonum.* Illa enim vox excidisse videtur. Dein pro *Pascieno* dixisse Oscum existimo, *Phassienum*; eodem sensu, quo Mamurra Catullo *Albulus Columbus Dioneus* dictus, vel, ut Vossius, aliique ante Vossium, monente in adagiis Erasmo, corrigere maluere, *Adoneus* vel *Adoneus*, eodem sensu. φάσσαι sive palumbes, fuerunt olim in tutela Veneris, non secus ac columbæ. Egregie huc faciunt illa Artemidori. φάσσαι δὲ καὶ Περιστεραί, γυναῖκας σημαίνουσι.

Adversus Colotem.

l. II. Onirocr. c. 20.

φαι-

φαιοσαι μὲν πάντως πορνικῶς. περιστεραὶ δὲ, ἔσω ὅτε καὶ κοσμίας, καὶ οἰκοδεσποίνας. Quod & à Basilio Magno confirmatur; qui locus nunc ad manum non est. Illustrantur hæc insigniter adagio, quod in epistolis Græcorum extat ubi Mormia ad Chremetem inter alia est hæc: αὐλητρίδα δὲ λυσαμένος εἰς ἔτυχεν ἐρῶν, νυμφῆς στολῆς αὐτῇ περιβαλὼν, ἐπαρὴ γαμήμοι φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς φασίν. quod à Platone acceptum, qui in Theæteto hoc usus est. Neque sine tacita quadam nequitia Virgilianus ille procus:

Hexaëm. ι.

Parta meæ Veneri sunt munera: namque notavi
Ipse locum, aëriæ quo congessere palumbes:

cui alter non minus nequam *aurea mala* reponit. *Shassienus* igitur Osco ἀνδρόγυνος. Sathicus. Hinc apud Onirocritas palumbes fœminas significant Aehmes γυνὴ ἐὰν ἴδη, ὅτι περιστερὰ, ἢ τρυγὼν, ἢ φάσσα ἐλθοῦσα ἐκάθισεν ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτῆς, καὶ ἔστιν ὄγκος, τέξει θυγατέρα. Mirum videri possit, nec est tamen, quare aves illæ vel foeminas potius, quam viros significent; vel ejusmodi viros, qui viros se natos esse dolent. Libido scilicet foeminea

In Onirocrit.

Acrior est nostra, plusque furoris habet.

Aves autem istæ calidissimæ sunt, & salacissimæ. Hinc & earum caro siccissima est. ξηρότατον ὖν (inquit Hippocrates, κρέας φάσσης, δεύτερον περιστερᾶς, τρίτον πέρδικος, καὶ ἀλεκτρυόνος, καὶ τρυγόνος, ὑγρότατον δὲ χηνός. Unde, ut est apud Herodotum, ansere Isidi factum. Quum igitur tantus calor sit columbarum, non immerito illæ Veneri sacræ fuere, uti vidimus & ignis Symbolum, sive aëris ætherii, teste Cornuto; ubi vox ἀὴρ à Velareo pro αἰθὴρ accepta videtur:

De diæta l. II. cap. 17.

Lib. II. De Rhea.

tur: vertit enim *ignis* Hesychio, ἀὴρ, ὁ μεταξὺ ὀρανοῦ καὶ γῆς τόπος, & ἀΐθης, καυματώδης ὁμίχλη. Ita enim illic corrigendum. Et apud Arabas columbis nomen à calore. *Hemama* enim illis appellatur, ut turtur *Femama* unde Semiramidis ex parte etymon deducit Bochartus. Ceterum earum avium salacitas tanta, est ut de femellis inter se pugnantes victor victum ineat. De columbis id affirmat Aristoteles, atque item de Gallis, ut & de perdicibus Athenæus, vide & de perdicibus Hesych. in Ἀφροδισ. ἔργα. Quare non multum mihi fidei illa Shiles mereri videntur: In Phaleg. II. c. XI. Lib. 7. Hist. Animal. lib. 9. & & lib. 9.

Σώφρον τὸ φαττῶν, Αυσονοκράτορ, γένος
Ἀλλότριον γάρ ἐστι ὀθνείου λέχους,
Κἄν πως τὸ σεμνὸν τοῦ γένους ἀλλάξῃ,
Θνήκει παρευθὺ ὕπαὶ τῶν ἀνευθύνιον,
Αἳ ζῆν μόλις κρίνουσι τὴν μοιχαλίδα.

CAP. VII.

FLORUS & CICERO aliquoties tentati.

RE stitui olim in meis ad Ausonium notis hunc Flori locum de Hannibale: *Ausus & Sempronio Graccho duce per Lucaniam sequi, & premere terga cadentis: quamvis hunc (pudor) servili manu pugnaret. Nam hucusque tot mala compulerant: sed Libertate donati, fecerant se virtute Romanos.* Adferam nunc consimilem Ciceronis, è Catilinaria quarta, ut & huic opem feram. *Operæ pretium est*, inquit *P. C. libertinorum hominum studia cognoscere, qui fortuna sua civitatis jus consequuti, hanc vere suam patriam esse judicant: quam quidam hinc nati, & summo nati loco, non patriam suam, sed urbem* Lib. II. cap. VI. cap. VIII.

ho-

hostium esse judicaverunt. Scriptus Bibliothecæ nostræ codex, non pervetustus ille quidem, sed ex optimæ notæ, siquis conjecturæ locus est, descriptus, habebat: *Qui sua virtute fortunam hujus civitatis consecuti hanc vere jam suam patriam esse judicant.* Unde exsculpo: *qui sua virtute & fortuna jus hujus civitatis consecuti hanc vere jam suam patriam esse judicant.* Vocula *jam* vim mihi continere videtur singularem, tempus illud innuens, ex quo civitatis jus adepti libertini, Romam non amplius velut urbem peregrinam, verum tamquam patriam suam intuebantur. Mox idem liber: *quam quidem nati hic, & loco nati summo, non patriam &c.* Transpositione vehementiorem multo & incidiosiorem emphasin continente. Non multum diversus est alius item Flori locus: *Quis ergo miretur his moribus, virtute militum victorem P. R. fuisse?* jacent hæc, & ignava sunt.

lib. I. c. XVIII. Excitabis, si corrigas: *his moribus ducum, hac virtute militum victorem P. R. fuisse:* qui priora contulerit, ita vel scriptum fuisse, vel scribi debuisse, quovis pignore contendet. Quoniam vero Ciceronem respicienti alii se casu nævi obtulerunt, hos quoque hac eadem opera tollam.

cap. VI. In Catilinaria secunda vox *quievit* in eodem libro desideratur. Unde mihi orta suspicio legendum illic: *Homo enim videlicet timidus, & permodestus, vocem consulis ferre non potuit. Simul atque ire in exilium jussus est, paruit, ivit.* τὸ *quievit* enim, quod in vulgatis post *paruit* sequitur, ferri hic non potest. Quandoquidem Catilina non *quievit*, sed statim ad Mallii castra se contulit. Poterat & vox *paruit* videri Supposititia nisi illa τῷ præcedenti *permodestus* responderet, quemadmodum τὸ *ivit* ad τὸ timidus referendum

vi-

videtur. Alias perquam ſcita & elegans erit oratio, ſi legatur; *ſimul atque ire in exſilium juſſus eſt, ivit.* Quod autem hic de juſſu ſuo Cicero ait, id in prima Catilinaria exſtat; ubi contra idem vetus liber vocula auctior eſt. Cum enim vulgati codices præ ſe ferant. *Quæ cum ita ſint, Catilina, perge quo cæpiſti, egredere aliquando ex urbe: patent portæ; proficiſcere* in illo libro legitur: *perge quo coepiſti, exi, egredere* at portæ illa vox *exi* interpretatio eſſe ſequentis, & e margine in contextum irrepſiſſe, præſertim cum & cap. VIII. legatur: *Egredi ex urbe Catilina: libera remp. metu: in exilium, ſi hanc vocem exſpectas, proficiſcere.* Habet illa tamen multum acerbitatis & imperii. Sed nihil muto. Magis illud placet, quod in ejuſdem orationis primæ extrema ſententia pro vulgato *omnes inimicos bonorum*, idem liber *homines bonorum inimicos* legit. Adſcribam integrum locum, ſicut in ſcripto inveni: *Tum tu, Jupiter, qui iiſdem, quibus hæc urbs, auſpiciis à Romulo es. conſtitutus: quem* ſtatorem *hujus urbis & imperii vere nominamus: hunc, & hujus ſocios à tuis aris, ceteriſque templis, tectiſque urbis, ac moenibus, à vita, fortuniſque civium omnium arcebis: & homines bonorum inimicos, hoſtes patriæ, latrones Italiæ, ſcelerum fœdere inter ſe ac nefaria ſocietate conjunctos, æternis ſuppliciis vivos, mortuoſque mactabis.* Ubi vox *omnis* omnino ferri nequit, quum de ſolis agat ſociis Catilinæ. c. v.

CAP.

CAP. VIII.

LUCILIUS emendatus, deque Capillis nonnulla Physico-Chimica.

SUavis quondam & facetus poëta habitus fuit Lucilius, & inprimis doctus. Hujus urbanitate delectatus, quamquam ejus scriptorum pauca tantum quædam fragmenta restant, soleo tamen ea nonnumquam relegere, ubi otium est, aut animus severioribus studiis fatigatus, amoenitate hac poëtica refici postulat atque instaurari. Nuper igitur scriptorem hunc revolvens incidi fortuna in elegantissimum locum, ubi e nonnullis dìs quondam dilectarum mulierum exemplis quasi per inductionem, colligere videtur velle, nullam adeo pulchram esse fuisseve unquam feminam, cui non aliquid vitii à natura sit additum, quod emendatissimam aliàs formam devenustet.

Lib. XVII.

Tun' censes, inquit, καλλιπλέκαμον, καλλίσφυρον τῶ
Non licitum esse uterum, atque etiam inguina tangere mammis?
Compernem, aut Varam fuisse Amphitruonis ἄκοιτιν
Alcmenam, atque alias, (Ledam ipsam denique nolo
Dicere, tute vide, atque disyllabon elige quodvis,
Τυρώνὲ γ᾽ὑπατέρειαν) *aliquam rem insignem habuisse,*
Verrucam, aut nævum pictum dentem eminutum unum
Denique.

Ita hunc locum emendatum, distinguendumque, facile iis probavero, quibus Critica non est noverca. In primo versu quod occurrit epitheton, à *capillorum pulcritudine* desumtum amplius aliquid, quam formæ laudem, aut or-

na-

namentum capitis continet. Quod ex Onomacriti hymnis didici. Is enim Hygiæ, seu saluti Deæ, cujus cap. IV. meminimus, etiam hoc tribuit cognomen. Est autem capillorum venusta densitas non modo eximium humani capitis, præsertim in fæminis, ornamentum, sed & firmæ, incorruptæque corporis valetudinis non leve argumentum. Unde & apud veteres Græcos consuetudo fuit alendi capillos in signum roboris ac fortitudinis, Scholiastes Homeri: Τῶν ἑλλήνων τὸ παλαιὸν ἀρετῆς ἕνεκα καὶ ἀνδρείας κομώντων τὰς κεφαλὰς, λόγος πρῶτον Θησέα ἀποκειράμενον τὴν ἐμπροσθίαν κόμην εἰς Δῆλον ἀναθεῖναι τῷ Ἀπόλλωνι. Causam hujus ritus à Theseo instituti mox videbimus. Et ab Ovidio Tragoediæ, quæ virilior poësis & robustior, Hymno in Dianam. In Ἰλ. β. III Amor. elegi I.

Densum cæsarie caput

tribuitur. Contra ea defluvium capillorum læsæ valetudinis non leve argumentum est. Sic, apud Hippocratem, in morbis crassis ἐκ τῆς κεφαλῆς αἱ τρίχες ῥέουσι. item in Aphorismis: ἢν αἱ τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥέουσι, θανατώδεες. Serenus Sammonicus: De intern. affectio. c. 50. Sect. v. 11.

Defluit expulsus morbo latitante capillus;
Si raro lavetur; seu vis epota veneni,
Seu salamandra potens, nullisque obnoxia flammis,
Eximium capitis *tactu dejecit* honorem.

Simætha apud Theocritum in Pharmaceutr.

Ἀλλὰ μέ τις καπυρὰ νόσος ἐξαλάπαξε, &c.
Ἔῤῥευν δ' ἐκ κεφαλᾶς πᾶσαι τρίχες

Ergo & ipsa Pæan Apollo ἀκερσεκόμης, & Χρυσοκόμης. notum enim, inter fluxus capillorum remedia frequens illud & sane quam efficax, sæ- l. vi, c. i.

nicam hanc sibi dignitatem reservaturum Jose-
pho dicebat, ut *Phara-o*, id est *Sultanus*, seu
Magnus dominus esset, atque diceretur. Unde iis
& Aprilis, *Pharmuthi*, *dominus mortis*, quia a
tum omnia revivifcere incipiunt. *Pharnace* ma-
ter Cirepæ regis Cypri, qui filius Apollinis,
Domina quietis, id est Luna, ex *Phar*, & *Noach*
quies, *nox*, *Pharmarus*, angelus, inventor ma-
giæ, *Pharmar*, *dominus dominorum* & *Phareis*
Thermuthis, quæ Moysen ex aqua eduxit
Pharaonis filia, *Domina* regina, *Phar-jesch*, pro-
prie *domina antiqua*, seu senior. Nec alia
significatio est vocis *Omitres*: cui respon-
det nomen *Mithridatis*, *Mithri adad*, domi-
nus unicus. Ita & Sol *Omanus*, quod ejusdem
ac *Omitres* significationis. *Osiris* ergo est ma-
gnum Luminare sive Sol: *Isis* autem regina
Luna, luminare minus: quos duos deos anti-
quissimi Aegyptii solos agnoscebant. Posse
Diodor. l. 1. c. 2. & *Serapis* videri dictus quasi *Ziaras*, lumen se
splendor faciei quamquam mihi altera deriva-
tio à *Saraph* non displicet, quo draco nost-
Chimicus igniti coloris ales denotatur. Qu
autem à voce *Siris* nomen *Osiridis* derivant,
de *articulo* O nescio quid somniant, v
Demonstr. Euang. Propo. IV cap. IV. hinc errasse videbuntur, quod Moses *Osa-*
siph dictus, ex *Osiar*, sive *Osiris*, & *Ziph*, *Sp-*
culator. De qua voce adeundus Huetius: m
quis malit ab *Osar*. I. Magnus dominus: ite
quod vox *Calasiris*, quam quasi ex parte ej-
dem sit originis, allegant, à *Chal assir* deri-
tur, quod significat *universum*, scil. corpus c
cumdare, ac *stringere*. Talis enim erat vestis cala-
ris ποδήρης, seu talaris. Non negaverim tamen v
cem *Zian*; & hinc *siris*, acceptam etiam
D

Deo qui maximum lumen, omnisque luminis fons est. Sic *Busiris*, quasi *Bus siris*, *contemtor* Dei. Quo fortasse Virgilius respexit, cum *illaudatum* dixit Busirin, quodque Deos contemnit ipse nulla laude dignus sit. *Petosiris*, quasi *Pethon siris*, *interpres Dei*, per somnia scil. suam voluntatem indicantis; verum *Taphosiris*, *extremitas* est & *ora magni luminis*, ubi Osiris sepultus dicitur. Nisi quis ab *Hataph* alteram deducere etymi partem malit, quod Hebr. *rapere* significat. Sed etymologiarum satis est. Non solum autem ad Deos mares hirci pertinebant, verum etiam ἐπιτραγίαν Venerem, & Junonem *Capratinam* veteres coluere, atque αἰγοφάγον: quæ quidem cognomina ad artem Chimicam pertinent, non minus, quam capillorum ille cultus Junonis Homericæ cum Jove congressuræ; capillorumque comtus, quo reginæ ancillas Isis dicitur exornasse, lætumque capiti earum honorem, odoremque afflasse, Neque frustra est, quod de Medusa canit Ovidius:

Hesych. Arnob. adri. gentes. v. Heraclid. Ponto in Alleg. Homer. Plutarch. de Is. & Osir. 357. l. IV. Met. extrem.

Clarissima forma,
Multorumque fuit spes invidiosa procorum
Illa; nec in tota Conspectior ulla capillis
Pars fuit.

Nec temere vel Latona, mater Apollinis & Dianæ, εὐπλόκαμος Onomacrito; vel Maja Mercurii simonidi apud Athenæum, vel Ceres Proserpinæ καλλιπλόκαμος Homero vel ipsa Proserpina ἐρατοπλόκαμος Onomacrito, vel Nemesis ex Jove Helenæ καλλίκομος auctori Cypriorum versuum vel eodem cognomine Venus Epimenidi, appellatæ sunt. E sequentibus partim, partim & ex his, quæ præcesse-

In hymnor. initio. lib. xi. Deiphos. Athen. l. viii. p. 334. Schol. Sophocl. oed. Col.

pe caput radere. Celsus de capite *In hoc igitur capillis fluentibus maxime quidem sæpe radendo succurritur.* Et sic *intonsus* potuit olim Phoebus dici, tamquam ipsa salus, adeoque nulli morbo, aut affectui obnoxius. Nam & in luctu capilli a-
brasi. Hæc Nicephorus : τρίχας καρῆναι δυσφορο-
τάτη θέα. & Astrampsychus : τρίχας πεσεῖν δὲ κίνδυ-
νον φέρει μέγαν. Sic capillos in morte Osiridis &
Adonidis rasos apud lucianum, & Herodotum
legimus. Isis ipsa sibi in morte Osiridis cincin-
num, seu πλόκαμον unum abscidisse narratur à
Plutarcho. Apollo antem Græcis Φοῖβος dictus,
quasi καθαρὸς ὢν παντὸς πάθους. Cornutus, quem
e M. una opera corrigimus : χρυσοκόμαν, καὶ ἀ-
κειροκόμαν προσαγορεύοντες, ἐπειδὴ χρυσωπός ἐστι, καὶ ἔξω
πένθους καθεστὼς, διὰ τὴν ἁγνότητα. pro ἔξω παντὸς, ut
vulgo legitur nisi quis ex Hesychio malit, ἔξω
παντὸς πάθους καθεστὼς, legere. Alii cognomina
hæc ad ipsius solis radios referunt, ad eorum-
que splendorem. Unde apud Ovidium *rutilis veniens Aurora capillis* : & non ipse tantum Sol
Syrius dictus, sed & astra reliqua. Hesychius:
Σείριος κυνὸς ἀστὴρ, Σοφοκλῆς τὸν ἀστρῶον κύνα. ὁ δὲ Ἀρχί-
λοχος τὸν Ἥλιον Ἴβυκος δὲ πάντα τὰ ἄστρα. Vox au-
tem illa Phæniciæ est, sive Hebrææ originis, à
Vossio, Seldeno, Bocharto, Huetio, aliis-
que viris eruditissimis satis explicata, expla-
nataque cum de voce Sehhirim agunt, quæ
Levitici cap. XVI. lm. 7. exstat, & pro *dæmonibus*, seu *diis* accipitur, à *Sehhir*, *Pilosus*, *comatus*.
radii vero solis, lunæ astrorumque instar co-
mæ. Apud Diodorum Siculum *Satyri* Osiridi o-
blati dicuntur *in Æthiopia*, comam *umbilico* tenu
promissam habentes. Satyri autem caloris, &
spirituum calidorum volatilium Symbola sunt

Um-

In Onirocriticis.

De Dea Syria lib. II, 36.

De Isid. & Osir. p. 356.

Hesych.

De natur deor.

Lib. 1, c. 2.

Umbilicus media pars corporis. Quod ſi enim
protenſis manibus pedibuſque circinus umbi-
lico radio altero impoſitus circumducatur, ab-
ſolutum circulum efficiet, ut eſt apud Vitru-
vium. *Aethiopia* regio calori ſolis ita expoſita, ut
nulla magis eſtq; terra Philoſophica. *μέλαν δὲ τοῦ
ὁ στοιχεῖον, ὡς ἂν ςόμας, παχυτέρας καὶ διύγρου λαχὸν μοίρας.*
Ad quam terram Jupiter nonnumquam vadit,
iis cœleſtibus comitatus, *ἐπὶ δαῖτα, Δωδεκάτη
δέ τοι αὖθις ἀνέρχεται Οὔλυμπόνδε.* Homer. il. *ά.* 425.
Unde & Aſo regina Aethiopiæ (*Aſch* Hebr.
ignis) adjutrix Typhonis eſt apud Plutarch. p.
367. Quin & ipſe Oſiris in expeditionem *Ae-
thiopicam* profecturus comam alere ſtatuit do-
nec reverteretur. Quæ expeditio nil aliud eſt,
quam prima caloris in opere Chimico opera-
tio, ubi nutriendi caloris radii, effundendi-
que ſunt, nec ante contrahendi, detondendi-
que, quam nigredo terræ Philoſophicæ ſuperata
fuerit, pulſaque. Adhæc *Schir* hircus Hebræis,
a hiſpiditate dictus. Hircus Pan *Mendes* Aegy-
ptiis. Mercurius etiam, cui & ſuæ in opere
noſtro partes, in *Hircum* quondam mutatus ut
cum Penelope concumberet, unde Pan natus
fertur. Atque item Bacchus in *hoedum*. Imo &
ipſe Juppiter à capra altus atque educatus fuit.
Nolo de *Aſima* Seldenum de dis Aegyptiorum
Idoloſis Marshamum deſcribere; uti nec Boc-
hartum, nec Huetium; ſed Oſiridis tantum
etymon, quod à *Sebhir* aliqui, alii aliunde
deducunt, adferre, quod mihi in illud inqui-
renti veriſſimum viſum, licet hujus linguæ
imperito. Ziara ſplendorem ſignificabat. Hinc
dictus *Oſiris*, quaſi *Oziar*, addito O, quod Aegy-
ptiis *magnum* denotabat. Ita ſe Rex Aegypti u-

Lib. 3. c. i. Heraclid. in Alleg. Homer.

Herodot. II, 46. Ovid. V. Metam. De Dis ſyr. in Can. Chron. In Phaleg. in Demonſtr. Euang.

re, liquere poterit, physicam, Chimicam-
que hæc cognomina αἰνίττεσθαι originem. De Isi-
l. xi. Milef. de legimus apud Apulejum; *Jamprimum crines*
uberrimi Prolixique, & sensim intorti, per divi-
na colla passive dispersi *molliter defluebant*. Isis au-
hymn. in Solem. tem Luna, seu Diana, quæ & ipsa Homero,
εὐπλόκαμος quippe quæ humiditate sua capil-
lorum incrementa adjuvet quamquam illa cal-
vos adamasse fertur, potius quam comatos.
Sic Ausonius meus in Ecbogario:

Mavors imberbes, & Calvos, Luna, adamasti.

Unde Lucianus de iis, qui in Luna habitant
Histori ver. l. i. Καλὸς δὲ νομίζεται παρ' αὐτοῖς, ἤν τις φαλακρὸς καὶ
ἄκομος ᾖ. Τοὺς δὲ κομήτας μυσάττονται. Cujus qui-
dem figmenti ratio adfertur, quod comat
in cometis stellis in honore sint. Luna vero
glabra est, & lævis. Quod autem Ausoniu
imberbes, à Marte amari dicit, duplici ration
nititur: primum quia juvenes imberbes fervid
sunt, ignei, acres & temerarii Græcis αἴζηοι
Dein quia barba pugnantibus obest; unde &
Alexander M. Macedonibus suis radere ea
l. xiii. p. 565. imperavit, post pugnam ad Granicum: qu
de re videndus in stratagem. Polyænus, & a-
pud Athenæum Chrysippus. Hæc utraque vul-
garis: secretior è Chimia ratio peti poteri
ubi quid *Mars*, & cujus rei *barba* Symbolu
sit, ex hisce Fortuitis innotuerit. De calvit
vero plura habet Synesius: qui defluere neg
l. 2. Quare cum natura ipsis tale decus conciliav
rit, de quo Apulejus in Milesiacis elegant
me disserit, radi quoque ipsis habitum turp
cap. xi. 6. simum, uti liquet ex Apostoli epist. ad Corint
priore Accedit, quod præter eam, quam a
f

fert deformitatem, servitutis quoque olim indicium fuit. Sic Æthru Thesei mater, ab Tyndaridis in captivitatem abducta capillis ad cutem detonsis picta, teste Pausania & apud Lacedæmonios κομᾷν καλὸν, ἐλευθερίας χαρακτήριον. Possent & alia nonnulla addi, de capillis rasis naufragorum, nisi ea essent pervulgata. Sic & contra ea puellarum laudes à capillorum densitate petitas ex Achille Tatio, Aristæneto, ceterisque id genus scriptoribus, facile esset, si pretium foret operæ. Quare his neglectis ad medicam capillorum considerationem reflectemus. Mori fuisse refert Artemidorus, capillos radere, ubi quis e difficili morbo convaluisset. Ξυρᾶσθαι δὲ δοκεῖν τοῖς πλέουσι μὲν διαῤῥήδην ναυάγιον σημαίνει, τοῖς δὲ νοσοῦσιν εἰς ἔσχατον ἐλάσαι κίνδυνον, πλὴν οὐκ ἀποθανεῖν. Ναυαγήσαντες μὲν γὰρ, καὶ ἐκ μεγάλης σωθέντες νόσου ξυρῶνται οἱ ἄνθρωποι, οὐ μὴν οἱ ἀποθανόντες. Quod scilicet capillis suis vitam quasi redimere se existimarent, si voto facto eos diis dedicarent, de quo mox: vel quod persalubre id sit ad recuperandam pristinam eorum post morbum densitatem, exhalantibus morbi reliquiis, & succrescentibus capillis novis in defluxorum locum. Vota quod attinet, exemplum exstat apud Pausaniam; Ὑγείας ἄγαλμα memoratur, quod vix licuerit dignoscere. Οὕτω περιέχουν αὐτὸ κόμαι τε γυναικῶν, αἳ ἐκείροντο τῇ θεῷ, καὶ ἐσθῆτος Βαβυλωνίας τεμάχια. Fuere illæ sine dubio ex adversa valetudine in prosperam restitutæ: ideoque Hygiæ καλλιπλοκάμῳ comas suas obtulere. Quin & his ipsis morbo amissis vota deabus capillorum præsidibus facta ex antiqua inscriptipne constat; in qua *Minervæ Memori Tullia Superiana re-*

Aristot. 1 Rhet. c. 9. pag. 658.

lib. 1. c. 33. Onirocritc.

In Corinthiacis. p. 54.

Gruter. p. Mlxvii.

ſtitutione facta ſibi capillorum votum ſoluiſſe legitur: cui Deæ non minus ac Hygiæ bonæ valetudinis tutela tributa. Unde Onomacritus inter cetera pacem & ὑγίειαν, ſeu ſalutem rogat & Ἀθηναίων οἱ πρεσβύτατοι Ὑγείας Ἀθηνᾶς βωμὸν ἱδρύσαντο, ut eſt apud Ariſtidem in Encomio Minervæ, & Plutarch. in Pericle, & Pauſaniam in Atticis. quam & ſuperius *Pæoniam* ex eodem Pauſania agnovimus, & Ἰασονίαν apud Apollonium in Argonauticis legimus. Fuit & Minerva *Medica*, & ſi qua Pindari ſcholiaſtæ fides, Σεληναίη. quamquam ut adcubitem Demetrius facit, qui Ἀγγαία vel ut Voſſius ad Catullum legiſſe videtur, Ἀκναία habet, & Plutarchus, qui Συλλανίας Minerva meminit in Lycurgo. Alias & coma etiam pro ſalute aliorum devota. Ita Berenice profecto adverſus Seleucum Calliniam Syriæ regem fratre & marito rege Ptolemæo Euergete, comam ſuam.

Stymologum, p. 33, & 64. l. 1. 960.

Onomacr. in hymn. Ol. od. vij.

Pro dulci conjuge Divis
Non ſine taurino Sanguine pollicita eſt,
Si reditum tetuliſſet-is haud in tempore longo, &
Captam Aſiam Aegypti finibus adjiceret.

CAP. IX.

Cur Luna corporibus proceritatem conferat.

Odyſſ. l. xx.

HOmerus de Pandarei filiabus agens inter ea, quæ à Deabus in illas collata dona numerat, μῆκος iis, ſive proceritatem à Diana tributam tradit. Ita vero ille:

Ἥρη δ' αὐτῇσιν περὶ πασέων δῶκε γυναικῶν
Εἶδος, καὶ πινυτήν· μῆκος δ' ἔπορ' Ἄρτεμις ἁγνή.

Qua

Quærere hic visum est, cur Dianæ potissimum hoc tributum, assignatumque donum fuerit. Inter eas laudes, quas femineo sexui poëtæ, quique amores tractant, impertiunt, non infimas partes decora corporis proceritas obtinet. Sic Theophilus apud Athenæum.

Ἐγὼ μὲν οὖν καὐτὸς κιθαρᾳ στελάς ἐρῶ lib. xiii.
παιδὸς κόρης οὐ νοῦν ἔχω πρὸς τῶν θεῶν;
Κάλλει καλῆς, μεγέθει μεγάλης, τέχνῃ σοφῆς.

Ubi legeie malim: ἣν νῦν ἔχω, πρὸς τῶν θεῶν

Κάλλει καλῆς, &c. aut si hoc non placet, lib. i, c. primo versu pro ἐρῶ, reponam ἐρῶν. Aristoteles 22. in Rhetoricis: Θηλειῶν δ' ἀρετὴ, σώματος μὲν κάλλος, καὶ μέγεθος. Aristænetus statim in initio, de Laide: Ἔστι δ' εὐμήκης ἡλικίᾳ. Ita & de Cynthia sua Propertius:

Fulva coma est; longæque manus; & maxima toto lib. ii.
Corpore: & incedit vel Jove digna soror.

De Galatea Ovidianus Polyphemus: lib. xiii.
Floridior prato, longa procerior alno. metam.

quin & ipsa Diana non aliter ab Homero laudatur, ubi Nausicaen cum illa comparat: lib. vi. Odyss.

Τῇ δέ θ' ἅμα νύμφαι Διὸς Αἰγιόχοιο
Ἀγρονόμοι παίζουσι. γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ.
Πασάων δ' ὑπὲρ ἥγε κάρη ἔχει, ἠδὲ μέτωπα.
Γεῖα δ' ἀριγνώτη πέλεται, καλαὶ δέ τε πᾶσαι.

quem locum Virgilius exprimere conatus ita 1 Aeneïd. extulit:

Hinc atque hinc glomerantur Oreades: illa pharetram
Fert humero, gradiensque Deas supereminet omnes. iii. Metam.

Ovidius autem:

——— Tamen altior illis
Ipsa dea est, colloque tenus supereminet omneis.

Pausan. in Phocicis. p. 355.

Quod quum à Praxitele esset observatum, simulacrum Dianæ Anticyræ fecit, maximæ cujusque feminæ proceritatem superans. An igitur, quia ipsa talis, hoc quasi proprium decus dilargitur? an vero ratio quædam naturalis hoc involucro tecta latet? Pseudo Didymus ad illa Homeri hæc commentatus est: κουροτρόφος γὰρ ἡ θεὸς τῷ ἀδελφῷ Ἀπόλλωνι. Ubi vocula ὁμοίως, vel ὁμῶς post θεὸς excidisse videtur.

Hymn. in Dianam.

Eodem illam cognomine Onomacritus etiam compellat, βροτῶν inquiens, κουροτρόφε δαῖμον.

In Theogonia.

Hesiodus Hecaten quoque, quæ eadem, κουροτρόφον appellat; quod ei munus à Jove datum ait:

Θῆκε δέ μιν Κρονίδης κουροτρόφον, μετ' ἐκείνην
Ὅφ' ὀφθαλμοῖσιν ἴδοντο φάος πολυδερκέος Ἠοῦς.
Οὕτως ἐξ ἀρχῆς κουροτρόφος.

lib. vi, c. 15.

Apud Theocritum vero mater etiam Dianæ Latona κουροτρόφος, Edyll. XVIII. Λατὼ μὲν δοίη, Λατὼ κουροτρόφος ὔμμιν Εὐτεκνίην.

Et apud Diodorum Siculum legi, ad Dianam infantium, ac ciborum, quos ea ætas postulat curam pertinuisse, eaque de causa id nominis habuisse. Emendatiunculam vero meam confirmant illa Cornuti: Οἰκείως δὲ καὶ ἀδελφοὺς αὐτοὺς παρεισήγαγον, ἐμφερεῖς ἀλλήλοις ὄντας καὶ ὁμοειδῆ κίνησιν κινουμένους, καὶ δύναμιν παραπλησίαν ἐν τοῖς ὅλοις ἔχοντας, καὶ τρέφοντας ὁμοίως τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Ita enim hæc e veteri libro legenda sunt, pro vulgatis αὐτῷ παρεισάγουσιν. Seneca lib. iv. de Benef. *Num dubium est, quin hoc humani generis Domicilium circuitus solis ac Lunæ vicibus suis temperent?*

De Natur. Deor. in Apoll. & Diana.

cap. 23.

rent? quin alterius calore alantur Corpora, terræ relaxentur, immodici humores comprimantur, alligantis omnia hyemis tristitia frangatur: alterius tepore efficaci & penetrabili rigetur maturitas frugum? quin ad hujus cursum fecunditas humana respondeat? Antyllus apud Stobæum: ὁ μὲν ἥλιος κατὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν θερμαίνει τὰ σώματα, ἡ δὲ σελήνη μᾶλλον ὑγραίνει. Sol tamquam auctor spiritus, caloris, ac luminis humanæ vitæ genitor habebatur, ac nascentis hominis δαίμων: Luna vero corporum præsidium tribuebatur, unde & τύχη dicta est, quod corpora vicissitudinibus fortuitis pateant ac subjaceant. qua de re plura Macrobius in Saturnalibus. Recte igitur Lunæ seu Dianæ corporis tribuitur. Sol enim, licet illud alat, quatenus ei vitam sufficit, non tamen procerum illud efficit, verum potius Contrahit, propter ardorem, atque Siccitatem. Contra Luna frigore suo & humore corpora dilatat. ὑγρασία δὲ τροφῆς ὄχημα ut ait Hippocrates. Unde Herodorus Heracleotes apud Athenæum lib. II. scripsisse olim fertur, τὰς σεληνίτιδας γυναῖκας ᾠοτοκεῖν, καὶ τοὺς ἐκεῖ γεννωμένους πεντεκαιδεκαπλασίονας ἡμῶν εἶναι. Sed illo commento omisso, in quo tamen aliquid video, quod oviparas esse feminas probet, illud Lunæ proprium est, augere in quovis, quod vegetatur, corpore humidum nativuum, unde illud in majorem molem assurgit. Apulejus ad Isidem, seu Lunam: *Udis ignibus nutriens læta semina.* Plutarchus de Dea Syria: Οἱ μὲν Ἀφροδίτην, οἱ δὲ Ἥραν, οἱ δὲ τὴν ἀρχὰς καὶ σπέρματα πάντων ἐξ ὑγρῶν παρασχοῦσαν αἰτίαν καὶ φύσιν νομίζουσι, καὶ τὴν πάντων εἰς ἀνθρώπους ἀρχὴν ἀγαθῶν καταδείξασαν. Mathematici apud eundem Plutarchum, ideo Typhonem mundum

p. 550.

l. I. c. 19.

De Aliment. c. xii. lib. ii.

lib. xi. Melesiac.

In Crusto.

De Iside & Osir.

mundum esse solarem, Osiridem lunarem putabant, ὅτι ἡ μὲν σελήνη γόνιμον τὸ φῶς καὶ ὑγροποιὸν ἔχουσα εὐμενής καὶ γοναῖς ζώων, καὶ φυτῶν ἐςὶ βλαςήσεσι. ὁ δὲ ἥλιος ἄκρατον πῦρ κεκληρωκὼς θάλπειτε, καὶ καταξηραίνει τὰ φυόμενα. Ita enim illic legere malo, quam ἀκρητάτῳ πυρὶ, ut vulgo editum est. Exemplum est in ostreis, aliisque nonnullis animalibus. Lucilius:

Apud Agell. xx, 8. περὶ καρπῶν.

Luna alit ostrea, & implet echinos, muribus fibras,
Et pecui addit.

Notabile est, quod apud Ptolemæum exstat, non eo modo tempore quo foetus in utero gestatur (de quo accurate Ausonius meus in Eclogario) sed & cum in lucem editus est, planetas singulos per quasdam reciprocas stationes sua munera distribuere, viresque ac vitam impertiri. Lunæ quidem magis ad corporis speciem, solis ad vitam vel animam tendere influxus: Mercurii ad spiritum, vel nexum utriusque: Saturnum, Jovem, Martem, Venerem ad qualitatem & temperamentum.

Lib. ii. qu. natur. 6.

Præterea, *quid aliud inquit Seneca producit fruges, & segetem imbecillam, ac virentes erigit arbores, ac distendit in ramos, aut in altum exigit*, (ita enim pro *erigit* e Ms. legendum) *quam spiritus intensio & unitas?* Ubi igitur Sol radios suos in Lunam projicit: iidemque à levi Lunæ corpore rejecti aëri umbroso frigidoque nocturno occurrunt, fit temperies quædam humida tepida aëris, qui cum ab animalibus haustus, tum a vegetabilibus perceptus alit omnia, & incrementum præstat, ac humidioris quidem temperiei corporibus etiam proceritatem; effervescente scilicet acido e concursu alcali: unde rarefactio, ac dilatatio. Quæ ratio non solum in hisce sed

& in

& in maris corpore locum obtinet, cujus eo major ac vehementior æstus est, quo spirituum sive fluentis aëris major e rarefactione est motus. Rarefactio autem eo major est, quo ampliorem Lunæ partem Sol radiis suis percutit. Hinc in plenilunio, cum tota Soli objecta Luna est, ut & sub horis æquinoctii, id est sub ipsum solis lunæque coitum, æstus multo solet esse maximus, aëre seu spiritu, multo vehementius concitato, & illum deinceps spiritum, quo mare semper agitatur, magno cum impetu propellente; intermedia quam dixi rarefactione per Acidi & Alcali effervescentiam. Unde & in veteri epigrammate apud Gruter. *Undarum* dea Luna dicta videri possit, quod hic e conjectura suppletum. emendatumque adscribam: In inscript.

Hanc tibi marmoreo cæsam de monte, Diana,
Regina undarum, nympha decus nemorum,
Voti damnasti perfecta quem prece, Bassus
Moenitæ propter mænia Germisaræ. subintellige, Statuam posui.

Ut autem ad proceritatis in feminis laudem revertamur, animadvertendum & hoc existimo, feminis eam potissimum à Luna tribui. Ratio est, ὅτι τὰ θήλεα πρὸς ὕδατος μᾶλλον. ἀπὸ τῶν ψυχρῶν καὶ ὑγρῶν, καὶ μαλθακῶν αὔξεται καὶ σιτίων, καὶ ποτῶν, καὶ ἐπιτηδευμάτων. τὰ δὲ ἄρσενα πρὸς πυρὸς μᾶλλον, ἀπὸ τῶν ξηρῶν δηλαδὴ, καὶ θηρωῶν, σιτίων τε, καὶ λοιπῆς διαίτης. Hippocrat. de Diæta l.1.c.19.

CAP.

CAP. X.

In Floro nonnulla restituta.

FLorum in his Fortuitis aliquot mendis liberare decretum est, ut sic elegantiori ejus editioni proludam. Verba ejus sunt lib. II. cap. XII: *Nam Marcio Philippo cos. eam provinciam ingressus P. R. exploratis diligenter accessibus, per Astrudem paludem, per acerbos dubiosque tumulos, illa, quæ volucribus quoque videbantur invia, accessit, regemque securum, & nihil tale metuentem subita belli irruptione terruit.* priorem partem Heinsius e Livio sat feliciter sibi emendasse visus est, *Tamen* pro *nam*, &, *præter Ascuridem paludem per aversos deviosque tumulos*, legens quamquam ego acerbos dubiosque tumulos defendi posse existimem & sane, siquis Livium legerit, nimisquam eos acerbos & ancipites fuisse fateatur. *Acerbi tumuli* dicti, ut *acerbum vulnus*, *acerbus ictus*: *dubii* vero, ut *dubius ascensu mons* apud Propertium, & apud Sallustium *dubia nisu*, in re simili. Sed in sequentibus lego: *Illa, quæ volucribus quoque videbatur invia*, Scil. Macedonia. Ita &

l. I. Histor. Sallustius corrigendus: *Omnis Gallia cis Rhenum, atque inter mare nostrum, atque ocenanum, nisi qua paludibus invia fuit, perdomita.* Pro quo vulgo, *quæ à paludibus invia*, legitur. *Illa*, *qua*, sunt ablativi, subintellecta voce *parte*, vel *via*. Sic mox apud Florum: *per alias vias Macedonia deprensa est, quum alia minatus alia irrepsisset.* Non dissimile vitium, quod lib. II. cap. VIII. occurrit; ubi, *ne non aliquo ducem genere agere videretur*, de Antiocho legas. Miror viros illos eruditos non vidisse reponendum: *ne non aliqua Ducem agere videretur.*

Id est, aliquo genere; hæc enim illius vocis interpretatio veræ lectioni fraudi fuit. Sic & Virgilius:

Et si non aliqua nocuisses, mortuus esses.

Post paulo legitur: *Absens ergo victus fugit in maria, insulamque Samothracen: fretus celebri religione: quasi templa & aræ possent defendere, quem nec montes sui, nec arma potuissent.* reponendum celeberrimam fuisse Samothracem, & sacrosanctam: sed illa ipsa celebritas obstare videtur, ne quasi ad indicium celebritatis hoc ipsum addatur adjectivum. Confirmant sententiam meam illa Velleji de eodem Perseo: *Quam ille linquens in insulam samothracen profugit; templique se religioni supplicem credidit.* Et illa Justini: *Cum Tyrum religione templi se defensurus petisset.* Sed & ipsa, quæ sequitur antithesis idem postulat. Quid delubrum sit, Servius ad Virgilium, ubi & de hoc ipso agit templo Samothracio, abunde docet. De religione hujus templi adeundus Livius, unde hæc à Floro expressa. Sequitur eodem capite: *Quum in conspectum venisset hostis, in templum recepit, & conviviis adhibuit liberosque admonuit suos,* &c. quid hic voci hostis loci est? lego igitur: *quum in conspectum venisset, & hospitaliter eum recepit, & convivio abhibuit.* antequam hæc mihi in mentem venisset emendatio, conjeceram: *& in consessum eum recepit*; nam *templum* vel *tentum*, uti aliis legere placuit, nimis hic sunt longe petita. Favebant conjecturæ meæ illa Valerii maximi; *Qui cum Persen, parvi temporis momento captivum ex rege, ad se adduci audisset, occurrit ei Romani imperii decoratus ornamentis: conantemque ad genua procumbere dextra manu allevavit, & Grajo sermone ad Spem exhortatus est. Introductum* etiam

lib. I.
lib. xxxix. c. I.
II Aen. 225 & 296. & IV Aen. 56.
lib. xlv.
lib. v. c. I.

etiam in tabernaculum lateri suo proximum in concilio Sedere jussit; nec honore mensæ indignum judicavit: Ubi dictiones *Romani*, & *manu* glossam mihi resipiunt. Pro *sedere* quoque *assidere*, vel, ut Livius, *Considere* malim. Sed hæc minuta. Extremo tandem capite ubi vulgatæ editiones habent; *Sed multo prius gaudium victoriæ P. R. quam epistolis victoris perceperat;* Scriptus codex exhibet, *preceperat.* Malim, *acceperat.* ita ut fuerit. *Sed multo prius gaudium victoriæ rumore, quam epistolis victoris P. R. acceperat.* Et hæ quidem notæ cum Sequenti voce confusæ errorem depravatæ lectionis pepererunt. Apud Livium de hac eadem re vox *præcerpere* occurrit. Ita enim ille: *Victoriæ nuntii Q. Fabius, & L. Lentulus, & Q. Metellus, quanta potuit adhiberi festinatio, celeriter Romam cum venissent, præcerptam tamen ejus rei lætitiam invenerunt. Quarto post die &c.* quem Florus male *eundem* dicit. Cæterum in Livio, nisi id jam aliis animadversum, quarum nunc editio non est ad manum, malim, *quanta potuit adhiberi festinationis celeritate Romam quam venissent.*

CAP. XI.

Virginum & vetularum discrimen Physico-Chimice ostensum.

INter Hebræorum proverbia, quæ ab Aben Esra collecta, & à Drusio edita sunt, illud in primo mihi animadversione dignum visum, quod discrimen inter puellam virginem & anum, ἐνφιλοτητι viro μιγεισας, notatur, *Aqua mulieris*, inquit, *quæ virgo juvenis est*, *Dulces sun[t] & a*

& augent vires: sed aquæ mulieris vetulæ amaræ sunt: ut absinthium, & debilitant vires: ut cisterna, quæ aquas habuit, quas ventus hauriendo absumsit. Scita sane comparatione, in qua præclare naturæ utriusque comparati habita est ratio. Occurrit autem illa aquarum pro re venerea usurpatio in alio etiam ibidem proverbio: *Scriba docens alios ducat virginem; & ne ducat eam, quæ maritum habuit. Nam aquæ virginis tibi soli erunt: aquas vero ejus, quæ maritum habuit, antea alius præter te hausit.* In proverbiis etiam Salamonis legas: *Bibe ex tuis cisternis aquam, & latices, & è medio puteo tuo exuberent fontes tui foras per plateas, quos tu solus habeas, non etiam alieni tecum. Sit tuus fons felix: & fruere tuæ juventutis uxore, amabili cerva; lepidaque dama; cujus te omni tempore irrigent ubera; cujus amore potiare semper.* & eodem proverbiorum libro: *Aquæ furtivæ dulces sunt, & furtivus panis jucundus.* ubi una eademque res duplici tralatione exprimitur. Cui respondet illud Pindari. γλυκύ τι κλεπτόμενον μέλημα Κύπριδος. & hoc Philostrati: πάντων δὲ τερπνότερον τὸ κεκλεμμένον. Hic & apud Poetam, *Vulcani, Martisque doli, & dulcia furta.* Aliaque id genus apud Clementem Alexandr. & Athenæum ex Ariphrone plura. Apud Artemidorum vero: ἐξ οἰκίας ποταμὸς ἐκρέων πένητι ἀνδρὶ διαβάλλει τὴν γυναῖκα, ἥτινα τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ μαινομένων, ἢ καὶ ἀγρυπνοῦντα. Quem locum egregie illustrant illa Pausaniæ, ubi ait, Veneris simulacrum in compedibus Lacedæmone fuisse dedicatum, ut feminæ maritis fidæ forent, nec ad instar fluminis ad alios viros effluerent. Ibidem apud eundum Artemidorum, φρέαρ εἶν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἢ ἐν ἀγρῷ, οὐκ ὂν πρότερον, ἀγαθόν. ... ἄγαμος γυναῖκα σημαίνει. νύμφαι γὰρ εἰσιν ἐν τῷ φρέατι. Item: λίμνη σύμμετρος, καὶ μικρὰ λίαν, γυναῖκα σημαίνει.

cap. v.
c. ix.
In Epistolis Gr. p. 395.
l. III. Pædag. c. 2.
l. XVI. Deipnos.
l. II, c. 27. onirocr.

μαίνει εὔπορον, ἀφροδισίοις χαίρουσαν. Ad hanc ab aquis desumtam metaphoram & illa pertinet, quam ab ipso actu deduxit Alcman, dicens:

in Laconic. Athen. l. XIII, p. 600.

Ἔρως με δ᾽ αὖτε Κύπριδος ἕκατι γλυκὺς κατείβων καρδίαν ἰαίνει.

Ubi τὸ κατείβειν, sive *irrigare*, affinis aquæ vox est. Ut enim aqua corpus, ita voluptate anima perfunditur, irrigaturque. Notabilis sane mos antiquus Segobrigiorum apud Justinum, ubi de Massilia agit condita, regias virgines *aquam* futuro sponso offerre solitas. Sed quare potissimum venerea voluptas hac *aquæ* voce significetur, rationem reddere nunc tempus est: dein cur aquæ vetularum vires debilitent, virginum vero ætate florentium eas augeant, postpaullo videbimus. Tritum est omnium ore illud Pindari, Ἄριστον μὲν ὕδωρ· nec minus illa nota Thaletis sententia est, *Aquam rerum omnium esse principium*. Quamquam illam Thale ab Homero accepisse videri potest, cui *Oceanus rerum pater*, sicut Osiris apud Aegyptio ἁπλῶς ἅπασα ἡ ὑγροποιὸς ἀρχὴ καὶ δύναμις, αἰτία γενέσεως, καὶ σπέρματος οὐσία. Multa extant in han sententiam à Plutarcho curiose congesta: se perinsigne mihi visum, quod Osiridis cultoribus nefas *arborem* hortensem *perdere*, aut *fontem aquæ obturere*: quodque τὸ νότιον, τοῦ κόσμου κλίμα, id est, *meridionalem & humidam* austrina Mundi plagam *folio fici* depingebant Aegypti quo & humectatio & generatio omnium rerum significabatur, ipsumque adeo genital membrum, cujus figuram videbatur exprimere. Est enim τὸ θρῖον, seu fici folium, tria divisum, unde ei nomen datum vult The

Olymp. c. 1.

de Iside & Osir.

cr

criti Scholiastes Plutarchus autem ab aspe- ad Ei-
ritate illud accepisse putat. Sed omissa, quæ dyll.
nihil ad nos, de nominis etymo disputatione, x11.
ipsam rem expendamus mihi namque ea de Probl.
causa fici folium generationi tributum vide- Conv.
tur, quia sola ficus flore caret, statimque fru- v, 9.
ctum edit. Ad hæc dum dulcedinem pingue-
dinemque omnem in fructum dimittit, ipsa
dulcedinis fit expers. De fructu sine flore res Plutarch.
aperta in homine, tam vero, quam imagine ibid.
veri philosophico. Nil autem fructu illo dul-
cius esse, nihilque quod ipsam magis arbo-
rem enervet, sive generandi actum sive ipsum
generatum respicimus, facile probavero.
Venus enim ideo *Pulcherrima* veteribus dicta
atque habita fuit, διὰ τὸ μάλιστα ἀρηρεκέναι τοῖς
ἀνθρώποις τὴν κατὰ συμπλοκὴν ἡδονὴν, ὡς πάντων τῶν
ἄλλων διαφέρουσαν. Ita vero hic locus apud Cor-
nutum emendandus, pro quo in vulgatis ἀνη- de Nat.
ροχέναι, in scripto codice ἀφαρηκέναι legitur. I- deor. in
dem de illa voluptate tradidit Augustinus, & Venere
ante eum Philo περὶ πεϱὶβυκῆς. De detrimento
vero nonnulla Clemens suppeditabit Alexan- l. xiv.
drinus, & Plutarchus cum in Problematis, de Civ.
Convival. tum de tuenda valetudine. Conges- d. c. 16.
sit item pluscula Elmenhorstius ad Apulejum, lib. 11.
Fructum ipsum quod attinet. nil liberis nobis Pædag.
dulcius: unde & à charissima nostri corporis v. 10. lib. 11.
parte, ob voluptatis similitudinem *Oculi lumina*, pag. 161.
φαλία, dicti. Ἐοίκασι γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ παισὶν, ὅτι lib. 1. c.
ποθεινοί εἰσι ait alicubi Artemidorus vel ut Tre- 28. Chi-
tes: liad.
VII.
τέκνα δοκοῦσι κρείττω τοῦ φάους τοῖς φυτοσπόροις. 149.
Parentibus nam liberi sunt gratiores luce. cap. 74.

Sed iisdem quoque omnem succum & dulcedinem nobis exhauriunt, nimia curarum, & sollicitudinum mole oppressis, quas pro ipsis suscipimus. Hinc incertus auctor apud Stobæum:

Φροντίδες οἱ παῖδές εἰσι μέγα κακόν, εἴπερ πάθοιεν.
Εἰσὶ δὲ καὶ ζῶντες φροντίδας οὐκ ὀλίγας.

Id est, ut hos & sequentes vertimus:

Cura dolorque patri nati, si quid fuat illis:
Sunt etiam vivi cura dolorque patri.

Nec his diversum est illud Græcorum adagium,

Cura patri natus tempus in omne suo.
Ὡς υἱὸς ἡ λύπη πᾶς πατρὶ πάντα χρόνον.

Artemidor. l. xvi. Ita enim apud Artemidorum restituendum. Pro quo Casaubonum εἶδεν ὅση λύπη legere ait. Quod apud Plutarchum ex Eveno ita efferri testatur Rigaltius

Ἤδε ὅδη λύπη παῖς πατρὶ πάντα χρόνον
Aut jovis est patri filius, aut lupus est.

Heraldus autem corrigendum putat,

p. 8. in Arnob. *Ἢ δίς ἠδὲ λύκος παῖς πατρὶ πάντα χρόνον.*

Θρῖον igitur his mihi de causis generationis Symbolum; eandemque forsan ob rationem (nisi quis forte ob humorem vetegum ipsius fo[...] lii, vel humidum calidum ipsius fructus ma[...] luerit) τὸ γὰρ φυτὸν ἁπάντων ὀπῶδές ἐστιν, ὥστε καὶ [...]

Plutarch. l. vi. probl. Conviv. 10. σῦκον αὐτῶν, καὶ τὸ ξύλον, καὶ τὸ ἔργον (lego τὸ φύλλον vel τὸ θρῖον) ἀπεπλῆσθαι. inventori Baccho sa[...] crum; qui Συκίτης & φλοιὸς ac φλεὼν, item φλοῦς, & φλυεὺς, ideo Græcis dictus, ut e[...]

He[...]

Hesychio, Plutarcho, Aeliano, Athenæo, & Apollonii scholiaste discere est. Καὶ Δενδρίτῃ Διονύσῳ πάντες Ἕλληνες θύουσιν. τῆς ὑγρᾶς γὰρ καὶ γονίμου κύριος δοκεῖ ἀρχῆς εἶναι. Ita de eo Plutarchus loquitur in Convival. quæstionibus. Cornuto etiam τῶν ἡμέρων δένδρων ἐπίσκοπος καὶ δοτὴς θεὸς dicitur. Hesychio cum ipse, tum Jupiter εὔδενδρος. Quemadmodum autem Libero Patri, ita & exercitui ejus fici folium adamatum, fuit: adeo ut in victoria indica hinc sibi coronas fecerint. Unde & παρὰ τὸ θρίον θρίαμβος dictus; & τὸ θριάζειν Hesychio ἐνθουσιᾶν. Nescio vero, neque ideo ausim affirmare, an non huc etiam pertineat, quod albas ficus Talmudici gentilibus vendi noluerint, qui illas ante idola suspendebant. De Phallis enim res nota: & Osiris, cujus non inventum membrum, ad ostium Taniticum in mare demissus fertur; *Tanath* autem Hebræis ficum significat. Pueris autem ad avertendum fascinum veretilla de collo suspendi solita novimus: iisdemque eadem. mea quidem sententia, de caussa recenti ficu defricti oculi: factum enim id ob aliquam medendi facultatem vix mihi Athenæus persuaserit, qui id ex Pherecrate annotavit. Potest ex eodem Atheneo & hæc adduci ratio, quod ficus duabus polleat facultatibus, glutinosa & salsa quæ utraque ad generationem facit. De glutinosa mox aliqua? De salsa dixisse Suffecerit, sal τὸ τροφὴν διαφορεῖν, ἢ πέψει, καὶ μαλακωτέραν τῇ πέψει παραδιδόναι. Unde & Seminis ex alimento bene digesto, concoctoque major copia. Non immerito igitur Neptuno, idem quod Jovi φυτάλμιος tributum cognomen: in ejusque regno nata ipsa γε έτειρα

l. v. pr. 5. de Nat. Deor.

Plutarch. de Isid. & Osir. p. 356.

l. III. Deipnos. p. 78.

Plut. Sympos. iv qu. 4.

 θεὰ

θεὰ, ποντογενὴς Venus: Habitique semper nautæ μάλιστα γονιμικοί. Quin & ovibus, caprisque ad fœcunditatem sal delingendum præbetur. Sed hæc, aliaque multa, melius ex ipso Plutarcho peti poterunt, cui hæc de sale quæstio tractata, quare & cur arborem hortensem Osiridis cultoribus nefas fuerit, videamus. Nec est, quod hic diu hæreamus. Occurrit enim statim Ityphallicum illud:

Pro-blem. Conviv. & Natu-ral.

Quod meus hortus habet, sumas impune licebit;
Si dederis nobis, quod tuus hortus habet.

& περὶ τοῦ κήπου ex Hesychio, Athenæo, aliisque nonnulla huc facientia collegere Paulus Leopardus, & Scaliger ad Priapeja. Ad hæc Pomarta in Hellespontiaci Dei tutela sunt & horti item tutelæ Veneris à Plauto assignati. Unde apud Pindarum: Ὅστις ἐὼν καλὸς εἶχεν Ἀφροδίτης Εὐθρόνου μνάστειραν ἁδίσταν ὀπώραν. & apud Aristænetam: ἄλλως τε ὀπώραν πωλεῖς ἡ καλή, ἔστιν δὲ ἡ σὴ ὀπώρα ἰδίων τ' ἀπὸ τῶν δένδρων. De Pomis etiam nos alibi plura: & paulo ante δενδρίτην Bacchum habuimus, absque quo & Cerere αὐξιθαλοῦς jejuna & destructa luxuria est. Conjici autem emanasse ad Aegyptios Adamici peccati historiam, eosque existimasse ipsam humani generis propagationem hoc veluti Symbolo fuisse adumbratam. Hujus certe sententiæ Philo Judæus Aegyptius fuit. Nam quod ad ipsam mundi creationem attinet, eam illi sub elegantibus fabularum involucris aliisque nominibus, ita ferme, ut in sacris illa libris exponitur, tradiderunt. Typhonem scilicet Osiridis membrum, τὸ γόνιμον. τὸ σπερματικὸν τοῦ πρώτου ἐσχηκέναι ὕλην τὴν ὑγρότητα. καὶ ὑγρ

l. VII. emendat c. 6.

Plinius l. XIX. c. 4.

Isthm. II. l. II.

Epist. I.

In Gestu ad Longin.

Justin. l.

De Isic & Osir.

ὑγρότητος ἑλκυσθῆναι τοῖς πεφυκόσι μετέχειν γενέσεως. Illud eſt, aut eſſe videtur, quod Geneſeos cap. 1. his verbis exprimitur: *Et ſpiritus Domini ferebatur ſuper aquas.* Ubi ſpiritus Domini calor ille eſt genitalis. qui ex humido omnia produxit. Ignis enim & Aqua rerum omnium principia ſunt. πάντα δὲ ἐχόντα θερμαίνεται, πνευματίζει. Quod autem *Aquæ* hic plurali numero latine exprimantur, conſuetudine potius quam recta ratione nititur; quandoquidem Hebraica vox *Bemajim* defectiva eſt, & ſingulari numero caret. Tertullianus hoc non advertens, *Dæmonia*, ait, *incubare fontibus, puteis, & aquis* amaviſſe, *affectantes illam in primordio divini ſpiritus geſtationem.* Præiverat Tertulliano Juſtinus Martyr, qui in ſecundo pro Chriſtianis Apologetico. Proſerpinæ imagines ad imitationem ſpiritus Dei, qui ſuper aquas ferebatur, ad aquarum fontes excitari ſolitas gentilibus objicit quum revera omnes fluvialium Deorum Dearumque fabulæ ab hac naturæ, quam indicavimus, expoſitione fluxerint. Hæc enim ipſiſſima cauſſa fuit, cur & Aegyptii Dæmonas, atque ipſum etiam ſolem ſuper navigium collocarint: & à Græcis Naïdes aquarum præſides virtutes dictæ fuerint: uti fuſius Porphyrius expoſuit. Apud quem, quod huc apprime facit, cur res Venerea aquæ compararetur, illud etiam legiſſe memini: δίυγρον κατὰ τὰς τῆς μίξεως ἐπιθυμίας, καὶ νοτερότερον γίγνεσθαι τὸ πνεῦμα, ἀτμὸν ἐφελκομένης δίυγρον τῆς ψυχῆς ἐκ τῆς πρὸς γένεσιν νεύσεως. Unde & ille mos profectus ſit, ut novæ nuptæ *nymphæ* appellarentur, & lavacro aquæ vivæ ſeu fontis ſeu fluminis perennis pedes abluerent. Poſſem ſi o-

Hippocrat. de nat. puer. c. 1. & de Princip. c. VI.

Villalpand. in Ezechiel.

De Baptiſmo c. V.

De Antro Nymphar.

tium eſſet, & alios huic plures à me abſervatos veterum ritus addere; ut, non ſine aquæ & ignis interventu maritos novas nuptas domum duxiſſe: aquam & ignem in omni foedere feriundo adhibita: per aquam & ignem juratum magis: prohibitum ab Heſiodo in operibus, ne flumina viva ſine precibus & illotis manibus tranſeantur; & ne polluta ſemine genitalia ante focum, ſive ignem, revelentur: quæ omnia illuc reſpexerunt, ut ex aqua & igne motore conſtare omnia ſignificarent, in quæ duo cuncta quoque reſolvantur, ut eſt apud Hippocratem de diæta lib. II. cap. 31. Quamvis autem aqua vulgo frigida credatur, adeoque ad generationem inepta; (omnis enim generatio à motu proficiſcitur, & motus à calore:) non tamen ea revera vel calore caret, vel motu. Ignis enim in aqua latet, ut aſſerit Cicero: & ſi quà Mercurio Triſmegiſto fides, ex aquæ profundo levis ac purus emerſit in creatione univerſi, atque in altum ſe extulit, unde & Luna Sole prior e Latona nata, ut poſt videbimus. Nec diſſentit Ovidius, cujus hæc è primo Met.

Quæ poſtquam evolvit, cæcoque exemit acervo,
Diſſociata locis concordi pace ligavit.
Ignea convexi vis & ſine pondere cæli
Emicuit, ſummaque locum ſibi legit in arce.

Emicare enim nequit, quod ante depreſſum non fuit. Hic eſt ille πρωτόγονος Onomacriti ὠογενὴς, χρυσέαισι ἀγαλλόμενος πτερύγεσσι ὃν σκοτόεσσαν ἀπημαύρωσεν ὁμίχλην Baſilio Valentino *Primum* Mobile. Qui cum per ſe ſolus nil generare poſſet, adjuncta humiditate, velut ſubjacente materia, ad opus accingi r, atque ita jam

Ovid. IV Faſtor. Varro apud Serv. ad IV. Aen. Idem ad XII. Aen. Sidon. Apollinar. in panegyr. Leonis.

Lib. II. de Nat. Deor. c. 10. in Poemandro,

In hymn.

Vapor humidis Omnes res creat: ipse mas, aqua femina: cujus utriusque, sed hujus inprimis, natura penitius consideranda est, ut ita & tertium illud intelligatur, cur *puteos obstruere* Osiridis sectatoribus fuerit interdictum; ac simul explicemus, quod paulo ante promisimus, cur *ficus & glutinosam facultatem rei Venereæ Symbolum* fuerit. Sicut igitur calor diffundit, ita τὸ ὑγρὸν πήγνυσι. Aqua vero omnis ἔχει τι κολλητικὸν, καὶ γλισχρὸν, τῇ ὑγρότητι συνέχον, καὶ πηκτικὸν unde & φιλότης ab Empedocle appellata est, quum ignem νεῖκος οὐλόμενον, quippe διαστατικὸν καὶ διαιρετικὸν vocaret. Recte igitur Aqua rei Venereæ habetur Symbolum, & quia τοῦ παντὸς mater est *Materia* prima, quæ supervenientis spiritus calidi genitalem vim frigore suo, & pingui tenacitate constringens, continensque, certante igni cum aqua, donec ignis pars rarissima, & aquæ tenuissima inter se temperentur, perfectissimæ constantissimæque & ad generandum porro aptissimæ naturæ subjectum producit; quod, ubi de nostro opere sermo est, *Lapidem* appellamus *Philosophicum*. E contrariis enim conciliatis prodit. Pax, unio, generatio, vita. Omnis autem vita de natura *Veris* est, calida & humida: & hinc *Amor* ἀφυὴς, nec mas nec femina, sed OMNIA, ut eleganter illud & vere de Aelia Lælia Crispi ænigma Barnaudus explicuit, de Lapide illud accipiens Phil. erudite vero Gevartius, de Amore. Atque hujus quidem facta mentio in memoriam mihi revocat, ea quæ marina Venere Paullo supra dicere vel negleximus, vel distulimus. Simul & Cornutum leviter è MS. emendabimus. Is igitur de Venere loquens,

Hippocr. de Princip. c. IV. Plut. de primo frigido.

In Theatr. Chymi. in Electis.

 πι-

πιθανὸν δὲ, inquit, καὶ τὴν Ἀφροδίτην μὴ δι' ἄλλο τι προσδεδόσθαι γεγονυῖαν ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἢ ἐπειδὴ πρὸς τὸ τὰ πάντα γενέσθαι, κινήσεως δεῖ καὶ ὑγρασίας. εἴπερ ἀμφότερα δαψιλῆ κατὰ τὴν θάλασσαν. addo & ex conjectura pro ἐπειδὴ legendum mihi videri ὅτι δὴ, vel ὅτι simpliciter. Possit & illud afferri, voluptates, quarum Venus τὴν ἀκραν possidet, ab Empedocle definiri τὰς ἐξ ὑγροῦ κατὰ τὰς τῶν ἰνῶν καὶ νεύρων κινήσεις· uti hæc apud Plutarchum legenda sunt, quæ vulgo circumferuntur corruptissima; ὑγρότης autem, ut vidimus, aquæ propria est. Aqua vero puteis sæpe continetur. Hi igitur non obstruendi sunt, si simpliciter accipias, ne vitæ subsidium tollatur, (unde his quibus vitæ quasi communio eripiebatur, aqua & igni interdictum) si symbolice, ne generatio impediatur, sive id fiat potionibus feminarum corrumpendo fœcunditatem, quoc scelus nunc inter secretiores aut aulæ artes apud.... numeratur, sive in masculis ἐκτομαῖς.

Quæst. Natural. XXIII.

Transeundum nunc ad alteram Hebraïci proverbii partem, reddendaque ratio, quar vetularum aquæ tam pravæ noxiæque sint contra vero jucundæ, salubresque juvencula rum. Qui Platonem legerit, de dissecto in marem & feminam homine, seu potius, qu naturam ipsam, & opificis Dei Sapientiar exactius erit contemplatus, oppido quam ac mirabilem e vestigio agnoscet appetitum qu sexus uterque ad mutuam fertur rapiturqu conjunctionem, ut per eam generis huma propagatio frequentetur. Nititur autem h appetitus, seu desiderium mutuum invisib quadam & inconspicua convenientia natura

C

præcisque spirituum amicorum occursibus, qui, sese agnovere, amicitiam inter se ineunt, & utriusque Sexus paria inter se conciliant; ac nisi vis quædam alia impediat, conjungunt. Ubi enim agnitio illa facta, & inita quasi inter ipsos spiritus amicitia, communicant hi idipsum cum mente, sive ipsi per oculos, quæ via est apertissima, maximeque trita, sive per aures, aliosve sensus, fuerint admissi, receptique, At illa statim, si nimius eorum fuerit impetus, perturbata, sin modicus, instructa vel phantasiam in consilium adhibet, vel judicium: & magis minusve delectata ἐξ ὀλίγου σπινθῆρος Παφίης κατὰ βαιὸν μείζονι πυρσῷ ἀνάπτεται, inflammaturque cupidine potiundæ rei naturali secum convenientia conjunctæ. Observare hoc licet in Herone Musæi. Nonnus Dionys. l. v.

Δύσατο δ', inquit, ἠϊθέων ἁπαλὰς φρένας. οὐδέ τις ἀνδρῶν
Ἦν, ὃς οὐ μενέαινεν ἔχειν ὁμοδέμνιον Ἡρώ. Vertimus & hos & mox hoc capite secuturos versus:

Illa animos molles juvenum subit: Illius omnes
Exoptant paribus sacite connubia votis.

Sed quod eorum animorum consensus non erat tantus, quantus Heronis & Leandri, idcirco eorum desiderium intra judicium fuit, nec ultra hæc vota processit:

Αὐτίκα τεθναίην λεχέων ἐπιβήμενος Ἡροῦς.
Οὐκ ἂν ἐγὼ κατ' Ὄλυμπον ἐφιμείρω θεὸς εἶναι,
Ἡμετέρην παράκοιτιν ἔχων ἐνὶ δώμασιν Ἡρώ.
Εἰ δέ μοι οὐκ ἐπένευσε τεὴν ἱέρειαν ἀφάσσειν,
Τοίην μοι, Κυθέρεια, νέην παράκοιτιν ὀπάσσαις.

Ah utinam Heronis liceat pro nocte pacisci
Vitam ipsam! vobis ego non, o Numina, cælum
Invideam, Satis hacce tori consorte beatus. At

At tibi ſacratam ſi non, Dea, tangere fas eſt,
Conjuge me tali facias, Venus alma, potiri.

Sed ubi eam Leander vidit,

Οὐκ ἔθελεν ζώειν περιμαχέος ἄμμορος Ἥρης.

Vitalem negat eſſe ſibi, ſi conjugis expers
Vita ſit Heronis.

Αὐτὴ δ' ὡς ξυνέηκε πόθον δολόεντα Λεάνδρου,
χαῖρεν ἐπ' ἀγλαΐῃσιν. ἐν ἡσυχίῃ δὲ καὶ αὐτὴ
Πολλάκις ἱμερόεσσαν ἑὴν ἀπέκρυψεν ὀπωπὴν,
Νεύμασι λαθριδίοισιν ὑπαγγέλλουσα Λεάνδρῳ.

Illa Leandreum quam primum ſenſit amore,
Forma læta bono eſt, ac lumina ſæpe retorquens,
Affectat juveni formoſos pandere vultus,
Atque alere accenſos furtivis nutibus ignes.

Addidit huic appetitui, qui & inter ejusdem ſexus homines firmiſſimæ plerumque eſt, conciliator amicitiæ eadem illa natura, cum generis humani propagationi proſpexit, illecebras quaſdam, ætatem, formam, venuſtatem morum, atque etiam vultus, ſæpe abſque pulchritudine. Hinc Romanæ fidicen lyræ:

Urit me Glyceræ nitor
Splendentis Pario marmore purius:
Urit grata protervitas,
Et vultus nimium lubricus adſpici.

& delicatulus ille, ac faſtodioſus formarum ſpectator Catullus:

Quinta formoſa eſt multis; mihi candida, longa,
Recta eſt. Hæc ego ſic ſingula confiteor.
Totum illud formoſa, nego, nam nulla venuſtas,
Nulla in tam magno eſt corpore mica ſalis.
Lesbia formoſa eſt: quæ cum pulcherrima tota eſt,
Tum omnibus una omnes ſurripuit Veneres.

Dec

e sueri vero morum amænitate Lucretius:

Facit ipsa suis interdum femina factis
Morigerisque modis, & mundo corporis cultu,
Ut facile insuescat secum vir degere vitam.

Lib. IV. de rer. naturu.

ed & divitiæ, natalesque, & parentum a icitiæ suas habent veneres: sed hæ externæ int, nec ab ipsa feminis natura suppeditatæ. ostquam vero mas & femina se invicem po- ti veneris fædus ineunt, incalescentes spi- tus, eoque tenuiores, arctius sibi invicem ermiscentur, & ultro citroque coadunatis orporibus commeantes particulas etiam ssorum corporum calore liquefactas secum piunt, & inter se communicant. Μέμικται τὰ τᾶ ἀπαλῶ μὲν ἱδρῶτι θερμῶ δὲ καὶ πολλῶ τῶ πνεύματος ῥεύματι. τὸ δὲ ἆσθμα πυκνὸν, ἐγγὺς μὲν στόματος ἡ καρδία, ἡ δὲ ψυχὴ τῶν θυρῶν. Quod si igitur spiritus li vegeti fuerint, corpusculaque hæc bene alentia, uti natura, nec impediente fortui- o morbo, in puellis ac virginibus viridis eo- um humensque vigor emicat, necesse est, t spiritus inde viriles utpote fervidiores non odo delectentur, verumetiam corroboren- ur, confirmenturque. Πᾶν γὰρ τὸ θερμὸν τῷ ψυ- χρῷ τρέφεται τῷ μετρίῳ Est enim ille in femina tatis flos vere εἴκελον δώρημα, non secus ac sa forma, quam hoc epithero Nonnus ho- estavit. Ἔαρ δὲ τὸ ἐπίπαν ὑγιεινότατον, καὶ ὥρη εἰαρινὴ ἴση κονίσιος. Ergo igitur

Aristænet. ii. epist. 7.

Hippocr. de natura pueri cap. 2.

Dionysiac. l. IV.

Hippocr. Aphori. 9. sect. IV. & Epidem. ii. init & de superfætat. c. XVIII.

------ Νέος ἤδεε κέντρα
Ἁβρὸς ἐρωμανέων ἐπιτέλλεται ἥλικι κούρῃ.
Καί ποτε μὲν χαρίεντος ἐς ἀργυφέα κύκλα προσώπου,
Πῆ δὲ βαρυσμήριγγος ἀλήμονα βόστρυχον ἐθείρης
Δέρκεται, ἄλλοτε χεῖρα ῥοδόχροον, ἄλλοτε μίτρῃ
Σφιγγομένην ῥοδόεντα ἴτυν μαζοῖο δοκεύει.

Nonnus Dionys. l. I.

Αὐ-

Αὐχένα παπταίνων γυμνούμενον, ἀμφὶ δὲ μορφῇ
Θελγόμενος ἄλλοτε ἄλλον ἄγων ἀκόρητον ὀπωπὴν,
Οὐδὲ λιπεῖν ἐθέλει ποτὲ παρθένον. idest,

---- Dulci juvenis furit incitus oestro,
Aequalisque amens ardescit amore puellæ:
Et nunc candentis miratur frontis honorem.
Inque genis roseo certantia lilia fuco:
Nunc rutilam spectat late per lactea sparsam
Colla comam attonitus: nunc ipsa, Sinumque re-
ductum,
Atque reluctantes contra sua vincla papillas:
Nunc teretes, qualesque suas Tithonia conjux
Esse manus cupiat; nunc quæ duo sidera, ocellos;
Omniaque exactæ lustrans miraculo formæ,
Nec satiare potest oculos, nec linquere amatam.

Artemidor. l. III. c. 47. Contra ætas ipsa in vetulis qualemcunque e[illegible]tiam formam deterit, cumque ἀναφρόδιτοι per se sint αἱ δυσειδεῖς γυναῖκες, (πᾶν γὰρ αἰσχθὲς, καὶ δυσπρό[illegible]σωπον ἐρασθὲν συνάγει τὰς ψυχὰς τῶν ὁρώντων) ceter[illegible] etiam illa naturæ bona donaque corrumpit.

Antholog. Gr. l. VII.

Μαζὸς ἐπικλίνθη, πέσον ὀφρύες, ὄμμα τέτηκται,
χείλεα βαμβαίνει φθέγματι γηραλέῳ.

Mamma jacet, siduntque genæ vultusque putrescit:
Et tremulo balbus funditur ore sonus.

Nam illud quidem, quod in eodem florile[illegible]gio est, si non inter prodigia referendum, ce[illegible]te magnum miraculum est.

Ὀξήκοντα τελεῖ Χαρικλὼ λυκάβαντας ἐς ὥρας,
Ἀλλ' ἔτι κυανέων σύρμα μένει πλοκάμων
Καὶ χρῶς ἀργινόεις, ἔτ' ἀμβροσίη ἔπι πεσῷ
Πάσας ἐπιστάζει μυελάδας χαρίτων.

Lustra decem Chariclo, totidemquoque pertulit ann[illegible]
Huic tamen exornat tempora nigra coma.

Atq;

Atque inarata cutis rugis opobalsama spirat;
Nec fundit plureis ipsa Venus veneres.

Plutarch. in Aquæ & ignis comparatione.

Accedit & illud naturæ incommodum, quod, deficiente per ætatem calore, ac motu, aquæ vetularum putrescunt, ac putent. ὁ γὰρ ὕδωρ ἀπέχοντες καὶ ἐνδεήσαντες τῆς θερμότητος σήπεται. ... θάνατος ὕδατι, καὶ ὄλεθρος ἐπίλειψις θερμότητος τῆς τε ... τὸ θερμὸν κινήσεως. *Aqua semper jacens & quieta, insalubris, & magis turbida est*. inquit Lactantius.

lib. vi, c. 17.

Neque vero necesse est ex Hippocrate, aliisque artis Medicæ scriptoribus, quam virosa ac venenata sit illa ἔκλειψις τῆς γυναικείας νόσου. Ubi igitur virus illud calore venereo in vetulis excitatur, immiscet sese spiritibus, ac sic masculi corpus ac animam afficiens cum voluptatem alias dulcissimam reddit amaram (ἀπὸ γὰρ τῆς ψυχῆς ἡ τῆς ἡδονῆς ἐστὶ πηγή) tum rem, εἰ μὲν ὅρον ἔχῃ, per se salubrem, ut viribus infestissima sit, efficit, atque insaluberrima. Est enim illud verissimum Divini senis effatum, τὸ πνεῦμα τοῖσι θνητοῖσι αἴτιος τοῦ τε βίου, καὶ τῶν νούσων τοῖσι νοσεοῦσι, ὅταν μεμιασμένον νοσεροῖσι μιάσμασιν εἰς τὸ σῶμα ἐσέλθῃ.

De Genitura c. vii.

Ach. Tatius.

Lib. de Flatibus c. vi.

Comparabimus corruptos hos vetularum spiritus cum istis piscibus, de quibus Seneca: *Si quando in subterraneis occultis latens aqua erupit, affert secum immensam piscium turbam, horridam aspici, & turpem, ac noxiam gustu. Nec id mirum; sunt enim pinguia & dissecta, ut ex longo otio, corpora; ceterum* lucis *expertia*, *ex qua* salubritas *Ducitur*. Potest & tertia illa ratio reddi, quod vetularum calor venereus ætate effœtus sit, adeoque virum non juvet, nec spiritus ejus, seu vires alat. Ὁκόσα δὲ θερμαίνοντα τροφὴν μὴ διδῶσι, ψύξιν τῷ ἀνθρώπῳ παραδιδῶσι. Adhæc cum non effœtus tantum sit anilis calor, sed & exhaustus, nullum

Nat. Quæst. iii, c. 19.

Hippocrates de diæta l. ii, c. 38.

lum inde viro adjumentum accedit ad ſeminis per univerſum corpus concitationem; excretionemque; quæ caloris per nervos diffuſi titillatione perficitur. Unde viro longior labor, & è labore longiore major etiam ſpirituum vitalium diſſipatio, & per conſequens virium quoque major labefactatio. Tandem & foetor accedit. Nil autem vires magis affligit tetro & illætabili, nil rurſus eſt, quod eaſdem magis reficiat jucundo ac ſuaviolente odere. Jam vero in juvenculis odor naturæ bonus eſt, modo recte valeant: contra in vetulis noxius & ingratus. Theophraſtus: Αἱ δὲ τῶν ζώων ὀσμαὶ κατὰ τὰς ἰδίας γίνονται φύσεις. ἑκάστῳ γὰρ ἐστί τις οἰκεία κατὰ τὴν κρᾶσιν. αὗται δ' ἡδεῖαι μὲν, καὶ καθαραὶ, καὶ κατὰ τὰς ἀκμὰς, καὶ ὅταν εὖ ἔχωσιν ἑαυτῶν. ἔτι δ' ἡδίους ἁπαλῶν, καὶ νεῶν ὄντων, πλεῖσται δὲ καὶ κακωδέσταται περὶ τὰς ὀχείας, καὶ ὅλως συντηκομένων καὶ καμνόντων τῶν σωμάτων. Idem in præcedentibus dixerat, ὅτι ἅπαν τὸ σηπόμενον κακῶδες, εὔοσμα δὲ τὰ πεπεμμένα. Præclare igitur Senex noſter: Ἀκμὴ ἡλικίας πάντα ἔχει χαρίεντα, ἀπόληξις δὲ τοὐναντίον. Nec minus verum illud Ariſtæneti: Ἀνανθεῖ γὰρ καὶ ἀπηνθηκότι σώματι οὐ πέφυκε προσιζάνειν ὁ ἔρως. οὗ δ' ἂν εὐανθές τε καὶ εὐῶδες ᾖ, ἐνταῦθα καὶ ἐνιζάνει, καὶ μένει.

De odoribus.

In Præcept. c. XI.

lib. II, ep. I.

Horat. ad Lycen.

—— Ille virentis &
Doctæ pſallere Chiæ
Pulchris excubat in genis.
Importunus enim tranſvolat aridas
Quercus, & refugit, te quia luridi
Dentes, te quia rugæ
Turpant, & capitis nives.

Quam mox poëta dilapſam in cineres facem appellat, tam eleganti trallatione, quam quæ eſt elegantiſſima. Exſtincto namque calore & ii

& in cineres quasi dilapso, aquæ vetularum, uti jam dixi, putrorem putoremque contrahunt: longe secus, quam in viris evenire solet, quibus & ignis serior est & purior. Οἱ δὲ πλέον ἔχοντες τὸ θερμὸν ἐπὶ πλεῖον γηρῶσι. Hinc eorum plerumque cruda viridisque senectus, & neque amara puellis, neque earum vires debilitans. Utrique tamen sexui Venerem ego ἀμβολογήραν faventem precor, cui sua olim apud Lacones sacra constiterunt.

CAP. XII.

Lunæ & Solis colores.

Artemidori tertium & trigesimum caput lib. II. Lipsius & Rigaltius egregie emacularunt. Restat tamen leve quoddam vitium, quod nostra hæc cura tollet. Εἰ δέ τις, inquit, μετ' ἀργυρέων ὅπλων πυκτεύει, λήρεουρὸν, καὶ πειθομένην τῷ ἀνδρί. Lego pro ἤρεμα εὔμορφον. Confirmant sequentia: καὶ γὰρ ὑποβαίνει, καὶ ἐσκέπασται, καὶ εὐμορφοτέρα ἡ πανοπλία αὐτὴ τῆς προτέρας. εἰ δὲ στεκοῦτο, εὔμορφον μὲν λήψεται γυναῖκα, καὶ πλουσίαν, μεγάλα δὲ φρονοῦσαν. *Argenteum* colorem pulchritudinis Symbolum esse vel unum Lunæ epitheton evicerit, quam poëtæ *argenteam* appellant: non secus ac Thetis ἀργυρόπεζα & ἀργυροδίνης Πηνειὸς Homero dicitur; à *candore* scilicet petito pulchritudinis argumento: quomodo & Ιλ. α'
candida Virgilio Luna, & qui cælo nitidissimus alto, *albus* Ovidio Lucifer. Ιλ. β'.
Hic mihi non injucunda cognitu quæstio incidit, cur eandem lunam poëtæ nunc *argenteam* nunc *auream* appellant; nihil autem apud eos frequentius,

 quam

quam *aurea Phoebus*. Cur contra ea, qui semper aureus Sol ἀργυρότοξος Poëtarum principi dicatur: præsertim cum & Pindarus, qui lunam χρυσάρματον alibi inducit, *argenteam eidem Sagittam* tribuit, ubi eum Herculi refert non potuisse resistere. Explicabo eam quam potero brevissime. *Lucem colorem ignis esse*, ideoque & *Phoebum*, *& auricomum* solem dici, ex Aristotele & Cornuto alibi ostendimus. Quum igitur obstante Luna terra non tota radiis solis patet, aut quum densiores intercurrunt nebulæ, quæ radiorum solarium lumen intercipiunt, necesse est, ut aureus ille solis color diminutus in candorem deficiat, atque ita Luna *argentei* coloris esse videatur; quæ contra *aurea* est, quum vel serenum cælum est, vel ipsa toto sole, id est, plena luce fruitur. Eadem ratio est, cur *argenteus* Apollini, sive soli, *arcus* assignetur; quod scilicet tum retusior ejus videatur splendor, cum pestilens aer est; vel solito crassior, quem radii solares vel discutere nequeant, vel penetrare. Et in Homero quidem Physica, ac in Pindaro Chemica disciplina, in quo se exerceat invenit; fabula enim Pindarica illa tota μυστηριώδης est, & plus interiore continet angulo, quam prima fronte pollicetur. *Arcus* enim Phœbi facultas acida est. *Sagitæque* inde emissæ spiritus volatiles. His opponit Hercules acidum suum fixum, aufertque victoriam; non secus atque ibidem Neptuno, id est Alcali volatili, & Plutoni, id est Alcali fixo resistit, qui alias *baculo* suo mortalia corpora ad cavum morientium vicum deducit. Apponam Pindari verba, quo res ipsa melius percipiatur.

Olymp. III.
Olymp. IX.

——— Ἀγχ

——— Ἀγαθοὶ δὲ
Καὶ σοφοὶ κατὰ δαίμον᾽· ἄνδρες
Ἐγένοντο. ἐπεὶ ἐναν-
Τ᾽ ἂν πῶς τριόδοντος Ἡ-
ρακλεὴς σκυτάλην τίναξε χερσὶν,
Ἀνίκ᾽ ἀμφὶ Πύλον σταθεὶς
Ἤρειδε Ποσειδῶος.
Ἤρειδέ τέ μιν ἀργυρέῳ
Τόξῳ πολεμίζων
Φοῖβος. οὐδ᾽ Ἀΐδας ἀκι-
νήταν ἔχε ῥάβδον,
Βρότεα σώματα ᾇ κατάγει
Κοίλαν πρὸς ἀγυιὰν
Θνασκόντων. — Olymp. od. IX.

Ubi Hercules eſt *Homo* Chemicus, vulgo ſal *ommune*, natus ex patre Acido, & matre Al-kali; Pluto terra Philoſophica, *ſal Alcali fixum*: Neptunus *Mercurius*, ſeu *Alcali volatile*: Phoe-bus, *Sulphur*. Hercules igitur, quum ei Ne-ptunus *tridente* armatus, ad ipſam *Pylon*, ſeu portam nativitatis, reſiſteret, victor fuit. Ubi enim agitata eſt & commota materies, jc jam ad partum prona, exilit trium Deorum, cæleſtis, marini, inferi, animalis, vegetabilis, mineralis *Victor* mox futurus, ἀλεξίκακος & *Do-mitor malorum* Hercules. Quod autem Pindarus t, κατὰ δαίμονα, id ſicut cetera ab aliis acce-t, non ſecus ac Virgilius, qui de ramo au-ro,

——— Volens, faciliſque ſequetur,
Si te fata vocant. — l. VI. Aen.

amus ille *aureus*, eſt ῥάβδος Plutonis. *Tridens* vero Neptuno tribuitur, ſicut ferme τριάς à Pythagoreis juſtitiæ. Unde hic pro Neptuno ipſo ponitur. Eſt enim Mercurius ut ſupra c. IV monitum, μεσίτης, utriuſque naturæ Acidi Sol

& Alcali fixi commune vinculum, utrique cognatum lagellum Neptuni ſpiritus efficacia eſt, operis hortator. De Equeſtri vero Neptuno poſtea pluribus. Subnectam his velut corollarium & illius quæſtionis Solutionem, quæ itidem ad lucis naturam pertinet, quare cæli color, atque item maris, ſit coeruleus: Verum maris obſcurior: unde & Homero πορφύρεος. Cæruleus color naſcitur è puriſſima luce, ſive igneis particulis Solarium radiorum, & aqua & aëre. Ubi obſcurior eſt, admixtæ ſunt particulæ terreæ. Quum igitur Sol radios ſuos in Lunam dirigit, & proffundit, reflexi a Luna radii oppoſitum cæli aera eo colore imbuunt, qui nobis interdiu videtur, quum Luna ſub noſtro horizonte eſt: antipodibus autem, illa nobis noctu lucet. Iidem radii in more incidentes, partim etiam à cœlo reflexi, mare nobis ſereno cælo viride repreſentant, quia terreæ maris particulæ plus lucis recipiunt, & calore Solis puriores & tenuiores evadunt. Ubi vero Sol nubibus obductus non ita fulget, cæruleus maris color eſt: ubi plane nubilum fugato ſole cælum nigricans, ſive *purpureum* ut eum poëtæ appellant qualem & mortem deſcribunt, extincto in homine vitali igne, cujus antea radii univerſum corpus illuſtrabant.

CA

CAP. XIII.

COMPARATIO VIRGILII CUM HOMERO.

INvidiam non metuo, lector, ubi recti bonique sibi conscius animus est, & facti ratio constat. (cap. 5.) Promisi superius cum Homero me collaturum Virgilium, & cum Sophocle Senecam Tragicum. Quod ad illustrandum Longinum meum à me aliquando cogitatum & inchoatum fuerat, id nunc ad exagitandum animi confirmandi, atque etiam delectandi gratia absolvam. Tu vero, si quid inconsultum, & ab ipsa ratione, veritateque alienum, aut judicio minus firmo subnixum protulero, ea me comitate corrige, qua tuo ego vel commodo, vel otio inservio. Ἀπίτω φθόνος: ἀπίτω βασκανία: absit & præconcepta opinio, quæ plerisque solet hominibus imponere. Suscepi ego Græcos tueri, & argumentis, ut mihi quidem videtur, non invalidis, primam eis gloriam asserere, quam nunc inertia seculi Latinis injustissime tribuit. Nec ideo Latinos culpo carpove; sed alteram illis, non primam palmam tribuo: Et in judicio æquissimo ipsos habeo mihi faventes, contra quos pronuntio. Ad hæc, si quemquam veterum Latinorum, Virgilium amo, facioque maximi, & infinitas ei, ut egregiis aliis omnibus Scriptoribus, ago gratias, quod posterorum adeoque & meæ voluptati utilitatique sua impenderit tempora. Tantum abest, ut ex illius, aliusve bene de posteris meriti, vituperio, velut alter Zoilus,

memet ſtudeam approbare & ex aliena contumelia ingenii mihi famam comparare. Infelicis id indolis eſt, & prauæ: cujuſque ſuſpicio multo magis evitanda eſt, quam illa alicujus ingenii acuminis gloriola appetenda. Quod ſi cui tamen nec ſic ſatisfaciam, illi utpote moleſtiori in aurem dicam, quod à Fabio me didiciſſe memini; *Quicquid Libris dedicatur, & in exemplum editur, terſum, ac limatum, & ad legem ac regulam compoſitum eſſe oportet; quia venit in manus doctorum, & judices artis habet artifices.*

Lib. XII. c. 19.

Duos Virgilius Aeneæ ſuo adverſarios dedit, in quibus animi Virtutem exerceret, Didonem & Turnum, & Didonem quidem nobis exhibuit è caſtiſſima impudicam: contra quam Homerus fecit, qui ex impudica Penelope exemplum omnibus Seculis effinxit caſtitatis. Erat hic locus ingenio; erat & judicio, materies ſuppeditata perampla, longæque ſufficiente diſputationi. Sed hac omiſſa, neglectiſque aliis multis, extrema Turni cum ultimis Hectoris Homerici ad cujus ille imaginem à Virgilio effictus eſt. Docere ſolent in ſcholis ſuis Rhetores, eo clariorem fortis viri famam eſſe, quo majores ſint, quos ipſe vicerit. Cito gloriam obſoleſcere in ſordidis hoſtibus: nec bonitatis eſſe peſſimis eſſe meliorem.

Vis curſu vincere, pedibuſve gloriari?
Martial. *Tigrin vince, levemque Faſſerinum.*
Non eſt gloria præterire aſellos.

Servius ad illa Virgilii: ſunt mihi biſſepter &c. *Bene*, ait; *etiam laudat iſtas, ut major ſit Deiopeja pulchritudinis gloria. Laudabilius eſt eni ſuperare Laudatos, ut ipſe ad majorem Aeneæ gloria laudat & Turnum.* Habent hæc illi, ut alia

lib. I.

nnia ex nostro, quem producturi sumus, Homero: qui ut Achillis gloriam amplificaret, Hectorem finxit multis partibus non Trojanorum modo, verum etiam, si unum excerpseris Ajacem, Græcorum omnium fuisse fortissimum, pollentemque non tantum corporis robore, sed & animi ingenti magnitudine. Ergo apud Homerum moriturus Hector, à Dea Minerva deceptus frustratusque falsa sub imagine fratris, & cum adversario nec dis nec viribus æquis pugnaturus, quid ait?

Οὐ σ' ἔτι Πηλέος υἱὲ φοβήσομαι, ὡς τὸ πάρος περ
Τρὶς περὶ ἄστυ μέγα Πριάμου δίον. οὐδέ ποτ' ἔτλην
Μεῖναι ἐπερχόμενον. νῦν αὖτέ με θυμὸς ἀνῆκε
Στήμεναι ἀντία σεῖο, ἕλοιμί κεν, ἤ κεν ἁλοίην.
Ἀλλ' ἄγε δεῦρο θεοὺς ἐπιδώμεθα, τοὶ γὰρ ἄριστοι
Μάρτυρες ἔσσονται, καὶ ἐπίσκοποι ἁρμονιάων.
Οὐ γὰρ ἐγώ σ' ἔκπαγλον ἀεικιῶ, αἴ κεν ἐμοὶ Ζεὺς
Δώῃ καμμονίην, σὴν δὲ ψυχὴν ἀφέλωμαι,
Ἀλλ' ἐπεὶ ἄρ κέ σε συλήσω κλυτὰ τεύχεα, Ἀχιλλεῦ
Νεκρὸν Ἀχαιοῖσιν δώσω πάλιν· ὣς δὲ σὺ ῥέζειν.

Admirabile hic est Poëtæ artificium tacitum in Hectore mortis præsagium exprimentis, cum vincendi spe nihil minus colluctans, eoque molliores victo conditiones ferente, forte easdem ipse à victore impetrare posset, quem se fortiorem esse agnoscebat: Unde neque sibi victoriæ laudem, si forsan ea obtineret, sed ipsi Jovi adsignat, qui sæpe victorem perculit ab abjecto. Contra ferox ille, immitis, ac inexorabilis Achillis animus, sibi roboris, ac invictarum virium conscius, nisi Patrocli sui dolore irritatus, ita in iis, quæ sequuntur, elucet, ut videre eum mihi

videar non dubia spe, sed certa sibi fiducia victoriam arrogantem, omni acerbitate amariorem spirare cædem, cæsoque hoste in illius cadaver contumeliam. Postquam vero comperta Minervæ fraude Hector sibi instare fatum sensit, num abjecto animo, voceve degeneri salutem petit, aut fugam? minime quid igitur?

Μὴ μὰν ἀσπουδεί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην.
Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσομένοισι πυθέσθαι.

Macte hoc animo Hector! Quid tum? lethali vulnere hoc unum precatur, ne inanime corpus suum alitibus canibusve præda fiat, sed parentibus reddatur ad sepultutam. Hæ preces ultimæ, & inde mors magno animo invictoque.

In Virgilio omnia comta magis, & omni cultu curaque exornata: grandia tamen, & magnifica, splendida, illustria, & quamvis laudem vincentia; Sed ad illam Homericorum affectuum veritatem ac *δεινότητα* non accedentia. Hanc ut quis perfecte sentiat, animo sit oportet magno, & supra adulatoriam humilitatem, abjectionemque longissime evecto, eque suo fastigio fractos depressosque servilis ingenii spiritus despiciente. No autem, quod non possumus, conamur. Ten temus igitur. Quod Homerum superius fecisl diximus, idipsum & Virgilium imitatum jar Servius docuit. Quod Achilles Homero Virgilio est Aeneas; quod illi Hector, hui Turnus. Agedum conferantur. Ita vero A chilles apud Homerum:

Μή με, κύον, γουνάζεο, μηδὲ τοκήων, Iliad
Αἴ γὰρ πως αὐτόν με μένος καὶ θυμὸς ἀνείη X. 345.
Ὤμ' ἀποταμνόμενον κρέα ἔδμεναι, οἷα μ' ἔοργας.
Ὡς οὐκ ἔσθ' ὅς γε κύνας κεφαλῆς ἀπαλάλκοι,
Οὐδ' ἔρ μιν δεκάκις τε, καὶ εἰκοσινήριτ' ἄποινα-
Στήσωσ' ἐνθάδ' ἄγοντες, ὑπόσχωνται δὲ καὶ ἄλλα.

Ingens hic est exasperati dolore animi acerbitas: & primum quid isto convicio, quo canem eum compellat, & non modo non suo, sed ne humano quidem dignatur nomine, a-narius? dein, quod vel crudas ejus carnes devorare se exoptare, dicit, nisi animus & ratio obstaret. Agnosco in his totum Achillem, sævum, dolore tantum non insanientem, omnia humana pacta, ipsamque adeo humanitatem, respuentem. Quid Aeneas apud Virgilium?

Ille oculis postquam sævi monumenta doloris,
Exuviasque hausit: furiis accensus & ira lib. XII. Aen.
Terribilis, Tun' hinc spoliis indute meorum
Eripiare mihi? Pallas te hoc vulnere, Pallas
Immolat, & pœnam scelerato ex sanguine sumit.

Tolle, *furiis accensus & ira*, quæ poëtæ verba sunt, quæ, obsecro, in illa sententia furoris ac iræ est demonstratio? *Tun' eripiare mihi?* hæccine verba *furoris* sunt? Fateor quidem illam nominis Pallantis ingeminationem multum habere acerbitatis, ut eo majore cum dolore Turnus moriatur: adhæc vox *immolat* ipsum tamquam victimam manibus Pallantis inferias mactari indicans, & ipsa ad augendum Turni dolorem non inefficax est. Verum tamen longe illa infra iram sunt, quæ furori sit proxima. Quod autem scelerati sanguinis convi-

 tium

tium Turno Aeneas ingerit nescio an illius id faciat merito. Nil enim in Pallante occidendo nisi hostem egerat: nec injusta Turno belli causa. Præterea nec barbarus Turnus Aeneæ, sed ipse potius Aeneas Turno videri barbarus potuit: unde illud:

l. XII. Aen. v. 97.

——— Da sternere corpus
Semiviri Phrygis, & fœdare in pulvere crines
Vibratos calido ferro, myrrhaque madentes.

Quæ contra in Hectore diversa. Barbari enim Græcis omnes exteri. Dein scelesta erat injustissimaque causa Trojanorum raptum Paridis defendentium: tum vero Homericus Achilles pio Aenea multo immanior describitur. Ita ut τὸ ἄλαστε, quo convicio Achilles Hectorem compellat, in Achille sit tolerabile, præsertim quum multo gravius in cæde Patrocli, amasii sui, & contubernalis ipse læsus esset, quam in nuper adscito belli socio Pallante Aeneas. Quod si igitur leniores Aeneæ mores clementiam illam tueantur verborum, seu sententiæ præcedentis, ab iisdem merito convicium illud esse debuisse videtur remotissimum, quod ne sic quid ad acerbitatem vocis ἄλαστε accedit, quia non ad ipsum Turnum sed ad ejus sanguinem velut ad tertiam, & quasi aliam personam appellatio *scelerati* dirigitur sed haec dissimulari poterant. Poterit ne & illa in Turno animi abjectio, qua suppliciter ab hoste vitam petit, eique sponsa Lavinia, propter quam diuturnum illud utrique genti, tum victrici, tum victæ dirum bellum gestum fuerat, tam æquo animo cedit?

Ille

Ille humilis, supplexque, oculos dextramque precantem
Protendens, equidem merui, nec deprecor, inquit,
Utere sorte tua. Miseri te si qua parentis
Tangere cura potest, oro: fuit & tibi talis
Anchises genitor, Dauni miserere senectæ.
Et me, seu corpus spoliatum lumine mavis
Redde meis. Vicisti, & victum tendere palmas
Ausonii videre. Tua est Lavinia conjux.
Ulterius ne tende odiis.

Conferamus preces Hectoris:

Τὸν δ' ὀλιγοδρανέων προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Λίσσομ' ὑπὲρ ψυχῆς καὶ γούνων, σῶν τε τοκήων,
Μή με ἔα παρὰ νηυσὶ κύνας κατὰ δάψαι Ἀχαιῶν,
Ἀλλὰ σὺ μὲν χαλκόν τε ἅλις, χρυσόν τε δέδεξο,
Δῶρα, τά τοι δώσουσι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ.
Σῶμα δὲ οἴκαδ' ἐμὸν δόμεναι πάλιν, ὄφρα πυρός με
Τρῶες καὶ Τρώων ἄλοχοι λελάχωσι θανόντα.

Amavi semper vetus illud, *Nec preces frustra ferire passus est.* neque ullius unquam me rei magis pænitet, pigetque, quam cum meorum hortatibus ad hanc animi parvitatem delabor. Quare in heroibus, quibuscum ne comparandus quidem sum, nihil minus, quam objectum animum fero, & in primis mortis metum, quem vel feminæ non nimium timidæ sæpissime vicerunt. Quid vero hic Turnus Phineo differt, de quo

Ovidius: — *Supplex*
Confessasque manus, obliquaque brachia tendens V. Metamorph.
Vincis, ait, Perseu: remove fera monstra, hæque
Saxificæ vultus, quæcunque ea, tolle medusæ.
Tolle, precor. Non nos odium, regnive cupido,
Compulit ad bellum: pro conjuge movimus arma.

Caussa

Caussa fuit meritis melior tua; tempore nostra.
Non cessisse piget. Nihil, ô fortissime, præter
Hanc animam concede mihi: tua cætera sunto.

Atqui hunc jure *timidissimum* Perseus appellat, quod animi vitium à Turno & absfuit, & abesse debuit quam longissime. Objicient aliqui forsan fugam Hectoris, quam & in Turno Virgilius imitatus est sed

In Antigone.

Φεύγουσι γάρ τοι χ' οἱ θρασεῖς, ὅταν πέλας
Ἤδη τὸν ᾅδην εἰσορῶσι τοῦ βίου; uti Creon

apud sophoclem loquitur. At vitam rogare plane femineum est, atque ipsis etiam, à quibus vel petitur, vel conceditur, exosum, contemtumque. Sic in Perseo Paulus Macedonicus insanum hunc amorem vitæ derisit: contra in Poro mortem contemnenti, magnitudinem animi, Alexander suspexit, adque adamavit. Absoluto hoc Virgilii cum Homero Comparationis specimine, quamquam de universo utriusque opere arteque imitandi Virgiliana multa ac fortasse non absurda dici possent, ad alteram promissi partem, id est ad Senecæ cum Sophocle comparationem transeamus.

CAP. XIV.

COMPARATIO SENECAE CUM SOPHOCLE

ad Longini Sect. XIII & XIV.

Dixi superius, in usum præcipue publicum, & mecum, hoc me consilium secutum. Ut id constet; nec sequitur quidquam homines eruditi de me possint suspicari

ari, ipsissimis hanc opellam meam verbis hic inserere constitui, quibus ea commentaiuncula ad illustrandam Longini mei editionem in initio concepta fuit, ea ita se habent. Ad hæc duo capita illustranda unus sufficiet Seneca, qui in Hercule suo œtæo proposita ibi præstantissimorum poëtarum exempla am nullo judicio imitatus est, ut verear, ne, i ad legem veritatis loquutus fuero, animi ensum exposuero, acerbus nimis alienorum criptorum exactor esse videar. Excutienda nihilominus, pars quædam hujus erit Tragoediæ, & ostendendum, quam caute pressequé veterum vestigia terenda sint. Apud Sophoclum in Trachiniis quem maxime νόθος sequitur præclarum illud est Deianiræ, dignumque matrona sancte ac liberaliter educata, ubi Herculem maritum suum captivæ Joles, & ad se præmissæ, amore captum rescifscit. Audiamus eam ad primum tanti mali nuncium lamentantem.

Οἴμοι, inquit, τάλαινα, πȣ̃ ποτ' εἰμὶ πράγματος:
Τίν' εἰσδέδεγμαι πημονὴν ὑπόστεγον
Λαθραῖον: & mox:
Τί χρὴ ποιεῖν γυναῖκες, ὡς ἐγὼ λόγοις
Τοῖς νῦν παρȣ̃σιν ἐκπεπληγμένη κυρῶ.

& cum magna quidem cum animi mœrore, non insano tamen, sed quem ratio regeret, è Licha rem omnem exacte intelligere cuperet, quam moderata ac sapienti cunctantem eum compellat oratione!

Μὴ πρός σε τȣ̃ κατ' ἄκρον Οἰταῖον νάπος
Διὸς καταστράπτοντος ἐκκλέψῃς λόγον.
Οὐ γὰρ γυναικὶ τȣ̀ς λόγους ἐρεῖς κακῇ.

Οὐ

Οὐδ' ἥτις οὐ κάτοιδε τ' ἀνθρώπων, ὅτι
Χαίρειν πέφυκεν οὐχὶ τοῖς αὐτοῖς ἀεί.
Ἔρωτι μὲν νῦν ὅστις ἀντανίσταται
Πύκτης ὅπως ἐς χεῖρας, οὐ καλῶς φρονεῖ.
Οὗτος γὰρ ἄρχει καὶ θεῶν, ὅπως θέλει,
Κἀμοῦγε. πῶς δ' οὐ, χἀτέρας οἵας γ' ἐμοῦ.
Ὢς εἴ τι τῷ μῷτ' ἀνδρὶ τῇδε τῇ νόσῳ
Ληφθέντι μεμπτός εἰμι, κάρτα μαίνομαι.
Ἢ τῇδε τῇ γυναικὶ τῇ μεταιτίᾳ
Τοῦ μηδὲν αἰσχροῦ, μηδ' ἐμοὶ κακοῦ τινός.

& aliquanto post:

Τὸ μὴ πυθέσθαι τοῦτό μ' ἀλγύνειεν ἄν.
Τὸ δ' εἰδέναι, τί δεινόν, οὐχὶ χἀτέρας
Πλείστας ἀνὴρ εἷς Ἡρακλῆς ἔγημε δή,
Κοὔπω τις αὐτῶν ἔκ γ' ἐμοῦ λόγον
Ἠνέγκατ', οὐδ' ὄνειδος· ἥδε τ' οὐδ' ἂν εἰ
κάρτ' ἐνταμείν τῷ φιλεῖν· ἐπεί σφ' ἐγὼ
Ὤικτειρα δὴ μάλιστα προσβλέψασα, ὅτι
τὸ κάλλος αὐτῆς τὸν βίον διώλεσε,
καὶ γῆν πατρῴαν οὐχ ἑκοῦσα δύσμορος
Ἔπερσε κἀδούλωσεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν
Ῥείτω κατ' οὖρον.

Elucet ex his animus illius patiens injuriarum mariti, verumtamen insigni dolore percussus. Donat indignationem suam amori illius, neque in pellicem quoque licet ante oculos adductam, sed innoxiam acerbius invehitur, verum potius infelicis illius fortunam miseratur, & qualis hic ab incepto persona processit, talis servatur ad imum. Amabat, illa Herculem; noverat ejus animum ad voluptates illas procliviorem, ipsa, integerrima mentisque placidissimæ: non ignorabat sui seculi consuetudinem qua captivæ in consor-

tium

um thori admittebantur, fine alterutrius
obro aut dedecore. Flagrabat tamen zelo-
pia; quam nefcio quis non infalfe amoris fi-
am notham appellavit. Hinc illa in animo
llicitudo retinendi maritum, ne in amorem
uellæ formofæ totus propenderet. Hinc mif-
ftola, & poft infelicem tentati philtri exi-
m, illata vis vitæ, & expulfus fero fpiritus.
Quæ omnia tanto cum decore à Sophocle tra-
ata funt, ut melius non posfint. Præter cetera
ro notabile eft, quod intellecto Nesfi dolo,
Herculis ultima ærumna, non in planctus
, neque in Lacrymas, fed elinguis induci-
r: quandoquidem nulla oratio excogitari
osfit, quæ ita affectæ feminæ, aut tanto do-
ri conveniat. Nam doloris immenfi præfer-
m inopinati magnitudo non admittit verba,
u querelas deinde nihil eft, quod trifte illud
met interficiendi confilium magis deceat,
a quin etiam natura hoc docet. Hinc & in
ntigone, ubi itidem Hæmimater intellecta
digna filii morte verbum nullum faciens di-
edit, gravius aliquod imminens incommo-
um chorus auguratur:

Τί τοῦ ἂν εἰκάσειας, ἡ γυνὴ πάλιν
Φρούδη, πρὶν εἰπεῖν ἐσθλὸν ἢ κακὸν λόγον;
& mox: *Ε'μοὶ δ' οὖ ἥτ' ἄγαν σιγὴ, βαρὺ*
Δοκεῖ προσεῖναι, χἠ μάτην πολλὴ βοή.

ræterea, ut ut diligenter tota examinetur o-
tio, nihil in ea puerile, nihil frivolum, nihil
eptum, nihil tumidum, nihil non ex ipfa
uctum veritate reperietur: omnia denique
bria, cafta, præclara, & decorum fervan-
a. At quam diverfa funt illa Senecæ?

Quamcumque partem ſedis æthereæ premis
Conjux Tonantis, mitte in Alcidem feram,
Quæ mihi ſatis ſit: ſi qua fœcundum caput
Palude tota vaſtior ſerpens movet
Ignara vinci: ſi quid exceſſit feras,
Immane, dirum, horribile, quo viſo Hercules
Avertat oculos; hoc ſine immenſo exeat.
Vel ſi feræ negantur, hanc animam precar
Converte in aliquid: quodlibet poſſum malum
Hac mente fieri: commoda effigiem mihi
Parem dolori. Non capit pectus minas.
Quid excutis telluris extremæ ſinus,
Orbemque verſas? quid rogas ditem mala?
Omnes in iſto pectore invenies feras,
Quas timuit. Odiis accipe hoc telum tuis.
Ego ſum noverca: perdere Alcidem potes.
Profer manus quocunque. quid ceſſas Dea?
Utere furente. Quod jubes fieri nefas?
Reperi. quid hæres? ipſa jam ceſſes licet;
Hæc ira ſatis eſt. & mox:
Jole meis captiva germanos dabit
Natis? Joviſque fiet è famula nurus?
Num flamma curſus pariter & torrens ferent?
Et viſa pontum ſicca cæruleum bibet?
Non ibo inulta, geſſeris coelum licet,
Totuſque pacem debeat mundus tibi.
Eſt aliquid hydra potius; iratæ dolor
Nuptæ. Quis ignis tantus in coelum furit
Ardentis Aetnæ? quidquid eſt victum tibi,
Hic vincet animus. Capta præripiet toros?
Adhuc timebam monſtra. jam nullum eſt malum.
Ceſſere peſtes. in locum venit feræ
Inviſa pellex. ſumme prorector Deûm,
Et clare Titan, Herculis tantum fui
Conjux timentis! vota quæ ſuperis tuli,
Ceſſere captæ. pellici felix fui.
Illi meas audiſtis, ò ſuperi, preces:
Incolumis illi remeat. ò nulla dolor

Contente pœna, quære supplicia horrida,
Incogitata, infanda! Junonem doce;
Quid odia valeant, nescit irasci satis.
Pro me gerebas bella: propter me vagas
Achelous undas sanguine infecit suo,
Cum lenta serpens fieret; in taurum trucem
Nunc flecteret serpente deposita minas,
Et mille in hoste vinceres uno feras.
Jam displicemus, capta prælata est mihi,
Non præferetur. Qui dies thalami ultimus
Nostri est futurus, hic erit vitæ tuæ.
Quid hoc? recedit animus, & ponit minas:
Jam cessit ira; quid misera langues dolor?
Perdis furorem? conjugis tacitæ fidem
Mihi reddit iterum. Quid vetas flammas ali?
Quid frangis ignes? hunc mihi Serva impetum.
Pares eramus. non erit votis opus.
Aderit noverca, quæ manus nostras regat,
Nec invocata.

Quis hæc non grandia dicat, quis non vere ragica? videamus autem quid ita nobis in isce displiceat. Primum mihi non leve id eccatum videtur, quod alienam Deïaniræ eque τὴν πρέπουσαν διάθεσιν dederit, eamque furentem induxerit. Nihil Senecam, ut hoc aceret, (quantum conjectura assequi valeo) ovit, nisi quod hic affectus plus strepitus habeat, sententias admittat grandioremque, & ad genium ostentandum illo altero multo aptior t atque uberior. Ut demus Senecam, quod tenderit, assecutum, ideone τὸ πρέπον erat ontemnendum! atque id in omni re primaum est. Hoc autem *poëtæ* fugiendum est, *ut aximum vitium, qui peccat etiam cum probam oraonem affingit improbo; stultove sapientis*: multo agis cum contra artem ipsam, ipsamque,

que, si qua in fictis est fabulis veritatem, imo &
contra naturam feminæ sanctæ, integerrimis
moribus præditæ, conjugisque sui etiam pec-
cantis amantissimæ, non furorem modo, sed
& consilia tribuit tam scelerata, quæ nec ipsi
Medeæ condonentur. Nonne legerat illud
Horatii præceptum?

Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge
Scriptor.

Et quid minus famæ, id est, veterum poëta-
rum descriptionibus, convenit; quid minus
sibi, quam quod primum furentem Deiani-
ram, & ita furentem, ut cædem conjugis a-
nimo agitet; deinde repente unius aut alte-
rius versiculi ope ad amatorias artes; & ac
philtra transeuntem, in scenam producat?
Quid ad hæc Horatius?

Respicere exemplar vitæ, morumque jubebo
Doctum imitatorem, & veras hinc ducere voces.

Non enim valde illum oblectare poterant *ver-*
sus inopes rerum, nugæque canoræ.

Alterum non minus grave peccatum est
quod cum duplex in Sophocle, quod sequi po-
set, elinguis exemplum doloris exstaret, ip-
nihilominus tam longam, tamque ineptam
Deianiræ tribuat orationem: in qua illa aper-
profitetur, vim se ipsam sibi allaturam, & i
demum se intro corripit, seque interficit;
si filius, cui loquitur, quique jam matre
consolari, atque ab hoc immani proposi
avocare conatur, prohibere non potuerit. S
& iterum inducit insanientem, nunc è poen
tentia, ut ante è Zelotypia. Occurrunt aute

ad

eo multa, quæ notam effugere non debeant, ipso numero obruar. Ergo nec de puerilis Herculis lamentis, nec de illius ineptissima apparitione verbum faciam: sed ad illam imam furentis Deïaniræ revertar orationem, eamque, & alia nonnulla ejusdem motæ, accuratius aliquanto examinabo. Quans statim tumor?

Quamcumque partem sedis æthereæ premis
Conjux Tonantis

am ineptum, quod sequitur?

------- mitte in Alcidem feram
Quæ mihi satis sit.

am putida sunt reliqua?

------- si qua fœcundum caput
Palude tota vastior Serpens movet
Ignara vinci:

hic inanis tumor epithetorum non sufficiet. itaque

------- si quid excessit feras.
Immane, dirum, horribile, quo viso Hercules
Avertat oculos, hoc sinu immenso exeat.

o *sinu immenso* quæso? furentisne Dei ani? inde ne tanta monstra expectanda erat?

Vel si feræ negantur, hanc animam precor
Converte in aliquid: quodlibet possem malum
Hac mente fieri.

Hoc est quod Longinus alibi monuit, κόμιμὲς μὲν αὐλίσκοισι, φορβειᾶς δ' ἄτερ. Sed nec simi ubique tenor. Itaque statim deficit, &

ab illo, *siquid excessit feras* &c decidit ad *aliquid*, & *quodlibet malum*, quod mox sequitur,

------ Commoda effigiem mihi
Parem dolori, non capit pectus minas.

imo nec veram sublimitatem.

Quid excutis telluris extremæ sinus,
Orbemque versas? quid rogas ditem mala?
Omnes in isto pectore invenies feras
Quas timuit.

Audire mihi videor insusurrantem Longinum: οὐχ ὑψηλὰ ταῦτα, ἀλλὰ μετέωρα. Sed quis alias ingenio locus, quis isti sententiolæ?

------ quid rogas ditem mala?

Nonne illa decantatissima Virgiliana Sententia erat adumbranda? *Flectere si nequeo superos, acheronta movebo.* Pergit:

------ Odiis accipe hoc telum tuis. Sed hoc *telum* hic imbelle est. At quantis minis pensabitur!

Ego sum noverca: perdere Alcidem potes!
Profer manus quocunque. Quid cessas Dea?
Utere furente. Quod jubes fieri nefas?
Reperi. Quid hæres? ipsa jam cesses licet,
Hæc ira satis est.

Quid iterum Longinus? multi inquit πολλαχοῦ ἐνθουσιᾶν ἑαυτοῖς δοκοῦντες, οὐ βακχεύουσιν, ἀλλὰ παίζουσιν. Hoc autem ipsum multo magis altero moriturae Deianiræ furore apparebit. Ubi illa furiarum φαντασίαν cum Euripidea conferenda est, de qua Longinus cap. xv. Ne quis autem nihil in his esse boni existimet, illa vel sophocleam non dedeceant Deianiram:

Jole meis captiva germanos dabit
Natis? Jovisque fiet e famula nurus?

Habes expressam etiam optimæ matronæ onvenientem indignationem. Vel e Sacris literis Sara probaverit, quæ nato sibi Isaaco, maelem e famula genitum aspernabatur, eque ut fortunarum paternarum heres esset, ati poterat. Sed iterum non nimis bona, quæ quuntur.

Num flamma cursus pariter & torrens ferent?
Et Ursa pontum sicca cœruleum bibet?

Ut de priore versu nihil dicam, quid? feminæ istius temporis tam peritæ astrorum e-nt? etiam furentes? cur non & Junoni me-oriam Calypsus refricuit, ut eo concitatius cum in perniciem Herculis conspiraret? Sed æc sufficiant, quamquam plura sunt, quæ otam censoriam merentur. Verum μηδὲν ἄγαν. tque hoc & nunc & alias pluries repeten-um, non hæc a malignitate aliqua, ac libidi-e aliorum vitia insectandi, sed ab amore mp. literariam juvandi, proficisci. Cetera ero quæ perquam multa sunt è Græco Scri-tore expressa, qualis illa Deianiræ narratio e munere & morte Nessi, & triste fraudis bit missam vestem præsagium, nec non Hyl-oratio, & quæ id genus alia, eandem qui-em curam merentur comparationis, sed iam quisque jam facile sibi, præstare possit.

Exempla quædam tumoris e Seneca.

erc. Oet. v. 742. Hyllus ad Deianiram:

I, profuge, quære, si quid ulterius patet

Terris, freto, ſideribus, Oceano, inferis.
Ultra labores, mater, Alcidæ fuge.

& ſtatim: *Regna, triumpha, templa Junonis pete.* & mox de illo impetu remittit, cum dicit, *Decus illud orbis* &c.

O mater, abiit. Non debuerat appellaſſe matrem, præſertim cum particula ὁ, quæ quendam filialem affectum indicat, in illa ira ac indignatione adeſſe, aut certe exprimi non debebat, quanto melius Sophocles, qui in eadem exclamatione iram oſtendit?

ὦ μῆτερ, ὡς ἂν ἐκ τριῶν σ' ἓν εἱλέμην,
ἢ μηκέτ' εἶναι ζῶσαν, ἢ σεσωσμένην
ἄλλου κεκλῆσθαι μητέρα σ', λῴους φρένας
τῶν νῦν παρουσῶν τῶνδ' ἀμείψασθαί ποθεν.

Qui hoc fit? dicam. Hic prima Hyllo compellatio eſt, & ut res ferebat, plena indignantis ac averſantis, tam ſceleſtam, ut putabat, matrem filii, unde & poſtea illa diſcendente ſubjicit:

Ὄγκον γὰρ ἄλλως ὀνόματος τί δεῖ τρέφειν
Μητρῷον, ἥτις μηδὲν ὡς τεκοῦσα δρᾷ,

Illic autem poſt effuſam velut iram ponitur quæ tam cito non debuit, velut amiſſo prim ictu aculeo exſtingui. Sed plura ſunt ibidem ulcera, quæ tangere nolo, quia hic locus non eſt.

Deïanira ibid. v. 978. *Si poteſt letum dare,*
Animoſe conjux, dexteram exſpecto tuam.
Mors differatur, frange, ut inſontem Licham;
Alias in urbes ſparge; & ignotum tibi
Emitte in orbem.

Qui potuit Auctor tam monſtroſam Se-

te

ntiam animo concipere? itane facile in a-
im orbem aliquis emitti poterat, ac in sub-
ctum mare? *urbes* autem *aliæ* non sufficie-
int: minor scilicet is viribus Herculis jactus
at.

Exempla Puerilium sententiarum.

ercules apud Senecam,

Unum inter omnes quærit & sequitur Lichan.
Complexus aras ille tremebunda manu
Mortem metu consumsit, & parum sui
Pœnæ reliquit. Dumque tremebundum manu
Tenuit cadaver. Hac manu, hac, inquit, ferar
(O fata!) victus? Herculem perimit Lichas.
Ecce alia clades, Hercules perimit Lichan.

Quis talia fando temperet à lacrymis, sed
ios nimius risus excuciat? ô Hercules;
ratorem te quondam finxerunt Galli; hic
is & sophista. ô argutias dignas non Seneca
ntum sed & Hercule Philosopho! si per na-
ram rerum licuisset, ac temporum ratio-
in, ut hæc viventi etiam Herculi Seneca
tuisset recitare, quod putas tam bellæ sen-
ntiæ præmium tulisset. Non eum *cujus*, ut
chan *truncus in pontum cadit, non in saxa cervix. Fu-*
ambobus jacet: (quod & ipsum ejusdem fari-
e est.) Non *in alias urbes*, aut *ignotum orbem*,
isisset ut Deianira volebat, sed in medias
ves caspias, ubi frigus ajunt esse intensissi-
um. Quoniam vero fortis ille fiat stoicus
mple *tremebunda manu mortem metu consumsit*,
mittatur *tremebundum manu cadaver*.

Et nos ad excutiendum caput in Natur.
uæstionibus transeamus, ubi quærit, *cum*

 fatalis

fatalis dies diluvii venerit, quemadmodum magna pars terrarum undis obruatur. Caput hoc est XXVII lib. III. Arrige aures Pamphile. *Primo immodici imbres cadunt, & sine ullis solibus triste nubilo cælum est; nebulaque continua, & ex humido spissa caligine numquam exsiccantibus ventis. Inde vitium satis, & segetum sine fruge surgentium marcor. Tunc corruptis, quæ seruntur manu, palustris omnibus campis herba succrescit. Mox injuriam & validiora sensere, &c.*

Marsyas apud Ovidium lib. VI. metam. cum ei pallis detraheretur, in ipso illo tam immani cruciatu videsis quam ridicule ac pueriliter queratur:

Vid. Senc. Ppæf. Centr.

> ------ *Quid me mihi detrahis, inquit,*
> *Ah piget! ah! non est, clamabat, tibia tanti.*

Mirum, quod non & ipsa tum tibia canentem finxerit Marsyam: adeo ludibundi hæc sunt hominis, *quid me mihi detrahis?* alter vero versus stultæ simplicitatis, si res joci fuisset. Verum in re seria, in tanto dolore miserum isthunc Satyrum eo animo fuisse putandum est; quo ille, qui quum ad ignem torreretur, vertendum se judici indicabat, ne semitostas carnes comedere necesse haberet?

Comparetur Ovidius de diluvio I metam & examinentur singula.

Idem eodem Libro extremo, ubi de Bore[æ] sermo:

> *Dum volat*, inquit, *arserunt agitati fortius igne[s]*

Pudet me profecto tam putidi comment[i.] Nam quod vento, qua ventus est, conve[nit], id ipsum Boreæ tribuere, qui tum Deu[s] fingitur, & humana affectus animi affectione[,] non ineptientis hominis est, sed amentis.

Leg[e]

Legerat, ni fallor, apud Lucretium lib. VI:

Fit quoque, ut interdum venti vis missa sine igni
Ignescat tamen in spatio, longoque meatu;
Dum venit, amittens in cursu corpora quædam
Grandia, quæ nequeunt pariter penetrare per auras:
Atque alia ex ipso conrædens aere portat
Parvula, quæ faciunt ignem commista volando.

Sed his ignibus nunc non erat locus; neque ideo, dum volat, Boreas majoribus ardescere flammis debebat sicut apud Virgilium l. V. Aen.

Volans liquidis in nubibus arsit arundo.

Quandoquidem amoris ignes ab illis alteris longissime distant, neque amatores motu vel grandia quædam corpora amittunt, vel alia rursus parvula ex aere corradunt, quo magis inflammentur, majoreque amore bellulas suas amiculas depereant.

Ad Cap. XXIX. Long: de verborum Delectu.

Καὶ καταυλεῖ τοὺς ἀκούοντας, Nemo id melius, neme efficacius id facit Pindaro. Cujus unam alteramve hinc inde delectam particulam excutiemus, ut ex his exemplis, quid sibi in componendo sequendum sit, tirones addiscant. Prima in manus sumatur, quæ Nemeorum prima est στροφης.

Ἄμπνευμα σεμνὸν Ἀλφεοῦ
Κλεινᾶν Συρακοσσᾶν θάλος Ὀρτυγία,
Δέμνιον Ἀρτέμιδος
Δάλου κασιγνήτα. σέθεν ἁδυεπὴς
Ὕμνος ὁρμᾶται θέμεν

Αἶνον ἀελλεπόδων μέγαν ἵππων,
Ζηνὸς Αἰτναίου χάριν·

Verba ferme ſingula excutiemus, ut quo judicio componentibus ea deligenda ſint, ex hoc exemplo cognoſcatur. ἄμπνευμα, inquit. Canorum vocabulum ob duas præſtantiſſimas, quas in initio & fine continet vocales. Deinde ipſa trium difficilium pronuntiatu conſonantium conjunctio mora temporis vocem grandiorem efficit. quod & Longinus in verſu Euripidis cap. περὶ μελῶν συνθέσεως, 38, obſervauit. Ad hæc &, Λῆμμα præclarum eſt fluvio Alpheo, ut viventi, reſpirationem tribuens, eleganti ſane tralatione poſt longum ſubter mare curſum demum prorumpenti, & quaſi fatigato: ad inſtar equorum, qui poſt diutinum curſum tandem interpoſita quiete animam recipiunt. Vincerat autem Chromius, cujus hic ἐπινίκιον canit, quadrigis. Ita ut opportunior nulla excogitari metaphora potuerit σεμνὸν, gravitate ipſa gravius dari nil poteſt. Et hic vocales nobiles, & in primis poſterior plena dignitatis.

Ἀλφεοῦ, redit in compoſitione magnifica ad primæ vocalis ſonoritatem. Sed hic obſervabimus τῆς περιφράσεως elegantiam ac granditatem: nec non epithetorum τῆς Ὀρτυγίας inſulæ plendorem. Primum ἄμπνευμα, non ſimplex, ſed σεμνὸν, ſcilicet ob Arethuſæ Virginitatem: neque unius de multis fluvii, ſed Ἀλφεοῦ, nobilis Olympicis ludis. Alterum eſt,

Κλεινᾶν, repone, quod eandem reddet Sententiam, κλυτῶν, & conſule aures tuas. Ergo de ſono verbum amplius non addam. Sed &

iptius Syracusis epitheton dari non poterat. De qua Cicero: *Urbem syracusas maximam esse Græcarum urbium, pulcherrimamque omnium sæpe audistis.*

Θάλος, amœnissimo sensu. Observat alicubi Demetrius Phalereus Sapphonem miram deligendæ venusti, elegantis, ac amœni sensus materiæ tum huic tractandæ multo adhuc nitidiorum vocabulorum fuisse artificem. Εἰσὶ δὲ, αἱ μὲν inquit, ἐν τοῖς πράγμασι χάριτες, οἷον νυμφαῖοι κῆποι, ὑμέναιοι, ἔρωτες, ὅλη ἡ Σαπφοῦς ποίησις. τὰ γὰρ τοιαῦτα κἂν ὑπὸ Ὑππώνακτος λέγηται, χαρίεντά ἐστι. καὶ αὐτὸ ἱλαρὸν τὸ πρᾶγμα ἐξ ἑαυτοῦ. &c. ὥστε ἡ μὲν τις ἐν πράγματι χάρις ἐστι, τὰ δὲ καὶ ἡ λέξις ποιεῖ ἐπιχαριτώτερα, οἷον, ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρη χλωρηὶς ἀηδὼν καλὸν ἀείδῃσιν ἔαρος νέον ἱσταμένοιο. ἐνταῦθα καὶ ἡ γὰρ ἀηδὼν χαρίεν ὀρνίθιον καὶ τὸ ἔαρ φύσει χαρίεν πολὺ τ' ἐπικεκόσμηται τῇ ἑρμηνείᾳ, καὶ ἐστι χαριέστερα, τό τε χλωρηῒς, καὶ τὸ Πανδαρέου κούρην εἰπεῖν ἐπὶ ὀρνιθος, ἅπερ τοῦ ποιητοῦ ἴδιά ἐστι. Θάλος igitur Ortygiam vocat; qua voce verni temporis amœnitas nobis in memoriam revocatur, & tantum non subjicitur oculis. Estque item illustris translatio.

Ὀρτυγία, de qua Virgilius:

Sicanio prætenta sinu jacet insula contra
Plemmyrium undosum, nomen dixere priores
Ortygiam. Alpheum fama est huc Elidis amnem
Occultas egisse vias subter mare: qui nunc
Ore Arethusa tuo siculis confunditur undis.

Hic illud mihi potissimum observandum occurrit, divinum poëtam, cum Chromium Aetnæum laudaturus esset, victorem, sed Kemeis; non ab Aetnæ montis ignibus carmen in-

inchoaſſe cum, quod illius majeſtate victoris perſona inferior eſſet, tum quod & hoc certamen non tam nobile eſſet, quam Olympicum vel Pythicum, quoniam ea *duo Cælicolum ſunt*, hoc *hominis feſtum*, ut Auſonius meus ait. Ergo in Hierone & rege, & Olympionica, Pythionica, effelatiore uſus eſt & argumento, & elocutione: in hoc privato, & nobili quidem, ſed illis tamen prioribus ignobiliore, venuſtatem quæſivit; multa tamen admixta gravitate, multoque ſplendore. Confer, ſi lubet, oden primam cum Olymp. tum Pyth. vel quod erit gratius fortaſſe, ſecundam; cujus hoc initium:

Μεγαλοπόλιες ὦ Συρα-
Κόσαι, βαθυπολέμου
Τέμενος Ἄρεος, ἀνδρῶν
Ὑππῶντε σιδηροχαρμᾶν
Δαιμόνιαι τροφοί,
Υ̓́μμιν τόδε τᾶν λιπαρᾶν ἀπὸ Θηβᾶν
Φέρων μέλος ἔρχομαι,
Ἀγγελίαν τετραορίας ἐλελίχθονος.
Εὐάρματος Ἱέρων ἐν ᾇ κρατέων
Τηλαυγέσιν ἀνέδησεν Ὀρ
Τυγίαν στεφάνοις
Ποταμίας ἕδος Ἀρτέμιδος, &c.

Vides, ut τὸ μεγαλοπόλιες, pro quo hic κλεινᾶν habet, & id genus alia omittam, ἕδος illic vocat, gravius aliquanto, quod hic δέμνιον dixit, ἐννοίᾳ, meo quidem judicio χαριεστέρᾳ, verbis utrumque honeſtis & ſplendidis.

Δάλου κασιγνήτα, Suaviſſima rurſus atque pulcherrima metaphora ab dulciſſimo deducta humanæ neceſſitudinis vinculo *Soror Deli*, & quod

quod utraque Artemidi ſacra, & quod & Delos olim Ortygia appellata eſt.

Ἀδυεπὴς, viden', ut omnia vocabula venuſtate & gratia floreant? quod elegantius fingi poterat hoc loco epitheton? ἀδυεπὴς, inquit, ὕμνος. in illa vero, cujus meminimus, ode II Pyth. εὐαχέα βασιλεῦσιν ὕμνον quid? ſine delectu putas? ſine judicio & od I. Olymp. πολύφατος ὕμνος ἀμφιβάλλεται σοφῶν μητίεσι, κελαδεῖν Κρόνου παῖδα. & ode II Olymp. ἀναξιφόρμιγγες ὕμνοι invocantur, ut Deorum, heroum, hominum laudes canant. temere credo nunc hoc, nunc illoc uſus poëta eſt antitheto. Credon'? imo credat Judæus Apellas, non ego.

Ὁρμᾶται, & hoc plenum efficaciæ vocabulum, & impetui procurrentium equorum conveniens, quorum ὁρμὴ, ſive incitatus ardor eleganter à Virgilio exprimitur:

Non tam præcipites bi jugo certamine campum
Corripuere, ruuntque effuſi carcere currus.

Ἱερὸν, ut ſtabile quid & grande.

αἶνον, aptiſſimum & hoc eſt, ab ἰαίνω derivatum, quod animum delectet & afficiat voluptate, quippe ἥδιστον homini ἄκουσμα, ut Xenophori ait, & nos ad Ciceronis Archiam pluribus oſtendimus.

Ἀελλοπόδων, Magnificum epitheton cum ſimilitudine ab rapidis deducta procellis, tum Compoſitione, quæ ὄγκον habet.

Μέγαν, & hoc poſt grandiloquum vocabulum collocatum mirifice Sententiam attollit, elevatque.

Ζηνὸς Αἰτναίου χάριν, ſublimis ſimul & blanda

ἔννοια.

ἔννοια. Namque & Aetnæus erat Chromius, & victoria Διὸς ἐν γούνασι κεῖται.

Vides igitur, lector, verum esse, quod Longinus affirmabat, μεγαλοπρεπῶν σημείων ἐκλογὴν μέγεθος, κάλλος, σαφήνειαν, βάρος, ἰσχὺν, κράτος, ἄλλα καὶ εἴ τιν, τοῖς λόγοις παρασκευάζειν. Si minus credis, adverte quasque & hanc nobilem ex Isthimiorum od. VI. Sententiam:

Εἰ γάρ τις ἀνθρώπων δαπάνᾳ τε χαρεὶς
Καὶ πόνῳ πράσσει θεοδμάτους ἀρετάς,
Σύν τε οἱ δαίμων φυτεύει
Δόξαν ἐπήρατον, ἐσχατιαῖς
Ἤδη πρὸς ὄλβου βάλλετ' ἄγκυ-
ραν θεότιμος ἐών

Nonne omnia verba electa, pulchra, magnifica, sonora? Nonne ut Longinus ait, θευμασμὸν εἰσάγει ταῦτα, καὶ κατακηλεῖ τοὺς ἀκούοντας: observentur in iis hæc velut insignia χαρεὶς, θεοδμάτους, φυτεύει, ἐπήρατον, βάλλετ' ἄγκυραν, θεότιμος, & quod prima specie contemptibile, notabili pollet venustate τὸ ἐών. ubi accentus cum longitudine ultimæ syllabæ concurrens præclarum sententiæ numerum concinnat: quem tum demum intelliges, si unica demta legeris θεότιμος ὤν quod exemplum Longini nostri caput XXXVII περὶ συνθέσεως peropportune illustrat. Sed quod nunc propinabo, merum nectar erit, aut si mavis Διὸς γάλα.

Φιλόφρον, inquit, od. VIII Pyth. Ἡσυχία, Δίκας
ὦ μεγιστόπολι
Θύγατερ, βουλᾶν τε καὶ πολέμων
Ἔχοισα κλαΐδας
Ὑπερτάτας, Πυθιόνικον
Τιμὰν Ἀριστομένει

Δέχευ. τὸ γὰρ τὸ μαλθακὸν ἔρξαι
Τε καὶ παθεῖν ὁμῶς ἐπίστασαι
Καιρῷ σὺν ἀτρεκεῖ.

Tranquillitatem aptiſſimo epitheto appellat φιλόφρονα, vocat δίκας θυγατέρα, item μεγιστόπολιν dicit eam βουλᾶν τε καὶ πολέμων ἔχειν κλαῖδας ὑπερτάτας. quæ omnia & præclaras habent ἐννοίας. & pulchris, ornatis ac magnificis ſplendent verbis: ſic ut veriſſimum ſit, quod Longinus ait, φῶς εἶναι τῷ ὄντι ἴδιον τοῦ νοῦ τὰ καλὰ ὀνόματα.

CAP. XV.

De Equis Neptunis Chemica.

SIquando forte inter tribulos acſentes roſa apparet: eo gratior illius conſpectus eſt, quo rarior, magiſque inopinus. Id ipſum & mihi evenit magna cum voluptate floſculum & adſpectu pulchrum & odoratu ſuavem inter ſpinoſa Artemidori ſomnia reperienti. Ἵππον inquit ille, κέλητα ἐλαύνειν καλῶς πειθόμενον τῷ ῥυτῆρι καὶ αὐτῷ τῷ ἐλαύνοντι, ἀγαθὸν ἐπίσης πᾶσιν. Ἵππος γὰρ γυναικὶ μὲν καὶ ἐρωμένῃ τῷ αὐτὸν ἔχει λόγον. ὅτι καὶ ἐπὶ κάλλει μέγα φρονεῖ, καὶ τὸν ἐλατῆρα βαστάζει, ὁμοίως δὲ ἐστι καὶ πλοίῳ. Ἄλλη μὲν γὰρ ἵππους καὶ ὁ ποιητὴς τὰς ναῦς εἶπε, τι ἡμεῖς δὲ τὸν Ποσειδῶνα ἵππιον καλοῦμεν. Lib. 1. Onirom C.LVIII. Poteram de feminarum cum equis collatione tum è ſacris, tum è profanis Scriptoribus; tum ex his de ipſa equi appellatione, quæ feminarum illi corporis parti, qua feminæ ſunt, nonnulla conferre: verum, quod mihi nunc aliud ſit conſilium, unum tantum Aeſchyli locum in medium proferam, quia medicam manum poſtulat.

Οὐ

Apud Antigonum Curystium. In Excerptis Diodori ſiculi.

------- Οὔ με μὴ λάθῃ φλέγων, inquit,
Ὀφθαλμὸς, ἥτις ἀνδρὸς ᾖ γεγευμένη.
Ἔχων δὲ τούτων θυμὸν ἱππογνώμονα.

Corrige: Ἔγνων δὲ τούτων &c. Addam & crudelitate memorabile Hippomenis Atheniensium principis facinus, qui filiam, quæ ſe corrumpi paſſa fuerat, una cum equo domui incluſit, & ita negato utrique cibo diſcerpendam illi tradidit. Atque ita eo revertar, unde digreſſus fui, ad explicationem ſcilicet cognominis, quod Neptuno tributum fuiſſe Artemidorus ita nos docet, ut etiam cauſſæ indagationem ſuppeditet. Non enim in eo Veteres libidinem ſpectarunt, ſed naturam. Diximus alibi Oceanum *patrem rerum* habitum. Hinc Neptuno non *Equeſtris* tantum ſive ἱππίῳ cognomen, ſed & φυταλμίῳ, id eſt, ζωογόνῳ γονίμῳ, genituli: quod ipſum & Jovi datum eſt ab Aeſchylo. Equi Neptuni ἐπὶ κάλλει μεγαφρονοῦντες καὶ γαυριῶντες ſpiritus ſunt alcali volatiles; quibus nil pulcrius. De ſingulis dixeris, quod in tertio Georgicon Virgilii legitur:

------ Si qua ſonum procul arma dedere,
Stare loco neſcit; micat auribus, & tremit artus:
Collectumque premens volvit ſub naribus, ignem.
Talis & ipſe jubam cervice effudit equina
Conjugis adventu pernix Saturnus, *& altum*
Pelion hinnitu fugiens *implevit* acuto.

Ubi ſiquis ad *Pelii*, ſiquis ad ipſius *Saturni fugientis*, & Oceanitidis *Philyræ* etymon adverterit, & *hinnitum* illum *acutum* intellexerit, facile is Chemiæ adyta recluſerit, videritque quid hic ſibi equus gignere concupierit. Neque vero quis mirari debet pro Neptuno Saturnum

urnum à me ex Virgilio ſubſtitui : eadem fa-
bula, idem factum Neptuno & Cereri tribui-
tur. Hujus enim ille amore captus, cum in
equam ſe illa vertiſſet, neque tamen lateret,
tidem equum ipſe induit, & ex ea filiam
Heram & equum Ἀρίωνα ſuſtulit, quaſi ἀρείονα, ſe
præſtantiorem filium. Dicitur autem Ceres ira-
tiſſima, & quaſi furibunda, in initio congreſſum
hunc ægerrime tuliſſe poſtea vero placata ab-
luiſſe ſemet in ladone fluvio : Unde ei co-
gnomina Ἐριννύς, καὶ Λυσιάς. Neptuno datum
ππίυ, ut eſt apud Pauſaniam in Arondicis.
Inſigna ſunt illa Poëtarum Principis de Ne-
ptuno :

Βῆ δ' ἐλάαν ἐπὶ κύματ' ἄταλλε δὲ κήτε' ὑπ' αὐτοῦ.
Πάντοθεν ἐκ κευθμῶν. οὐδ' ἠγνοίησεν ἄνακτα,
Γηθοσύνη δὲ θάλασσα διΐστατο. τοὶ δὲ πέτοντο.

Quos ego aliquando ita verti :

-------- Ille per undas
Pergit agens currum. Linquunt penetralia cete
Aequoris, & dominum facto agmine circumſultant.
Ipſum lætitia tumidus mare diſſicit undas :
Impetuque aligerum volucri volat axis equorum.

Neceſſe eſt, ut quis hoc non inane figmen-
tum Poëticum ſed occultiſſimum eſſe naturæ
arcanum credat, ut Baſilii Valentini claves
intelligat. Imago quædam in quavis deſtilla-
tione; multo vero magis in Reguli ſtellati
confectione apparet, de qua nos poſtea latius.
Nunc autem animi gratia quæſtiunculas ali-
quot ex antiquis fabulis proponemus, quarum
ſolutio nonnimis difficilis eſt :

I. Cur Neptunus in contentione cum Mi-

nerva de tutela Athenarum *equum*, illa vero *oleum* produxerit?

II. Cur in altissimo primum *monte* Neptuni equus visus sit; & Centauri *montes* inhabitare dicti?

III. Cur *Peleo* à Neptuno equi *Balius* & *Xantus* in *nuptiis* Thetidis dono dati?

IV. Quare Hercules ἱπποδέτης dictus; & cur ipse accepto demum à Neptuno *Arione equo* Elidem expugnaverit? cur & ab eodem *equum* acceperit à laboribus ad requiem se conferens ac dies festos?

V. Quid Aegyptii sibi voluerint, inter cetera Hieroglyphica Hippopotamum fingentes, cui accipiter Serpentem oppugnans insistit?

VI. Unde Veneri cognomina ἱπποδαμείας, & *Equestris*?

VII. Unde Minerva ἱππία, & ἱππηλάτις?

VIII. Quare Chiron, Saturni & Phitiæ filius, *hippocentaurus* & *medicus*?

IX. Cur *Pegasus* Neptuni filius *alatus*, atque ejus ope Bellerophon *Chimaræ* victor; & unde *Hippocrene* fons Musarum?

Ταῦτα cum *alatis* musis μῶσθαι cupientibus Apollinem Μουσαγέτην cum aureis ejus *quadrigi* adjuctorem precabimur, interea dum nos animi impetus alioversum abripit.

CAP. VI.

De Formula salutationis Pax vobiscum.

QUum apud Turcas agerem, audiebam ex iis sæpenumero salutantium se invicem vocem *Salemnalik*, ubi singuli sibi bvii fiebant; sin plures *Salemnalikom*. Ut eram arum rerum non incuriosus, interrogare ıeum interpretem cœpi, quid eæ voces significarent. Ubi intellexi, *Pax tecum*, vel *vobiscum*; npense demiratus sum, tantam consuetudiis vetustatem nullis apud barbaros migratioibus, nullisve temporum mutationibus fuisabolitam; verum etiamnunc illam salutani formulam, quæ ab antiquissimis tempori- Genes.
us in oriente usurpata fuit, in hoc usque se- XLIII.
ulum sartam tutam ad Arabes primum, dein Judic.
o his ad Afros esse transmissam. Neque ta- VI. &
men ea mihi observatiuncula digna fuisset vi- XIX.
, quæ in his *Fortuitis* locum obtineret, nisi in nthologia Græca carmen offendissem, in uo eadem ferme salutandi formula occurrit, isi quod hæc ad mortuos, illa ad vivos pertieat. Apponam integrum carmen, prout lib. II I. εἰς ἀνωνύμους ποιητάς. legitur?

Ἀτρέμας, ὦ ξένε, βαῖνε. παρ' εὐσεβέσιν γὰρ ὁ πρέσβυς
  Εὕδει, κοιμηθεὶς ὕπνον ὀφειλόμενον,
Εὐκράτεω Μελέαγρος, ὁ τὸν γλυκύδακρυν ἔρωτα,
  Καὶ Μούσας ἱλαροῖς συστολίσας χάρισιν.
Ὃν θεόπαις ἤνδρωσε Τύρος, Γαδάρων δ' ἱερὴ χθών.
  Κῶς δ' ἐρατὴ Μερόπων πρέσβυν ἐγηροτρόφει,
Ἀλλ' εἰ μὲν Σύρος ἐσσὶ, Σαλ άμ. εἰ δ' οὖν σύγε Φοῖνιξ,

Ἀὔδονίς (ita ſcaliger) Εἰ δ' Ἕλλην, χαῖρε. τὸ δὲ αὐτὸ φρέσον.

Ubi τὸ σαλάμ, ab Hebr. *Salom*, *pax*, *ſalvere* ſignificat, qua voce mortuos poſtremum alloquebantur, ut apud Poëtam:

------- Salve æternum mihi maxime Pallæ,
Aeternumque Vale. De voce Græcorum χαῖρε

plura infra ad inſcriptionem marmoris Sixiani. Eſt & alius apud eoſdem Turcas ex antiquitate retentus mos, quo Morabaudi, ſive antiſtites populo pacem in ſacris, quæ *Sala* vocant, precantur. Ad quem morem antiquum, à Chriſtanis etiam poſt Chriſtum uſitatum, eleganti carmine poëta quidam Græcus alluſit in eodem Anthologiæ corpore, ubi Epiſcopum facete perſtringit, cui concubina Irene, id eſt, Pax, in deliciis erat. Carmen ita ſe habet:

Lib. II. εἰς ἀσελγεῖς.

Εἰρήνη πάντεσσιν, ἐπίσκοπος εἶπεν ἐπελθών.
Πῶς δύναται πᾶσιν, ἣν μόνος ἔνδον ἔχει, vertimus ludentes.

Nuper, pax cunctis, ingreſſus Epiſcopus, inquit,
Qui potis eſt cunctis: quam ſibi ſolus habet,

Frequens autem in ſacris libris eſt illa ſalutandi formula, ut lib. II. regum, XVIII, 28; Matth. X, 12, 13. Lucæ cap. X: 5. & cap. XXIV: 36. alibique. uſurpata deinde à Chriſtianis cum oſculo ſancto, ut è Juſtino martyre, Tertulliano, Origene, aliiſque conſtat. Sed ut ad Turcas revertar, in Alcorano nil frequentius, quam, ubi juſtorum fit mentio, proxime eorum nomini ſubjicere, *ſuper quem ſit pax*: unde deinde & ceteri Muhammedici ſcripto-

res

res acceperunt, quemadmodum cum ex aliis didici ſcriptoribus, tum ex Hiſpanico quodam Saracenorum codice, Arabicis characteribus conſcripto, cujus quantum illorum literaturæ imperitus aſſequi potui hæc inſcriptio eſt: *El breve compendio de nueſtra ſanta ley, y çona, qué acopilo el onrado, ſabidor Elfaki de la familla de los Muſlimas de la derecha caſa Llamada Bara y deteminho: Con acuerdo y ayuda de otros muchos y los muy doctos y vaſallados de la nobleza deſte regno de Aragon: y en eſpecial con ayuda de un mancebo eſclavo Caſtillano, natural de Aravela, muy eſperto y doctrinado en la lectura Arabiga, Ebrayca, Griega, y Latina, y en la aljamihada muy Ladino, ſegun el autor lo relata en ſu prologo, y como en el diſcorſo deſte preſente tafcirase echa de ver en muchas partes, donde ſeñala y haze mencion de los autores, y tafcires de donde e ſido governado, todo por dichos de nuevas alomas, y ordenadores de nueſtra ſanta ley y çona, teniendo ſiempre adelante la loz de nueſtro onrado Alcoran ſalud de toda parte, y derechedora, y gyadora de la divina graçia, el qual ſea con todo moſlim de la aloma de Muhammed*, Hactenus codex Hiſpanicus. Quin & Hebræi poſterioris ævi non alia formula uſi ſunt. Sic enim Benjamin Tudelenſis in itineratio ſuo: Cap. xi. 7.
Cuthæi habent ſacerdotes ex poſteritate Aaron in pace quieſcentis. Ita vertit interpres pro, *ſuper quem pax.* Imo vero à veteribus id quoque factitatum ex Proverbiis Salamois colligi poſſe existimo; ubi: memoria juſti manet in benedictione. Id eſt, cum ejus mentio poſt mortem fit, additur *Salom*, ſive, *ſuper quem ſit pax.* Sequitur enim per antitheſin: *ſed impii nomen peribit:* id eſt, memoria ejus obliterabitur.

CAP. XVII.

Paradoxa Ciceronis aliquoties emendata.

PAradoxa nuper Ciceronis cum manuscri- to bibliothecæ nostræ publicæ codice con- ferenti nonnulla non tam insignia occur- runt, quam indigna, quæ silentio transiren- tur. Complecti ea hoc uno capite visum, quip- pe non admodum multa. In præfatione ad Brutum vulgo legitur. *Ego vero illa ipsa, quæ vi in gymnasiis & in otio Stoici probant ludens conjeci in communeis locos.* In libro nostro erat: *Ego ti- illa ipsa*: &c. non in eleganter, certe ex more ve- terum, qui τὸ *tibi, mihi, sibi* orationi sole- ex abundanti inserere, uti jam plures adnot- runt. Sequitur proxime: *Quæ quia sunt admi- bilia, contraque opinionem omnium, ab ipsis eti- παράδοξα appellantur; tentare volui, possentne proferr- lucem.* Insere copulam præeunte scripto, & le- *& ab ipsis etiam παράδ. appellantur.* Ita senten- constricta erit, & colligata, quæ alias dis- luta est, atque disjuncta. Inscriptio primi P- radoxi Græca transpositis vocibus ita in lib- nostro concipitur.

Ὅτι μόνον τὸ καλὸν ἀγαθόν

Paradoxo primo vulgo legitur: *Quæ vis clitem contra omnis hostium copias tenuit in ponte sol- quæ patrem Decium, quæ filium devotavit, atque misit in armatas hostium copias?* in nostro est, *filium devocavit.* I. Depoposcit, & excita- ut se devoverent, & in hostes immitter-

Paradoxo secundo: *Te metus exanimat jud- rum atque legum: quocunque aspexisti, ut furiæ si- tibi occurrant injuriæ; quæ te respirare non sin-*

n

ostro non male legitur, *suspirare*, quod ele-ans hac significatione verbum est, & mi-us tritum, adeoque depravationi magis ob-noxium.

Paradoxo tertio: *Nec enim peccata rerum even-u, sed vitiis hominum metienda sunt.* Noster habe-bat, *rerum eventis.* Quod Ciceronianum ma-gis: illud hoc Ovidii defendi potest:

> *Exitus acta probat: Careat successibus opto,*
> *Quisquis ab eventu facta notanda putat.*

Ibidem: *Siquidem peccare est tanquam transilire lineas.* lege cum nostro, tamquam *transire*, uti mox bis idem verbum repetitur. Quamquam nec illud alterum malum. Sic apud Platonem; μακροτέρα τοῦ προσήκοντος ἐρωτᾷν, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμέ-να ἅλλεσθαι. Rursus apud eundem in eodem libro: In Cratylo. ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπισκοπεῖς με ὥσπερ ἐκτὸς δρόμου φερόμενον. Quod Justinus martyr vocat ἔξω τοῦ κανόνος τρέ-χειν; Plura Faber lib. II. Agonist. c. VII, & nos aliqua, ἐάν τις ἐπιτρέπῃ, ὁ θεός, in secundis curis ad Lucianum de Calumnia.

Eodem Paradoxo locus aliquanto corruptior occurrit: *Caussa igitur hæc non natura distinguit: quæ, quoniam utro accessit, id fit propensius; si utro-que adjuncta sit, paria fiant, necesse est.* Hic me de-stituit liber: ergo conjecturæ medicina com-mittenda fuit. Illa eam levi literarum unius & alterius mutatione suggessit: *quæ quum alte-rutro accessit, id fit propensius: si utroque adjuncta sit, paria fiant, necesse est.*

Paradoxi quarti inscriptio Græca multo in nostro concinnior est, ὅτι πᾶς ἄφρων μαίνεται.

Eodem Paradoxo inquinata sunt illa: *Omnes scelerati atque impii, quorum tu te ducem esse profiteris, quos leges exilio affici volunt, etiamsi solum non muta-runt,*

runt, an cum omnes leges te exsulem esse jubeant, non eris exsul. Num appellatur inimicus, qui cum telo fuerit? ante senatum tua sica deprehensa est. Qui hominem occiderit? tu plurimos occidisti, qui incendium fecerit? ædes Nympharum tua manu deflagrarunt. Qui templa occupaverit? in foro castra posuisti. Sed quid ego communes leges profero? quibus omnibus es exsul? Lege vel repone: *Omnes, scelerati, atque impii, quorum tu te ducem esse profiteris, quos leges exilio affici volunt, exsules sunt, etiamsi solum non mutaverint:* (ita Mſ. quod sequitur, eſt ex conjectura:) *An non omnes leges exulem esse jubent,* qui cum telo fuerit? *ante senatum tua sica deprehensa est* qui hominem occiderit? *tu plurimos occidisti.* qui incendium fecerit? *ædes Nympharum tua mana deflagravit.* Ita Mſ. in quo verba illa, *non eris tu exsul.* non exſtabant, quæ ab interprete ſunt, ſicut & illa, *non appellatur inimicus!* quæ Gruterus non recte retinuit, mutavitque in *num appelletur inimicus?* nullo ſenſu: Quod ſi cui nimis illa ſententia arriſerit, *an cum omneis leges te exsulem esse jubeant, non eris tu exsul?* legendum porro erit: *Non exsulare illæ jubent, qui cum telo fuerit;* pro, *non appellatur inimicus, qui cum telo fuerit!* ut e ſequentibus ſat liquido patet.

Inſcriptio Paradoxi quinti rurſus in codice noſtro elegantius vulgata concipitur: Ὅτι μόνος σοφὸς ἐλεύθερος, καὶ πᾶς ἄφρων δοῦλος. Eodem Paradoxo legas: *Nec est ulla res, quæ plus apud eum polleat, quam ipsius voluntas atque judicium: cui quidem etiam, quæ vim habere maximam dicitur, fortuna ipsa cedit: sicut sapiens poëta dixit, suis ea cuique moribus fingitur moribus.* Longe ſuavius & aptius eſt, quod ſcriptus liber habet: *fortuna ipsa cedit, si ut sapiens poëta dixit, suis ea cuique fingitur moribus.* Eodem Paradoxo pro vulgato, *quem n*

ti

am locupletis orbis orbi ſenis non obſervat, in codice oſtro legitur, *ſervat*. *Servare* vero pro *obſervare* nter elegantias L. L. vulgo referri ſolet.

Paradoxo ultimo ; *Et ſi, ut ajunt, Danai, uinquaginta ſunt filiæ*. Malim cum ſcripto libro, *t ajunt, Danao*, (ſcil. fuiſſe) *quinq. ſunt filiæ*.

Atque hæc ſunt, quæ licet minuta, non amen negligenda viſa ſunt. Forſan, ubi empus erit, in expoliendis deinceps Ciceronis officiis, plus ab eodem libro adjumenti uppeditabitur.

CAP. XVIII.

Cur Diana ante Solem genita. Chemica.

MUlta ſæpe cum apud poëtas, tum apud eorum enarratores occurrunt, quæ plerumque non animadverſa nos præveniuntur : verum ubi mentem intenderis, plurimum delectare ſolent, atque etiam inſtruere Cujuſmodi & hoc eſt, quod apud Servium legitur : *Terris*, inquit, *omnibus expulſa Latona tandem ab applicante ſe littoribus ſorore* (adde, quod excidit, *Aſterie*,) *Suſcepta eſt : & illic Dianam primo, poſt Apollinem peperit*. Subjicit deinde : *Quod autem diximus Dianam primo natam, rationis eſt. Nam conſtat primam noctem fuiſſe, cujus inſtrumentum eſt Luna. id eſt*, Diana : *poſt diem, quem Sol efficit, qui eſt*, Apollo. Subiit me ſtatim, ubi hæc legi, admiratio, unde illud veteres acceperint, quandoquidem Divinæ hiſtoriæ luce caruere. Sic & Heſiodus : In III. Aeneid. 73.

Ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
Γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί In Theogonia.

Ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος Ὀλύμπου,
Τάρταρά τ' ἠερόεντα μυχῷ χθονὸς εὐρυοδείης.
Ἠδ' Ἔρος, ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι,
Λυσιμελὴς, πάντων τε θεῶν, πάντων τε ἀνθρώπων
Δάμναται. ἐν στήθεσσι νοόν, καὶ ἐπίφρονα βουλήν.
Ἐκ χάεος δ' Ἔρεβός τε, μέλαινά τε Νὺξ ἐγένοντο.
Νυκτὸς δ' αὖτ' Αἰθήρ τε, καὶ Ἡμέρη ἐξεγένοντο,
Οὓς τέκε κυσαμένη, Ἐρέβει φιλότητι μιγεῖσα.

Agnoſcit eveſtigio Poëta creatorem hujus univerſi Deum verum & unum, cum in initio Deorum, uti vulgo appellabantur, genealogiæ de primi diei opere dicit, ἐγένετο: Quo verbo & illorum tacite rejicit opinionem, qui materiam ſibi quandam fingnnt, Deoque ſubſternunt æternam. (Quod enim factum creatumque eſt æternum dici non poteſt: Deinde illud πρῶτα ordinis verbum eſt, in quo ſucceſſio: Sed in æternitate nil primum, nec ſecundum:) & autorem quendam præſupponit, quandoquidem nil fieri poteſt, abſque cauſa efficiente. Ipſiſſima fere verba ſunt quibus Moyſes hiſtoriam creationis orditur *In principio creavit Deus cælum & terram.* In principio, id eſt πρῶτα. Cælum & terra tum adhuc fuere chaos, *rudis indigeſtaque moles, nec quicquam niſi pondus iners.* Hanc veteres uno nomine *Aquam* appellaverunt: & hoc eſt illud nobile principium Thalatis. De quo Petrus: ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι, καὶ γῆ ἐξ ὕδατος, καὶ δι' ὕδατος συνεστῶσα τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ. Huic enim aquæ iners ipſa terra, ſed terra ignava; unde legimus *eratque tum Terra adhuc ſterilis*, quippe nec dum ſecreta, atque etiamdum ſine luce. Dicunt autem Phyſici *omnia per diem creſcere.* Super hanc aquam ferebatur *ſpiritus Domini*, id eſt, cal[...]

11 Epiſt. cap. 111, 5.

Serv. ad 1 Aen. 310.

f

movens: quo excitatum semen ignis, sive Acidi, ut Chemici vocant, agere cæpit in Alcali, sive aquam, unde nata effervescentia ἔρως prodiit, id est Amor, sive Aër, nascitur enim Aër ex aqua per ignem attenuata: adeoque Saturni sordes est & Rheæ, ἤτοι διὰ τὸ ἐν τεταγμένοις μέτροις χρόνου γίνεσθαι ταῦτα, ἢ διὰ τὸ κατὰ σύγκρισιν ἀποτετελῆσθαι. ἤ, ὅπερ πιθανώτερον, διὰ τὸ τηνικαῦτα ὑφεστάσθαι τὸν ἀέρα, ἡνίκ' ἂν ἐκ πυρός ἐκινεῖτο ἡ φύσις, ἐπὶ τὸ κραίνειν καὶ ἐπιτελεῖν τὰ ὄντα. Ita Cornutus sicut a me correctus est. Dicitur autem hic Acidi & Alcali filius Opheo, seu Onomacrito potius, Πρωτόγονος, quia primus ex omni creaturarum numero ex Igne patre, & matre Aqua natus est: ideoque & διφυής, id est, utriusque naturæ particeps, ab eo appellatus est. Sed quid obstat, quominus totum ferme illum hymnum exponamus, qui mysterium creationis continet? nil puto: tentemus igitur Dicitur ei μέγα quia omnia occupat: αἰθερόπλαγκτος, quia igni proximus, ὠογενής, quia Chaos instar ovi, in quo Aqua albumen, vitellum terram, sperma ignem, seu acidum, nobis exhibet: χρυσέαισιν ἀγαλλόμενος πτερύγεσσιν, quia color ignis aureus, cujus ipse particeps est, & aëre nihil mobilius, ubi semel a calore impulsus est: præterea color hic ei à vicino etiam sole suppeditatur, qui aureis eum radiis inaurat: ταυροβοάς & ῥοιζήτωρ, à strepitu. Strepitus autem, sicut & vox, ab aëris venit percussu: γένεσις μακάρων, θνητῶν τ' ἀνθρώπων, quia

Plutarchus de primo frigido.

De Nat. Deor.

in Hymnis.

——— Ubi temperiem sumsere humorque calorque,
Concipiunt: & ab his oriuntur cuncta duobus.

Ovid. 1 metam.

Ὅστε

Ὥστε πολύμνηστον, πολυόργιον εὗρε παιὰν, quia salutis ab eo, & vitæ, & generationis initium, quod omnium orgiorum fuit argumentum. Et hinc ἄῤῥητον, & κρύφιον, non secus ac ῥοιζήτορα eum Onamacritus appellavit, quia sacra ea à profano vulgo renota noctu cum strepitu ad imitationem cælestis motus peragebantur: παμφαεὶ ἔρνος,

Ὅσσων ὃς σκοτόεσσαν ἀπημαύρωσεν ὁμίχλην,

quia rarescente per agentem Acidi calorem materia Alcalica, calor Acidi, sive Ignis, id est Lux (ita enim de luce loquitur Aristoteles) Aëri sese in ipsa ejus nativitate immiscuit. Unde in sacris libris *Tenebræ præcessisse diem* dicuntur, sicut & Hesiodum ex Erebo & Nocte Aethera & diem natum finxisse vidimus, quod & Germani ab Hebræis didicisse videntur, de quibus Tacitus: *Nec dierum numerum, ut nos, sed noctium computant. Sic constituunt, sic condicunt. Nox diem ducere videtur.* Neque vero aliter fieri potuit. Quod enim nascitur, aut oritur, hoc ex eo nascitur provenitve, quod ante non fuit. Unde miror Philosophos esse, fuisseque, qui dixerint, dicantve, *Ex nihilo nil fieri.* Ut enim mundus fieret, ex eo fieri creari que debebat, quod mundus non erat, id est, *nihil:* quia in mundo sunt *Omnia. Omnia* vero & *Nihil* sibi contraria sunt. Et hinc Empedocli inter mundi principia *Inimicitia.* Omnia vero ex nihilo creari, mirum nemini accidere debuerat, qui Deum hactenus nosset qua Deum, id est omnipotentem. Et quæ obsecro tam incredibilis illa in Deo potestas, materiam simul & formam ex nihilo creandi, quum nos homines quotidie formas ex nihilo pro-

Lib. 1. de color.

roducamus : nisi quis forte Platonicas nobis leas objecerit. Ut igitur lux creari posset, :nebras præcedere necesse erat. Quid autem int tenebræ ? per se nihil. Lux autem est ali-uid , & si Basilio Valentino credimus , *mnia*. Essentia vero Lucis è particulis con-at igneis tenuissimis, & efficacissimis, & olatilissimis. Vidit hoc Lucretius meus , u-i de visu agit e tenebris in lucem versus in-tnso :

Insequitur candens confestim lucidus aër , Lib. VI.
Qui quasi purgat eos , ac nigras discutit umbras ,
Aëris illius : nam multis partibus hic est
Mobilior, multisque minutior, & mage pollens.

Ea vero mihi *lucere* videntur, quæ particu-s lævibus ac solidis constantia volatilissimas uosque particulas ab igne continuo citatoque notu emissas centraliter recipiunt, & in ocu-os videntium remittunt : non secus atque so-s calor a pariete, vel corpore alio solido re-ercussus ad tactum nostrum pervenit : aut nago vocis illisa saxis ad aures. Hæc sunt, uæ ad illustrationem verissima veterum de Lunæ, seu potius noctis ac tenebrarum, an-e solem diemque origine a natura sumi posse idebantur. Nam quod ideo Diana ante Apollinem nata a nonnullis fingitur, uti ma-ri Latonæ adesset in puerperio, licet diver-um videatur, ab eodem tamen fonte proce-ere patebit, ubi quid Latonæ nomine vele-ur, detexerimus. Est autem Latona terra Philosophica, in qua Sol & Luna latent qui in ucem prodire nequeunt, nisi apprehensa a ma-re *olea & palma*. De Olea alibi egimus : dabi-ur forsan & palmæ locus. Verum ut ἐκγόνης

ἀίνο-

ἐγκολῆγε θυμῷ vani noſtræ artis obtrectatores & antiquam eam eſſe, & firmis ſubnixam rationibus agnoſcant, ex Ovidii Metamorphoſi ea de Latona adferam, quæ cum ſequentibus & prioribus collata facile evincant. L. VI. Veteres eam fabulis dedita opera involuiſſe. Ita apud illum paſtor:

——— *Cum quo dum paſcua luſtro,*
Ecce lacus medio *ſacrorum* nigra *favilla*
Ara *vetus ſtabat, tremulis circumdata* cannis,
Reſtitit, & pavido, Faveas mihi, murmure dixit
Dux meus: & ſimili, Faveas, ego murmure dixi.
Naiadum, Faunine *foret tamen ara rogabam.*
Indigenæne *Dei*: cum talia reddidit hoſpes:
Non hac, o juvenis, montanum *numen in ara eſt.*
Illa ſuum *vocat hanc, cui quondam regia* Juno
Orbe *interdixit: quam vix erratica* Delos
Orantem accepit, tum cum levis inſula nabat.
Illic incumbens cum Palladis arbore palmæ
Edidit invita geminos *Latona noverca.*
Hinc quoque Junonem fugiſſe puerpera *fertur*
Inque ſuo portaſſe ſinu *duo numina natos.*
Iamque Chimæriferæ, *cum* Sol *gravis* ureret arva;
Finibus in Lyciæ, *longo dea feſſa labore*
Sidereo ſiccata ſitim collegerat æſtu:
Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
Forte lacum melioris aquæ *proſpexit in* imis
Vallibus, &c.

Stupidiores ego non hoc modo paſtore ſed & quovis foſſore eſſe omnes illos pronuncio, qui ex tam multis, quæ hic notata ſunt, & diſtincta, argumentis necdum capere queunt quid hac fabula contineatur. De *Ara* in *medio lacu* dicemus plura inferius. *Nigra favilla* niger

Che-

:hemicorum corvus eſt Apollini adjunctus veteribus quem candidus olor, ſive Diana, ıbſequitur, ac poſt hanc aquila aurea, ſeu ol alatus in Phenicem mutanda ut ex ejus inere melior proles reſurgat. *Cannæ* ſunt cceptrices aëris, ut e Panos & Syringis fa- ula conſtat. De *montibus*, & *montanis* diis alibi gimus, qui ſunt ſpiritus volatiles. *Orbis* item omen expoſuimus, quid ſignificet, notum uid *Delos* ſit: cur illa primum *levis* eſſe debue- it, res ipſa te docebit: item cur Juno La- onæ inimica, ſit: &c ſed inprimis notabile ſt, quod in *Lyciam*, id *Luporum* regionem, rofugiſſe fingatur, de quibus alibi ſupius: ſic cur in Lycia monſtrum triforme *Chimæra*, uod non fruſtra hic additur, inquirenti fa- le indagatu. Nec non quid illa ſibi *ſitis* velit, *m Sol gravis ureret arva*: quæ hæc *arvæ* ſint, quis *ıl*; cum ipſe Apollo ab ea *in ſinu* gereretur um Diana: cur dicantur *ubera* exhauſta *lacte*: uid ſit lac: quare *acidi* dicantur nati: unde le *lacus* in *vallibus imi*, & quidem *melioris aquæ*: uid ſit *aqua*, & quæ hæcce ſit aqua, cur *melior* t appellata. Partem horum maximam alibi ex- ico, ideoque nec repeto. Reſpice lector, mirateris, ſæpius hæc à te lecta, nec in- llecta; ut multa id genus alia, quæ ex his cem metuata illuſtrius deinceps in oculos os incurrent, nec ita, ut antea, præteriri patientur.

CAP.

CAP. XIX.

Florus emendatus.

Conamur sæpe pluscula: & licet aëra nonnumquam verberemus, ictusque in vanum cadet, non ideo tamen desperamus atque animum abjicimus. Semper enim illud Theocriti occurrit: Πείρη θὴν πάντα τελεῖται.
Cap.VII. Tentabimus igitur etiamnunc, quod olim frustra, an affecto Flori capiti medicinam facere possimus. Libro quarto, de Bruti Cassiique post Cæsaris cædem periculo loquens, quod ipsis a Cæsaris veteranis imminebat, *Igitur cum appareret*, inquit, *quæ strages reip. immineret, displicuit ultio cum consulis abolitione decreta.* Conjeceram etiam ante cognitam Annæ Fabri f. sententiam *senatusconsulto*, pro *cum consulis*, substituentis, scriptum Floro, *Senatus consulto oblivione decreta.* Non displicet tamen conjectura Freinshemii, *Ciceronis Consilio* scriptum suspicantis. Sed hujus quidquid sit, certe *oblivionis* mihi vox omnino pro illa *abolitionis* reponenda videtur. Ita enim Cicero: *In quo Telluris templo,*
Philipp. I. c. I. *quantum in me fuit, jeci fundamenta Pacis: Atheniensiumque renovavi vetus exemplum: Græcum etiam verbum usurpavi, quo tum in sedandis discordiis erat usa civitas illa, atque omnem memoriam discordiarum oblivione sempiterna delendam censui*: Non tamen ignoro apud Suetonium in Tiberio c. IV legi: *Tamen Cæsare occiso cunctis turbarum metu abolitionem facti decernentibus, etiam de præmiis*, &c. Sed hic *factum* adjicitur. Quod tamen Torrentio glossema visum. Quare & hic *Oblivione* restituendum. Vellejus: *illud decreti Atheniensium celeb*

Ti

imi exemplum relatum à Cicerone, Oblivionis præteri-
arum rerum, decreto patrum comprobatum est. Sed
hec sequentia satis Sana: *Ne tamen publici doloris*
culos ferrent, in provincias ab illo ipso, quem occiderant,
Cæsare datas, Syriam & Macedoniam concesserunt.
Unica literula inserta lego: *ne tamen publici*
doloris oculos ferirent. Dolor hic *publicus* tamquam Leb. II.
res animata pro ipso populo ponitur. Estque
æque bona locutio, *oculi publici doloris*, atque
culi afflictæ civitatis. Ferire oculos phrasis est
Lucretio familiaris. Ille enim,

Corpora quæ feriant oculos, visumque lacessant. lib. IV. 217.
&: *Cur ea, quæ feriant oculos, simulacra videri,* &c vers. 257.
tem: *Et feriunt oculos, turbantia composituras.* vers. 328.

Si cui forte hæc mea non probabitur emenda-
io, is hæc Ciceronis ad animum revocet:
t si me meis civibus injuria suspectum tam graviter, I Catilinar. c.
tque offensum viderem, carere me adspectu civium, VII.
uam infestis oculis omnium conspici mallem. Tu, cum
onscientia scelerum tuorum agnoscas omnium odium
estum, & jam diu tibi debitum, dubitas quorum
menteis sensusque vulneras, eorum adspectum, præ-
entiamque vitare? Vulnerare sensus, & *ferire oculos*
ισοδυναμοῦντα sunt. Idem illa ejusdem: *Sed incur-* lib. II Famil.
it hæc nostra laurus non solum in oculos, sed jam & in Epist.
oculas malivolorum. Incurrit in oculos, id ferit, XVI.
ulnerat oculos. Idem, eadem epistola, aliam
non inelegantem adhibet metaphoram; *Nosti,*
inquiens, *non modo stomachi mei, sed etiam oculorum*
hominum insolentium indignitate fastidium. Cicero-
i gentili succedat christianus Lactantius. Lib. V.
lle enim; *Quin potius auferantur, queis coram* c. IX.
ale vivere pudet. Qui peccatum frontem, & si non
erbis, quia tacent tamen ipso vitæ genere dissimili
riunt, & verberant. Quod rem ipsam attinet, po-

terat uterque Brutus scil. & Castius his Atyos, ad patrem Crœsum verbis fuisse usus: Νῦν δὲ ποιοῖσί με χρῆ ὄμμασι ἔς τε ἀγορὴν, καὶ ἐξ ἀγορῆς φοιτέοντα φαίνεσθαι, κοῖος μέν τις τοῖσι πολιήτῃσι δόξω εἶναι. Potest tamen vulgata defendi, ut *ferre oculos* sit, conjectum illum oculorum sustinere ac pati, quo tamquam patris patriæ interfectores ac parricidæ designabantur, etiamsi perpetrati parricidii pœnam oblivione senatusconsulto decreta effugissent, Nobilis ea de re locus est apud Curtium, ubi Dioxippus Atheniensis, *conjectum oculorum, quibus ut fur destinabatur*, non ferens, mortem sibi ipse narratur conscivisse.

Herodot. lib. 1.

lib. IX.

CAP. XX.

Visus expositio Physica.

EXistimavi non inutile factum adfore, si qua de Visu ad præcedentis capitis illustrationem subjicerem, rationemque redderem cum istius, quæ præcessit, ex odio læsionis oculorum, tum & illarum, quæ ab invidia procedunt, & amore res ipsa tangit animum: Sed ab oculorum sensu similitudo petita est, quia per oculos ad animum affectibus apertissima via est. Ordiemur igitur ab oculis: & inde ad ipsum animum facili flexu convertemur. Hippocrates hanc esse visus rationem docet: Ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου, inquit, τῆς μήνιγγος φλὲψ καθήκει ἐς τὸν ὀφθαλμὸν δι' ὀστέου ἑκάτερον. διὰ τούτων τοῖν φλεβοῖν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου διηθέεται τὸ λεπτότατον τοῦ κολλώδεος. Καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸ περὶ αὐτῶν δέρμα ποιέει τοιοῦτον, ὁκοῖόνπερ αὐτό ἐστι τὸ δια-

φαν

ανὲς τȣ̃ ὀφθαλμȣ̃, ὃ περὶ τȣ̃ ἥρος, περὶ ὁ περὶ βάλλει τὸ πνεύματα καὶ τὸν αὐτὸν λόγον, ὥσπερ περὶ τȣ̃ ἄλλȣ ἑρμαίου ἔλεγα. Obſcure ſatis diviſa vocula κάτερον a voce ὀφθαλμόν, facit ut addubitem, an on per compendium, ſeu per ellipſin, porta ſit pro καθ' ἑκάτερον τέρος, vel ſimpliciter, κατέρωθεν, alias enim Scribendum puto τὸ ἑκάτερον. Nervus enim opticus, quam φλέβα, id eſt venam, appellat, duplex eſt ab initio, unde oritur: verum ubi ab ipſo ferme ſpinalis medullæ principio ſupra ſellam oſſis ſphenoidis proceſſere, conjunguntur, ac in unum meatum confunduntur, quod ad cognoſcendam uſus rationem diligenter notandum. Mox deinde diviſi disjunctique tranſeunt calvariam, quod hic noſter ὀστέον vocat, ipſique oculorum centro inſeruntur. Per hunc ait, utrumque nervum a cerebro, quod glutinoſiſſimi tenuiſſimum eſt percolatur. Cauſſam hic oſtendit pelluciditatis tunicæ oculi: ita ut talis ſit, quale eſt ipſum oculi pellucidum. Illud enim pellucet, quod ex aqua ſubtili conſtat & aëre, cum pariſſima terra intermixta, idque ex cauſa frigida. Nulla quippe non pellicula ex frigido ſeu interno ſeu externo corporibus liquidis inducitur, ut idem alibi nobis auctor pluribus oſtendit. Quo vero plus inerit Siccitatis, eo major cum duritie innaſcetur obſcuritas. Ceterum verbum illud διηθέεται indicare mihi videtur, exiſtimaſſe Hippocratem nervos hos ſe opticos omnis expertes cavitatis, & ita tenui membrana conſtantes, ut ſit inſtar cribri ſubtiliſſimæ raritatis, ſubtiliſſimam humoris glutinoſi partem tranſmittentis. Quod item porro id ait, ſicut in ceteris membra-

Libro de Priucip.

nis accidiſſe dixerat, ad caput tertium & quartum referendum eſt, ubi glutinoſam à cerebro manantem materiam frigidam ab operante interno calore non in oſſa exuri, ſed in membranam congelari docuit, liqueſcente tenuiore humoris portione, qui glutinoſæ frigidæque cerebri materiæ partem conſtituit. Πολλὰ δὲ ταῦτ' ἐστὶ τὰ δέρματα, pergit auctor noster, περὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ διαφανέος, ὁκοῖόν περ αὐτό ἐστιν. Loquitur hic de tunicis, quæ tunica agnata à pericranio orta veſtiuntur: qualis eſt *cornea* quæ à pelluciditate tenuis ac politi cornu nomen accepit, duræ matris ſeu meningis cerebri craſſioris propago: item *choroides*, à pia matre, ſeu tenui meninge procedens; nec non *retina*, ex ipſa illa membrana cribroſa orta, per quam ſubtiliſſima glutinoſi humoris portio dicta eſt tranſcolari; humore illo ſuo glutinoſo (non à glutinoſiſſimo) manadens: qui id ipſum poſt humorem cryſtallinum in oculis præſtat, quod in ſpeculis vulgaribus argentum vivum vitri cryſtallini tergo obductum. *Retinæ* partes videntur *Aranea* & *Vitrea*; quarum hæc vitreum, illa cryſtallinum humorem complectitur, qui in ocul id eſſe, quod animus in anima, merito d[i]cendus eſt. De aqueo humore, qui intra u[v]eam tunicam, ſeu choroidis anteriorem partem incluſus eſt, nil dicam, quia non fac[it] ad inſtitutum. Τουτέῳ γὰρ, ſubjungit Hippocrates, τῷ διαφανὲς ἀνταυγέει τὸ φῶς, καὶ τὰ λαμπρὰ πάντα, Τουτέῳ οὖν ὁρῇ τῷ ἀνταυγέοντι. Ὅ, τι δὲ μὴ λαμπρόν ἐστι, μηδὲ ἀνταυγέει, τουτέῳ οὐχ ὁρῇ. Huic capit[is] hujus parti illuſtrandæ explicandæque uberi[us] priora præmiſſa ſunt. Adverti veriſſimum e

e in rebus ad sensus pertinentibus, quod apud Lucretium legitur:

Cetera de genere hoc mirandē multa videmus,
Quæ violare fidem quasi sensibus omnia quærunt.
Nequidquam: quoniam pars horum maxima fallit
Propter opinatus animi, quos addimus ipsi,
Pro visis ut sint, quæ non sunt sensibus visa.
Nam nil ægrius est, quam res discernere apertas
A dubiis, animus quas ab se protinus addit

Ita enim hæc legenda esse in meis ad hunc Poëtam notis fusius ostendo. Hi igitur opinatus animi fecerunt, ut multi homines, etiam sapientissimi, existimarint, emittere nos ex oculis radios, queis ea, quæ videre dicimur, sentiamus. Sic Vitruvius: *Non enim veros videtur habere visus effectus, sed fallitur sæpe ab ejus judicio mens. Quemadmodum etiam in scenis pictis videntur columnarum projecturæ, mutulorum ecphoræ, signorum figuræ prominentes, cum sit tabula sine dubio ad regulam plane: similiter in navibus remi, &c. Hoc autem sive simulacrorum impulsu, seu radiorum ex oculis offusionibus, uti Phisicis placet, videamus, utraque ratione videtur ita esse, uti falsa judicia oculorum habeat aspectus.* Epicurus, qui Democritum plerumque in Physicis secutus est, putabat corpora minuta.

—— Rerum effigies, tenuisque figuras,
Mittier ab rebus, summo de cortice earum; Lucret.

Oculosque nostros forma sua, & colore ferire. Locus est ea de re perelegans apud Ciceronem lib. II. epist. ad Atticum, III: *Fenestrarum angustia, quod reprehendit nam cum, scito Κύρε παιδείαν reprehendere nam cum ego idem istuc dicerem, Cyrus ajebat, viridariorum διὰ φάσεις latis luminaribus non tam esse suaveis. Etenim ἔςω ὄψις*

De proprietate rerum.

μὲν ἡ α: τὸ δὲ βεδρευμένον β, γ: ἀκλῖνες δὲ δ' καὶ ε. vides enim cetera. Nam ſi κατ' εἰδώλων ἐμπιλώσεις videremus, valde laborarent εἴδωλα in anguſtiis: nunc fit lepide illa ἔκχυσις radiorum. Erat autem Atticus Epicureus; Cicero Platonem magis ſectabatur. In hoc igitur magnopere a vero aberravit Epicurus. Non enim rerum *imagines*, uti illas vocabat, ſed lux ab rebus repercuſſa pervenit in oculos noſtros, & in eorum humore cryſtallino imaginem rerum repræſentat. Quid lux ſit, alibi diximus, nimirum particulas eſſe igneas Subtiliſſimas, ac volatiſſimas. Deſcribitur illa præclare à Bartholino Anglico: *Lux*, inquit is, *eſt ſubſtantia ſumme ſimplex, ſumme multiplex in efficacio, ſumme mobilis, abſolutæ penetrationis, omnis naturalis motionis principium & origo: ſumme perfectibilis, ſumme jucunda, ſumme communicabilis. Lux ſe multiplicat gignendo. Gignit namque lux lucem, & lux genita ſimul gignit lucem ſibi ſuccedentem.* Hæc igitur lux in cryſtalloidem tunicam poſt repercuſſum à rebus incidens, imaginem ibi format: quem ſenſus in nervorum opticorum ſupra os ſphenoides conjunctione reſidens per continuationem partium in tunicam Cryſtalloidem, ſive aranean deſinentium ope ſpirituum opticorum percipit, ac porro menti per medullam oblongatam cognoſcendam tranſmittit, ubicunque ea tandem ſedem habuerit. Hipparchus autem ſtatuebat, radios ab utroque oculo porrectos extremitatibus ſuis, tamquam manibus corpora extra oculos poſita apprehendere apprehenſionemque eorum viſui reddere. A Plato κατὰ συναύγειαν, ut vocabat, res viſu cognoſci cenſebat, concurrente emiſſo ab ocu

Plutarch. IV. de placit. Philoſ. c. XIII.

J

s lumine cum emisso lumine corporum in ognato aëre, qui diffusu conversuque facilis gnea visus vi penetretur. Ceterum hæ duoum maximorum hominum sententiæ facile efutari possunt. E reliquis enim sensibus staim probari potest, emissiones non fieri à ensibus, sed receptiones. Sic nec aures eittunt particulas attractivas sonorum; neue nares odorum, nec lingua saporum: nec orpus de se spargit quidquam, quo alia corora tactu sentiat. In his autem & illis summis iris, & aliis etiam nunc permultis hominius acutissimis, error accidit omnio naviganium errori contrarius. His enim terræ acceere aliæ, aliæ recedere videntur, ipsi quieere: hi vero emittere se, agere aliquid oinantur, cum recipiant, & patiantur: quod utem quidam nativam aliquam oculis lucem ttribuunt, recte id facere videntur, modo uis recte interpretetur. Insitus enim spiritius opticis multus est calor, unde illa inefabilis eorum per nervos opticos regyrantium, e ad sensum mentemque visa referentium eleritas. Sed hæc lux interiora collustrat ab xteriore luce adjuta, dum illam facilius dierit ac distribuit: quo major autem calor spiituum, eo & acrior visus: sic ut in ira sæpe tintillæ ex oculis exsilire videantur, quæ coia caloris est nimia spirituum agitatione exressi; quemadmodum e vehemente liquet ercussu oculorum, ubi eædem particulæ ineæ ictu condensatæ, coactæque, scintilarum nobis speciem præbent ex oculis excientium, repercussu scilicet undique ad tuicam crystalloidem directo. Huic calori ra-

dii etiam illi tribuendi ſunt, qui ex oculis emanantes in alia corpora incidunt, eaque afficiunt, ut fit in invidia & amore, per naturæ ſeu convenientiam, ſive repugnantiam. Sed radii illi non tanti ſunt, ut repercuſſu ſuo viſum adjuvent, nedum ut his viſus cauſa adſcribenda videatur. Nec obſtat, quod objici poſſit, radiorum emiſſionem ex ipſa viſus intentione facile probari, quum quid acriore contuitu perluſtramus, oculoſque in illud defigimus: Hoc enim ipſum & aliis ſenſibus evenit: fitque, cum mens ſpiritus ſenſibus inſervientes tamquam miniſtros & ſatellites ſuos, uni inhærere diligentius jubet miniſterio, volubili alias celeritate inconſtantes & alia omnia, quæ occurrunt, repræſentanda, exploranda ve properantes. Unde nonnumquam accidit, quod Plinius alicubi ait: ut oculis apertis nil cernamus, animo caligante, quod & melancholicis, & θεωρητικοῖς familiare, dum rebus aliis intenta mente, ſpirituumque ſuggeſtiones negligente, nec vident quidquam, nec audiunt, ſibique, quod de Catone narratur, in ipſa turba faciunt ſecretum.

Magnopere porro & illi mihi falli videntur, qui Chryſippi ſententiam ſecuti, ideo tenebras videri poſſe putant, quod radii e oculis ignei profundantur, non autem nigri quum revera non tenebræ ſed in tenebris corpora aëris vel alia quævis. quod multæ etiam tum poſt abitum Solis aëri lucis ſolaris particulæ inhæreant: ſicut e varia noctium obſcuritate, ubi vel reflexus lucis Solaris impeditur, vel nubes craſſiores intercedunt, vel ca-

lu

am contra serenum est, abunde liquet. Hoc it igitur, quod Hippocrates noster volebat, *idere oculum, quum ipsius perspicuo*, seu tunicæ raneæ, *lumen, vel splendor* αὐγαυγέει, id est, *ffulget: ubi vero non offulget, non videre.* Quare ero jam oculi cuiquam doleant, quod apud Terentium Chremeti Phormio eventurum ollicetur, caussæ sunt aliquammultœ. Derivam ab oculis corporis ad animi lumina tra-tionem præteribimus; & istorum immoramur affectioni, unde & horum perturbatio atebit. Lucem diximus particulas igneas es-: ubi igitur illæ multæ sunt, fit plendor: & hic si nimius, quam pro oculorum sensus eneritudine, urit. Χροὰς καλοῦμεν, inquit Pla-o, φλόγα τῶν σωμάτων ἑκάστων ἀποῤῥέουσαν (per re-ercussum, uti dixi) ὄψει σύμμετρα μόρια ἔχουσαν πρὸς αἴσθησιν. Τῶν δὲ χρωμάτων περὶ τὰ φερόμενα ἀπὸ τῶν ἄλλων μορίων, ἐμπίπτοντα δὲ εἰς τὴν ὄψιν, τὰ μὲν ἐλάττ-, τὰ δὲ μείζω, τὰ δὲ ἴσα τοῖς αὐτῆς τῆς ὄψεως μέρεσιν ναι. Τὰ μὲν οὖν ἴσα ἀναίσθητα, ἃ δὴ καὶ διαφανῆ λέγομεν, τὰ δὲ μείζω, ἢ ἐλάττω. Τὰ μὲν συγκρίνοντα, τὰ δὲ δια-ρίνοντα αὐτὴν, τοῖς περὶ τὴν σάρκα θερμοῖς καὶ ψυχροῖς, καὶ ῖς περὶ τὴν γλῶτταν στρυφνοῖς, καὶ ὅσα θερμαντικὰ ὄντα δρι-μέα ἐκαλέσαμεν ἀδελφὰ εἶναι, τά τε λευκὰ, καὶ τὰ μέ-λανα, &c. Τὸ μὲν διακριτικὸν, τὸ δὲ ἐναντίον αὐτοῦ μέ-λαν. Τὴν δὲ ὀξυτέραν φορὰν, αὐτὰς τῶν ὀφθαλμῶν τὰς ιεξόδους βίᾳ διωθοῦσαν, καὶ τήκουσαν, &c. Λαμπρὸν καὶ λβὸν ἐπωνομάσαμεν. Subjiciemus Platoni Lucre-tium, optimo Philosopho præstantissimum Poëtam. Hic igitur lib. IV: In Timæo.

Splendida porro oculi fugitant, vitantque tueri:
Sol etiam cæcat, contra si cernere pergas;
Propterea quia vis magna est ipsius, & alte
Aëra per purum graviter simulacra feruntur,

 Et

Et feriunt oculos, turbantia compositurας.
Præterea splendor, quicunque est acer, adurit
Sæpe oculos; ideo quod semina possidet ignis
Multa, dolorem oculis quæ gignunt insinuando.

Hinc invidiæ doloris patebit causa. Appollodorus Comicus:

Πρὸς γὰρ τὸ λαμπρὸν ὁ φθόνος βιάζεται.

Aut, ut Horatius:

lib. II, Epist. I. *Urit enim fulgore suo, qui prægravat artes*
Infra se positas.

Georg. I. Patebit & Amoris: de quo Virgilius?

Carpit enim vires paullatim, uritque videndo Femina.

Ecyll. II. & Theocritus: --- Ἔρως δ' ἄρα καὶ Λιπαρῆος
Πολλάκις Ἡφαίστοιο σέλας φλογερώτερον αἴθει.

Nihilque frequentius, in veterum Poëtarum scriptis, quam *fascinantes*, & *urentes* oculi, *tela* oculorum, & quæ id genus alia. Unde ille in Epistolis Aristeneto tributis inter maxima emendatæ pulchritudinis argumenta numerat
lib. II. c. I. τὸ ὄμμα καίπερ ἀγανακτούσης ἡδὺ, ὥσπερ καὶ τῶν ἄστρων πῦρ, φῶς μᾶλλον δὲ ἢ πῦρ. Cujusmodi &
Carm. ii. Plato apud Pollucem φωσφόρα ὄμματα appellat. Eleganter Sidonius

Fundebant oculi radios: color igneus illis,
Non tamen ardor erat.

Erat hic de fascino, deque rerum naturæ convenientia exspatiandi campus: cujus quam incredibilis ac inenarrabilis vis ac potestas sit, in Chemicis præcipue laboribus experimur: varia nobis ignium natura occurrit: quæ &
lib. III. Conviv. qu. III. Plutarcho animadversa, & a Bechero in Physica subterranea exposita est. Sed intra lineam præscriptam memet continere satius du[cens]

co[...]

. Est autem inter ea, quæ oculos lædunt, mus etiam, & ceparum, alliorum, rapharum, *quæque trahunt acri vultus nasturtia morsu*, orumque id genus plurium exhalationes; arum omnium rerum magna acrimonia est. citum illud in Moreto:

Sæpe viri nares acer jaculatur apertas
Spiritus, & simo damnat sua prandia vultu:
Sæpe manu summa lacrymantia lumina tergit,
Immeritoque furens dicit convicia fumo.

Jam vero quidquid acre est, ex calido & cco constat cum subtili substantia permixo. Ergo & hic particulæ igneæ, μόρια τέμνοντα, φερόμενά τε ὑπὸ κουφότητος ἄνω πρὸς τὰς τῆς κεφαλῆς αἰσθήσεις, uti Plato ait in eodem Timæo. Quod autem fumus, & acria reliqua, ocus, id illi menti animi, quorum hominum obis ingratus adspectus est. *Feriunt* igitur *oculos* nostros, & *vulnerant*, ut de Cæsaris percussoribus Florus, & de Catilina Cicero: quibus illustrandis hoc caput dicatum fuit, atque destinatum.

CAP. XXI.

Flori nonnulla restitua.

PErgam nonnulla, uti cæpi, in Floro restituere. Is igitur lib. II. cap. VI: Hic erat Scipio, qui in exitium Africæ crescit, nomen ex malis ejus habiturus. Lege: Hic est Scipio. Ita enim in Aemilio Paullo Plutarchus: Οὗτός ἐστιν ὁ Σκιπίων, ὁ τοῖς ὕστερον Καρχηδόνα καὶ Νουμαντίαν καταστρέψας. Alia ratio est temporis in Livio cum ait: Hic erat juvenis,

nis, penes quem perfecti hujus belli laus est ubi nec *est*, nec *erit*, locum habet, quia & *est* quod sequitur, prior *est* obstat, & si *erit* Livius scripsisset, idem quoqe verbum terminare sententiam oportuerat. Alia item ratio est istius Virgiliani,

lib. VI. Aeneid.

Hic Marcellus erit.

Illud enim Anchises de necdum nato. Quod si ita & in Floro legendum, tum & *crescat* pro *crescit* reponendum existimem.

Eodem capite rectius mihi e Sarisberiensi leviter adjuto legi posse videtur: *Si, (quod Poenum illum dixisse Adarbalem Bomilcaris ferunt) si Annibal, quemadmodum vincere, sic & uti victoria scisset.* Vulgo legitur *quemadmodum sciret vincere, sic uti victoria scisset.* Eadem postpaullo capite legitur: *Hinc illi cognomen novum, & reip. salutare, Cunctator.* Non videntur mihi Scriptoris mentem assecuti, qui *verum* pro *novum* supponunt. Scribe: *cognomen pravum, at reip. Salutare.* Fuit enim hoc ei datum initio in contumeliam: sed quia salutare deprehensum est reip, vertit postea in gloriam. Et est, sane perquam pravum in duce nomen Cunctatoris, si modum res excedat. Notam Alexandri μηδὲν ἀναβαλλόμενος celeritas. Notam Sallustii, *priusquam incipias consulto: ubi consulueris mature facto opus est.* Aureum vero illud Augusti, σπεῦδε βραδέως, quamvis cunctationem probare videatur, a Cunctatoris item vitio longe est remotum.

Leve est, quod eodem capite mendum ex defectu latet *Tarentus,* inquit, *ad nos redierat* lege *Iam Tarentus ad nos* redierat deinde post: *ut sciat etiam praesagia fatis fuisse*; repone *fati.* Sic post pau-

[l]ullo: *Hæc fuit illius viri non sine præsagio quodam [s]ibi imminentis prima confessio.*

Libro II, cap. XI, vexatus à multis locus [o]ccurrit, quem & nos tentabimus: *Gallogræ[ci]am quoque*, inquit, *Syriatici belli ruina convolvit. [F]uerint inter auxilia Regis Antiochi, an fuisse cupidus [tr]iumphi Manlius eos visos simulaverit, dubium est. [C]erte negatus est victori triumphus.* Rescribendum [p]uto. *Gallogræciam quoque Syriatici belli ruina in[vo]lvit*: (ita recte Heinsius ut. lib. III. c. 5. *Itaque [co]nversus ad proximas gentes totum pœne orientem ac se[p]tentrionem ruina sua involvit) Fuerant inter auxilia Re[gi]s Antiochi*, (id est, ea belli caussa prætexeba[t]ur; sicut præcedentibus quoque duobus capi[ti]bus causa belli expressa est,) *Fuerintne an fuisse [c]upidus triumphi Manlius eos simulaverit, dubium. Certe [n]egatus est victori triumphus*, cetera ab ineptis li[b]rariis assuta sunt. Geminus huic occurrit locus [li]b. III. c. III. *Vallem, fluviumque medium hostes [t]enebant: nostris aquarum nulla copia. Consulto id egerit [i]mperator, an errorem in consilium verterit, dubium; [ce]rte necessitate aucta virtus causa victoriæ fuit.* Inscri[p]to libro nostræ Bibliothecæ legitur; *Fuerant [in]ter an fuissent, an cupidus triumphi*, &c. Sed nec [i]ncommoda lectio est; *Fuerintne inter auxilia Re[g]is Ant. an fuisse cupidus*, &c. Præfero tamen illam [a]lteram. Paulo post, judicium nonnullorum [d]esidero, qui Salmasii conjecturam a nostro [q]uoque scripto libro confirmatam rejecerunt, [l]egentis. *Ceterum gens Gallogræcorum, sicut ipsum [n]omen indicio est, mixta & adulterata; reliquiæ Gal[lo]rum, qui Brenno duce vastaverant Græciam, mox orien[te]m sequuti in media Asiæ parte sederunt*, ubi legere In x. An. [Ca]nalim, *in media Asia consederunt.* Ut apud Vir[g]ilium. *Atque itala consederat urbe.* Lib. II. cap. [X]VIII. *Numantia quantum Carthaginis, Capuæ,*

Co-

Corinti opibus inferior; ita virtutis nomine & honore par omnibus; summumque, si viros æstimes, Hispaniæ decus. Proba hæc omnibus visa: mihi depravata, judicet lector ego ita Florum scripsisse arbitror, *Numantia quam Carthagini, Capuâ & Corintho opibus inferior; Ita virtutis nomine, & honore par omnibus*, pro *ità* reponerem *in tantum*, nisi ista ætate *quantum* pro *quemadmodum* usurpatum scirem, sic Suetonius: *id de imperatore Romano, quantum eventu postea patuit, prædictum, Judæi ad se trahentes, rebellarunt.*

in Vespasiano, c. VI.

CAP. XXII.

FLORUS aliquammultis glossematis liberatus.

CONcisus est Florus: & hinc multa in eo ab aliena manu. Ita lib. III, cap. XIII. in vulgatis legas: *Jam ut speciosiora vitia tangamus, nonne ambitus honorum ab iisdem divitiis incitatus?* dele vocem *vitia*, quæ nullius hic pretii. Ita & postpaullo: *Denique illa ipsa principatus & dominandi cupido, unde nisi nimiis opibus venit?* Consule & confer priora; dices evestigio *venit* a mala manu esse. Contra hoc eodem capite duæ mihi voces excidisse visæ, quæ restituendæ sunt. In vulgatis est: *Unde gladiatorii adversus dominos suos exercitus, nisi ad conciliandum plebis favorem effusa largitio, quum spectaculis indulget, supplicia quondam hostium artem facit* inconnexa oratio est, quæ una addita voce ita est redintegranda: *nisi quod ad conciliandum* &c. pro *quum spectac. indulget*, malim, *dum sp[...] indulget*. Si cui vero hæc unius voculæ insertio non arriserit, is me nod illubente *facit* in *faceret* mutabit. Paulo inferius ante, *Hæc Cat[...] linat[...]*

nam patriæ suæ impegit; vox *atqui* desiderari videtur, quæ & præcedentis, & sequentis sententiæ ἀνταπόδοσις addita est. Non negem tamen abesse posse.

Capite sequenti XIII vocula itidem abest, quam miror in ipsa locorum similium collectione à Freynshemio non animadversam: *misera*, inquit, *respublica in exitium suum merces erat*. Illa Senecæ, *qui se pretium sui fuit*: magis autem hæc Petronii, *Roma ipsa sui merces erat*: judicium facere potuerant in Floro legendum: *in exitium suum sui mercet erat.*

Vindicabo hoc ipso capite vulgatam lectionem a doctissimorum suspicione. Ea hæc est: *quid enim tam justum, quam recipere plebem jus suum a patribus*? mutatur *jus* in *rus*: sed repugnantibus, quos vidi libris, & inprimis Sallustio, ubi de hac ipsa re agit in Catilinaria: *Alii, sicuti jura populi defenderent*. Et in Jugurthini belli historia: *Id sane fuerit regni paratio plebi sua jura restituere*. Ita enim illic scripti libri, quos consului. Neque vero, etiamsi illic *rura* pro *jura* legere præoptaverit, & *rus* Floro admiserim: quin potius *a patribus*, tamquam glossema, ejecerim. Quod proxime sequitur, & sequenti capite repetitur, alias a me examinabitur, cum novam Flori cum volente Deo dabo editionem. cap. XXXVIII. cap. XXXI.

Capite XIV. ulcus est, quod nunc tantum forte an & sanabo: *Sed ubi intercedentem legibus suis Octavium videt Gracchus, contra fas collegii, potestatis, injecta manu depulit rostris*. lege: *Sed ubi intercedentem leg. suis octavium videt Gr. contra fas & jus* distinguere volens, illi *collegii*, huic *potestatis* vocem adjunxit. Alias malim, *contra*

sacro-

sacrosanctæ jus potest. Paullo ante legitur: *Ne deerat obvia manu tota inde nobilitas.* Malim illi obvia manu deleri, quia mox *manu* sequitur, ac dein iterum, *obvia nobilium manu*, quod Flori elegantia alienum.

Cap. XVII. duas iterum spurias voces lubens ejecerim: *in hoc*, inquit, *statu rerum, pares opibus, animis, dignitate (unde & nata Livio Druso æmulatio accesserat) equitem Servilius Cæpio, senatum Livius Drusus asserere.* Recte Grævius: *unde & nata Livio Druso æmulatio.)* Solet enim tam concise Florus: Sed malim, & hic, & mox in sequentibus *Livii* nomen expungere. Possit & legi: *& inde nata Drusum æmulatio accenderat.* Non multo post: *His motibus ut resisteret Drusus, plebem ad se Gracchanis legibus. eisdem socios ad plebem spe civitatis erexit.* Lege: *plebem ad se Grachanis legibus, socios ad plebem spe civitatis traxit.* Ceteri ab ineptis sunt librariis, qui Florum illustrare voluere. In Freculpho legitur, *spe libertatis illectus.* Quod conjecturæ Lipsianæ favet, *allexit* præferentis. Malo tamen, *traxit* & *erigere* hic locum non habet. Melius sequenti capite, ubi: *ad quam spem eos cupidine dominationis Drusus evexerat.* Nam *erigere aliquem ad se spe dom.* vix Latinum puto.

Sequenti cap. XVIII, statim in initio vox *bellum* delenda legendumque: *Sociale vocetur licet, ut extenuemus incidiam si verum tamen volumus, civile bellum fuit.* Nam & *illud* ab interprete est. respicit enim oratio inscriptionem capitis, quæ a Floro ipso fuerat notata: *BELLUM SOCIALE.*

Eodem capite locus est tantum non conclamatus: *Quum omne robur fortissimorum. Fideliss*

orumque sociorum sub suis quisque signis haberent mu-cipalia illa prodigia, Poppædius Marsos, & Lati-os Afranius: Umbros totus senatus & consules: Sa-nium, Lucaniamque Telesinus. In Treculpho Ve-ini pro Latinis nominan. Umbros totus senatus & consules vitio scioli alicujus irrepsere, qui nargini codicis, ubi de harum gentium de-ellatione agitur ex Epitome Liviana LXXIV. dscripserat, Umbros Plotius Legatus. Lege igi-ur: Poppædius Marsos, Vestinos Afranius, Samnium ucaniamque Telesinus. Videtur tamen, ut pa-um in his accuratus fuit Florus pro Vestinis trusceos posuisse: qnia infra easdem illas qua-uor gentes rursus nominat: ac si, ut initium arum furoris, ita & exitum ac datas pœnas eferre voluerit.

CAP. XXIII.

Deucalionis & Pyrrhæ fabula Chemice enarrata.

Εινόν γε ἡ ἄγνοια, καὶ πολλῶν κακῶν ἀνθρώποις αἰτία. Quam enim voluptatem, utilitatemque e ognitis rerum caussis, ipsaque veritate per-ectu capere licet, illa intervertit: nec sua ecitate, infelicitateque contenta, aliis e-am calumniando obstat, qui publico pro-esse cupientes veritatem in medium protra-unt, antea latentem, vel plurimis ignora-m. Quis enim eorum. qui Sacrorum no-orum ignari, & ἀμύητοι sunt, non ridebit, t carpet: vel, si mihi amicior est, non do-bit, amabili me etiam nunc insania ludi, hac actum affirmare, Deucalionem & (Lucian. de Calumnia.)

 Pyr-

Pyrrham, quos omnis Antiquitas Thessaliæ adscripsit, Aegyptios fuisse: sive potius totam hanc Deucalionei diluvii fabulam Aegyptiorum commentum esse, grande Chemiæ arcanum? ipsum Deucalionem Solem esse, Bacchum, Osirin, & quid non? Pyrrham vero Lunam, Proserpinam, & μυριώνυμον Isin? Non ero magies, sed & ero magus, si forte (quod aliquando sibi licere Plautus existimavit, ut Athenas sine architectis Romam transferret) ego quoque Parnassum montem una cum tota Phocide sedibus suis evellam, & unico digito, quod ajunt, e Græcia per Syriam in Aegyptum transferam. *Parturiunt montes*, subjiciet aliquis. Videamus, an ridiculum murem. Quod antequam tentemus aliquanta nobis Deucalionei diluvii historiæ pars ex Ovidio in medium proferenda est.

In Sticho,

Lib. 1. Metam.

Separat inquit, *Aonios Actæis Phocis ab arvis,*
Terra ferna &c. usque ad
Et Documenta damus, qua simus origine nati.

Hactenus Ovidius: e quo, quæ præcessere & ad rem pertinere videbuntur, suisque quæque apta locis inserentur. Hæc autem subjecto veluti commentariolo explicabuntur, ubi prius paucula de Lycaone dixerimus in antecessum. *Lycaon* Symbolum est sulphuris impuri omnia corrodentis, devorantisque, qui *Jovem*, id est spiritum ætherium, purum, immortalem

Nocte gravem somno nec opina perdere morte,

Sed frustra conatur. Omnia hic notatu & animadversione dignissima, *Nox*, *somnus* gravis, *mortis* intentatio inopina. Juppiter aurum philosophicum est; Lycaon autem lupus

il

lle fit Philosophicus Antimonialis, quem Basilius Valentinus designat, *cui Canities eadem, est eadem violentia vultus; idem* oculi lucent: *eadem feritatis imago.* Quod vero sequitur;

Nec contentus eo missi de gente molossa
Obsidis unius jugulum mucrone resolvit:
Atque ita semineces partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim subjecto torruit igni,

Quis non hic reguli stellati confectionem agnoscat? Nonne *obses de gente Molossa*, qui Epirotæ, spiritus est martis philos. qui *occiditur*, id est, fixatur? nonne *ferventes* aquæ sal tartari phil.? nonne *subjectus ignis* Salpetræ, philos. seu nitrum?

Quos simul imposuit mensis, tum vidice flamma
In dominum, & dignos evertit tecta penates

Jupiter; id est, ubi ea in crucibulo seu vase philos. liquefacta sunt, spiritus igneus qui ad fixitatem reduci non potest, impuritatem Lycaoniam omnem flammis absumendam relinquit, atque ipse integer evasit, & in cælum rediit. De Jove *Sole*, ac Jove *Marte* videndus Macrobius: quæ omnia vix explicari potesunt, nisi ad Chemiam recurratur. Soli vero & Marti additus *lupus*. Legitur & *Lycus*, seu *lupus*, Martis filius apud Hyginum: & lupus Lycopolitanis pro Deo cultus in Aegypto: duo item fuere filii Osiridis Anubis & Macedon, quorum ille *canem*, hic *lupum* insigne armorum tulit. Jam vero ad *noctem* potissimum spectat, qua lycaon Jovi insidiatus est, quod ab Homero Sol Λυκηγενὴς appelletur, & anni λυκάβαντες dicti; etiam ipse alias duplici caussà λυκοκτόνος, & λυκωρεύς, similis huic

Clav. 1. Hesych. in λυκοκτένος. Albric. de Deor. imag. Fab. c. 59. 159. Philo Jud. de legat. p. 646. Theodoret. pag. 51. Gr. affut Diodor. l. 1. c. 2. Il. δ'. Heraclid in Hom.

Allegor. Hesych. Calli-hymn. in Apoll. Georg. l. 15. Pindar. Olymp. IX & XIII. Pausan. Plut. de Is. & Osir.

lycaoniæ Lynci Scytharum regis immanitas Triptolemo *noctu* insidiantis, qui, ut est apud Ovid. extremo V. metamorphoseon, de quo mox,

Patria est claræ mihi, dixit Athenæ:
Triptolemus nomen: patuit mihi pervius æther.

Dona fero Cereris, & ubi & *Athenæ*, quæ in Minervæ tutela, & nomen *Triptolemi*, in quo ternaria Mysticus numerus, præ ceteris notanda, & quod hunc attinet, ut eo magis concentus harum fabularum pateat, adscribere non pigebit, quæ apud eundem Poëtam lib. IV. Fast. leguntur, ubi ita de Cerere:

Noctis erat medium, placidique silentia somni:
Tripolemum gremio sustulit illa suo:
Terque manu permulsit eum; tria carmina dixit,
Carmina mortali non referenda sono.
Itaque foro pueri corpus vivente favilla
Obruit, humanum purget ut ignis onus.

De *igne* Lycaonio jam vidimus. De immortalitatis procuratione in sequentibus plura. Patria porro Lycaoni *Lycæus mons*, aut certe ejus confinia: qui mons *Pani* sacer: unde Virgilius:

Ipse nemus linquens patrium, saltusque Lycæi,
Pan ovium custos.

Sed & ipse Jupiter *Lycæus*; imo & Apollo *Lycæus*. De Pane supra vidimus. Somnus vero res quietis, & hyemis. Hinc ipse Deus illi Phrygum est, hyeme dormiens, æstate vero vigilans: sive, ut Paphlagones volebant, qui hyeme vinculis coërcetur, vere autem movetur

r, & solvitur: quo tempore festum Isidis t post æquinoctium nempe vernum, quo Jo-is pedes hactenus junctos, & coalitos ac con-retos, ut Eudoxus tradidit, ab Iside disse-antur, ac diducuntur, ita ut ipsius gressus ac iceslus jam modo expeditus sit ac liber, qui ntea adstrictus erat, impeditus. Fixis his edibus contrarii plane pedes gigantum, seu otius volumina Serpentina. Eodem perti-et & Vulcani pesalter claudicans apud Poë-s, & Saturni apud Basilium Valentinum. ed pergamus ad Ovidium:

Separat Aonios, supple spiritus. Aonii παρὰ ἄειν, a spirando. Ea propter Musæ *Aoniæ* atæ. Hi in *diluvio*, id est fusione reguli stel-ti (hoc enim velut aptissimo & perspicuo axime lapi phil. conficiendi exemplo uten-am mihi esse video, ut intelligar) separan-r, secernanturque ab *Actæis arvis*, id est, a rra Philosophica. Ἀκτὰς Græci τὰς αἰγιαλὰς, καὶ τρώδεις, καὶ παραθαλασσίας τόπους appellabant, ut t apud Hesychium: quem Salmasius illic fru-ra sollicitat. Præstitisset in sequentibus cor-gere: Ἀκτή. ὁ αἰγιαλὸς καὶ παραθαλάσσιος τόπος, παρὰ τὸ περιάγνυσθαι αὐτῷ τὰ κύματα. reliqua ve-ibidem alii emendarunt.

Phocis, terra sublimis montana. Duplici hic ur hujus vocis origine, quarum altera a Phæ-ia, vel Hebræa, petetur lingua, indicata Bocharto; altera ab Græca. *Phave* Phæni-bus sursum & *Phaucani* celsus, sublimis. Se-ndum Bochartum igitur Phocis, uti dixi-us, celsa & montana regio. Supra *Lycæum* *tem* habuimus, mox & plura de *montibus* in versum. Quod ad Græcam attinet etymo- in Pha-leg. l. 1. c. 30.

 lo-

logiam, quæ mihi ſemper in hac fabula erit potior, utpote à Græcis ad ſimilitudinem Ægyptiorum ficta, invenio apud Heſychium, φωκαῖς τὸ κάκιστον χρυσίον. & apud Homerum occurrit.

Odyſſ. Φωκάων ἁλιοτρεφέων ὀλοώτατος ὀδμή.

Omnia ubique repeti non poſſunt. Quare verſiculi explanatio ex iis petenda erit, quæ mo[...] de *Mari*, & alibi *odore* dicimus.

Terra ferax, dum terra fuit, quia non ampliu[...] in diluvio apparet, ſed tota aquis abruta eſt[...] ac latet. De hac Terra ita Onomacritus: Ἡ λ[...]χίαις ὥδῖσι κύει καρπὸν πολυειδῆ.

in Hymno in Terram. Plutarchus in Amator. extremo, ἀνθρώπ[...] μητέρα, καὶ ζώων vocat, καὶ φύλων ἁπάντων γένεσ[...]

Pars maris, Philoſophici, in fuſione regu[...] cum omnia in liquorem redacta ſunt, & flu[...]da facta, atque volatilia.

Onomacr. in hymn. Μήτηρ μὲν Κύπριδος, μήτηρ νεφέων ἐρεβεννῶν.
Καὶ πάσης πηγῆς, νυμφῶν νασμοῖσι βρυούσης.

Lambſpriuck. fig. 1. *Natant in noſtro mari*, ait alicubi egregius Ph[...]loſophus, *Duo piſces ſine omni carne & oſſibus. in propria aqua coquantur: Tunc immenſum ex his m[...] fiet.*

Et latus ſubitarum campus aquarum, quia om[...] ſpiritus ſalis, ſulphuris, & Mercurii con[...]xere.

Mons ibi Monti comparatur terra purific[...] & ſpiritualis, elevata a priore, quæ ſubſi[...] Hinc montes Cybelæ ſeu *Rheæ* ſacri. Cornu[...] Ἐπεὶ δὲ ἄνωθεν ὄμβροι καταρρέουσι, πολλαχοῦ δὲ καὶ τῶν ἱερῶν ἐπεγειρόμενοι φαίνονται, πρῶτον μὲν τὴν Ἴδην ἐπ[...]μησαν αὐτῇ μετέωρον ὄρος, καὶ ὃ μακρόθεν ἐστὶν ἰδεῖ[...]

δ

ϰίαν αὐτὴν προσαγορεύσαντες, καὶ τὰ μονασιόπατα τῶν ἐν τοῖς ὄρεσι γινομένων ζώων, τοὺς λέοντας ἡνιοχουμένους ὑπ' αὐτῆς παρεισήγαγον. Ita hunc locum partim e vetere libro, partim e conjectura restitui. Nec Cybelæ tantum *montes* sacri, verum & *Jovi*, ut supra vidimus, qui & in Idæ montis cacumine cum Junone coiisse ab Homero fingitur ac *Minervæ*: item Aesculapio, cui Carthaginenses in summo arcis, seu Byrsæ fastigio templum posuerunt, & Carthagine nova in proximis collibus: nec non patri ejus Apollini, qui in arce Trojana coli solitus. De cultu vero Deorum in excelsis, seu montium culminibus, adiri Seldenus poterit de dis Syris; mox & nos paucula alia adferemus. Plut. q. Rom. 94. Serv. ad IV. Aen. 58. Synt. II. c. 8.

Verticibus petit astra duobus, id est, duobus spiritus Sulphureo & Mercuriali. De duabus Herculis columnis, ceterisque huc facientibus alibi latius.

Nomine Parnassus, venia hic mihi petenda, ut cum etymologis etiam mihi aliquantulum ineptire liceat. Bochartus, Leyth, aliique Parnassum a Syriaco *Parnes* deducunt, id est, a *pascendo*, & cur non potius *Paran*, quod a *paar*, decorare, & *noasch*, id est, *speciosa domus ignis*? præsertim quum in eo αὐτόματον πῦρ etiam Sophocles agnoverit, inquiens:

Σὲ δ' ὑπὲρ διλόφου πέτρας
Στέροψ ὄπωπε λιγνύς. Antigone vers. 1139.

Ad quæ verba Scholiastes: παρ' ὅσον αὐτόματον πῦρ ἐκ εἶσε ἀναδίδοται. Quid autem arti Chemicæ magis convenit, quam ignis domus, quæ ipsa ab igne nomen accepisse creditur! adeo ut Lapis noster suo jure nomen *Bar chumi* tueri

 id

lib. IV, c. I. Phaleg.

possit, id est filii caloris. Neque vero me fugi Bochartum virum eruditissimum vocis *Chemi* etymon ab Arabico *Chema* deducere, quod occultare significat, quod ars illa arcana sua omnibus ambasibus involvat, ejusque Scriptores cuncta λοξῶς tradant, majoreque illa obscuritate, quam ipsa sphynx solebat, obvelent. Verum uti nec illud damno, ita quoque non video, cur non & alterum a calore tractum æque verum sit. Ceterum probare minime queo ejusdem viri absurdam plane Sententiam, qua artem hanc novitatis damnat. Quum enim ipse Firmicum illius meminisse fateatur, qui Constantino Magno σύγχρονος fuit, ex illo ipso testimonio videre potuisset artem Chemicam multo, quam ipse existimat, esse antiquiorem, quandoquidem is illius non ut nuperæ, & χθὲς καὶ πρώην inventæ meminit, verum simpliciter, quasi longo vetustoque usu cognitæ. Ego vero eam circa hæc tempora magis innotuisse, & cum pluribus esse communicatam, putem, quæ antea inter paucos delituerat. Amor enim, seu charitas fraterna in Evangelio tantopere commendata impetravit a nonnullis, qui e Pythagorica secta, vel ex Ægyptorum etiam sacerdotum ordine ad fidem transibant Christianam, ut arcanum illud grande fratribus nonnullis aperirent, præsertim Diocletiani ævo, cum res Christiana mirandum in modum affligeretur ut hoc subsidio inopia pressis eo cumulatius posset subveniri. Nam ipsis etiam illam Moysis ac Josephi temporibus multo esse vetustiorem tam mihi persuasum est, quam quod maxime: & ex insigni illa omnium, quas confe-

re

o inter se, & expono, fabularum veterum concordia, sive harmonia & concentu tam perspicue id ipsum puto elucere, ut vix ulla dubitandi causa relicta sit. Verum ne Parnassi nostri obliviscamur, malim ejus etymon a Græcis petere, a παρὰ & νάσαι, ab *effluendo*: unde & νασμοὶ, ἀποῤῥοιαι, ῥεύσεις, apud Hesychium. *Parnassus* igitur Græcis sit, unde multa fluenta procurrant. Et est sane in eo monte *Hippocrene*, fons ex ungulæ *equinæ* pulsu prognatus, cujus equi jam supra meminimus. Nil autem, puto, vetat, quominus cujus ille rei in arte Chemica Symbolum sit, hoc loco exponam, ut sua quoque præcedentibus quæstionibus maxima ex parte obtingat solutio. *Equum* Soli quondam dicatum accepimus, ob celeritatem significat & in Chemia spiritum igneum solarem, penetrantem. Hinc *Hippa* Bacchi nutrix Onomacrito: Non eidem ἐλάσιππος: *Scyphius* equus e Neptuni semine ortis *petra dormiensis*: ipse Neptunus primus frenos reperisse dicitur, queis equi coërcerentur: Jupiter in *equum* mutatus, ut cum matre *Pirithor* concumberet: *equus* ab Oro *leoni* prælatus; ab equis suis discerptus *Hippolytus* ab *Aesculapio* vitæ restituitur: equis suis Diomedes ab Hercule lacerandus objicitur. Multaque id genus alia, ab antiquis ficta sunt, ut his involucris veritas occultaretur.

In Hymnis. Schol. lycophron. p. 123. Schol. Sophocl. Oed. Colon. 535. Schol. Homer. Il. 263. Plut. de Iside & Os. p. 358.

Superatque cacumine nubes, transit Spiritibus suis frigidam regionem, unde alias constricti rigore vapores in terram rursus decidunt: exserit caput ex illis diluvii procellis, nubibus tenebris: de quibus dixerat:

Servius ad VI. Eclog. 41. Apollodor. lib. I.

------- *Madidis Notus evolat alis,*
Terribilem picea tectus caligine vultum, &c.

Huc ubi palii in Atho monte Deucalionem servatum ferunt, quidam & tempus addunt, nimirum, *nono* die.

Deucalion, Δεῦκος Græcis λαμπρὸν, splendidum & δεύκειν φροντίζειν. Ab utraque voce Deucalionis etymon peti potest: malim tamen a priore. Splendor enim igni tribuitur, & est huic noster ignis filius. Hinc & Satyri Hesychio Δευκαλίδαι: de quis supra. At si quis a posteriore præferat, huic pater προμηθεὺς aderit. Filia vero ejus fertur Protogenia, de qua Pindarus in Olympionicis:

Hygin. f. 155. od. ix.

φέροις δὲ προσζονείας
ἀβρόντα Διὸς αἴσα
ναοσε̃ κατεβάντε
δ' εὐναῖς ὀμοδαμον

ἄστυ, γλῶσσαν, ἐν αἰολ...
Πύρρα Δευκαλίων τε παρ...
δόμον ἕσσαντο πρῶτον: ἄτε...
κτισσάσθαν λίθινον γόνον...

Ubi inprimis τὸ ἄτερ εὐνᾶς notandum. Nepos ex hac filia Deucalionis *Aetlius* traditur, pater *Endymionis*, a *Luna* adamati. Ipse porro Deucalion alias & *Opus* dictus.

Pausan. Eliac. prior.

Tractat. ix nov. lun. Chem.

Cum consorte tori, Pyrrha, spiritu alcalico femineo, cui suus etiam multis inest ignis. *Scia...* inquit Sendivogius, *mulierem non discrepare a viro ex eodem semine, & in una matrice ambo nascuntur nihil defuit præter digestionem. Et ut matrix purior ... in sanguine & sale; sic Luna ex eodem semine cum Sol... & eadem matrice; sed matrix magis habuit de aqu... quam de sanguine digesto, secundum tempus Lunæ cælest...* & ut hic *Pyrrham* Deucalionis habemus uxorem, ita & Thetidem Πυῤῥαίαν *Peleo* postea conjugium dabimus, ut ex his Achilles nascatur μὴ θιγὼν χείλεσι θηλῆς (sicut Deucalionis ...

Hesychius. Schol. Homer. ἰλ. α

bol...

oles ἄπερ γυνᾶς) *Nono* post anno mittendus ad *Lycomedem*, τῶν λύκων μήδοντα regem *Scyri* insulæ argillosæ, (quemadmodum Deucalion *nono* die ad Parnassum appulit) ut illic femineo latens habitu *Pyrrhæ* nomen ferat nono postea die pestem *Achivis* ad *Trojam* depulsurus. Pyrrha autem dictus, quoniam capillis *flavis fuit*, & *Græce rafum* Pyrrhon *dicitur*. Ite jam, qui Græca intelligitis, & negate artem nostram antiquam esse. Hygin. f. 96.

Parva rate, ventre venti, spiritu Mercuriali. Hermes in tabula smaragdina: *Portavit me ventus in ventre suo*. Hoc est illud navigium, Jovis Hammonis, ac solis Ori; itemque Isidis: hæc est illa arca, seu κιβώτιον, qua Cadmus Thebas. Jason Colchos, Saturnus in Italiam, Hercules in Hesperiam transfretarunt, & de Hercule quidem, ejusque poculo, seu lebete, supra cap. IV quædam huc facientia diximus, dicemus postea & alia de *cunis* ejus, ubi Persei & Andromedæ fabulam exponemus. Diodor. sicul.

Adhæsit, glutine sympathetico, seu convenientia naturæ, magnetismo Philosophico.

Corycidas Nymphas, Hesychius: κώρυκος, θυλάκιον. οἱ δὲ πλοῖον. De *parva rate* vidimus: item de Aegyptiorum Deorum super *navigium* collocatione. Nymphæ vero, seu Naides, virtutes aquarum præsides sunt, & animæ generationem subeuntes. Ad hæc cum antra Nymphis sacra sint, nullum sane ipsis convenientius Corycio in bicipiti Parnasso. Fuit & aliud in Cilicia ejusdem nominis antrum percelebre; in quo Mercurii, Dei Nymphis amicissimi fanum fuit, unde illud ἑρμαῖα ἄδυτα vocat

Op-

Oppianus: nobile idem Typhonis fabula: cujus idem meminit Oppianus, inquiens:

lib. III. Halicut.

> Πανὶ δὲ Κωρυκίῳ βυθίην παρανήξατο τέχνην
> Παιδὶ τεῷ τὸν φασι Διὸς ῥυτῆρα γενέσθαι,
> Ζηνὸς μὲν ῥυτῆρα, Τυφαόνιον δ' ὀλετῆρα.

exstat hæc fabula apud Hyginum, aliosque:

cap. 196. *Numina montis*, Onusas, item Minervam &c: Hesiodus in Theogonia:

> Γαῖα δέ τοι πρῶτον μὲν ἐγείνατο ἶσον ἑαυτῇ
> Οὐρανὸν ἀστερόεντα, ἵνα μιν περὶ πάντα καλύπτοι,
> Ὄφρ' εἴη μακάρεσσι θεοῖς ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί.
> Γείνατο δ' οὔρεα μακρὰ, θεῶν χαρίεντας ἐναύλους
> Νυμφείων, αἳ ναίουσιν ἀν' οὔρεα βησσήεντα.

Nati vero *montes*, ut Cornutus ait, κατ' ἐξοστρακισμὸν τῆς γῆς. quod elegantissime dictum: confirmat Sendivogius; *calor*, inquit, *centralis subtilem aquam in aërem elevat; quod spissum est ex sale vel pinguedine, distribuit terræ: unde res variæ nascuntur: residuum saxa & petræ fiunt.* Est & ὀρεία Ceres, & Ἀκρεά, vel Ἀκραία Venus. Notabilia sunt hæc Hesychii: Ἀκρία, ἡ Ἀθηνᾶ ἐν Ἄργει ἐπί τινος ἄκρας ἱδρυμένη, ἀφ' ἧς καὶ Ἀκρίσιος ὠνομάσθη. ἔστι δὲ καὶ ἡ Ἥρα, καὶ Ἄρτεμις, καὶ Ἀφροδίτη προσαγορευομένη ἐν Ἄργει κατὰ τὸ ὅμοιον ἐπ' ἄκρῳ ἱδρύμεναι.

tract. XI. nov. lum. Chem.

Schol. Apollon. 295. p. Pausan. in Att.

Fatidicamque Themin, Abripior profecto in stuporem, quum, quam præclare hæc singula ab antiquis naturæ spectatoribus ficta sint, & excogitata, considero: quæ, licet ad instar Penthei in plurima frusta dilacerata, ac sparsa, facile tamen reperiri, colligique in unum corpus possunt. Oraculum hoc Delphis cum Neptuno primum ac Telluri commune fuit. Neptunus deinde Telluri tradidit, illa Themidi, Themis Apollini. Qua propter

Pausan. in Phoc. p. 320.

& in Delphico deinde templo ara fuit Neptuno ſacra. de Neptuno ſuperius egimus. Tellus Latona eſt, mater Solis & Lunæ: *Theia* illa, de qua Heſiodus:

In Theogonia.

Θεία δ' Ἠέλιόν τε μέγαν, λαμπρήν τε Σελήνην
Γείναθ', ὑποδμηθεῖσ' Ὑπερίονος ἐν φιλότητι. id eſt:

Sed magnum ſolem, ſed te quoque, ſplendida Luna,
Thia Hyperionio de ſemine protulit orbi.

Meminit & Pindarus, qui illam ita compellat:

Iſthmionic. od. v.

Μᾶτερ Ἁλίου πολυώνυμε Θεία,
Σεό γ' ἕκατι καὶ μεγασθενῆ νόμισαν
Χρυσὸν ἄνθρωποι περιώσιον ἄλλων.

Ubi jam non obſcuris, ſed apertis verbis res ipſa indicatur. Eſt autem Tellus eadem quidem, quæ ab Heſiodo Theiæ mater dicitur, ſed alio tamen reſpectu: nimirum, quum adhuc pars erat rudis & indigeſtæ molis, e qua deinde ope caloris emergens, ac cælo a ſe diſcreto rurſus conjuncta Theian generat, hoc eſt, ſe ſubtiliat, & purificat: ac ſic tandem depurata fit mater Solis & Lunæ. Themis ſoror Theiæ eſt, ejuſdem matris proles; ſive eadem potius, ſed alio iterum intuitu. Hæc aſſidet Jovi, & tribuit cuique ſuum, ne in lecto amoris vir uxori præpolleat, neve uxor marito. Ubi illa conjunctio peracta; tradit ipſa Phœbo, tamquam digniori, oraculi ſedem. Præterea & alia Themidis conſideratio eſt. Sacer enim illi numerus quinarius; de quo fuſe ſupra a nobis diſputatum. Dividit hic *decadem* in duas partes æquales, quod Juſtitiæ eſt, eſtque ſemper inter binos numeros interme-

medius, qui in primo ex imparibus quadrato. ac pariter impare novenario denarium, συμπλήρωσιν, καὶ τελείωσιν τοῦ κόσμου, conficiunt, ut ex hoc Theonis Smyrnæi schemata conspicuum est :

In Mathemat.

1	2	3
4	5	6
7	8	9

Meminimus & paulo ante novenarii dierum & annorum numeri : addam nunc & illud, nominari eum ὁμόνοιαν, sive *concordiam*, ob insignem duorum cuborum 1 & 8, (sicut & quinarius ex duobus item cubis constat 1 & 4) & duorum trigonorum perfectorum 3 & 6 coadunationem. Quapropter non frustra Glaucus

Ovid. XIII. metam. extrem.

---- Purgante nefas novies sibi carmine dicto
Pectora fluminibus justus supponere centum.

Quæ tunc oracla tenebat, Sole, seu Phoebo nondum nato :

Non illo melior, cum multi sint in materia spiritus, hic omnium est purissimus, ideoque & immortalis, atque item justissimus, non plus appetens; quam quod natura desiderat.

Aut illa metuentior, eadem hujus, quæ illius ratio. Et egregie *metuentior* dicitur, quia femina *pati*, non *agere* solet.

Jupiter ut liquidis, Ignis Philos. cælestis, materia astrorum Subtilissima.

Stagnare paludibus orbem, MUNDUS de toto quatuor elementorum compage dicitur, continetque spiritus Alcalicos & Acidos, tam volatiles, quam fixos, cum sua Terra & Aqua, & Astris. Dixit antea Ovidius, *OMNI*

pont

ontus erat: factum id autem XVII die mensis septimi, computando a mense Martio, qui olim anni primus, cujus neomenia creatio inchoata fuit, & commotum diluvium.

Et superesse videt, qui lupus noster ceteros omnes devorat spiritus, solem vero & Lunam revomere cogitur.

Nubila disjecit, id est, plenilunium ostendit; & ut Pythagoræi loquebantur, Typhonicas ἀντιφράζειν exhalationes.

Nimbusque aquilone remotis, exsiccata humiditate alcalica per spiritum igneum, acidum, siccum.

Et cælo terras est, utrumque spiritum volatilem cum purificata terra sua & spiritibus fixis conjunxit.

Nec maris ira manet, effervescentia illa subsitit. Dixerat in prioribus:

Nec cælo contenta suo Jovis ira: sed illum
Cæruleus frater juvat auxiliaribus undis.
Convocat & amnes, qui fontibus ora relaxant,
Et defrænato volvuntur in æquora cursu.

Ut enim diluvium fieret utriusque & Acidi & Alcali spirituum volatilium opus erat procursu, coadunatoque impetu.

Positoque tricuspide telo, Mercurii, sulphuris, salis.

Mulcet aquas, id est, humorem exsiccat *Suaque profundum* &c. Describit hic eleganter triplicem spiritum seu ventum Basilii, quum in reguli stellati Philos. efformatione inter se incipiunt conjungi. *Vulgo dicitur*, inquit ille, *duo tertium facile superare, ac prosternere: præsertim si ad exercendendam malitiam affatim spatii fuerit. Ad hoc solidissimo naturæ fundamento nixus affirmo, geminum advenire ventum debere Vulturnum dictum, ac dein simplicem, Notum; qui ab oriente & ab occidente vehementer spirabunt:* Clav. VI.

rabunt: quorum cessante motu, ita ut ex aëre facta [illegible] *aqua, hoc habeto: ex spirituali fieri corporale, numerumque per quatuor anni partes, in quarto cælo, post quam septem planetæ imperium suum exercuerunt, domo[...] naturum: inque infima palatii parte cursum suum perfecturum.* Est autem Triton Neptuni & Amphitrites filius, Mercurius Philos. ὁ μεσίτης.

Conchæ sonanti, aëi enim concavus est, & [...] percussus sonum edit. Heraclides Ponticus [...] καὶ γὰρ ὁ μὲν ὑγρὰ ἔσωθεν πλήξας τ̃ ἀέρα ῥοίζους ἀποτ[...]λεῖ.

in Allegor. Homer.

Fluctusque, idem, quod supra innuit; ut ce[...]sent ab illa priore agitatione, & residcant sp[...]ritus.

Tortial, eximia comparatio tortilis bucc[...]næ est, & circulationis spirituum in mat[...]ria, a centro ad circumferentiam, & a cir[...]cumferentia ad centrum assiduo motu reg[...]rantium.

Littora voce replet, utrumque leonem tum a oriente quam a meridie compescit, & a concordiam revocat.

Trachin. init.

Ut ora Dei madida tor. barba, Ita & Soph[o]cles de Acheteo:

------ ἐκ δὲ δασκίου γενειάδος

Κρουνοὶ διεῤῥαίνοντο κρηναίου ποτοῦ.

Ita Poëtæ de viris, id est spiritibus masc[u]lis. *Barba* enim caloris & virilitatis symbo[...]lum, ut supra explicuimus, ubi Jovis & Æ[...]sculapii, *barbati* utriusque, memimus. S[...] & barbatus aliquando ejus pater Phœbus, [...] alias imberbis, & ipse Bacchus, seu Dion[y]sus, promissa barba apud Diodorum: [...] scilicet omnibus jam suis numeris perfect[...] & absolutus vir evasit. De quo Virgilius [...]

Lucian de Dea Syria, Macrob. l. v. c. 1. Eclog. IV.

Hinc ubi jam firmata virum te fecerit ætas,
Cedet & ipse MARI vector, nec nautica pinus
Mutabit merces: omnis feret OMNIA tellus.
Ipse etiam in pratis aries *jam suave* rubenti
Murice, jam croceo mutabit vellera *luto:*
Sponte sua sandyx *pascentes vestiet agnos.*

Ubi *Sandyx* longe quid aliud est, quam vulgo sibi interpretes imaginantur. Est enim ille color, quem agni metallici ab aureis Aesculapii radiis accipiunt. Ubi vero de feminis seu nymphis, sermo est, tum capillorum humentium meminere. Sic Ovidius, de Arethusa:

Cum caput Eleis Alpheïas extulit undis, l. v. metam.
Rorantesque comas a fronte removit ad aures.

Omnibus audita est, spiritus illi evestigio ad sal fixum se receperunt.

Jam mare littus habet, humiditas jam superflua consumta est volatiles spiritus figuntur.

Flumina subsidunt, spiritus coëunt, & coadunantur in terra sua, seu alveo Philosophico.

Colles exire videntur, spiritus apparent fixiores, accidit id primo die mensis decimi, quum Phoebus Delphis oracula reddere incipit.

Limumque in fronde relictum, pinguedinem jam, unde oleum inexstinctum Philosophorum exprimitur.

Redditus orbis erat, regulus stellatus jam erat absolutus.

Quem postquam vidit inanem, omnibus scil. aliis spiritibus exstinctis, & diluvio absumtis.

Deucalion, eodem modo Orpheus loquens

inducitur a Basilio Valentino clave XI. qui ca-
pit, capiat. Magnum hic secretum revela-
tum est.

pag.374. *O soror, o conjux*, de his dicendum, quo
de Iside & Osiride Plutarchus dicit: Οὕτω ...
διανοεῖσθαι χρὴ ϗ ταύτην τοῦ ἀνδρὸς μεταλαγχάνουσαν ἀεὶ
ϗ συνοῦσαν ἔρωτι τῶν περὶ ἐκεῖνον ἀγαθῶν ϗ καλῶν, ἅσπε
ἄνδρα νόμιμόν ἐστι, ϗ δίκαιον ἐρᾷν ἐν δικαιοσύνῃ. Al
hoc non recte intellecto fraterno conjugi
prava illa apud Aegyprios nata est consuetu
conjugiorum inter fratres & sorores, qu
cum nonnullis aliis Aegyptiorum sacris a
Athenienses transisse videri possit.

Patrüeles origo, verissime. Acidum enim
Alcali iisdem prognata parentibus.

Nunc ipsa pericula jungunt, ipsæ in regulum r
dactio.

Vitæ non est fiducia certæ, quia nil agere possun
necdum satis excocti fixique necdum capac
generandi.

Terrent etiamnum nubila mentem, adest etia
nunc regulo sulphur aliquod externum adus
bile, quod per ignem rursus expellendu
Hæc enim est illa vera ἐκπύρωσις mundi,
qua veteres Philosophi, & noster superius:

Lipſ. Manuduct. ad Stoïcam Philoſ.

Esse quoque in fatis reminiscitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cœli
Ardeat, & MUNDI moles operosa laboret.

De Monarchia Dei.

Sophocles apud Justinum Martyrem:

Ἔσται γὰρ, ἔσται κεῖνος αἰώνων χρόνος,
Ὅταν πυρὸς γέμοντα θησαυρὸν σχάσῃ
Χρυσωπὸς αἰθήρ. ἡ δὲ βοσκηθεῖσα φλὸξ
Φλέξει μανεῖσα.

Lucretius in quinto:

Principio maria, ac terras, cælumque tuere:
Horum naturam triplicem, tria corpora, Memmi,
Tris species tam dissimileis, tria talia textu,
Una dies dabit exitio: multosque per annos
Sustentata ruet moles, & machina MUNDI.

Servius ad Virgilii Eclog. VI. *Sane sciendum, & per diluvium, & per ecpyrosin, significari temporum mutationem.* Insignia sunt, quæ Nigidius retulit: *Quidam*, inquit, *Deos, & eorum genera, temporibus & ætatibus distinxerunt*: (Ita hic locus mutilus supplendus est) *inter quos &* Orpheus. *Primum regnum* Saturni, *deinde* Jovis; *tum* Neptuni, *inde* Plutonis: *nonnulli etiam*, ut Magi *aiunt* (id est Chemici) Apollinis *fore regnum. In quo videndum est, ne* ardorem (*sive illa ecpyrosis appellanda est*) *dicant.* Et recte Stoici, (modo ut oportet, ea accipiamus) ἐν τῇ ἀποκαταστάσει mundi post hanc deflagrationem *cadere de cælo semina* dicunt, quibus hominum genus instauretur. Nascitur enim HOMO noster de cælesti semine, vereque in eum quadrat, quod adulatorie Virgilius Pollionis filio tribuit, verſ. 42. lib. IV. de Diis Apud Serv. ad Ecl. IV.

Jam nova progenies CAELO demittitur alto:

Quippe qui perfectissimum instar universi est. Ecl. IV. Basilius Valentinus: *Jam vero de semine hoc, quod metalla operantur, ita illud habeto, influentiam quandam cælestem divino nutu ab alto demitti, eaque Syderum proprietatibus mixtam, ex hoc conjugio tertium quid gigni, quod essentiæ terrenæ sit. Atque hoc est initium seminis nostri, ejusque prima origo. Ex illis tribus prodeunt elementa, quæ deinde igne Aetnæo agitante perfectum corpus pariunt,* Est autem hoc semen spiritus Mercurialis, Neptunius, qui cum sulphureo Joviali mixtus in uterum terræ sive sal Plutonium incidit, ibique alitur & crescit, In Prolegom. Magni Lap.

donec in Hominem efformetur Chemicum, partuque in lucem prodeat. Plura huc facientia invenies apud eundem cap. VI. de natur & supernaturalibus, & apud Sendivogium tr VI novi. lum. Chemici. Pertinent huc Orgia & τελεταὶ veterum, lustrationesque per aquam & ignem. *Triplex autem omnis purgatio* inquit, Servius; *Aut enim in Terra purgantur animæ, quæ nimis oppressæ sordibus fuerint, deditæ scilicet corporalibus blandimentis, id est transeunt in corpora terrena* (id est Salina:) *& hæc Igni dicuntur purgari* (infernali, Typhonis castigatore Aetnæo) *Ignis enim ex terra est, quo exuruntur omnia. Aut Aqua; id est transeunt in corpora marina*, (in Mercurialia, ut Glaucus, & Palæmon) *si paulo melius vixerint. Quod etiam in Statio legimus, ubi de auguriis tractat. Unde etiam in sacris omnibus tres sunt istæ purgationes. Nam aut tæda purgantur, & sulphure: aut aqua abluuntur; aut aëre ventilantur; quod erat in sacris Liberi. Hoc enim est, quod dicit in secundo Georgicon:* Tibique

Oscilla ex alta suspendunt mollia PINU.

Nam genus erat purgationis: & in ipsis purgationibus bonorum meritorum secutus est ordinem, ut ante ... riam, inde aquæ, post ignis diceret purgationem.

Judicet jam æquus lector, qui Reguli stel... ti noverit confectionem, ecquid verius d... potuerit. Sed omnis eximetur caussa dubit... di, si quæ de Palilibus cecinit Ovidius, con... rantur. Quod carmen non minus plenum m... steriis, quam hæc fabula est diluvii: ubi in... cetera:

Ad Aen. VI.

L. IV. Fastor.

Hæc tu conversus ad ORTUS.
Dic TER, & in VIVO prolue RORE manus.
Tum licet apposita veluti CRATERE camella

L

LAC niveum potes, PURPUREAMQUE sapam.
oxque per ardentes stipulæ CREPITANTIS acervos.
Trajicias celeri strenua membra pede
positus mos est, moris mihi restat origo:
Turba facit dubium; coeptaque nostra tenet.
MNIA purgat edax ignis, vitiumque METALLIS
Excoquit. Idcireo cum DUCE purgat OVES.
n quia cunctarum contraria SEMINA rerum
Sunt duo discordes, IGNIS & UNDA dei:
unxerunt Elementa patres: aptumque putarunt
Ignibus & sparsa tangere corpus aqua?
n quod in his VITAE caussa est; hæc perdidit EXUL:
His NOVA fit CONIUX; hæc duo MAGNA putant?
c equidem credo: sunt qui PHAETHONTA referri
Credant, & nimias DEUCALIONIS Aquas. &c.

irari sæpenumero ego soleo, quum hæc, hujusmodi alia lego, Veteres suum ita, em haberent, thesaurum ignorasse. Adeo illis, quam gallo Phædrus, querelam meo assignem; quem una opera emendabo:

Jaces indigno quanta res, inquit, loco!
O si quis pretii cupidus vidisset tui,
Olim redisses ad splendorem maximum.
go quod te inveni, potior cui multo est cibus,
Nec tibi prodesse, nec mihi quidquam potest.

Recte igitur Aegyptius ille sacerdos *Græcos per pueros esse* dicebat: & id ipsum de Lati-, qui sua a Græcis fere omnia acceperunt, rito prædicari possit (Platon. in Timæo.)

Quid tibi si sine me, quia alter sine altero efficere nil potest. Quod igitur masculus ille sulphureus calidus extinguatur spiritus, femineus quoque mercurialis humidus eundem subeat casum necesse est, inque pontum, seu mare philos. unde prodierat, revertatur.

O utinam possem, est hoc illud solemne patrum votum, illa scilicet propagandi cupido, cujus ope homo immortalis fit, dum in liberis renascitur.

Paternis artibus, fingitur Deucalion Promethei fuisse filius, qui primus homines de luto finxit, Prometheus autem ὁ λόγος est πάντων σμῶν, καὶ πρόνοια ἐπιτροπεύουσα. Cornutus eum το τὸ ἐν τῇ τῶν ὅλων Ψυχῇ κυρίαν interpretatur, ἣν νεώτεροι πρόνοιαν ἐκάλεσαν. Porro idem Prometheus ac Jupiter. De Luto postea ad fab. Pe. & Thelidis.

Atque animas formatæ inf. terræ, Servius ad eclog. IV. Virgilii: *Prometheus, Japeti & Clymenæ filius, post factos a se homines dicitur auxilio MINERVÆ cælum adscendisse; & adhibita facula ad rotam SOLIS ignem furatus, quem hominibus indicavit.* Parcam hic operæ, & ero brevis, alias sat multa sunt, quæ de Minervæ auxilio, de ascensu in cælum, de facula, de rota solis & monstratione ignis hominibus commode dici possint. Sed sapienti verbum sat est.

Sic visum superis, cælo, cælesti spiritui, ut auxilium.

Hominumque exempla manemus, quia viventes mortui erant ἔμψυχοι νεκροί. Quiescebant enim. *Quies* autem (quæ Heracliti apud Plutarchum sententia est) propria est mortuorum. Κίνησις, ἢ σὺν κινήσει πάντως ἡ γένεσις, ut apud

In Camilla p. 139.

n Plutarchum alibi legitur. Conferantur ιc cum clave XI Basilii Valentini. Plutarch. de Is. & Osir. p. 357.

Dixerat, & flebant, erunt sine dubio permulti qui flosculum hunc esse poëticum arbitrantur. Ita & ego olim existimavi : nunc aliter sentio, & hunc fletum opinor non multum diversum esse ab Isidis de fletu ad fontem.

Placuit celeste precari, optime, de cælo enim homini Chemico nova vita : inde felicitas angelica, de qua in clavibus Basilius. Verum l. I. non ad Themidis oraculum Deucalionem se-et contulisse tradit Apollodorus, sed Jovi *Phryxio* sacrificasse qui Mercurium ad eum mi-: quicum Basilii solem alatum comparare licet, de quo clavi XI.

Per sacras sortes, obscura est ars Chemica, si qua alia & absque divina revelatione non intelligitur.

Nulla mora est, pergendum in opere. Hinc respicit illud adeptorum præceptum. Non esse ab incepto semel opere cessandum.

Cephisidas undas, κηφον Græcis argentum significat Et Cephisus fluvius oves albas efficit, Vitruv. l. VIII. c. 3. t Melas ex eodem lacu ortus nigras. Dicitur præterea multum terræ pinguinis. Seu limi Diodor. l. I. cap. IV. vehere, ita ut cum Acheloo & Nilo hac in parte comparetur. Etymologiam Hebraicam hic negligam, quamvis a veritate & natura ipsa non sit aliena. Cephisus autem in opere nostro Alcalicus est spiritus, humidus frigidus, multum ferens pinguedinis, qua terra nostra reddatur fertilior.

Inde ubi libatos, ubi eo spiritu imbuta materies

Heracli- des Pont. in Hom. Allegor.

ries lapidis Phil. ἐπὶ τῇ νοκτὶ προσεοικυῖαν ἀχλὺν, λευκὸς ἀὴρ ἐπὶ τὸ καθαρώτερον ἐλαμπρυνε.

Vestibus & capiti, interiora enim purissima sunt exteriora tantum ab impuro reliquo sulphure purganda.

l. I. Biblioth.

Flectunt vestigia Sanctæ ad D. D. Redeunt ad Justitiam, quæ Dea proportionis præses suum cuique tribui jubet; uti jam supra ostendimus. Apollodorus autem Deucalionem non Themidi, sed Jovi Phyxio sacra fecisse, supplicasseque scribit, qui *Mercurium* ad eum miserit. Hunc Basilius cl. XI. *solem alatum* vocat.

Lucian. in Dial. deor. Apollodor. l. III. Diodor. sic. Ovid. Metam. l. IV. Apollodor. Heraclid. in Hom. Alleg. Schol. Homer. Il. ο. Ovid. l. III. metam. Plutarch. in Theseo schol. Hom. Il. π. 140.

Quarum fastigia turpi &c. qui regulum stellatum novit, & hæc intelliget; item quid sint *sine ignibus aræ*. Ignis enim spiritus penetrans volatilis, *securis* Vulcani; *ensis* ejusdem Peleo dono datus: Ensis Herculi dono datus a Mercurio; ejusdem *Clava* a Vulcano, *arcus* ab Apolline acceptus: item *alatæ* ejusdem *sagittæ* quibus e terra cælum impetit, & quidem quod notandum ἰῷ τριγλώχινι βαλὼν tam Junonem, quam Plutonem: *Harpe*, quam Minerva Perseo attulit: Tenedia *securis*: *Ensis* Solis Chrysaoris: *jaculum* & hastile Cadmi: *clava* Thesei: *hasta* Achillis a Chirone excisa, a Minerva polita, seu rasa, a Vulcano præparata. Hæc tot fabularum harmonia necdum sufficit, credo, tuendæ Chemiæ antiquitati, & demonstrationi veritatis fabulis occultatæ. Quid facias hominibus ad incredulitatem obfirmatis? At hi quidem suis fruantur deliciis, nos nostris. Aræ igitur sine ignibus, est terra fixa unde omnis extractus est spiritus volatilis seu Mercurius. Reliqua cuivis aperta planaque fore puto ex præcedentibus. Quare Deu-

Dealioneam hanc fabulam primum ad nutricem Syriam deferam, & ab ea ad parentes ejus Aegyptios; hoc prius addito, *velationem* illam *capitis*, quæ a Themede imperatur & vestium, recinctum, ossaque matris, eorundemque post terga conjectum omne multiplicationis mysterium continere, quod e collata clave XI Basilii Valentini retegi potest atque revelari. Porro ritus ille velato capite deos adorandi hinc mihi originem traxisse videri possit, cujus caussa frustra aliunde petitur. Non enim me Virgilii turbat auctoritas, apud quem Aeneas jubetur

PURPUREO velare comas adopertus amictu. III Aeneid.
Ne qua inter Sanctos IGNEIS in honore Deorum
Hostilis facies occurrat, & omine turbat.

Ita autem illic pro *omina* legendum. Quamquam, quum rem recte intueor, Chemica & hæc ratio videtur. *Hostilis* enim *facies* est corrosivum impurum sulphur, quod puritati lapidis inimicum est, & *omine turbat*, id est in ipsa confectione perniciosissimum est, opusque corrumpit. Emendatiunculam vero meam Plutarchus confirmat, ἢ μᾶλλον, inquiens, εὐλαβούμενοί τινα φωνὴν προσπεσεῖν αὐτοῖς ἔξωθεν εὐχομένοις In Numa.
ἀπαίσιον καὶ δύσφημον. Quem namque metuere poterant soli in terris relicti Deucalion cum Pyrrha? Præterea notat Servius ad illum Virgilii locum, Soli Saturno & Herculi facientibus caput non velatum, ne imitatio numinis esse videretur: quod solus Saturnus ex omnibus Diis, excepto Hercule, velato capite essent. Quod tamen de Deabus affirmari minime potest: quandoquidem in nummis, aliisque veterum monumentis, Junonis, Pudici-

tiæ, Pietatis, &c. Dearum capita velata conspiciuntur. Qua de re plura Tristanus de Numismat & Schegkius in Præmessis, sed & Pandoræ a Minerva *calyptra*, seu velum, quo caput tegeret, cum corona aurea, ac florum diversicolorium serto datum, Hesiod. Theog. 574. De Saturno non est quod miremur, cui *latere* familiare est, etiam in nostro opere. De Hercule vero, nisi ad μυχαῖον ignem referas, non ita liquet. Imo vero eo referendum est. Notemus & illum recingendi vestes ritum. Silius de Hercule nostro, sed jam Gaditano id est bonæ fortunæ: & mox:

Lib. III. belli Pun.

Discinctis mos thura dare
Pes nudus, tonsæque COMAE.

& ejusdem generis Dido apud Virgilium:

IV Aen.

Unum exuta pedem vinclis in veste recincta.

Plura ex eodem Virgilio, Ovidio, AGellio, aliisque, exempla colligere operæ pretium non puto: nec item multa de illo ritu in medium proferre, quo *post tergum jaci* lapides jubentur. Satis ille notus est e Theocrito, ejusque interprete Divino Virgilio: cujus Pharmaceutria sine stupore perlegere nequeo, adeo *terna* illa *triplici diversa colore licia*, *triplexque*, eorum *nodus*, ex ipsis mihi intimis artis penetralibus videntur depromta. Ad hæc ad Cephislimum, de quo paulo ante, pertinet,

Eelog. VIII.

LIMUS ut hic durescit, & hæc ut CERA liquescit
Uno eodemque IGNI: sic nostro Daphnis amore.

Sed illic tam multa sunt, ut vix pleno mihi e commentario explicari posse videantur: mola salsa, bitumen, lauri, exuviæ Daphnidis

ea

earundem terræ mundatio, venena Pontica, Lupi ex hominibus, animæ ſepulchris excitæ, cineres in profluentem jacti. Flamma αὐτόματος, hylax in limine latrans, id eſt Anubis Aegyptius Hori cuſtos: ac tandem reditus *Daphnidis*, id eſt adventus Horapollinis. Atque hæc, quod ajunt, per viam, dum in Syriam properamus.

In ea Dea nobis benivola & Comis hoſpitium offert magnificentiſſimum, templum ſuum Hierapolitanum. Quod ut, quale ſit, cognoſcatis, Lucianus adeundus erit, illius συγγραφεύς. Ego ex illo paucula quædam excerpam, quæ ad propoſitum pertinere videbuntur. Ille igitur, Ἔνδοθεν δὲ, inquit, ὁ νηὸς χρυσοῦ τε πολλοῦ ἀπολάμπεται, καὶ ἡ ὀροφὴ πᾶσα χρυσέη. Ἀπόζει δὲ αὐτοῦ ὀδμὴ ἀμβροσίη, ὁκοίη λέγεται τῆς Ἀραβίης. καὶ τηλόθεν ἀνιόντι προσβάλλει πνοιὸν κάρτα ἀγαθήν. καὶ ἢν αὖθις ἀπίῃς, οὐδαμᾶ λείπεται, ἀλλά σευ τά τε εἵματα ἐς πολλὸν ἔχει τὴν πνοιὴν, καὶ σὺ ἐς πάμπαν αὐτῆς μνήσεαι. Præmiſerat Auctor in prioribus hiſtoriam diluvii, & Deucalionis: dein diſputaverat de conditore templi, quem nonnulli *Attyn*, alii *Bacchum* fuiſſe voluerint, cum ſuſcepta adverſus *Aethiopas*, (vide quæ de his ante a me dicta ſunt) expeditione iſthac tranſiret. Dehinc ad ipſum templum deſcribendum deſcendit, quod ait undique apertum fuiſſe: quomodo & *Junonis* illud in via a Phalero Athenas ducente fuiſſe ſtructum Pauſanias docet, & aliud in foro Eleorum. *Aurea* porro omnia in templo, & ipſum etiam tectum Juſtinus martyr *auream* Venerem ex Aegypto deductam vult ab Homero: Καὶ χρυσὴν δὲ Ἀφροδίτην, inquit, ἀνόμασεν ἐκ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἱστορίας. Ἔγνω γὰρ καὶ τέμενος χρυσῆς

De Dea Syria.

in Atticis & Eline. poſter. in Parænet.

τῆς Ἀφροδίτης ἐν Αἰγύπτῳ λεγόμενον, καὶ πεδίον χρυσῆς Ἀφροδίτης ὀνομαζόμενον. Quid potest clarius? Sed & Aegyptiorum deus *Apis* ex auro, de quo consulendus Seldenus (de dis Syris.) quod Minervæ natæ Rhodii primi sacrificassent, Jupiter Rhodiis aurum pluit. (Hom. Il. β.) Aurea item *corona*, qua ab ipsa Pandore exornata. Aureum monile fuit Eriphyles. Aureus *Aries*, de quo contentio nata inter Atreum & Thyesten, Aureus ille Phryxi. Aurea *amphora* a Vulcano Baccho data, in qua dein condita fuere Achillis OSSA. Schol. Hom. ιλ. ψ'. Aureus *Crater* Mercurii. Aureum *cymbium* Isidis. Apol. l. XI. *Canes* aurei & argentei dati a Junone Neptuno, ut una Jovi insidiaretur. Facilis autem hujusce figmenti explicatio est; ἐπειδήπερ ἡ πυρώδης οὐσία κατὰ τὴν χρόαν ἐμφερεστάτη χρυσῷ. Sic & intelligent imperitiores, quid apud Philaletham *Aurum nostrum* sit.

(Scholiastes Homer. ondyss. Heraclid. in Allegor. Homer.)

Odorem quod attinet, eundem & Isidi suæ tribuit Apulejus: *Talis ac tanta Spirans Arabiæ felicis germina, divina me voce affata est.* Hæc Apuleji vera magia fuit, quam ab Aegyptiis didicit, licet alterius male reus. Istius modi suavem odorem eadem Dea regiis ancillis afflaverat; ut alibi indicavimus. Hic est suavis ille odor, quem in opere nostro miselli destillatores exspectant, in suis aludelibus nescio quas terras virgines digerentes. Credant, quæso, hi boni viri, numquam hunc sese reperturos, quamdiu vitris utentur circulatoriis. Circulatio hæc interna est in ipsa materia: & *odor suavis* veris Chemicis est abolita immundi sulphuris corrodente malignitate, depurati Mercurii Phil. vis penetrativa. Poterat hoc

(in Introitu Aperto. lib. XI miles. Plut. de Isid. p. 357.)

eos

os meus, quem veneror maxime, præceptor Basilius docuisse: quem quia fortasse neglecti habent, quamvis vix ullum in eo verbum non singulari sit animadversione dignissimum, Helvetii, Viri in Chemicis, quod ad medicinam exercitatissimi, *Vitulum Aureum* consulant: in quo ars ipsa tantum non aperte, ac sine ullis ambagibus exponitur. Tridui opus, tribus vix constans florenis, per catillum fictilem non autem per vitrea vasa absolvitur. Methodum in confectione reguli stellati velut in speculo postea pluribus ostendam. Materia tantum reticebitur. Cetera benivolenti sufficient: malevolus, ut plura accipiat, mereri non videtur.

Pergit Lucianus: Ἔνθοθεν δὲ ὁ νηὸς οὐκ ἀπλόους ἐστὶ, ἀλλὰ ἐν αὐτῷ θάλαμος ἄλλος πεποίηται. Ἄνοδος καὶ ἐς τοῦτον ὀλίγα. Hic thalamus, sive hoc *penetrale*, solium est Plutonis, in quo ignis salinus, cujus Aegyptii prolem & excrementum esse dicebant MARE. Habuimus superius *penetralia maris* ex Homero. Sic nulla Sanctiora apud veteres fuere templa sine cellis, sine penetralibus: quæ penitius in terra philosophica latentis ignis fuerunt Symbola. Apud Aegyptios templorum διαθέσεις πῇ μὲν ἀνειμένον εἰς πτερὰ καὶ δρόμους ὑπαιθρίους καὶ καθαροὺς, (quæ spiritus Mercur. & Sulph. volatilis indicia) πῇ δὲ κρυπτὰ, καὶ σκότια κατὰ γῆς ἐχόντων στολισμάτων, hoc ipsum significabant ignis latentis secretum, postea se diffundentis in apertum, (unde & adyta sine tecto, quale Junonis in via a Phalero Athenas ducente, & in foro Eleorum, de quibus Pausanias, item Apollinis Delphici, de quo Justin. l. XXIV. c. 8. &c.) μακροτέραν

Serv. ad VI. Aen. 396. Plut. de Isid. & Osir.

ραν διεξαγωγὴν διδόντος αὐτῷ τοῦ Διὸς ἐν τῷ κόσμῳ; ut Cornutus ait, hoc loco vulgo corruptus. Hæc & *Septorum* Pyratheorum ratio est, de quibus e strabonis XV. libro nonnulla Selde-

Serv. ad IV. Eclog.

nus: hæc & *sedilis* Vulcanii expositio est, quæ Junonem inclusisse fertur. Et ut superius *navi*-*gia*, *λάρνακας* & *lebetes*, & *scyphos* habuimus spiritus volatilis vehicula: ita hic fixi huju[s]

Apulejus lib. XI. Milef.

spiritus invenimus, non secus ac Herculis in victi *cunas*: quibus Isidis *aurea vannus aureis con*-

Virgil. Georg. I. 166.

gesta ramulis, *&* *mystica vannus Jacchi* respondent: inde tam *Λικμητὴς*, quam *Λικνίτης* dicti. Quo &

Hesych.

veterum ille mos respexit in vanno infante[s]

Schol. Callim. hymn. in Jovem.

collocandi quamquam & cribum Philosophi[...] cum denotat, quum in reg. stellati confectio-ne Mercurius Antimonii cribrando in fun-dum decidit. Hæc autem penetralia non cui-vis adire aut introire licitum, sed tantum sacerdotibus, & his quidem sanctissimis:

οὐ μήν τοι πᾶσιν ἱρεῦσι, ἀλλὰ τοῖσι μάλιστα ἀγχιθέοισι.

Ἐν δὲ τῷδε ἕαται τὰ ἕδεα, τῇ Ἥρῃ καὶ τὸν αὐτοὶ Δία ἐόντ[α] ἑτέρῳ οὐνόματι κικλήσκουσι ἄμφω δὲ χρύσεοί τέ εἰσι, καὶ ἀμφ[ότεροι] ἕζονται. Ἀλλὰ τὴν μὲν Ἥρην λέοντες φορέουσι, ὁ δὲ ταύροι[σι] ἐφέζεται.

Duo hic Dii occurrunt, Juno Divum regi-

ad Aeneid. 51.

na Jovisque & soror, & conjunx, atque ips[e] Jupiter. *Physici*, inquit servius, *Jovem æthe-rem, id est, ignem volunt intelligi, Junonem vero aë-rem & quoniam tenuitate paria sunt dixerunt esse ger-mana.* *Idem* alii: *Interdum pro aëre juno, & pr[o] æthere jupiter accipitur. Aliquoties & pro aëre, & pro ethere Jupiter. Juno vero pro terra & aqua: sic[ut] hoc loco intelligimus. Nam æther non habet pluvias: un-de æthera pro Jove accipimus, cui tribuuntur aër & ether: quæ mixta terræ, & humori universa procrean[t].* Habemus igitur Deucalionis & Pyrrhæ pa-

rentes

rentes, eosque *Sedentes*: sunt enim spiritus necdum commoti, sed quiescentes, Acidi & Alceli. Nam *sedere* tranquillitatis est. De Jove liquet e simulacro Jovis Phidiaco apud Eleos: & e nummis antiquis, in quibus Jupiter plerumque sedens effictus est. Albricus: *Jupiter pingebatur in throno eburneo in sua majestatis sede sedens. Tauri*, quibus insidet, cum Neptuno Jovi communes: utrique enim tauri tributi, id est ignei spiritus; quamvis alii aliam causam adferant. De Neptuno Virgilius: De Deor. imagin.

Laocoon ductus Neptuno sorte sacerdos II Aen.
Sollemneis Taurum ingentem mactabat ad aros. 201.

Solebant enim suas sibi dicates, amatasque habere Dii victimas. Cujus antiqui ritus Virgilius semper observantissimus. De Jove Servius ad illud ejusdem Virgilii, *Et maxima Taurus victima*: *quia triumphantes de albis tauris sacrificabant*. Triumphi vero in honorem Jovis: unde: & *triumphantes omnia Jovis insignia habebant*, ut idem Servius notat. Sed de tauris post paullo plura, nec una hæc res est, quæ Jovi cum Neptuno communis. Nam & tridens utrique datus: imo & nomina: qua de re erudite M. multa congessit Tristanus ad Claudii; nummum tertium. Leones quod attinet, quibus Juno vehitur, sunt & hi ignei spiritus, sed fixi, & in materia delitescentes: unde & Cybelæ tributi, quam in nummis suis leoni insidentem effixere veteres, & in marmoribus currui insidentem, cui juncti leones. Lucretius: II Georg. 146. ad Eclog. x, 27.

Hanc veteres Grajum docti cecinere poëtæ lib. II.
Sedibus in curru bijugos agitare leones.

Aeris

Aeris in spatio magnam pendere docentes
Tellurem; neque posse in terra sistere terram.

Et hæc quidem credita, sed non vera ratio est. De curru Junonio Servius: *Habere Junonem cur-rus certum est. Sic autem esse etiam e sacris Tiburtibus constat; ubi sic precantur:* Juno Curitis tuo cur-ru clypeoque tuere hujusce curiæ vernulas salvos. ita enim hunc locum legere malim, quam ut vulgo solet: *Vernulæ curiæ* sunt aditui templorum curam gerentes. *Curia* enim tem-plum, *quia nonnisi in augurato est loco*, ut ex eodem alidi discimus.

ad 1 Virg. Aen.

Καὶ δὴ τὸ μὲν τοῦ Διὸς ἄγαλμα ἐς Δία πάντα ὁρῇ, κεφαλὴν, καὶ ὄμματα: καὶ ἕδρην. Ἡ δὲ Ἥρη σκοπέουσι τῇ πολυειδέα μορφὴν ἐκφανέει. καὶ τὰ μὲν ξύμπαντα ἀτρεκέι λόγῳ Ἥρη ἐστί. Ἔχει δέ τι καὶ Ἀθηναίης, καὶ Ἀφροδίτης, Σεληναίης, καὶ Ῥέης, Ἀρτέμιδος, καὶ Νεμέσιος, καὶ Μοι-ρέων. Χειρὶ δὲ τῇ μὲν ἑτέρῃ σκῆπτρον ἔχει, τῇ ἑτέρῃ ἄτρακτον, καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἀκτῖνάς τε φορέει, καὶ πύρ-γον, καὶ κεστὸν, τῷ μούνην τὴν Οὐρανίην κοσμέουσι. Ἔκτοσ-θεν δὲ οἱ χρυσός τε ἄλλος περικέαται, καὶ λίθοι κάρτα πολυ-τελέες. Τῶν οἱ μὲν λευκοὶ, οἱ δὲ ὑδατώδεες, πολλοὶ πυρρώδεες. Quod Jovis ait agnosci statim caput, vultum, & sedem, ætherio spiritui propriu[m] id est, qui statim agnoscitur, quia numqua[m] mutatur. Caput & oculos conjunxit & Ho-merus; ubi ita de Agamemnone ὄμματα καὶ κε-φαλὴν ἴκελος Διῒ τερπικεραύνῳ. Cui inde & tem-plum Lacedæmone, Ἀγαμέμνονος Διὸς, ut Tr[e-]tres ad Lophronem docet. *Caput* Jovis qua[le] fuerit, ex antiqnis optime cognoscitur s[eu] nummis, seu statuis seu monumentis ali[is.] De *oculis*, qui Jovi placidi, sed ignei, mul[ta] dici possint. Est enim oculus corporis hum[ani]

ad VII. Aeneid. 174.

ni pars proxime ad naturam animæ accedens, multo igne eoque puriſſimo repleta: unde & Jupiter, ſeu Deus, ſive Oſiris, Ægyptiis *oculi* imagine expreſſus, & Sol ac Luna *oculi* Ori. Expoſuimus alibi, quid eſſet Minerva. Huic *oculus* ſacer teſte Fulgentio. Ita enim ille: *Omnes etiam Deos Jupiter ad nuptias* (Pelei & Thetidos, id eſt ad confectionem Lapidis Philoſ. ut poſtea docebitur,) *dicitur convocaſſe, illa de cauſſa, quod putarent ethnici ſingulas partes in homine ſingulos Deos obtinere, ut Jovem* caput, *Minervam* oculos, *junonem* brachia, pectus *Mercurium.* In Chemia puriſſima pars eſt ignei ſpiritus; quo pertinet ejuſdem etymon a nonnullis e Plutarcho allatum, qui χημίαν nigrum oculi Ægyptiis ſignificaſſe notat Diodorus lib. 1. radios. Hunc idem Oro a Typhone ereptum ſcribit, & donatum Soli. Quod in arte noſtra notatu digniſſimum. Sic Palyphemo Neptuni filio ab Ulyſſe, ſapiente viro, & artis perito, *oculus* unicus erutus, poſtquam *vino rubro* fuit depoſitus. Sic Orioni ab Oenopione item eruti oculi. Orion vero e mixta urina, quam Jupiter, Neptunus, & Mercurius in *Tauri* ab Hercule immolati corium fecerant, ut ait Hyginus, natus eſt. Ubi omnium nomina & natura animadvertenda. Oenopioni a bibendo *vino* nomen formatum. Ecquid magis convenire poteſt? an vero hæc fruſtra, vel caſu ita ficta ſunt? Dabo vero & aliud argumentum. Ephialtæ Neptuni, ut quidam volunt, filio, vel Aloes ex Neptuni filia, *lævus oculus* ſagitta ab Apolline effoſſus, dexter ab Hercule. Explicet ipſe ſibi lector: ego ad alia propero. Sed tamen

Plut. de Iſid.
votr. p. 372.
III Mythol. in Pelao
De Iſ. & Oſir.
Apollodor. l. 1
fab. 19
Apollodor. l. 1.

non prætermittendum, Pani item *igneos* fuisse *oculos* attributos. Ita enim fere Onomacritus, qui eum Κορυφῆς ἐφύπερθεν ἐλαφρόζατον πυρὸς ὄμμα appellat sicut & ipsum Solem κόσμου περίδρομον ὄμμα. Sed, ut ad Lucianum revertamur, Juno in hoc simulacro πανθέῳ non ita facile agnosci poterat. Conjuncta vero hic variarum Dearum attributa, quia materia plures in se formas admittit: atque inde μυριόμορφος & μυριώνυμος Isis dicitur: cujus ideo & amiculi varius color est, quippe πάντα γινομένης καὶ δεχομένης, ut Plutarchus ait. φῶς σκότος, ἡμέραν, νύκτα, πῦρ, ὕδωρ, ζωὴν, θάνατον, ἀρχὴν, τελευτὴν. Vetus inscriptio apud Gruterum:

In Hymnis.

Te tibi, una quæ es OMNIA,
Dea Isis
Arrius Balbinus v. c.

Estque ea, ut idem in Crasso Plutarchus exponit, ἡ ἀρχὰς καὶ σπέρματα πᾶσιν ἐξ ὑγρῶν παρασχοῦσα αἰτία καὶ φύσις, ἡ πάντων εἰς ἀνθρώπους ἀρχὴν ἀγαθῶν κα[…]τα, δείξασα. Hinc illa *Minervæ* aliquit habet: quæ *Promethea* in formando *homine* adjuvit: tem *Veneris*, *Lunæ*, *Rheæ*, *Dianæ*, *Nemesis* [&] *Parcarum*. Habuimus superius Minervam E[…]questrem. Apud Pausaniam etiam χαλινῖτις o[c]currit, quæ Bellerophonti auxilium tulit i[n] domando & conscendendo Pegaso. Hanc A[…]bricus oculos triplici colore splendidos habe[re] ait; sicut & Chimæra, quam Bellerophc[n] debellavit, triplex monstrum fuit,

In Corinthiac.

Πρόσθε λέων, ὄπιθέν τε δράκων, μέσση δὲ χίμαιρ[α]

& sicut hic Serpens, ita & in ejus ægide capi[…]li Medusæ, unius de tribus sororibus, me[…]

See[…]

Serpentes: quibus sororibus unus tantum fuit oculus, de quo paulo ante, isque a Perseo ereptus. At hanc quidem fabulam diligenter simul atque erudite, ut & alias nonnullas, Vigenerius explicuit. Venus nostra est illa μυχαία, cujus Suidas & Photius meminerunt: illa χρυσοπλὶς, illa *alma* parens Lucretii, illa ἀναδυομένη e *mari*: illa Carthaginensium cælestis, quam Elagabalus Soli suo collocabat in matrimonium, Phænicum Astarte: Parcarum natu maxima, item Πρᾶξις, πλουτοδότειρα, Aes Philosophorum, ignis salinus, magnes Solaris, Os Ori; ideoque & amatoriis cum Iside & Luna præesse rebus credita, quod ipsa tam ardenter solem appetat: hinc, ut supra vidimus, renes ei & inguina dicata. De ceteris Apulejus pro me satisfaciet: *Sceptrum* porro Symbolum est imperii ac potestatis, quod tralatitium. Quod & Plutoni tribuitur a Pindaro, & Albrico, solio Sulphureo insidenti, unde quatuor emanabant flumina. *Fusus* ad Parcas attinet, quæ tres, uti triplex salis, sulphuris, & Mercurii concordia, perpetuoque in generatione *Hominis* decurrens tractu volubilitas, unde & Herculis Scuto ab Hesiodo insertæ sunt. Caput Lunaribus *radiis* illustratur, quod tegere in multiplicatione Deucalioni jubebat Themis. Radii vis est subtilissima e Lunæ corpore emanans sicut & e reliquis Planetis, inprimis autem ex ipso Sole, corpora cuncta penetrans, & pro sui qualitate varia diversimode afficiens, & mutans. *Turritum* Cybelles caput est, *quod omnis potentiæ elatio sit in capite*, ut Fulgentius ait. Hinc liquet cur Jovi deorum hominumque regi caput superius idem consecratum dixit. Re-

In not. ad Philostrati Persea:

Pausan. in Att. p. 33. & p. 81.

Lib. xI. Milesi.

l. III. Mythol.

ctius Cornutus: ἐπεὶ ἀρχηγός ἐστι τῆς πρώτης καὶ ἀρχετύπου οὐσίας τοῦ κόσμου. *Cestus* e supellectile veneris petitus est. Qua propter Juno Jovem suum penites concalfactura apud Homerum.

Ceston de Veneris sinu calentem petiit. Est autem *cestus*, non quod doctissimus Rigaltius in suis ad Onosandri strategica notis existimat, tunica aliqua; sed vis illa attractiva, seu magnetica, qua Martem suum

Circum fusa super recubantem corpore sancto

delenit, ac demulcet. Quam si Theocriti *Iijnga*, appellaverimus, sive etiam Ἑκατικὸν στρόφαλον, de quo Psellus, aut *Hippomanes* Virgilianum, non peccabimus. Philosophi nostri Amorem, *magnetem* appellant, qui non tantum radios, quo cuncta vivificet, e centro ad circumferentiam quaquaversum dimittit: sed & virtute magica, naturarumque cognatione, eodem retrahit, revocatque a circumferentia ad centrum; amplexuque mutuo irradiata corpora conjungit. In quo circuitu cuncta penetrans, sursum illa deorsumque continuo motu volvit, & in orbem agit. Hinc ipse al antiquis *circulo* comparatus: hinc &, *cingulum* seu *cestus* Veneris: ἔνθ' ἔνι μὲν φιλότης, ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριστύς. Qui quidem accommodotissim ad naturam varius seu ποικίλος fingitur, pr varia magnetismi ratione. Ab hoc perpetu
II Reg. XVII. motu Deus ille Chivæorum, cujus in sacri libris mentio fit, *Thartak* appellatus est: est i Sol, qui assiduo circuitu orbis circulum lu strat; a חור, lustrare circumeundo in orbem & רָתַק *alligare*, unde רתוק *catena, cingulum.* Quer Judæi irridentes, & ad nominis etymon al ludente

ridentes *asinum* fuisse dictitant, quod unus idemque utriusque labor esset, in circulum munus obeuntis, solis in cælo, asini in pistrino: *ubi in orbe termini circumfluentis reciproco gressu sua recalcant vestigia errore certo vagatur*, ut eleganter Apulejus. lib. IX. Milesf.

Aurum & *gemmæ* pretiosæ Cybelæ seu Rheæ rursus propriæ sunt. Est enim illa, ut Albricus ait, *lapidibus pretiosis, & metallorum diversorum Varietate vestita*. Varius illis color est, albus, aqueus, id est, cæruleus, & igneus: qui colores in opere nostro notissimi.

Τὸ δὲ μέζονος λόγου ἄξιον, τοῦτο ἀπηγήσομαι. Λίθον ἐπὶ τῇ κεφαλῇ φορέει. Λυχνὶς καλέεται, οὔνομα δέ οἱ τοῦ ἔργου ἡ συντυχίη, ἀπὸ τούτου ἐν νυκτὶ σέλας πολλὸν ἀπολάμπεται, ὑπὸ δέ οἱ καὶ ὁ νηὸς ἅπας, οἷον ὑπὸ λύχνου φαείνεται. Ἐν ἡμέρῃ δὲ τὸ μὲν φέγγος ἀσθενέει. Ἰδέην δὲ ἔχει κάρτα πυρώδεα.

Insigne hoc sane, & recte Luciano majore dignum visum animadversione. Similem *lychnidi* huic existimo *carbunculum* illum, seu διπλασῇ λίθον, quem Molochum ἐπὶ μετώποις ἄκροις habuisse Theophylactus annotavit: quemque Basilius Valentinus mediæ coronæ fastigio insertum finxit, qua Senis sui caput circumdat, cui & *canos* cum *incanomento capillos* tribuit, *cingulumque* vitæ, (qui cestus veneris) & *nudos pedes*, ad exemplum nostri Deucalionis. Quærat hic aliquis cur illa gemma noctu tantum luceat, interdiu vero imbecilli lumine sit? dicam, ubi prius obscurum Pindari locum illius fulgore illustravero. Is igitur: ad Act Apostol. c. VII. Prolegom. clavium. Pyth. od. III.

Ἀλλ' ἐπεύξασθαι μὲν ἐγὼν ἐθέλω
Ματρί, τὰν κοῦραι παρ' ἐμὸν πρόθυρον

Σὺν πανὶ μέλπονται θαμὰ
Σεμνὰν θεὸν ἐννύχιαι.

Eadem Dea Rhea eſt: hanc cum Pane, quod haud fruſtra dictum, fictumve, Virgines *nocturnis* ſacris celebrabant. *Nox* enim illis dicata: & ideo Pani quoque *ignis* perpetuus, non ſecus ac Rheæ, ſeu Veſtæ, ali ſolitus, teſte Pauſania. Sic ex Rheæ & Saturno *nocte* geniti quinque Dii illi, de quibus ſupra. Hic *ignis* Veſtæ *Lucernis* exprimebatur, qui in omnibus Græcorum Prytaneis, & quidem ἐν προθύροις, perpeti lumine ardebant, de quibus multa erudite, ut ſolet, Caſaubonus ad Athenæum. De Romana Veſta Florus: *inprimis*, inquit de Numa, *focum Veſtæ Virginibus colendum dedit ut ad ſimulacrum cæleſtium ſiderum cuſtos imperii flamma vigilaret.* Hic iterum *Virgines* & initio quidem tantum *quatuor*: quia in conjugio Solis & Lunæ (ſive etiam Rheæ & Panos, ſi quis ita malit,) virginitas non amittitur; nil decedit integritati ſeu Minervæ, ſeu Dianæ, ſeu Muſarum. Legimus etiam in ſacris libris: *In principio creavit Deus Cælum & Terram. Sed terra erat ſterilis. Erant enim tenebræ ſuper Terram.* Latebat que tum lux in intimis terræ viſceribus ac penetralibus abſcondita. Hujus imago erat aureus ille Atrei *agnus*, quem is in interiore regiæ ſervabat *Septo*, a Thyeſte dein ſubreptu[s]. Nam & hæc fabula Chemica eſt, a Lamb[=]ſpringio in Theatro Chemico explicata, ubi pater filium devorat, *ignis* fixus volatilem. E[t] hic & Baccho locus, ad quem chorus Sophocleus:

Ὦ π[…]

in Arcadicis.

l. 1. c. 2.

Geneſ. c. 1.

Ὦ πῦρ πνεόντων ἄστρων
Χοραγὲ, καὶ νυχίων
φθεγμάτων ἐπίσκοπε,
Παῖ Διὸς γένεθλον,
Προφάνηθι σὺν Ναξίαις
Σαῖς θυάσι περιπόλοις,
Αἵ σε μαινόμεναι
Πάννυχοι χορεύουσι
Τὸν ταμίαν Ἴακχον.

in Antigone, 1159.

Ἐν μέσῳ δὲ ἀμφοτέρων ἕστηκε ξόανον ἄλλο χρύσεον, οὐδαμὰ τοῖσι ἄλλοισι εἴκελον. Τὸ δὲ μορφὴν ἰδίην οὐκ ἔχει, φορέει δὲ τῶν ἄλλων θεῶν εἴδεα. καλέεται δὲ σημήϊον καὶ ὑπ' αὐτῶν Ἀσσυρίων. Οὐδέ τι οὔνομα ἴδιον αὐτῷ ἔθεντο, ἀλλ' οὐδὲ γενέσιος αὐτοῦ περὶ καὶ εἴδεος λέγουσι. Καί μιν οἱ μὲν ἐς Διόνυσον, ἄλλοι δὲ ἐς Δευκαλίωνα, οἱ δὲ ἐς Σεμίραμιν ἄγουσι, καὶ γὰρ δὴ ὦν ἐπὶ τῇ κορυφῇ αὐτοῦ περιστερὴ χρυσέη ἐφέστηκε.

Asseruimus hoc jammodo signum Deucalioni: verum quod nomen a Syris inditum attinet, depravatum id esse e Phænicia voce *Samajim* quivis facile agnoscet. Fuit hoc signum hermaphroditicum Bali, seu *Baalis Samajim*, regis, seu domini cælorum; de quo consulendus Seldenus de Dis syris; & Bochartus in Phalego, ubi de Minerva seu Diana agit *Belisama*, quæ noster hic Deus *Lunus*, barbata potensque Deus Venus, Deucalion cum Pyrrha. Potest & vir eruditissimus Huetius respici de Dionyso, ejusque signo Pantheo Ausoniano, & Germaniæ quondam lumen Reinesius in inscriptionibus. De Semiramide nota omnia, ut & de *columba*, e mythologis antiquis Vossio, Seldeno, Bocharto, aliisque. Quod in nostro opere *columbæ* sint, facile conjectu; spiritus

Syntugm. II. c. II.

l. I. cap. 42.

Demonstr. Euang. propos. VI. c. 10, 2. pag. 10.

Hygin. fab. 197. ritus scilicet volatiles Acidi & Alcali, Jovi
Odyss. *ambrosiam* ferentes, ut Homero fingere visum
μ'. περὶ est, quod plerique veterum, & in his Lon-
ὕψους, ginus meus, concoquere non potuere. Expli-
Sect. IX. cat Physice Heraclides: Chemici aliter; qui-
in Alle- bus nil columbis presertim Virgilianis cele-
gor. l. VI brius, a Venere Aeneæ ad *aurum ramum* inda-
Aeneid. gandum submissis.

Μετὰ δὲ τὸν θρόνον τοῦτον (dixerat paucula de solio Solis) κέεται ξόανον Ἀπόλλωνος, οἷον οὐκ ἐώθεε ποιέεσθαι. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες Ἀπόλλωνα νέον τε ἥγηνται, καὶ πρωθήβην ποιέουσι. μοῦνοι δὲ οὗτοι Ἀπόλλωνος γενειήτεω ξόανον δεικνύουσι, αὐτοὶ δὲ, τὸ νέον ἀτελὲς ἔτι νομίζουσι. Μοῦνοι δὲ καὶ εἵμασι κοσμέουσι.

Recte hoc ab iis expositum, de *barba*, vim illa perfectam ac virilem Apollinis indicari. Hinc & *Barbatus* Dionysus; & imberbis, apud
lib. V, Diodorum: & de barba nonnulla legere est
c. I. apud Macrobium: nos quoque aliqua superius
cap. IV. attigimus. *Vestis* Apolline item recte data est, quod eam aliis deinde planctis fratribus Apollo noster elargiturus sit. Sic & Pandoræ ve-
Hesiod. stis a Minerva data candida: ab eadem pe-
Theo- plum Herculi, idque tricolor: item Hermio-
gon. 574. næ in nuptiis. Nec Apollo tantum vestitus:
Diodor. sed & Osiris flammeo. Sic & Isidi *varium velum*
Plut. de
Is. & O- tributum & *nigrum* Lunæ: quo & Apis con-
sir. p. tectus. Hæc, sive ad obscuritatem artis, quæ
371. multis velata est obscurorum nominum invo-
Plut. de lucris; sive ad cujusque naturam sideris refe-
Is. & ramus, certe Chemica Mysteria sunt de ob-
Osir. scuritate testis illa inscriptio fani Saïtidis Mi-
p. 382. & 372. nervæ locupletissima: ἐγώ εἰμι πᾶν τὸ γεγονὸς, καὶ ὂν καὶ ἐσόμενον. Καὶ τὸν ἐμὸν πέπλον οὐδείς πω θνητὸς ἀπεκάλυψεν

...ψεν. Plutarch p. 354. de Is. & Osir. Quod ...turam attinet, Vestis apud Chemicos sul...ur est, de quo eleganter Sendivogius: *Pri...a metallorum materia est humiditas quædam mixta ...re calido: & est in forma aquæ pinguis, adhærentis uni ...ique rei puræ vel impuræ: in uno loco tamen abundan...s, quam in altero. Quod fit, quia terra est in uno loco ...gis aperta & porosa, vim* attractivam *habens, ...am in altero. Provenit aliquando per se in lucem, in...ta veste aliqua præsertim in locis, ubi non habet ad...rere alicui. Cognoscitur ita, quia res omnis ex tribus ...incipiis est composita: in materia vero metallorum u...a tantum sine conjunctione, excepta veste, vel ejus ...mbra, scilicet* sulphure, &c. p. 559. Musæi Hermet. tract. III.

Διὶ μὲν ἔυν κατ' ἡσυχίην θύεσι, ὅτε ἀείδοντες, ὅτε αὐ...οντες. εὖτ', ἂν δὲ τῇ Ἥρῃ κατάρχωνται, ἀείδεσίτε καὶ ...λέεσι, καὶ κρόταλα ἐπικροτέεσι.

Bene Sane: quia strepitus in Alcali & Aci... pugna ex effervescentia obortus, non a Jo...e, sive Acide, sed ab Alcali seu Junone ve...it, cujus partes, ab Acido disjunguntur pe...etranturque. Idem de Rhea tradit Cornutus: ...ταύτῃ παρεισάγεσι τυμπάνοις, καὶ κεραυνοῖς, ἢ λαμ...παδηφορίας χαίρεσαν. Hæc omnia in Reguli no...ri prima præparatione familiaria. Inde & ...ra pulsa in Lunæ defectu: inde sistra Iridis. ...oterant & alia multa ex eodem commenta...olo, seu syntagmatio adferri, uti v. gr. quæ ...e templi aditu, sive ingressu refert ad τὰ ἑῶα, ... κόσμε πρόσωπον, ut Ægyptii volebant, id ...st, ad orientem solem: De *lacu* ante tem...ium, imagine aquæ, quæ in principio re...um: unde & ante omnia veterum, etiam ...omanorum delubra semper *aqua* & *lacus*: a...ud Ægyptios autem in pompa quoque *aqua* ...ælata fuit. De festo incipiente *vere* peracto;

τὸ γὰρ ἔαρ, ut ait Plutarchus, θαλερὸν καὶ γόνιμον, καὶ προσηνές: ideoque & Ægyptiis Phamenothi menſis, qui nobis Martius, novilunio feſtum celebratum, quod ingreſſum Oſiridis in Lunam appellabant: & Virgilius:

lib. II. Georg.

Vere tument terræ, & genitalia ſemina poſcunt:
Tum pater omnipotens foecundis imbribus æther
Conjugis in lætæ gremium deſcendit.

Ubi τὸ *tumere* eſt ὀργᾶν, id eſt, ut Heſychius interpretatur, ἐπιπέδωμένως ἐπιθυμεῖν. Sed & Chemici hinc operis initium petunt. Quin & eruditi viri mundi majoris creationem inceptam ſuo quodam *vere*, *autumno* demum abſolutam exiſtimarunt; & hinc anni Judaici civilis initium ab autumno. Certe Chemicus Mundus in autumno perficitur, Lapis ille decantatus, cujus nativitatem non *nono*, *decimove* ad exemplum minoris mundi circumſcribimus, ſed ad Orphei lyram moderamur, in qua licet *Septem* tantum chordæ ſint, *novem* tamen circulorum harmonia, uti jam cap. IV. diximus, a Muſis abſolvitur, præſide Phœbo Muſageta. Neque vero id nihil eſt, quod feſtum illud Aegyptiorum πυρὰ aut λαμπὰς appellatum fuit; quum initium ab igne fiat: neque item fruſtra apud Lucianum noſtrum ut apud Ovidium de Latona, *ara in medio lacu lapidea* eſt, eaque *ſertis coronata*, & *accenſis odoribus calens*. Eſt enim illa in medio confuſi adhuc mundi latentis ignis fixi Symbolum: de quo ſupra hoc ipſo capite, atque item alio, ubi de Latona egimus at *ſerta* etiam apud Pandoram invenias, quam Pallas variorum florum ſerto coronavit. Quod autem Junoni lacum ingredi

cap. XVII. Heſiod. in Theogon.

di licet, Jovi non licet, ne *Pisces* prior aspiciat; & hoc ex intima arte est, ne spiritus comburantur, expellanturve volatiles, si sine subsidio Alcali humidi defendentis, in quod se recipere queant, vehementiori evestigio ignis ardori exponantur. Spiritus enim *Pisces* sunt, sed Alcalici volatiles, ut *columbæ* volatiles Acidi. Sed de his jam egimus: illos quod attinet, Venus, cum Typhonem fugeret in piscem mutata est: de Atergatide Semipisce consulendus Seldenus: de Nemesi Athenæus l. VIII, p. 334. Syros porro & Aegyptios sacerdotes piscibus abstinuisse, jam tonsoribus nomen, μηδέποτ' ἰχθὺν, ὦ Δευκαλίων, μηδ' ἂν αἰτῶ, παραθῇς μοι, citat ex Teleclide idem Athenæus p. 335. Huc refer, quod Plutarchus de Pisce Isidis narrat, in flumen eum incidisse, dum *cæpas* captat, atque ita interiisse. De Iside & Osir.
Cæpe namque spiritus aëres sunt, & corrodentes: atque hinc illa Sacerdotibus Ægyptiis adeo exosa, ut iis semper abstinuerint. Valet & addita apud Plutarchum ratio, solam hanc plantam decrescente Luna vigere, atque incrementum capere. Quod & nos de spiritibus acribus Sulphureis in opere nostro affirmare possumus. *Luna* enim est, quæ eos coërcet, uti supra innuimus, ubi de Cephiso fluvio. Confer, si lubet, clavem septimam Basilii Valentini, quæ hinc plurimum lucis accipiet, uti & huic vicissim Symbolo datura est.

Postquam satis jam diu in tam amoeno hospitio sumus commorati, e Syria in Ægyptum transibimus e sacrorum colonia, ad metropolin, a Luciano ad Plutarchum. Hic ubi in p. 358.
Commentario de Iside & Osiride totam illorum

l. 11. rum fabellam detexuit, diriora quædam se resecuisse ait, veluti quæ tamen apud Diodorum siculum exstant, de Oro membratim discerpto, & de Iside capite truncata; subjungitque: Ὅτι μὲν οὖν, εἰ ταῦτα περὶ τῆς μακαρίας καὶ ἀφθάρτου φύσεως, καθ᾽ ἣν μάλιστα νοεῖται τὸ θεῖον, ὡς ἀληθῶς πραχθέντα καὶ συμπεσόντα δοξάζουσι καὶ λέγουσιν, ἀποπτύσαι δεῖ, καὶ καθήρασθαι τὸ στόμα κατ᾽ Αἰσχύλον, οὐδὲν δεῖ λέγειν πρός σε. Unde mihi abunde liquere videtur, non fuisse illam fabulam a sapientissimis hominibus confictam, ut unam creationis universi historiam, summique numinis cognitionem, intricatis hujusmodi & obscuris ambagibus involverent, & ab oculis vulgi removerent; cujus particeps fieri cum ad Numinis gloriam, tum ad pietatis cultum summopere intererat: Verum ut sibi, suique ordinis συμμύσταις veram Philosophici Lapidis scientiam sartam tectam atque illibatam conservarent: Adeo ut ex omnibus, qui ad illos olim e Græcia adventasse dicuntur, Philosophis, nemo præter Homerum, & Pythagoram tanti arcani particeps factus esse videatur. Est hujus quidem aureum femur, & Symbola, silentiumque, quinquennale: illius fabellæ opere divino intextæ; imo & totum Trojani belli argumentum, hoc facile probaverint. Sed ut ad institutum: prolixior est fabula hæc Plutarchi de Iside & Osiride, quam ut descibi commode tota possit. Excerpam igitur præcipua quæque, in quibus mirifica cum Græcorum fabulis concordia animadvertitur, etiam si videantur diversissima. E clandestino Rheæ cum Saturno congressu quinque totidem diebus Dii nati finguntur: *Osiris* prima; secunda

Aroveris

Aroveris, nonnullis *Apollo*, vel *Orus* major; *Typhon*; quarta *Isis*; quinta *Nephthys*, quæ & *Venus*, & *Finis*, & *Victoria* appellata est. Rheæ maritus fingitur *Sol*, & cum eadem itidem congressus *Mercurius*: ita ut Osiris & Aroveris Solis filii dicantur, Isis filia Mercurii, Typhon & Nephtys Saturni. Exponuntur hæc ab ipso Plutarcho Physice: Chemica eorum explicatio statim obvia erit, si quis cujusque parentum naturam respexerit. Ut enim Sol caloris & siccitatis, ita Saturnus Deus frigoris est & pluviarum; easque in Capricorno facit gravissimas. Mercurius ἀνδρόγυνος, aër est intermedius, caloris & frigoris, siccitatis & humiditatis particeps, utrorumque gluten, & copula Ægyptiorum Anubis, ὁ ὁρίζων κύκλος. Ubi Osiris natus, audita simul vox est, *Dominum omnium rerum in lucem prodire*. Hic Osiris noster est Deucalion; Isis, (Iseha,) Virago, Pyrrha. Deucalion Promethei filius, Osiris solis, τοῦ πανδερκὲς ἔχοντος αἰώνιον ὄμμα; *Omnia qui videt*, & per *quem videt omnia tellus*, *MUNDI oculus*. Ovid. IV metam. qui & aliis cognominibus illustris; Isis Mercurii nata ἐν πανύχοις· volatilis, ut & ille, cui veteres talaria pedibus addiderunt. Sol *Promethei* cognomen accepit, ἐπιτηδείως· θεὸς τοῦτο ἰσχύσης κατ' ἀρχὰς τοῦ κόσμου συστάντος: ut est apud Cornutum. Mercurius χρυσοβέλεμνος in veteri oraculo apud Eusebium. Osiris prima die natus; Aroveris, secunda, quippe perfectior, & exemplum sensile MUNDI sola mente videndi. Ab Acido namque mare, id est Sole, Jove, Prometheo, nascitur primo splendor, Phebus, Deucalion: qui altera die, id est repetita operatione, fit Aroveris,

Marginal notes: p. 375. — Servius ad Virgil. I Georg. 12, & 335. — Onomacr. in hymnis. — De Nat. Deor. — Præpar. Eu. l. IV, c. 23.

ris, Orus, Major. Typhon prior Saturni proles, effervescentia est Alcalica, quæ Orum majorem discerpit, & Isidi caput abscindit. Post hanc effervescentiam nascitur Nephtys, seu Venus, quæ & finis operis, ac Victoria est. Consequetur enim *Orus* minor, qui noster Lapis. Conjugium hic Osiridis & Isidis, Veneris & Typhonis uberius explicare, quidque Osiridi ab inventis tribuatur laudum, non tam operosum mihi, quam supervacuum videtur. Conferantur ea, quæ deinde in Reguli stellati confectione dicentur: & egregie omnia videbuntur convenire. Quod autem de Osiride capsulæ incluso, & firmatis plumbo liquido immisso operculi commissuris refertur: sanequam nimium aperte spiritum volatilem solo Saturno figi indicat. Unde Flamellus: *Prima Mercurii coagulatio minera plumbi.* Sed quare id factum *decimo Septimo mensis Athyr*, cum Sol *Scorpium* ingreditur? Cur Osiris in *mare* demissus legitur? frustrane hæc? minime sed & in sacris libris XVII. die primi mensis Noë arcam ingressus. Legatur porro Fontina Bernandi Comitis Trevisani, in quam Rex ad lavandum ingreditur: gemella videbuntur animum advertenti: nam me quidem plura addere piget, tædetque. His igitur omissis alia non nulla percurram, quæ ibidem non contemnenda visa sunt. In cerimoniis Osiridis funebribus τμητὴ ξύλου, & σχίσις λίθου recensentur. *Arbori* ignis Symbola sunt: præsertim vero acido multo abundantes, ut sunt pinus, quercus, juglans, olea, myrtus, &c. Hinc suis illæ dii sacræ, pro cujusque vel calis acidi, vel sulphuris, natura. Huc pertinent omnes δενδροφρίας

βαϊο

βαϊοφορίας, - - - &c. ritus. De Baccho δενδρίτου superius egimus, ut & de Pane *ſylvano*, quo & Hercules cognomine cenſetur. *Linum* vero Alcali ſignificat; τὸ γὰρ λίνον φύεται μὲν ἐξ ἀθανάτου τῆς γῆς, καὶ καρπὸν ἐδώδιμον (I. ſpiritum volatilem alcalicum) ἀναδίδωσι, λιτὴν δὲ παρέχει, καὶ καθαρὰν ἐσθῆτα, καὶ τῷ σκέποντι μὴ βαρύνουσαν, εὐάρμοστον δὲ πρὸς πᾶσαν ὥραν. ἥκιστα δὲ φθειροποιὸν, ὡς λέγουσι. Quod unum verbum additum oculos etiam cæſorum operire poſſit. Quid enim φθείρειν Græcis ſignificet, & quid φθεῖρες ſint, ac unde generentur quis ignorat. *Lineas* autem veſtes recentes ab iis appeti non eſt neceſſe pluribus exponere φθεῖρες igitur hic ſunt ſpiritus corrodentes, fumidi, quos ab opere noſtro abeſſe oportet: quippe qui illud corrumpant. Liquet jam, puto, cur Iſiaci *linigeri*. Erant in illo apparatu & χοαὶ, imbres τρόφιμοι, de cælo irrigui. Hinc illud Poëtæ:

Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte.

Omnis enim ritus ille inferorum ab Aegyptiis venit, omniſque in ſacris libatio. Iſidi ait Apulejus libatum *Lacte* ex *aureo* vaſculo in modum *papillæ* rotundata. Diodorus trecentas ſexaginta quinque urnas quotidie a Sacerdotibus repleri *Lacte* ſolitas tradit in honorem Oſiridis. *Lacte & aqua* Muſis fieri ſolitum, teſte Varrone apud Servium *Lacte & oleo* Nymphis; *Lacte & melle* Pani facturam ſe paſtor apud Theocritum promittit, Eidyll. v. *Lacte divino* Triptolemus a Cerere educatus eſt, ut eſt apud Hyginum. Ovidius in vi. Faſtor.

lib. xi. Mileſ.

lib. 1, c. 2.

in Virg. Ecl. vii.

fab. 147.

Abſtinet alma Ceres; ſomnique papavera *cauſſas*
Dat tibi cum tepido Lacte *bibenda, puer.*

Anthol. εἰς θεούς. *Lac & mel* Mercurio libari jubet Antipater:

Ovid. IV Fastor.

> Εὔχολος ἑρμείας, ὦ ποιμένες. ἐν δὲ γάλακτι
> Χαίρων, καὶ δρυΐνῳ σπενδομένῳ μέλιτι.

Lacte fiebat Pali & Cybellæ. *Lac* autem omne spirituosum est, ac Symbolum *pinguedinis terræ, quæ nascitur in uberibus terræ, vel conservatur a putrefactione Sale naturæ.* Ita Sendivogius. Habet & nonnulla alicubi de Lacte Basilius noster, ubi eum operi nostro comparat, & inde cremorem, caseum, & Serum extrahit. tract. x.

Meminit porro Plutarchus serpentis *Cneph*, de quo videsis Porphyrium apud Eusebium. Estque hic τοῦ παντὸς symbolum. Quod vero di *coloribus* ait, Osiridis *nigro*, Ori *albo*, Typhonis *rubro*, ea nemini non, modo non plane in libris Chemicis hospes sit, facilia sunt intellectu. Omne namque humidum Chemici in opere suo *nigrum* esse dicunt, unde illud ope *ignis* educendum est: ubi vero siccitas omni humiditate consumta dominatur, *albedo* nascitur. Hic Apollo est, secunda die natus. Jam sub omni albedine latet *rubedo*. *Quidquid extrinsecus album est, intrinsecus est rubeum*, inquit Joh. Isaacus Hollandus: *& quidquid extrinsecus est album*. Typhon vero effervescentia ignea merito *rubri* coloris est: quia per eum opus ad maturitatem perducitur. Hæc sunt artis nostræ ænigmata. Ideo mox & Osiris Pluto fiet tricipiti Cerbero instructus; qui & Serapi, & Bacchu ὅτε τὴν φύσιν μετέβαλε. Peccat autem graviter Plutarchus, cum Phrygiis literis credendum esse negat, quæ *Charopon*, id Pyrrham ovidianam Herculis filiam prodebant, & Typhonem Herculis Isiaci filium. Est enim Hercules idem qui Pluto, Sol, Jupiter, &c.

Βῆλος ἐπ' Εὐφρήταο, Λίβυς κεκλημένος Ἄμμων,
Ἄπις ἔφυς Νειλῷος, Ἄραψ Κρόνος, Ἀσσύριος Ζεύς. Nonnus Dionyſ. l. XL.

De quo & Servius aliqua ad Virgilium. Sic & Phylarchum male erroris inſimulat, ipſemet errans, qui Bacchum ex *India*, id eſt e ſale igneo, *boves* duos, id eſt igneos ſpiritus, Apin & Serapin adduxiſſe tradiderat. Poſtea enim Bacchum, ſeu Dionyſum ταυρόμορφον, & ποδὶ βοείῳ προσπελθόντα, & βουγενῆ cum Oſiride comparat, eandemque eſſe affirmat. Hic jam *taurum* habemus, cui Jupiter in templo Deæ Syriæ inſidebat. Hic ſunt affines *boves* Neptuni, unde is μυκητὴς appellatus: hinc liquet, cur ei *Nigris tauris* factum. Affinis & *vitulus* Mercurii, & *vacca* Minervæ. Unde Ovidius: I Aen. 133.

Dis tribus ille focos totidem de ceſpite ponit: IV Metamorph.
Lævum Mercurio, dextrum tibi, bellica Virgo;
Ara Jovis media eſt. Mactatur vacca Minervæ;
Alipedi vitulus; taurus tibi, ſumme Deorum.

Et quis ille, qui has aras ponit? Perſeus, imbre aureo progenitus, quem Lapidis Phil. Symbolum eſſe poſtea docebimus. Quis eſt, qui non ad hunc omnium a Græcis, Syris, ſeu Phœnicibus, & Ægyptiis varia confictarum fabularum conſenſum tanquam attonitus obſtupeſcat? Sed adjiciamus & alia pluſcula. Bos femella, ſeu *vacca*, *ſepties* circa templum Solis ducta ſub ſolſtitium hybernum apud Ægyptios, teſte eodem noſtro Plutarcho. Nota P. 372. & fabella *boum Solis* ex Homero & Apollodoro. Apollo quin etiam *Thurius*, a tauris, qui Serv. ad VI Aen. 256. Chaldæis θὼρ. Bacchum ταῦρον legas apud Athenæum & ταυροφάγον apud Heſychium. Neptu-

nus ut μυκηθὰς, de quo paulo ante, ita & ταῦρος & Ταύρειος, ejusque festum ταύρεια. Sed & Plutoni, Isidi, & Osiridi taurum Diodorus quoque assignatos narrat. Rheæ currus, ut *leonibus* plerumque, ita aliquando & *tauris* tractus, ut ex Onomacrito patet. De Diana notius est, quam ut recensere necesse sit. Occurrit & Minerva ταυροπόλος apud Hesychium. Cadmi vero *vacca* de qua in Metam. Ovidius, tota nostri operis est. Quin & inter Gnosticorum deliria *Vriel*, id est Deus ignis, *Taurino* vultu. Qui igitur *tauros* Deos, vel Diis tributos didicerit, non jam *cornutos* mirabitur deos solem, Bacchum, Oceanum, Neptunum, Pana, Serapin Lunam, Isidem, Cererem, Asturten, &c.

l. III. Origenes adv. Celsum p. 295.

Rectius illud Plutarchi videtur, nec est tamen, quod a *letitia* Sarapidis etymon deducit, quia hilaritas puritatis est. Pergit & ulterius, sed ipse ignarus quid dicat: & cum de *Amenthi* Ægyptiorum loquitur, id est, ut explicat, *dante* & *accipiente*, quo animæ abeant defunctorum; ad Deucalionis nostri jacta post terga matris ossa accedit: ut *Sarapis* inde prodeat qui simul Osiris & Isis, Deucalion & Pyrrha, verum jam in cælitum numerum relati, conjuncti, & in unam speciem adumati, interfecto Typhone a victrice Venere: cui mox Deæ jure suo a Pythagoræis τετράγωνος figura tribuitur, sicut & Rheæ, Cereri, Vestæ ac Junoni, atque item Mercurio; cum *triangularis* Diti, Baccho, & Marti assignetur; quibus & *trisulcum* Jovis fulmen, & Neptuni *tridentem* & *triformem* Hecatem & trigeminam Palladam τρικέφαλον. Mercurium, sed alio respectu, &

τρὶς

τριπλάσιον αἰδοῖον ἔχοντα Osirin licuisset adjungere: sive ille *ternarius* numerus τὴν ὑγρὰν φύσιν denotet, ἀρχὴν καὶ γένεσιν οὖσαν πάντων ἐξ ἀρχῆς, καὶ τὰ πρῶτα τρία σώματα,, γῆν, ἀέρα, καὶ πῦρ ποιήσασαν, ut Plutarchus vult, sive tria Salis, sulphuris, & Mercurii principia Significet: sive naturam ignis in *triangularem* figuram assurgentis exprimat: unde & *Pyramides* Deo soli sacræ & Veneris Amathussæ simulacrum *pyramidalis* lapis; quæ Cnidi Paphique domina & mas erat, & femina. Eadem & Elegabali solis, & Ἀγυιέως erat figura. Ac de his quidem figuris plura legi possunt apud Eusebium. Quæ de fuga *septem* dierum Typhonis dici possunt, sibi jam quisque facile subjiciet: nos autem ad simplices primum & apertiores alias, dein & ad reconditas magis, & μυστικωτέρας Ægyptiorum sacerdotum rationes in Plutarcho transibimus. Nilus igitur in *mare* currens, & Osiris in *mare* a Typhone projectus, & Deucalion diluvium patiens, quando *Omnia pontus erat*, una eademque est reguli nostri præparatio, quum tota Materia diluvio ignis diffunditur. *Typhon* spuma, id est, calor effervescens. Nascitur enim e motu undarum spirituoso: quod & in naturali homine, non tantum hoc philosophico, evenire Hippocrates docet. Hinc Priapus Typhon habitus, ut est apud Diodorum & Venus Ἀφροδίτη, Ἀφρογένεια: eique *myrtus* sacra, quæ littoribus gaudet. Hinc Ἀφρὸς μύρτων apud Hesychium, myrti bacca: & μύρτον contra τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον, οἱ δὲ τὸ χάσμα τῆς γυναικὸς; quorum prius & apud Aristophanem invenias: & μυρτάλη nomen muliebre, quod Olympiadis aliquando fuit matris Al. M. Describitur porro

Præp. Euang. lib. III. c. 2.

De Genitura l. v. vi.

Serv. in v Aen. 801.

Schol in sophocl. Oedip. Colon.

in Lysistrata. Plutarch. de Pythea p. 401. lib. 1.

Typhon pereleganter ab Apollodoro, ubi in-
ter alia *πᾶν τὸ σῶμα κατεπλέρωτο, αὐχμηροὶ δὲ ἐκ κε-
φαλῆς καὶ γενείων τρίχες ἐξηνεμῶντο. πῦρ δὲ ἐδέρκετο τοῖς ὄμ-
μασι.* ipse *μετὰ συριγμῶν ὁμοῦ καὶ βοῆς* in cælum *petra*
jaculatur *candentes*, & ex ore procellas emittit
ignis. Unde perterrefacti Dii omnes, quod
ejus *manus* in occidentem & orientem porri-
gerentur, in varias animantium semet for-
mas transmutarunt. Sunt & illic plura egregia
ut & apud nostrum, scholiastem Sophoclis in
Antigonen, Hyginum, aliosque. Ex Hesio-
do vero memorandi nati ex eo & Echidua
Gorgon, *Cerberus*, *Draco* custos aurei velleris
scylla Sex canibus succincta, & ab Hercule in-
teremta; *Chimæra*, *Sphinx* Boëotia, *hydra* no-
vem capitum, & *Draco* Hesperidum: qu
omnia ad Chemiam pertinent.

Symbola in Minervæ saitidis templo vi
non recte exposita sunt. Infans illic est initium
operis, Cupido: Senex Saturnus, filium de-
vorans, Rex, opus jam usque ad multiplic
tionem absolutum. Accipiter spiritus igne
volatilis, piscis spiritus alcalicus: Hippop
tamus conjunctio Acidi & Alcali, maris
feminæ. *Λέγεται γὰρ ἀποκλείσας τὸν πατέρα, τῇ μη
βίᾳ μίγνυσθαι.* Hic mihi Jovis cum Rhea co
cubitus occurrit. Quantum hæc mea a Pl
tarchi illa distet explicatione, conferenti p
tebit. At illa, quæ sequuntur, meliora sun
& veriora: *Τὸν ὄσιριν μὲν ἁπλῶς ἅπασαν τὴν ὑγροπ
ἀρχὴν καὶ δύναμιν εἶναι, αἰτίαν γενέσεως, καὶ σπέρματ
οὐσίαν. Τυφῶνα πᾶν τὸ αὐχμηρὸν, καὶ πυρῶδες, καὶ ξηρα
κὸν ὅλως, καὶ πολέμιον τῇ ὑγρότητι. διό καὶ πυῤῥόχρων γ
νέναι τῷ σώματι.* Quæ omnia, sicut & multa
præcedentibus etiam in Diodoro siculo in

ni

tias. Insignia sunt illa, quæ de Osiridis in *flu-* lib. 1. Bibl.
men a Typhone abjecto *membro*, ad genitalem vim igneam in materia humida operantem post paullo referuntur: quæ eadem sunt, quæ Græci de cælo patre a Saturno falce exsecto, *genitalibusque* in *mare* abjectis fabulati sunt. Cornutus: Τέως δὲ ὁ Κρόνος ἱστορεῖται συνεχῶς κατιόντα ἐπὶ τὸ μίγνυσθαι τῇ γῇ τὸν Οὐρανὸν ἐκτεμεῖν, καὶ παῦσαι τῆς ὕβρεως. Ὁ δὲ Ζεὺς ἐκβαλὼν αὐτὸν τῆς βασιλείας κατεταρτάρωσε. Ita vetus liber. Mirifice vero ad nostri reguli stellati illustrationem faciunt naturæ, quæ apud Plutarchum deinceps sequuntur: Ἡ δὲ ὑγρότης σβέννυσα τὴν ὑπερβολὴν τῆς ξηρότητος αὔξει, καὶ λύνουσι τὰς ἀναθυμιάσεις, ὑφ' ὧν τὸ πνεῦμα τρέφεται, καὶ τεθηλην. Multo etiam magis, quæ de Iside, ubi eam Philosophice ita explicat: Ἡ γὰρ Ἶσις ἐστὶ μὲν τὸ τῆς φύσεως θῆλυ, καὶ δεκτικὸν ἁπάσης γενέσεως, καθὸ τιθήνη, καὶ πανδεχὴς ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, ὑπὸ δὲ τῶν πολλῶν μυριώνυμος κέκληται, διὰ τὸ πάσας ὑπὸ τοῦ λόγου τρεπομένην μορφὰς δέχεσθαι, καὶ ἰδέας. Ἔχει δὲ σύμφυτον ἔρωτα τοῦ πρώτου, καὶ κυριωτάτου πάντων, ὃ τἀγαθῷ ταὐτόν ἐστι, κἀκεῖνο ποθεῖ καὶ διώκει. Τὴν δὲ ἐκ τοῦ κακοῦ φεύγει καὶ διωθεῖται μοῖραν. ἀμφοῖν μὲν οὖσα χώρα, καὶ ὕλη, ῥέπουσα δὲ ἀεὶ πρὸς τὸ βέλτιον ἐξ ἑαυτῆς, καὶ παρέχουσα γεννᾶν ἐκεῖνο, καὶ κατασπείρειν εἰς ἑαυτὴν ἀπορροίας καὶ ὁμοιότητας, αἷς χαίρει καὶ γέγηθε κυϊσκομένη, καὶ ὑποπιμπλαμένη τῶν γενέσεων. Sed ut ad Deucalionem revertamur, Anticlides, inquit Plutarchus, Isin Promethei filiam, Dionysi uxorem facit. Sic & Deucalionis soror & conjux erit, & Deucalion Dionysus, cujus Orus filius, quem Isis εἰκόνα τοῦ νοητοῦ κόσμου αἰσθητὸν ὄντα γεννᾷ, &c. διὸ καὶ δίκην φεύγειν λέγεται νοθείας ὑπὸ Τυφῶνος, ὡς οὐκ ὢν καθαρὸς, οὐδὲ εἰλικρινὴς, οἷος ὁ πατὴρ λόγος, αὐτὸς καθ' αὑτὸν ἀμιγὴς καὶ ἀπαθὴς, ἀλλὰ νενοθευμένος τῇ ὕλῃ, διὰ

τὸ σωματικόν. Περιγίνεται δὲ καὶ νικᾷ τὸ Ἑρμῦ, τυτέστι τὸ λόγου, μαρτυρῦντος, καὶ δεικνύοντος, ὅτι πρὸς τὸ νοητὸς ἡ φύσις μεταχηματιζομένη τὸν κόσμον ἀποδίδωσιν. Ὁ δὲ ἀστὴρ οὗτος αὐτός ἐστιν ὡρισμένος, καὶ τέλειος, οὐκ ἀνῃρηκὼς τὸν Τυφῶνα παντάπασιν, ἀλλὰ τὸ δραστήριον καὶ ἰχυρὸν αὐτῦ παρῃρημένος. Ubi Horus de Regulo stell lato. Phil. capiendus est, qui ex Deucalioni & Pyrrhæ conjugio natus, idem tamen es Deucalion & Pyrrha, sed conjuncti, perfe ctioresque, necdum tamen absolutus lapis.

CAP. XXIV.

Hesychius emendatus, & suppletus.

HAbuimus cap. preced. Deam Venerem marem & feminam. Nil adderem in r pervulgata, nisi insigne in Hesychi mendum occurreret, ubi de eadem Dea agi Ἀφρόδιτος, inquit, Θεόφραστος μὲν Ἑρμαφρόδιτ φησιν. ὁ δὲ τὰ περὶ Ἀμαθοῦντα γεγραφὼς παιανίσον αὐτ τὴν θεὸν ἐχηματίσθαι ἐν Κύπρῳ λέγει. Vir illustris Isa
p. 286 cus Vossius, quum vitium hoc animadvertisse in suis ad Catullum observationibus corrigit Παιᾶνι ἴσον, id est Apollini, vel Aesculapio. Na hic quoque aliquando imberbis fingebatur t
ad Virg. Aen. 11. 632. ste Pausania. Sed fugit hic Virum maximu judicium suum & memoria. Legisse eni verisimile est in Servio: Est etiam in Cypr simulacrum Barbatæ Veneris, corpore & v ste muliebri, cum Sceptro & natura viril quod Ἀφρόδιτον vocat: cui viri in veste muli bri, mulieres in virili veste sacrificant. Le igitur, ὡς πωγωνίαν, vel πωγωνίαν ὡς ἄνδρα. N dubita, quin assentientem habiturus sis ipsu

Ve

Vossium. Occasione hujus vocis supplebo & alium in Hesychio locum, hactenus mutilum. Ἐνοντζίνει, inquit, μωραίνει adde ἀφροδισιάζει, ex Scholiaste Aristophanis, Nub. p. 151.

CAP. XXV.

Lusus ingenii.

REficiendus paulisper animus est, & ab intentione sat longa remittendus, recreandusque. Exspatiabimur igitur aliquantulum ad amoena Musarum viridia: ibique, si non inter lauros, certe sub umbra requiescemus,

------ Varios ubi flumina circum
Fundit humus flores: ubi candida populus antro
Imminet, & lentæ texunt umbracula vites.

Sed quod pace tua factum velim, benivole Lector, non te jam, sed alium quendam præstantissimum Musarum alumnum alloquar, cum eoque eximio bonæ mentis ἀώτῳ tempus hoc quietis voluptatisque innoxiæ, & honestæ, humanæque, suaviter conteram. Quis ille sit, scire aves? GISBERTUS est CUPERUS Vir Consularis, Daventriæ suæ magnum decus, nec minus harum, quas colimus, literarum. Ejus honori, quia inter publica, quibus in Ordinum Generalium concilio obvenientibus negotiis infinitis distinetur, honorem Musis habet, ac tribuit non contemnendum, caput hocce dabimus, dicabimus, consecrabimus. Nec est, quod argumentum pluribus enarrem. Τοὔργον τάχ' αὐτὸ δείξει.

Viro Amplissimo, & Eruditissimo
D. GISBERTO CUPERO,
COS. DAVENTRIENSI,
Ejusque Civitatis nomine ad
Consessum Præpott. DD. Ordd. Gen.
FOEDERATAE BELGICAE
Delegato. S.

Intentam nimium mentem dum forte re-
tendo,
Et studia Aoniis seria laxo modis;
Jamque per antiquos Latii vagus erro poëtas;
Jam vates lustro, Græcia docta, tuos:
Corripit incautum sacri scintilla furoris,
Fingit & in numeros insolita ora novos.
Ecce fluunt versus; sed quos suus arguit hor-
ror
Non esse ingenui germina læta soli.
Hos dum ego sollicitus parcente coërceo cur-
Exacti metuens pondera judicii,
Illi indignantes perrumpunt claustra, obice-
que,
Inque tuum fugiunt, Culte CUPERE,
sinum,
Tu tamen hosce, precor, nequam licet & fu-
gitivos,
Pro nostra facilis suscipe amicitia.

Εἰς Σωκράτην.

Σωκράτε' εἰν ἐνέροις πεύσας μόρον ἄδικον Ἅσης
Θάμβεε, τὸν τ' Ἑρμῆν τοῖδα προσεῖπε τρέμων:
Ἑρμῆ; μή μοι ἄγειν δεῦρ' εἰς Ἀχέροντα τὸν ἄνδρα,
Ὅς κ' ἀρείῃ, σοφίῃ θ' Ἑλλάδ' ἐφώτισ' ὅλην.
Δείδια γὰρ, μὴ καὶ μοι ἐκεῖ τὸν πολύευκτον
Ἀλλὺν ἀποσκεδάζοι. Φῶς δ' ἄγ' ἐς αἰθέριον.

Εὸς Ἀστέρα.

Ἀστέρος ἡ Κυθήρεια τὸ πάγγλυκυ κάλλος ἰδοῦσα,
Ὡς ἕτερον σ', ἐβόα, νῦν μὲν Ἄδωνιν ἔχω,
Φῆ· ἁπαλοῖς αὐτὸν δὲ βραχίοσιν ἀμφιλέκυστο
Καὶ τρὶς καὶ τετράκις κῦσε στόμ' ἰόπνοον
Ἐζήλωσ' ὁ Ἔρως. συμπαίσων δ' ὡς περὶ κρήνην
Ἄφνω ἐνὶ κρήνῃ πνῖξε τὸ παιδάριον,

Εἰς Φιλέρωτα.

Ναϊάδες, τί γοῶτε; τί κλαίετε; τὸν Φιλέρωτα
Αἴ μόρον ὠκύμορον κλαίομεν, ὦ Πέταλον.
Ὅς μὲν ταῖς πάντεσσι μετέπρεπε παισὶν ἐν ὥρᾳ,
Τῆς δ' ἦν Ἀγλαΐης αὐτὸς ἡ ἀγλαΐη.
Ὃν χ' ὁ ἔρως, Κυθέρεια τ' ἐφίλεον, αἵ δέ τε πᾶσαι
Ἀμφαγαπῶν χάριτες, χ' ἵμερος ἀμφέχυτο.
Ἄθλιε παῖ, σὲ κλαίομεν. ὦ πεποθημένε, σεῖο
Πένθιμοι ἀτυχίας εἵνεκ' ὀδυρόμεθα.
Ὅς γε σκιὰν ἐθέλων τὴν σὴν φλέειν ἐνὶ κρήνῃ,
Αἴ αἴ ὀλισθήσας τὸν θάνατον φίλεες.

Εἰς βοΐδιον Μύρωνος.

Ὥς ποτε τὴν δάμαλιν πεινῶν λύκος ὅδε Μύρωνος,
Ὡς ἐπιπηδήσας τ' αὖθις ἔχηνε μάτην.

Εἰς τὸ αὐτὸ, Αἰολικόν.

Πρές ποκα τὰν δαμάλαν ἔσπευσε Μύρωνος ὀδίτας;
Ὡς τὸ γάλακτι βαρὺ δίψος ἰαδόμενος,
Οὔθατα δὲ θλίψαις δαιὸν, καὶ πολλὰ μογήσαις,
Οὐδὲν σταλάσδην ὡς ἴδε σταγόνιον,
Φεῦ, φεῦ, ἀμβοάϊ, τῶ καὶ μάλος, ὄκκεν ἐμεῦ μὲν
Λίμοι ἄμα καὶ γάλα πᾶσδ' ἐξέπιεν δαμάλας.

Εἰς Νίκην.

Νίκη, θεῶν τίς, εἰπέ δή, θεῶν ἢ τίς
   Πάντ' ἐκμαθὼν μάντις σοφὸς τὸ κάλλιστον,
Τοῦτ' οὔνομά σοι ἔδωκε; σῷ γὰρ εὐμόρφῳ
   Εἴδει, ὅλου τε σώματος εὐπρεπεῖ κάλλει,
Σύμπαν πιθήκων πῶς γένος μακρῷ νικᾷς.

Εἰς Λύκον. Ex Herodot. l. 159.

Τίπτε παῖ ἀφρονέων ἱεροὺς τοὺς τῆς Ἀφροδίτης
   Στρουθοὺς συλήσας δύσεβες ἔργον ἔτλης;
Σχέτλιε, μὴ οὕτω θερμῶς ἄγρᾳ ἐπιθέσθαι.
   Ὢ ἐπεσῆ. αἴ, ἤδη ὄλισθε σφαλείς.
Ἀλλ' οὐκ ἔστι θεᾶς φυγέειν ποτὲ ἔκδικον ὄμμα.
   Ἀντὶ δὲ τῶν καλιῶν, σὸν, παῖ, ἀφεῖλε βίον.

Εἰς χρυσοῦς Λοδοΐκους.

Χρύσεος, ὦ Λοδοΐκε, πολὺ φοβερώτατός ἐσσι.
   χάλκεον οὔθ' οὕτω σε τρομέουσι λαοί.
Νήπιοι οὐδ' ἴσασιν, ὅσῳ μαλακώτερός ἐστι
   Τῷ χαλκῷ χρυσὸς, ὅσ' ἔλαττον ἔχει.
Ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ χίλιοι ὀλθόντων Λοδοΐνοι
   Χρύσεοι, οὐ τρέσει αὖ χεῖρε ὑφεξόμενος.

Εἰς χρύσιν.

Εὔστολος, εὐμήκης, κάλλους τ' ἐπατόχροον αὖθος
   Αὐτοφυοῦς, λευκῆς λευκοτέρη χιόνος·
Οὐλόθριξ, κυανῆ τε κόμη περιέχυσ' ὑακίνθου,
   Εὔστεφανος, κ' εὔοφρυς, καὶ ἑλικοβγέφαρος·
Ὄμμασι δὲ στίλλουσα διαυγίσιν οἷά δὴ ἄστρα,
   Ῥῖνατ' ἔχειδα, οἵην ἡ Κυθέρεια ἔχει·
Ἐν δ' ἁπαλαῖς τε καθιδρυμένον τὸν ἔρωτα παρειαῖς,
   Τὸν γλυκερόν θ' Ἵμερον, τόν τε στόλον χαρίτων;
Καὶ στόμα τῶν γε ῥόδων, τῶν τ' ἡδυπνοώτερον ἴων,

χείλεά τε ζαθεῆς ἃ βρύει ἀβροσίης·
Ἀλλὰ καὶ εὔμορφος δὴ, καλλίπυγός τε, εὔσφυρός τε
Ὥστε ὅλως εἰπεῖν, Καλλοσύνης ἰδέα·
Τί ὅτι οὖν φιλεῖς, αἰεί με, χρύσις, ἐρωτᾷς.
Τίς δὲ ἡ αἰτία; Οὐκ ἔραμαι ξοάνων.

Ex Anthologia verſa.

Ἡ Νέμεσις προλέγει τῷ πήχεϊ, τῷτε χαλινῷ,
Μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν·

His franis, atque hac norma, Rhamnuſia, factis
Sit modus, & linguæ ſint tibi fræna monet.

Γαίης ἐκ γαλατῶν μηδ' ἄνθεα ἧς ἀπὸ κόλπων
Ἀνθρώπων ὀλέτειραι ἐριννύες ἐβλάστησαν.

Gallorum e terra nec florea Serta: ſinu quæ.
Peſtiferas furias mortalibus extulit atro.

Φραγκὸν φίλον μὲν ἔχῃς δὲ, γείτον' οὐκ ἔχῃς.
Amicum habere Gallum pervelis, vicinum neutiquam.

Ἀστέρας εἰσαθρεῖς Ἀστὴρ ἐμός· εἴθε γενοίμην
Οὐρανὸς, ὡς πολλοῖς ὄμμασιν εἰς σὲ βλέπω.

Tu ſtellas, mi ſtella, tueris. Cur ego cælum
Non fio, ut te oculis pluribus intuear?

Ἀστὴρ πρὶν μὲν ἔλαμπες ἐνὶ ζωοῖσιν ἑῷος·
Νῦν δὲ θανὼν λάμπεις ἕσπερος ἐν φθιμένοις.

Lucifer in vivis nuper, mi ſtella, reluxti:
Nunc vita functis mortue Veſper eris.

Δοῦλος

Δοῦλος Ἐπίκτητος γενόμην, καὶ σώματι πηρὸς,
Καὶ πενίην Ἶρος, καὶ φίλος ἀθανάτοις.

Natus Epictetus claudo cum corpore Servus,
Iro pauperior, Dis in amore fui.
vel.
Servus ego, & claudus defecto corpore, &
alter
Irus, dilectus Dis Epictetus eram.
vel
Servus eram, dum vixi, Epictetus: corpu
habebam
Dibile, pauperior Iro, at amor superûm.
vel
Servus Epictetus, claudusque, & egentior Iro
Sic tamen & superis ille ego charus eram.
vel.
Ille ego Epictetus Servusque, & corpor
claudus,
Pauperieque Irus, cara fui superum.

CAP. XXVI.

Florus aliquoties tentatus.

Δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι, vetus est verbun at non semper verum. Nam & priores al quando curæ meliores sunt. Exemplo nob erit in corruptissimo flori loco emendand Freinshemius: qui optimam conjecturam, veriſſimam, abjecit, ut Socero placeret. Fl ri hæc sunt verba, de Scævola: *Ut scias, inqu quem virum effugeris, idem trecenti, juravimus.* Qu
l. 1. c. x. hoc, ait Freinshemius, ad æstimationem v ri, trecentos, an plus, minusve habeat ciorum! putaveram legendum, *quàm paru*

S

Sed quum. .q l. habeant *quemvix*, melius emendat Berneggerus, *quam vix effugeris*, hoc est, quam vix effugere poteris; ut istud *effugeris* futurum notet. Antequam mihi Frenshemii editio ad manum esset, jam ipse conjeceram restituendum. *Quam parum effugeris*: nec poteram damnare conjecturam, quæ tam efficax esset ad terrorem. Postea a Freculpho eandem confirmatam vidi, qui non aliter ex antiquis olim codicibus hunc locum descripsit: nisi quod in præcedente versu, *intulit* pro *injicit* habet. Videtur & Livius illi favere, qui hæc ita effert: *Nec unus inte ego hos animos gessi: Longus post me ordo est idem petentium decus. Proinde in hoc discrimen, si juvat, accingere, ut in singulas horas capite dimicas tuo &c.* In eodem Floro, vix concoquere possum. elephantos in spectaculum Belli procurrentes. Ita enim ille: *Actum erat, nisi conversi elephanti in spectaculum Belli procurrissent.* meminerat jam ante elephantorum: ita ut illius vocis iteratione opus non fuerit. Lego igitur: *Actumerat, nisi conversæ in primam aciem Belluæ procurrissent: quorum cum magnitudine, &c.* Qui nasum Criticum habent, ad hanc scio, conjecturam nares non corrugabunt: præsertim ubi post paulo legerint: *Nam productis in primam aciem rursus elephantis; unum ex his pullum adacti in caput teli gravis ictus avertit.* Si *rursus*, ergo jam semel ante. Sequitur: *qui quum per stragem suorum percurrens stridere quereretur, mater agnovit, & quasi vindicaret, exiluit: tum omnia circa hostilia gravi timore permiscuit.* Legendum puto: *qui eum per stragem suorum recurrens stridore quæreret matrem, agnovit ea & quo se vindicaret, exiluit: tum omnia circa: &c.* Phædrus. lib. 1. c. XVIII.

In-

lib. III. fol. XVI.

Inter capellas agno balanti canis
Stulte, inquit, erras, non est hie mater tua:
Ovesque segregatas ostendit procul.

Non illam quæro, quæ cum libitum est, concip

lib. II. Ita illic legendum pro *non est hæc mater tua.* Ant que scriptum, *heic*, errori ansam præbui Lucretius.

Præterea teneri tremulis cum vocibus hoedi
Corniger as norunt matres, agnique petulci
Balatu pecudes. Ita aliquando malebam, pr

IX. Æn. *Balantum pecudes.* quod imitatus Virgilius:

Quæsitum aut matri multis balatibus agnum.

Plautus bacchidibus, scena, *quis sonitu*:

------- *Non vides, ut palantes*
Solæ libere grassentur? quin ætate credo esse mutas.
Ne balant quidem, cum à pecu cetero absunt.

Basilius M.: διόπερ ὁ δημιουργήσας αὐτὰ θεὸς τὸ τοῦ λ-

Homil. IX. in Hexaëmeron. γου ἔλλειψιν διὰ τῆς τῶν αἰσθητηρίων περιουσίας παρεμυ- σατο. πόθεν γὰρ ἐν μυρίοις προβάτοις ἀρνειὸς τῶν σηκῶ ἐξαλλόμενος οἶδε μὲν τὴν φωνὴν τῆς μητρὸς, καὶ πρὸς αὐ ἐπείγεται, &c. καὶ ἡ μήτηρ ἐν μυρίοις ἄρρεσιν ἐπιγινώσ τὸ ἴδιον; id est porrò est τὸ *quasi vindicaret* retin ri, id est, volens, vel existimans, se vinc care. Sic lib. III. 19. *Acriusque multo, quasi* *illum vindicaret, vicos, castella, oppida diripien* *&c.* alias mihi non absurdum videtur, *qu* *vindicatura, exsiluit*; Eodem capite sequitu *Nec enim temere ullus pulchrior in urbem, aut spec* *fior triumphus intravit.* Codex noster, aliique n nulli, ut & Freculphus, probante Salmasi habent *alius.* Si recte genium Flori novi, sc psit: *Nec temere alias.* Ita & paulo ante: *nec a* *magis, quam Tarentina victoria &c.* Ubi itide

x vetere libro, *nec alias magis*, reponendum. Sic. lib. III. c. VI. *Non alias tam in cruenta victoria fi sumus.*

Lib. II. cap. XV. de Chartag. bellis ita loquitur: *Atque siquis trium temporum momenta consideret, primo commissum bellum, profligatum secundo, tertio vero confectum est. Sed hujus caussa belli, quod contra foederis legem adversus Numidas quidem semel parasset classem & exercitum: frequens autem Masanissæ fines territabat.* Prestare censeam: *Itaque siquis trium. temp. momenta consideret, primo comm. bellum, profligatum secundo, tertio vero confectum esse licet. Caussa belli, quod contra foederis legem adversus Num. quidem semel par. classem & exerc. frequens autem Masanissæ fines attrectaret.* Ita & lib. III. cap. : *Caussam quidem illius belli prætenderat, apud Cassium legatum, attrectari terminos suos Nicomede Bithynico.* Et apud JCtos furtum definitur, *Contrectatio alieni invito domino.* Recte vero postpaulo Freijnshemius vocem urbis semel ejicit, probantibus viris doctis, sed alieno loco: ejicienda enim est post vocem *æmulæ*. Idem proxime sequente sententia factum oportuerat, ubi, *tantum loco moveretur*, rectius legas, quam, *ut urbs tantum loco moveretur.* priori censuræ adstipulatur Vellejus: *Hunc finem*, inquit, *habuit* l. 1. *Romani imperii Carthago æmula.* poteriori sermonis elegantia, quæ istiusmodi ineptas additiones respuit. Ad hæc *urbs* moveri loco non poterat; de *civitate* concesserim: quæ non muris, sed civibus continetur. Mox illud, *ut migrarent sedibus imperatum*, nescio quomodo minus placet. malim simpliciter; *ut migrarent imperatum*; vel, si quid addendum, *ut migrarent sedibus imperatum.* Illud enim est contra historiæ fidem. Sequitur aliquanto post insignis locus qui multorum

lorum ingenia frustra exercuit: *Mancino deinc consule terra marique fervebat obsidio. Operis port nudatus & primus, & sequens, jam & tertius muru quum tamen Byrsa, quod nomen arci fuit, quasi alter civitas resistebat.* Si quid in hoc genere studio rum video, legendum arbitror: *Mancine dein eos. terra marique fervebat obsidio. Per partes nudat & primus, & sequens, & jam tertius murus.* p nudatus, (quod tamen egregium & elegans lias in obsidione verbum) etiam *expugnatus* leg possit. De *portu* enim mox noster dicet eum Scipione obstructum esse.

Ad finem cap. XXVI.

Libro eodem cap. XVII: *Metellus ille, cui Macedonicæ cognomen, meruerat & Celtiberius fie quum & contrebiam memorabili cepisset exemplo, Nertobriges, Majore gloria pepercit.* Ita Vir Clari qui nuper edidit. Verum longe alia mihi detur Florus esse usus elegantia Sermon quam hic nemo advertit animum. Lege i tur: *Cato (ille Censorius) Celtiberos, id est robur H spaniæ, aliquot præliis fregit. Gracchus (pater ille Gr chorum) eodem centum & quinquaginta urbium ever ne multavit. Metellus, (ille, cui ex Macedonia gnomen: erat enim Celtibericivilius:) quum Contreb memorabili cepisset exemplo, segobrigæ majore gloria percit.* In Scriptis erat, *Celtiberius filius: Celt ricus fieri, &c.* In initio conjeceram: *nam C berici sprevit.* quod mihi etiam nunc non dis cet.

Eodem cap. extremo: *Claudium Unimanum ne ad internecionem exercitus cecidit: & insignia cum beis ac fascibus nostris, quæ ceperat, in montibus suis pæa fixit. Tandem etiam Fabius Maximus Cos. op serat.* Lege: *Claudum Unimanum pæne ad inte cionem exercitus cecidit: & insignia cum trabeis & scibus nostris, quæ ceperat, in montibus suis tr*

xit. *Tandem eum Fabius M. Cof. oppresserat.* Freculphus ita habet: *cecidit: & trabeas, fasces, ceteraque insignia Romana in montibus suis tropæa fixit, deletis, quæ ceperat.* Quæ mihi lectio valde arriserit, si ita concipiatur: *ceteraque insignia imperii in montibus suis tropæa fixit.* Sic lib. III. cap xx: *Captaque de prætoribus insignia, & fasces ad ducem detulere.* Sallustius in Catilinaria, cap. xxxv. *Cum fascibus atque aliis imperii insignibus in castra contendit.* Valerius Max. l. v, c. I. *Occurrit ei Romani imperii decoratus ornamentis:* quem locum cap. x. excussi

CAP. XXVII.

Libellus Supplex pro Anglo captivo.

EA plerumque hominum solet esse non morosorum facilitas, ut ineptum parentum erga Liberos amorem, qui dote aliqua vel formæ, vel indolis bonæ eminent, æqui bonique consulant, humanæque imbecillitati ignoscant. Eandem nunc ego humanitatem, benigne lector, à te quoque tantum non certa spe præsumo, nec ægre laturum confido, inseri fortuitis hisce libellum supplicem, olim pro Anglo captivo scriptum; qui mihi eo gratior est, quo sinceriora & ab invidia libera judicia, tunc temporis promeruit. Erant homines nonnulli, quales etiam nunc experior, malivoli, qui laboribus meis, atque, præfiscini dixerim, diligentiæ invidentes, occasionem mea studia carpendi, calumniandique, ex infrequenti Latini sermonis usu aptabant, negabantque, ullam mihi illius desse facultatem. Accidit autem mihi per

quam opportune, ut victis insigni prælio Anglis, captivi nonnulli ergastulo nostro publico includerentur asservandi: quos dum viso, offendo inter eos adolescentem nonnulla linquæ Latinæ cognitione imbutum. Natalibus ejus ac studiis cognitis, misertum est illius infelicitatis: sublevandæ intentum ea me subiit cogitatio, posse illi per libellum supplicem libertatem à Consulibus nostris impetrari. Scripsi igitur hanc epistolam, utqne consulibus ipsius Angli nomine traderetur ab Optimo & Amplissimo Viro D. AEMILIO COOLIC impetravi, quem sua virtus, funestis illis libertati patriæ furentis plebis tumultibus, anno CIↃ IↃ CLXXII. cedentem, inter præclara nostri seculi decora atque ornamenta collocavit: cujus eximiis in remp. meritis & perpe tuæ erga me benivolentiæ, si qua mihi unquam *Illustrium Batavorum Vitas* scribendi faculta dabitur, debitam laudis in omnem duratur posteritatem gratiam rependam; cum & CANTII mei manes revirescere partam vir tutibus suis gloriam sentient, seque inte *candidioris notæ* proceres gaudebunt memorar Sed, ut unde Digressus sum, revertar, De prehensa tum invidia est. Quid autem decre tum fuerit, quid actum, indecôrum mil sit exponere. Hoc tantum dicam, amplissi mum me tunc laborum meorum cepisse fru ctum, invidiamque veneno suo, quod effu sum resorbere cogebatur, acerbissime cast gasse. Dabis igitur communi hominum vitic quod, quæ multam mihi quondam volupta tem attulit, epistolam, forte cum charta nonnullas pervestigo, oblatam amore ac

di

uctus importuno, inter hasce hujus semestris subcesivas, & subsecundarias commentationes Fortuitis meis inseruerim.

PRO ANGLO CAPTIVO.

Si quid de te, fortuna, conqueri licet, ea mihi prima querela erit, quod egens, inops, captivus, alienum cogor auxilium implorare. Grave illud ingenuo animo, oneri cuiquam esse, antequam fueris usui: verum multo gravius est ipsum tristissimi casus pondus, qui me, non infelicem hactenus, brevi temporis momento reddit infelicissimum. Acerba fortuna, & inimica bonis, quo me detrusisti? in quod malorum barathrum me conjecisti? quæ tibi è mea abjecti hominis calamitate gloriæ accesso? quis ex ignobili victoria titulus sperari potuit? Dabitis dolori justissimo, Viri, ac Domini Amplissimi, dabitis humanarum rerum vicissitudini, quod pauca quædam cum iniqua illa expostulo, paucisque singultibus majori querelæ proludo. Atque utinam mixtos lacrymis gemitus, & ex intimo corde transfundere, quibus animi vestri, supplicum precibus nihil unquam denegantes, ad opem mihi quoque misero ferendam flectantur! Non autem de me maxime sollicitus vestris genibus advolvor: major me cura torquet, & angit animum penitior dolor, quoties carissimi capitis, matris meæ reminiscor. Hujus laniati crinus, & sordida facies, pellunt ab oculis soporem, & si malorum ille domitor somnus brevem quandoque ægræ menti requiem præbet, moesta mihi continuo afflictæ matris alis obversatur imago, suam meamque sortem deplorantis. Sint aliis, quos eadem, quæ

me, gentis nostræ clades involvit, justæ dolendi causæ: habeant parentis, quorum filiis una mecum libertas erepta est, cur inclementer fortunæ dicant: Verum illi absque controversia, justissimi planctus sunt, ille luctus sincerissimus, qui nihil unquam tale commeritis adeoque nec opinantibus præter fas exprimuntur. Miserit alios ad hoc bellum abominandæ cædis aviditas: alios auri sacra fames: alios inanis gloriæ cupido; aut, quæ bellandi causa speciosissima est, amor patriæ: Me patriis præceptis ad pacem informatum: (quid enim præco pacis filium nisi charitatem, cujus alumna pax est, docuisset?) me patriis monitis ad pacem imbutum auctoritas Regia, seu ministri potius Regii nil non e libidine sua moderantes, in navem conjecere. Notus est ille dirus gentis nostræ mos: volentes nolentes pecudum instar abiis abigimur, quibus alienus sanguis nimis vilis est. Hi me Pharmacopolæ in artis rudimentum famulantem ad hoc ma[...] compulerunt, ut manus humani generis salu[...] ti destinatas cruore tantum non civili mac[...] larem. Præterquam enim, quod omnes ho[...] mines hujus universi cives aliquatenus pos[...] dici videntur, illis tamen multo magis ho[...] nomen competit, quibus eadem de Deo [...] divinis opinio, eadem colendi ratio, atq[...] una quasi Sacrorum civitas est. Ite nunc, que[...] lubet, & discite bonas artes, quas mox nef[...] rio fortuna scelere contaminet. Longe mi[...] parentum vota, longe data studiis tempor[...] longe mens recti conscia, & pura labis: bel[...] captus, eheu! captus, in carcere, in co[...] pedibus, inter sontes detineor. Possent h[...]
mi[...]

mihi mala vitæ tædium afferre, meque agritudine animi ac mœrore exſtinguere, niſi, quæ ſemper afflictis adeſt, jam dolore feſſum ſpes ſolaretur. Hæc omnia promittens infelicem, labantemque ſpiritum ſuſtentat; hæc prece ſupplici Vos adire jubet, & obſecrare, ut humanæ ſortis memores, infortunatum adoleſcentem confectæ parentis luctui donare dignemini. Non ego redditus meis huic reipublicæ nocuero, non profuero retentus. Non pendet ab hoc capite communis ſalus, pro qua lubenti illud animo devoveam. Cum mihi parcetis, conſuletis matri: & ubi hujus ætatem cogitabitis, meam quoque adoleſcentiam reſpicite. Opes mihi tenues ærumnoſam pollicentur ſenectutem; niſi nunc formicæ imitatus induſtriam, in hoc velut vitæ meæ vere ſeminavero, ut æſtate colligam, quæ hyeme erunt, depromenda. Sed & in dubios caſus, & ſubſidium matris, parcenda quædam; & hæc unde? quid enim ab inchoata nuper arte, & necdum probe cognita præſidii, quid ſpei? Dum hic in ſordibus carceris hæreo, & illa effugient, quæ jam tenere me putabam, & ætas avolabit, quæ comparandis addiſcendiſque artibus maxime idonea eſt. Sic omnis mea ſpes, vita, ſalus, Viri ac Domini Ampliſſimi in veſtra ſita ſunt benignitate. Vos priſtinæ me reſtituere libertati, vos reddere parenti, vos reddere poteſtis & ſaluti: quod ut velitis, per veſtra vos genua, per veſtram liberumque veſtrum Salutem, per fortunam ac genium hujus reipublicæ, oro atque obteſtor. Annuite, quæſo, benivolo vultu: habebitis intus conſcientiam recte collocati

beneficii testem locupletissimam, habebitis domi, qui ad tantæ benignitatis famam obstupescant: habebitis foris indefessum vestrarum laudum præconem, ex hoste devotissimum, e captivo clientem. Sed nec in ingratum tam grande conferetis beneficium: nam quamvis vestra conditio in illud dignitatis fastigium evecta sit, quo gratæ mentis meæ conatus vix possint aspirare; nullam tamen occasionem dimittam, qua, quod vobis non licet, Vestris apud nos civibus rependam. Valete. Amplissimi Domini, & diu feliciterque rempublicam gerite. Dabam Goudæ. CIƆIƆC LXVI. a. d. VI. Eid. Julias.

CAP. XXVIII.

Fraudes Sacræ.

PRoferre hic animus est insigne fraudis exemplum ab eo hominum genere excogi cogitatum, quod per speciem pietatis hu manæ credulitati turpissime illudit. Deprom sit hoc nobis Græce eruditus Jesuita Andrea Schottus, è veteri Ant. Augustini codice qui Stobæi declogas phisicas continebat. Ἀποσ πασμάτιον dicit esse e Porphyrii περὶ Στυγὸς com mentariis. Quoniam vero illius cognitio ad a lias complures id genus fraudes agnoscenda utilissima mihi visa est, operæ me pretiu facturum duxi si fragmentum hoc, licet mult mendis inquinatum Latine verterem. *Acc pe*, inquit, *quæ regnante Antonino Emeseno*: (est Elagabalus:) *hospites quidam in Syriam è Mesop tamia adventeres Bardesani aliquando narraverunt, pr ut ea ab ipso Bardesano literis mandata, proditaque su*

Humanar. observ. l. v. c. xx.

Re

Referrebant illi, stagnum quoddam etiam nunc esse cui apud Indos Exploratorio *cognomen sit; quod Indorum quisquis criminis alicujus reus factum negitet, inducatur.*

Explorari autem a Brachmanibus hoc pacto: interrogant primum hominem, cujus delatum nomen est, velitne per aquam illam in se inquiri? Recusantem velut confessum reum ablegant ad tribunal, daturum illic admissi facinoris commeritas pœnas. At si quæstionem admiserit, inducunt eum una cum accusatoribus in illud, quod memoravimus, stagnum. Nam & hi in aquam descendere coguntur, ut & ipsorum exploretur animus, verene an per calumniam reum accusaverint. Ergo ubi & hi & ille stagnum ingressi sunt, ad adversam pertendunt ripam. Stagni vero alitudo passim vix ad genua attingit: nec ultra adscendit, si reus insons fuerit: si ut is tuto stagnum transeat. Quod si vero culpæ proximus fuerit, progressus aliquantum increscentibus aquis sensim obruitur, capiteque tenus immergitur. Tum voco brachmanes inde retractum tradunt eum accusatoribus, rogantes, ut intra mortis supplicium corrigatur. Raro autem accidere, ut negare quis crimen ausit, omnibus passim per hanc aquam redargui metuentibus atque indicari. Hanc igitur sponte patratorum facinorum habere Indos indicinam. Ceterum eorum quæ præter animi sententiam, ac inviti committerent, imo & quorumvis, etiam spontaneorum, adeoque totius vitæ aliam etiam apud eos esse explorandi rationem, ac viam: qua de Bardesanes hæc memoriæ prodit, quæ ad verbum describenda duxi. Narrabant etiam, inquit ille, specum illic esse ingenuum, ingentem, in medio ferme perexcelso monte, in quo statua visatur cubitum, ut conjectabant, decem admodum vel duodecim, erecto corpore, manibus in speciem fere crucis dispessis: cujus dextra faciei pars virum, sinistra foeminam referat: nec vultus tantum, sed est brachii, pedisque, adeoque universi vero feminea: Sic ut ipso statim primo intuitu conjuncta hæc in uno corpore collataque inter se amborum diversitas spectatores mirifice com-

moveat, ac perturbet. Ajebant *item dextræ hujus sta-
tuæ mammæ solem insculptum, sinistræ Lunam; utrique
autem brachio angelorum numerum, tum cuncta, quæ
spectentur in hoc mundo: ut sunt cælum, montes, ma-
ria, flumina, Oceanus, plantæ, animalia, ceteraque
id genus alia. Hanc statuam Deum filio dedisse, quum
mundum conderet, ut exemplar haberet condendorum.
Rogabam,* pergit ille, *ex qua ea statuæ efficta esset
materia: At hoc neque se, neque quemquam scire
mortalium, non ipse modo Sandales, sanctissime
affirmabat, sed & omnes, qui aderant, ceteri. Ne-
que enim auream esse, nec argenteam, nec æream:
nec lapideam, nec ex ulla alia ejusmodi mate-ria:
proxime tamen potius ad Ligni speciem accedere verum
durissimi, &, si quod aliud incorruptibilis; Nequ
tamen esse lignum. Addebant hisce, fuisse olim de re-
gibus quendam, qui ex occipiti statuæ capillum evel
lere voluerit: sed emanante statim sanguine adeo perter-
ritum animum consternatum, ut vix intercedentium pr
ipso, Brachmanum precibus recreari, Deoque reconci
liari potuerit. Hujus statuæ vertici Dei imaginem velu
ti throno cuidam insidere, ajebant: ac totam subinde
statuam æstuante aëre, sudore diffluere, qui ventu
flabellis facto à Brachmanibus sistatur, quod ni fac
ant, plurima deffluentis sudoris copia, omnem circu
illam tellurem velut virigari. Interiora autem, atq
ipsum adeo specus recessum, longo ab aditu interval
remotum obscurum plane esse, ac tenebrosum: ita ut pe
netrare cupientes facibus opus habeant, quo viam inv
niant. In hoc intimo recessu januam ulterius tendentib
obstare, per quam aqua effluat, illa, quæ circa ex
tima specus restagnet. Hac intrare conantibus, qui s
met ipsi explorare volunt, si puri, innoxiique fuerin
patere viam, ac statim amplissimum sese aperire aq
fontem limpidissimæ, potuque gratissimæ; eque fon
illa, quam diximus, unda emanet. Sed qui in cul
reatuque sint, multo nisu intrare nitentes non posse;*

se

e se illam coartare. Repulsos igitur confiteri sodalibus delicta, rogareque, ut pro se reliqui precibus placent Deum, diutinisque semetipsi jejuniis macerent. Illic offendisse se, Sandates ajebat, *Brachmanum conventus annuos, ad condictam diem: Ceterum nonnullos illic assidue commorari, ceteros undequaque quotannis tempore æstivo, atque etiam autumnali, vigente cummaxime vindemia, cum ad statuæ contemplationem tum ad mutua colloquia convenire, suique experimentum capere, si qua forte per prædictam januam intrare possint. Illic quæri, de insculptis illi corpori figuris: non enim facile esse eas omnes assequi, quod & multæ sint, & omnia seu animalia, seu plantas, quævis terra ferat. Atque hæc sunt, quæ de sua explorationis aqua Indi narrant: Puto autem & Apollonium Tyaneum aquæ hujus, quæ in specu est, meminisse. Brachmanibus enim scribens jus jurandum aliquod concipit:* Non per aquam Tantaliam qua me initiastis. *Ita enim existimo,* Tantaliam *ipsum ideo illam appellare, quod ad se adire summo studio annitentes, ex eaque potum petere desiderantes, perpetua illa expectatione torqueat, & castiget.*

Doli hujus technas aperire facile est: erant enim intus meatus subterranei fistulis plumbeis instructi, atque adornati, unde ab hujus doli consciis sacerdotibus aqua clam emittebatur. Hi namque cum ex ipso vultu tum e sermone, aliisque multis argumentis, facile de cujusvis innocentia, integritateque facere poterant conjecturam. Hinc signo dato, adapertisque clanculum valvulis, immissa in stagnum aqua repente ad eam, qua opus erat, adsurgebat altitudinem. Nec alia in propellenda in antro janua machina adhibita fuit. Si quis ea de re dubitat Lucianum velim respiciat, qui non unum fraudium istius modo exemplum recenset.

ſet. Eadem enim arte in Deo Syriæ templo, Καὶ ἄλλα θαύματα, καὶ ξόανα θεοπρεπέα, καὶ θεοὶ δὲ κάρτα αὐτοῖσι ἐμφανέες. ἱδρώει γὰρ δή ὦν παρὰ σφίσι τὰ ξόανα, καὶ κινέεται, καὶ χρησμηγορέει. καὶ βοὴ δέ πολλάκις ἐγένετο ἐν τῷ νηῷ, κλεισθέντος τοῦ ἱροῦ, καὶ πολλοὶ ἤκουσαν. Quam facile vero iſtiuſmodi miracula fingi, ſudorque impoſitis veſperi ſalis granulis noctu liqueſcentibus ſimulari, ſtatuæque fidiculis, uti νευρόσπαστα ſolent, rotuliſque, arte mechanica frabefactis, ac diſpoſitis, verti, torqueri, moverique loco; tandem clamores & voces fingi poſſint, etiam ſine arte magica, per tubulos ſcilicet parietibus inſertos, ac in ſtatuarum ora deſinentes, noſtra etiam ſecula norunt, ſtultam ſtupidæ plebis credulitatem hujus modi technis ſæpenumero circumveniundo. Narrat porro in eodem libello Lucianus, ſi modo illius is auctor eſt commentarioli, Apollinis in eo templo ſimulachrum ſuapte moveri fuiſſe ſolitum, & abſque Sacerdotum interventu per ſe oracula edidiſſe. Ὁ δὲ, inquit, αὐτός τε κινέεται, καὶ τὴν μαντηΐην ἐς τέλος αὐτουργέει. Adſcribam & ſequentia, ut inde dolus eo liquidius cognoſcatur. Τρόπος δέ αὐτῆς τοιόσδε. εὖτ' ἂν ἐθέλησι χρησμηγορέειν, ἐν τῇ ἕδρῃ πρῶτα κινέεται. οἱ δέ μιν ἱρέες αὐτίκα ἀείρουσι. ἢν δὲ μὴ ἀείρωσι, ὁ δὲ ἱδρώει, καὶ ἐς μέσον κινέεται. εὖτ', ἂν ὑποδύντες φέρωσι, ἄγει σφέας, πάντη περιδινέων, ἐς ἄλλον ἐξ ἑτέρου μεταπηδέων. τέλος ὁ ἀρχιερεὺς αὐτίκα σας, ἐπερέεταί μιν περὶ ἁπάντων πρηγμάτων. ὁ δὲ, ἢν τι μὴ θέλῃ ποιέεσθαι, ὀπίσω ἀναχωρέει. ἢν δέ τι ἐπαινέῃ, ἄγει ἐς τὸ πρόσω τοὺς προσφέροντας, ὅκωσπερ ἡνιοχέων. In itinere Gallico multa me id genus μηχανήματα Lugduni in muſæo Servierii, viri nobilis vidiſſe memini, ſuaviterque mirificam Ep

ſcop

opi * * * ingenii risisse tarditatem, arte omnia illa diabolica fieri censentis, nec existimantis tantum, sed & ad gravem iisque altercationem procedente jurgio errorem suum stuporemque defendentis, magiæque virum egregium & innocentissimum insimulantis. Unde facile conjectu est, quam levi opera in hujusmodi, ut feruntur, miraculis imponi qui pueri instar sapit bimuli rudi popello possit; quum & Episcopalis dignitatis homini, si illa mechanemata in templis sacrisque imaginibus adhibita fuissent, sine dubio persuasum fuisset, non jam diabolica illa sed divina vi dirigi, moverique. Accalamasset & ipse, aliosque suo exemplo ad tollendos pariter clamores excitasset, *Miraculum, Miraculum*. Hujusmodi vitulantium, seu potius vitulorum, opera Pseudomantis ille Luciani ad tantam sanctitatis famam pervenerat, Deusque ejus Glycon tam præsens visus fuerat, ut haberet quod sibi gratularetur Lucianus quod præsentissimum ab eo vitæ periculum effugisset. Meretur ille commentariolus, ut plus quam semel legatur. Et certè si frequentiore ille usu tereretur, minus fortassis haberemus hominum crassorum pinguiumque, quibusvis id genus fabulis, ac fraudibus habentium fidem.

Ejusdem farinæ est & commentum illud ignis αὐτομάτου, cujusmodi in Græcia alicubi impositas aræ victimas absumpsisse Pausanias retulit. Suave est illud Servii: *Certe apud majores aræ non incendebantur, sed ignem divinum precibus eliciebant, qui incendebat altaria.* Prudentior multo fuit Horatius, cui *Gnatia Lymphis*. Eliacor. l. Virgil. XII. Æn.

Gra-

Iratis exstructa dedit risusque, jocosque:
Dum flamma sine, thura liquescere limine sacro
Persuadere cupit. credat Judæus Apella.

CAP. XXIX.

In Floro aliqua correcta.

cap. xix. lib. II. VIdere mihi videor in Floro vitium, quod nemo hactenus vidit. Oculatior hic aliis fuerim, an parum oculi prospexerint, tuum, Lector, esto judicium. Ita verò Florus: *Centum sequentes ferreos plane & cruentos, & si quid immanius: quippe qui Jugurthinis, Cimbricis, Mithridaticis, Parthicis bellis Gallicis atque Germanicis, quibus coelum ipsum gloria ascendit; Gracchanas, Drusianasque cædes; ad hæc servilia bella miscuerunt, & nequid turpitudini desit, gladiatoria.* Ubi priora & sequentia cum his confero, personarumque intricatam in vulgata, & per obscuram commutationem, & absque ulla distinctione confusam, scripsisse Florum conjicio: *quippe quis Jugurthinis, &c. Miscuerit*, quibus sc. annis centum ferreis. Ita in præcedenti colo; *Quibus Africam, Macedoniam, Sic. Hispaniam domuit.* Atque ita semper populi Romani personæ uno tenore hæc omnia adscribuntur, cujus nomen, si *anni* aliquid interea egisse dicantur, repetendum foret ante vocem *ascendit*; licet nec sic sequentia commode cohæreant. Eodem capite hæsit etiam in nupera editione aliud vitium minutulum, in quod jam ante aliquod annos in meis ad Ausonium notis digitum intenderam: *Denique se ipse conversus. Marianis atque Sullanis, novissime Pompeji & Cæsaris manibus, quasi per rabiem & furorem*

rorem, (nefas) semetipse laceravit. Ita sequenti capite; *mixtis (nefas) veneno pontibus, ad deditionem quarundam urbium.*

Capite proximo quod legitur, *tota in semet regna veniebant*, quamvis non improbem, malim tamen, si res mei sit arbitrii, legere, *obveniebant*: quod in hæreditatibus proprium verbum est. Eodem capite sequentia ita partim ex conjectura, partim ex scripto libro reformem: *Aristonicus, regii sanguinis, & ferox juvenis, urbes Regibus parere consuetas, partim facile sollicitat: paucas resistentes, Myndon, Samon, Colophona vi recipit. Crassi quoque prætoris cædit exercitum, ipsum vivum capit. Sed ille memor & familiæ, & Romani nominis, custodem Barbarum virgula excæcat, atque in exitium sui, quod volebat, ira concitat. Mox à Serperna domitus, & captus per deditionem, in vinculis habitus.* Freculphus habet, *cum ira & dolore exarsisset.* Sicut Lipsii sententia & prior Salmasii, rejiciendæ non fuerint, Capite v. l. III. aliquanto plus non mihi modo, sed & aliquam multis aliis, iisque viris doctissimis, negotii hæc sententia facessivit: *Quippe cum effugisset hostem Colchos, Siciliæ quoque litora, & Campaniam nostram subito adventu terrere voluit: Colchis tenus jungere Bosphorum, inde per Thraciam, Macedoniam Græciam transilire: sic Italiam necopinatus invadere tantum cogitavit.* Aliorum non repetam conjecturas; apponam tantum meum: Legendum igitur puto: *Quippe cum effugisset in Colchos*, (vox enim *hostem*, hic inepte inculcata est) *Siciliæ quoque litora, & Campaniam nostram, subito adventu terrere voluit. Colchis etenim jungere Bosphoron: inde per Thaciam, Macedoniam & Græciam transilire, & sic Italiam nec opinatus invadere tantum cogitavit.*

Con-

Consilium erat Mithridatis e Colchis in Tauricam transire Chersonesum, atque inde transmittere in Thraciam: peragrata vero Thracia, Macedonia, & Græcia consensa rursus classe, quæ per Propontidem & Hollespontum recto cursu circa Apolloniam ipsum, aut Dyrrachium, vicinave littora, opperiretur, legere Siciliæ littora, terroreque provinciæ quasi suburbanæ injecto, in ipsa Campania exponere exercitum, atque ita Romam pergere, inopinatoque eam impetu opprimere. Occurrit eodem capite multo etiam difficilior locus, quem nescio antentare ausim. Sed quid nocet tentasse? non enim res capitis est, sed honesti laudabilisque studii, ubi abfuerit temeritas. Hierosolymam, inquit, defendere tentavere Judæi: verum hanc quoque intravit, & vidit illud grande impiæ gentis arcanum patens, sub aureo uti cælo. Lipsius valdequam ingeniose conjecerat, *sub aureo vitem cælo*. Nam in Tacito legas; *Vitisque aurea templo reperta*. Vossius, aliique vulgatam defendunt. alii *velo* substituunt; alii *cillo*. Hoc mihi tamen videre videor, & *patens* ad sequens comma referendum: & a priore segregandum: dein illud *uti*, vel *utis*, ut in Salmasii codice erat, partem esse corruptæ vocis pro *uris*. Legi igitur possit: *& vidit illud grande impiæ gentis arcanum, patens ab aperturis cælum; vel patentibus aperturis cælum*: aut, si quis ita malit: *patens per aperturas cælum*. Aperta fuisse veterum adyta, seu potius subdivalia, notius est, quam ut probari necesse habeat. De *Aperturis* in sacris ædibus videndus est Vitruvius lib. IV. Rem ipsam quod attinet, de ea ita Frecul-

phus

hus, qui plerumque bonos scriptores secutus est: *Nihil autem gravius in ista clade Judeorum genti visum est, quam sanctum illud arcanum nulli cuiquam prius visum, alienis esse detectum. Denique Pompejus una cum suis comitibus in templum ingressus, ubi neminem præter pontificem adesse fas erat,* (legerat sine dubio; unde hæc descripsit, *quo neminem pr. p. adire fas erat*) *quæ intus erant, candelabra eum lychnis, & mensas, ex quibus libare atque adolere moris erat, & vascula ex auro cuncta perspexit, congestamque pigmentorum molem, ac sacræ pecuniæ, prope ad duo millia talentorum.*

Cap. VI. ejusdem lib. III. glossema e margine in contextum irrepsisse videtur orationis. *Non alias*, inquit, *tam incruenta victoria usi umquam sumus: sed nec fidelior in posterum reperta gens ulla est. Idque prospectum singulari consilio ducis, qui maritimum genus a conspectu longe removit maris, & mediterraneis agris quasi obligavit.* Lege: *Neque fidelior in posterum reperta gens ulla est: Singulari consilio ducis, &c.* Similia, sed itidem corrupta occurrunt lib. IV. cap. XII. *Certa mox fides, & æterna pax, cum ipsorum ingenio in pacis partes promptiore, tum consilio Cæsaris, fiduciam montium timens, quos se recipiebant, castra sua, sed quæ in plano erant, habitare & incolere jussit. Ingentis & illud consilii: Natura regionis circa omnis aurifera, miniique & Chrysocollæ, & aliorum colorum ferax. Exercere solum jussit.* reliqua non a Floro sunt, sed ab interpretibus; qui non his tantum fraudem fecere, sed & pluribus aliis. Sic cap. sequente in initio: Creticum bellum, si vera volumus noscere, nos fecimus. Vox *noscere* a mala manu est. Probabant ea, quæ cap. XVIII. hujus libri leguntur: *Sociale vocetur licet, ut extenuemus invidiam: si verum tamen volumus, civile bellum fuit.*

Ani-

Animadvertit tale quid & Freinshemius cap. VIII; ubi, *Baleares per idem tempus insulæ piratica rabie corruperant maria*: ubi ei vocula *insulæ* merito suspecta est: mihi vero & illa altera *corruperant* in *corrupuerant* mutanda videtur. Sic lib. III, cap. VI: *Cilices invaserant maria*, id est *corripuerant*. Sunt enim hæ voces ἰσοδυναμοῦσαι.

Libro vero primo cap. IX. extremo: *Et proximus quibusque correptis totam sub se Italiam, redegit*. Ita enim illic legendum. & lib. IV. cap. III. *Cæsaris furor atque Pompeji urbem, Italiam, gentes, nationes, totum denique qua patebat imperium, quodam quasi diluvio, aut inflammatione corripuit.*

Liberabo & proximum caput non minus inepto glossemate. *Sequens*, ait, *longeque cruentior pugna Belgarum; quippe pro libertate pugnantium*. Ultima sunt ex Cæsare lib. I. de bello Gall. In prioribus delenda vox *pugna*: & subintelligenda præcedens *motus*. *Primus*, dixerat auctor, *Galliæ motus ab Helvetiis*. Hic igitur, *sequens longe cruentior Belgarum*.

Cap. XI. inepte vulgo & perquam putide legitur: *Regiis inhians ille thesauris, nihil ne imaginario quidem jure. Sed Seleuciæ se responsurum esse respondit.* Lege: *nullo, ne imaginario quidem jure Seleuciæ se responsurum esse respondit.* Scio ego acumen aliquod vulgatæ inesse lectioni nonnullis visum iri: sed quomodo *nil* respondit, qui *se Seleuciæ responsurum* respondit? Dio: Ὁ δ' Κράσσος ἐκεῖνό τε ἐν Σελευκίᾳ τὰς αἰτίας τοῦ πολέμου ἐρεῖν ἔφ-. Nec aliter Plutarchus: Κράσσου κομποπάσαντος ὡς ἐν Σελευκίᾳ δώσει τὰς ὑποκρίσεις, γελάσας ὁ πρεσ- &c. Alias, *nihil ne imaginarii quidem juris*, legendum foret.

Eodem capite bis scriptum Floro cap- Crassi hosti ludibrio fuisse, quod ab elega-

tia Flori alienum. Quoniam vero omnia illic mirandum in modum pertubata ſunt atque confuſa, ita ea reſtituenda exiſtimo: *ſic miſerabili ſtrage deletus exercitus. Filium Ducis pæne in conſpectu patris eiſdem telis operuere. Ipſe in colloquium ſollicitatus, ſigno dato vivus in hoſtium manus incidiſſet, niſi tribunis reluctantibus fugam barbari ferro occupaſſent. Sic quoque reciſum cum dextera caput, relatumque ad regem, ludibrio fuit, neque indigno. Aurum enim liquidum in rictum oris infuſum: ut: cujus animus arſerat auri cupiditate, ejus etiam mortuum & exſangue corpus auro ureretur. Reliquiæ infelicis exercitus, quoquemque rapuit fuga, in Armeniam, Ciliciam, Syriamque diſtractæ vix nuntium cladis retulerunt.*

CAP. XXX.

Miſcellæ Emendationes.

CONjicere in hoc caput decrevi Miſcellas quaſdam emendationes, ſeu conjecturas potius, prout illæ mihi in manus venere. In oratione Ciceronis Catilinaria tertia cap. I, vulgo legitur: *Nam totius urbis templis, delubris, tectis, ac mœnibus ſubjectos prope jam ignes, circumdatoſque reſtinximus.* Elegantius in vetere libro Scriptum: *Nam toti urbi, templis, delubris, tectis, ac moenibus omnibus ſubjectus &c.* Non advertiſſem ad hæc animum, quod voce *urbis* templa, delubra, &c. contineantur, niſi mihi Favorinus apud A. Gellium aurem vellicaſſet, admonuiſſetque, hanc ita ſcribendi rationem Tullio dedita opera fuiſſe uſurpatum. Is enim lib. XIII, c. XXIV. hæc habet: *Sicuti in libro ejuſdem M. Tulli, qui de conſtituendo accuſa-*

cusatore est, una eademque res pluribus verbis vehementer atque atrociter dicitur: Sicilia tota, si una voce loqueretur, hoc diceret, quod auri, quod argenti, quod ornamentorum in meis urbibus, sedibus, delubris fuit. *Nam quum* urbes *totas semel dixisset*, sedes delubraque *addidit, quæ sunt ipsa quoque in urbibus.*

In Dione Cassio turpe mendum est lib. XXXIX, ubi de Gabinio agit, e scelerum conscientia male animato: ὥστε καὶ χρόνιος ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀφικέσθαι, καὶ νυκτὸς ἐς τὴν πόλιν ἐσκομισθῆναι, ἔξω τε τῆς Ἰταλίας συχνὰς πάνυ ἡμέρας μὴ τολμῆσαι φανῆναι. Lege, ἔξω τε τῆς οἰκίας. Erat enim jam Romæ domi suæ; nec præ flagitiorum admissorum conscientia, ac pudore, & metu in publicum prodire audebat.

p. 452. Paris. Apud Plutarchum in Sylla legas: Ἠνία μὲν οὖν ταῦτα τὸν Μάριον. ἔτι δὲ ἡγούμενος ἔλαττον αὐτοῦ φθονεῖσθαι. τὸν Σύλλαν, ἐχρῆτο πρὸς τὰς στρατείας, τὸ μὲν δεύτερον ὑπατεύων πρεσβευτῇ. Τὸ δὲ τρίτον χιλιάρχῳ. Interpres omnino, ut sæpe alias, mentem scriptoris non cepit, quam vertit: *Quamquam autem stimularunt ea Marium, minus tamen quam se ratus incidiosum Syllam, legatum eum ad exercitum in secundo consulatu habuit, & in tertio tribunum militum.* Corrige: ἔτι δὲ ἐλάττονα ἢ ὑπ' αὐτοῦ φθονεῖσθαι τὸν Σύλλαν ἡγούμενος. Vertenda ea fuerant: *Vrebat id quidem Marium: verum quod Syllam adhuc dum humiliorem multo, quam cui ipse invidere deberet, existimabat, usus eo est legato in secundo consulatu; in tertio tribuno.* Ita Amphion ad Parthenopæum apud

lib. IX. Theb. Statium.

Congressus dum nemo tuos pugnamque minorem,
Dignatur bellis, iramque relinqueris infra.

Apud

Apud eundem in Mario unica literula corrupta magnam orationi labem attulit. Ita enim de illo jam ab exilio reduce: Ἀλλ' ἐσθῆτι φαύλῃ κεχρημένος καὶ κομῶν, ἀφ' ἧς ἔφυγεν ἡμέρας, ὑπὲρ ἑβδομήκοντα γεγονὼς ἔτη, βάδην προσῄει, βουλόμενος μὲν ἐλεεινὸς εἶναι, τῷ δὲ οἴκτῳ συμμέμικτο τὸ οἰκεῖον τῆς ὄψεως αὐτοῦ πλέον τὸ φοβερόν. emendatio facilis est, nec tamen ab interprete, ut videtur, animadversa. Lege πνέον τὸ φοβερόν. I. e. *Spirans terrorem.* Non multum diversa de Romanis ad caudinas furculas sub jugum missis Calavius Offilius apud Livium: *Silentium illud obstinatum fixosque in terram oculos, & surdas ad omnia solatia aures, & pudorem intuendæ lucis, ingentem molem irarum ex alto animo cientis indicia esse.* p. 430. lib. IX.

Suetonius in Julio cap. XXIV. de imprudentia L. Domitii agens; *Sed cum L. Domitius*, inquit, *consulatus candidatus minaretur, Cos. se effecturum, quod prætor nequisset, ademturumque ei exercitus, Crassum Pompejumque in urbem provinciæ suæ Lucam extractos compulit, ut detrudendi Domitii caussa consulatum alterum peterent; perfecitque utrumque, & ut in quinquennium sibi imperium propagaretur.* Reponendum puto: *Crassum Pompejumque in urbem provinciæ suæ Lucam extractos, ut detrudendi Domitii caussa consulatum alterum peterent, perfecitque, ut utrumque: & ut in q. s. imperium prorogaretur.* Vox *compulit* pro *perpulit* e margine in contextum irrepsit. fortean tamen legere præstiterit: *ut detr. Dom. caussa cos. alt. peterent, & ut in qu. s. imp. prorogaretur: perfecitque utrumque.* Sed prior lectio magis e veritate historiæ. Cæsaris enim consilium erat, ut hi duo alterum consulatum peterent: at illi tam prolixa in eum fuere voluntate, ut ejus tuendæ dignitatis gratia utrumque petierint: quæ de re pluribus Dio,

& in Cæſare Plutarchus. Induſtria Lipſii in Tacito emaculando inſignis fuit. Nonnulla tamen illum effugere vitii affinia: quale eſt hoc de Meſſallinæ impudicitia lib. XI. Annal.

Dum induſtria cubiculum Principis occulit adulteros, dedecus quidem illatum, ſed exitium procul abfuiſſe. Correxerunt alii: *dum hiſtrio cubiculo principis occultatur, dedecus, &c.* Aliorum, quod nuperrima mihi editio ad manus non eſt, reſpicere conjecturas non licuit; apponam igitur tantum meam: *Dum hiſtrio cubiculum principis inſultat liberius, dedecus quidem illatum, ſed exitium procul fuiſſe.*

Idem lib. XV. de conjuratione agens Piſoniana, cauſſamque reddens, quæ Lucanum ad ſocietatem criminis perpuliſſet: *Lucanum,* inquit, *propriæ cauſſæ accendebant, quod famam carminum ejus Nero premebat, prohibueratque oſtentare, vanus aſſimulatione.* Lipſius, *vanus amulatione.* rectius *vaniſſima æmulatione.* Et hæc hactenus.

CAP. XXXI.

Reguli ſtellati deſcriptio, fabularumque nonnullarum Chemica expoſitio.

REgulum hic ſtellatum deſcripturus ſum, qualem in prioribus promiſi, vulgarem illum, qui veri & Philoſophici ſit imago: & in quo, velut in ſpeculo, omnia, quæ ante dicta ſunt, agnoſcas. Suppeditabit ille omnium ferme antiquiſſimarum fabularum clavem: &, ne temere hoc dixiſſe videar, ſubjiciam aliquas ex optimis, quæ ſint omnium inſtar.

R.

R. Antimonii optimi ſplendentis, longis
ſtriis, ſi ad manum eſt, Hungarici, p. ij
Limatur. Chalybis, ſeu clavor. chalybeorum puriſſ. p. j
Salis petræ
Tartari albi opt. ana. p. jβ.

Chalybs, ſeu clavi, ſive & lamellæ, in crucibulo tam capaci, ut materia quartam tantum ejus partem occupet, candefiat, igne intentiore: Huic infundatur ferreo cochleari Antimonium, impoſitoque operculo excitato igne liqueſcat. Ubi inſtar aquæ fluit, injice cochleari mixtum cum ſale petræ tartarum per partes, mox ubi injectum illud obturando crucibulum. Ubi detonuit, rurſus partem injice. & repete, uſque dum omni ſal petræ cum tartaro injectum, fuſumque ſit. intendendus autem ignis eſt. ut probe omnia liquefiant, & miſceantur. Effunde tum in conum concavum æreum, vulgo cornu antimoniale appellatum, verum ſevo prius, ſeu particula candelæ illitum, & ad ignem modice concalefactum: diligenterque bacillo ferreo, molliter tamen, latera ejus concutiendo fac ut regulus ſubſidat, ſcoriæque eleventur. Ubi refrixere omnia, ſeparantur ſcoriæ leviter decuſſæ, & apparet regulus prima ſæpe vice eximia, ſtella inſignitus, modo gradus recte fuerint obſervati: ſæpe namque intenſo nimis igne ſtellam conſumtam vidi, exhauſta aqua, ſeu humiditate Mercuriali. Quod ſi ſtella non apparuerit, regulus in pulverem redactus cum æquali ſalis petræ & tartari pondere iterum tertioque, donec ſcoriæ rubeſcant, inrecente crucibulo fundatur. Cavendum vero

ro ab antimoniali fuma five exhalatione, qui venenatus, & phthifin, aliaque adfert incommoda ac morbos. Erit & unica vice purgatiffimus, fi pro fale petræ & tartaro cineres clavellati fumantur, in crucibulo prius intenfo igne calcinati. Quam primo Salem petræ antimonio injeceris, Typhonem agnofces cælum magno ftrepitu candentibus lapidibus petentem: & intelligere incipies illa fcholiaftæ Sophoclis: Ὁ τυφὼς, οὗτος γὰρ στροβίλων καὶ καταιγίδος ἔφορός ἐστιν, ἀείρας, καὶ ἐπαίρας σκηπτὸν, καὶ στροβιλώθη ἄνεμον, ἄχος καὶ λύπην οὐράνιον, καὶ ἀερώδη πίμπλησι, καὶ ζημιίζει τὸ ἐκεῖ πεδίον ὕλης πεδιάδος, ἤγουν τοῦ ἐν γῇ συρφετοῦ, αἰκίζων καὶ μαστίζων πᾶσαν φόβην καὶ τρίχωσιν (N. B.) χθονὸς, βοτάνας λέγω, καὶ δένδρα. ἐμεστώθη δὲ πᾶς ὁ ἀὴρ σὺν τῷ πεδίῳ, καὶ οὗτος τοῦ ἐκ γῆς συρφετοῦ πεπλήρωται. Τυφὼς δὲ λέγεται. ὁ καταιγιδώδης ἄνεμος. Ἡσίοδος;

ad Antigon. p. 413.

Ἐκ δὲ τυφώεος ἔστ' ἀνέμων μένος ὑγρὸν ἀέντων.

Poëtæ ipfius verba funt;

Χρόνον τάδ' ἦν τοσοῦτον ἵστ' ἐν αἰθέρι
Μέσῳ κατέστη λαμπρὸς ἡλίου κύκλος,
Καὶ καῦμ' ἔθαλπε. καὶ τότ' ἐξαίφνης χθονὸς
Τυφὼς ἀείρας σκηπτὸν, οὐράνιον ἄχος
Πίμπλησι πεδίον, πᾶσαν αἰκίζων φόβην
Ὕλης πεδιάδος. ἐν δ' ἐμεστώθη μέγας
Αἰθήρ· μύσαντες δ' εἴχομεν θείαν νόσον.

Quem ultimum verfum nec Scholiaftes intellexit, nec intelliget quifquam, nifi peritus artis. Eft enim alias θεία νόσος, *Herculeus* morbus, vulgo comitialis, & caducus. Capies & illa Virgilii:

IV Aeneid.

Ecce

Ecce autem primi ſub lumina ſolis, & ortus,
Sub pedibus mugire ſolum, & juga cœpta moveri
Sylvarum: viſæque canes ululare per umbram
Adventante Dea.

Ubi Singula ferme verba μυστικώτερόν τι ſubinnuunt. Euclides in Sectione Canonis Muſici: Εἰ ἡσυχία εἴη, καὶ ἀκινησία, σιωπὴ ἂν εἴη. σιωπῆς δὲ οὔσης, καὶ μηδενὸς κινουμένου οὐδὲν ἂν ἀκούοιτο. Εἰ ἄρα μέλλει τι ἀκουσθήσεσθαι, πληγὴν καὶ κίνησιν πρότερον δεῖ γενέσθαι. E reactione ſulphureæ naturæ ſalinæque oritur tertium quid, Helmontii *Gas*, ſeu ſpiritus ſilveſtris, qui primus fermentationis effectus. Hinc apud Plutarchum Panes & Satyri, qui ſylveſtres ſunt Dii, ſeu ſpiritus, primi ſenſiſſe Oſirin feruntur, cum is a Typhone fratre in mare dejectus eſſet. Habitabant autem hi circa *Chennin*. *Chen* autem Ægyptiis plantam ſignificabat. *Prima materia*, inquit Sendivogius, *eſt herba vel arbor, quam tu creare neſcis: ſecunda materia eſt ſemen: In hoc multiplicatur herba vel arbor.* Poſt ſilveſtres ſpiritus ſubtiliores ipſius fermentati partes: tertio ipſa fermentati ſubſtantia, qui quaſi ſanguis plantæ eſt. *Planta* igitur, ubi cum tota ſua terra a trunco ſeparatur, atque a radice ſua in aliam terram tranſplantatur, eſt *Aqua Terra* eſt ſubſtantia naturæ, quæ dicitur *Oleum*, & *Ignis*, cum *ſpiritu quintæ Eſſentiæ*; quam aqua ſecum aſportavit a terra foetente, unde exivit, & deſtillando emanavit. *Aqua* hæc poſſidet naturam illorum, e quibus elicitur, & ſeparatur. *Truncus*, qui Separatur, vel *radix*, unde exiit, ſunt fæces *Terræ*, quæ objiciuntur: quippe unde jam hæc tria *Aqua*, *Aer*, & *Ignis* exierint. Alia *Terra*, *cui planta*, ſive *Aqua* implantatur,

tr. vij. novi. lum. Chem.

est terra, *alba*, & *rubea*; ubique tum nascitur, atque radicatur. Hæc impregnatio necdum est perfecta, sed perfectionis medium. De fæcibus illis, quas nos *scorias* nominamus, Onomacritus olim canebat, ita Dianam alloquens:

Πέμποις δ' εἰς ὀρέων κεφαλὰς νούσους τε καὶ ἄλγη.

In hac impregnatione *Sol spiritum suum generantem cum semine emittit, quem muliebre semen concipit, & in calore ita conservat: unde filius nascitur, & fit substantialis. Quando terra splendorem Solis & Lunæ assumit, tunc novum aliquod corpus nascitur, quemadmodum novus foetus in utero materno: & terra Solem & Lunam in se recipit, & concoquit, foetuique tuo cibum porrigit de die in diem, donec fortis potensque fiat. & tunc foetorem & nigredinem abjiciunt, & de colore uno in alterum convertuntur.* Ita auctor Gloriæ Mundi. Hic est ille spiritus, qui ad imitationem spiritus majoris mundi intima quæque & minutissima metalli, adeoque ipsas atomos pervadit, ac solvit; convenientia sibi jungit, ac adunat, alit, & auget; aliena ab sua natura Segregat, & ejicit. De hoc igitur non minius vere dixeris, quod de illo altero Virgilius:

pag. 286. & p. 169.

Principio Cælum ac Terras, camposque liquentes,
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque Astra,
Spiritus intus alit: totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.
Inde Hominum, Pecudumque genus, vitæque volantum,
Et quæ Marmoreo fert monstra sub æquore Pontus.
Igneus est ollis vigor, & cælestis origo.

Hic spiritus verus est ille liquor *Alkahest*, qui etiam *Vitra* penetrat, universale solvens: quod frustra imperitiores e Venere sibi petunt, quæ ipsam

ipſam *Venerem* ignorent. Sed reſpiciant illi primum harum lucubrationum caput. Illic enim eam inventuri ſunt. Quo vero ſingula cognitiora ſint, ipſaque adeo natura reguli ſtellati melius percipiatur, e Beckero, Tachenio, aliiſque nonnulla huc facientia excerpemus. Omnia mineralia, cujuſcunque ſint generis, quæ metallica corpora abſconſa continent, adjuncta habent acida, ſulphura nimirum varia; quæ impediunt, quo minus metallum ab impuritate fodinarum liberari poſſit. Hac in difficultate confugiendum neceſſario eſt ad alcalia, quæ celerem præſtant opem. Hinc additur antimonio chalybs cum tartaro ac ſale petræ: quod cum a ſulphure accenditur, pro parte deflagrat, pars vero cum tartaro in alcali vertitur. Ab hoc alcali abſorbetur omne acidum, quicum alias omnis antimonii Mercurius, qui metallum ejus, aufugeret: ſed hac via, adjuvante cumplurimum martis limatura, exſolutus liberatuſque acido ſuo ſulphure Antimonii Mercurius decidit, petitque fundum. Vel, ut alii volunt, arſenicale Martis ac ipſorum ſalium ſulphur arripit cognatum ſulphur antimonii: & hoc eſt, quod Baſilius Valentinus ait, Venenum, quod veneno pellitur. Stellam ab additorum ſalium copia quidam provenire exiſtimarunt. Sal enim cum ſulphure junctum formam ſtriatam exhibet. Ego, licet hoc non rejiciam, præcipue tamen ab aquæ Mercurialis, ſeu ſalis alkali volatilis interni; affluentia cum lucida puraque terra conjuncta, per congelationem naſci exiſtimo puraque terra conjuncta, per congelationem naſci exiſtimo: ſicut in de- Clave 1.

 ci-

cidente nive, nec non in ipſa glacie ſtellas ſæpiſſime formatas vidimus, calore innato per externum frigus conſtricto; atque in radios ſtellares directo. Ut enim *omne lumen*, teſte Seneca, *rotundum eſt*, ita radios emittit pyramidales, qui vulgatam nobis ſtellarum figuram referunt, e rotundo centro in acuminatam extremitatem deſinentes. Diſſolvit enim vis ignea, cietque motus a centro ad circumferentiam ducens. Contra vero quod frigidum eſt, contrahit a circumferentia ad centrum, conſtringitque res ſimiles, & diſſimiles in unum. Hic igitur Mercurius ita congelatus *Regulus* appellatur, &, ſi proſpere ceſſerit, *Stellatus*. Neque tamen is eſt, uti monui aliquoties, Mercurius Philoſophorum verus, ſed imago tantum. Verus enim ille cum ſpiritu ſulphuris ſaliſque veri conjunctus principium & finis eſt, conſtans, æternus, ut ita loquar: unde verum Aurum potabile multo facilius, quam ex ipſo auro extrahitur, paraturve. Conjunctio vero ita peragitur: *primo* inquit Baſilius Valent, *leni calore* valde immaturus mercurialis ſolvitur ſpiritus, quo deinde magnetice ſulphurea anima extrahitur: tandem, quod in terra deliteſcit ſal itidem a Mercuriali ſpiritu, tamquam proprio ac ſuo magnete educitur. Ita illa tria vi magnetica, & amore conjuncta naſcuntur. Sed revertamur ad regulum. Sunt in eo potiſſimum hæc quatuor conſideranda, Acidum fixum ac volatile: quæ quatuor in Chao antimonii ope ignis externi excitato Archeo continuo motu in orbem vertuntur, ac ſe multo amplexa in unum corpus coëunt. Hæc ſunt, quæ vulgo vo-

l. 1. nat. qu. 2.

lib. III. de univerſali mundi.

vocantur στοιχεῖα, ſive *elementa: quorum viciſſitudine*, ut ait Cicero, *MUNDI continuata natura eſt. Nam ex terra aqua, ex aqua oritur, aër; ex aëre æther. Deinde retrorſum viciſſim ex æthere aër; ex aëre aqua, ex aqua terra infima. ſic naturis his, ex quibus OMNIA conſtant*, ſurſum deorſum, *ultro citroque commeantibus Mundi partium conjunctio continetur.*

Ὁ ἀὴρ, inquit alius Philoſophus, μεταβάλλει εἰς ὕδωρ συνιστάμενος, εἰς δὲ πῦρ διακρινόμενος. ὥσπερ αὖ πάλιν τὸ διακρίσει μὲν εἰς ἀέρα φθείρεται, συγκρίσει δὲ εἰς γῆν. Timæus Locrus tribuit *terram* Lunæ, *aquam* Mercurio, *aëra* Veneri, *ignem* Soli: tum ordine retrogrado *ignem* Marti, *aëra* Jovi, *aquam* Saturno, *terram* Spheræ octavæ: in qua ultima latet, quod multis latet. Hæc elementa etiam animalia eſſe ſibi veteres perſuaſerunt. Ægyptii Deos inde quatuor fecere, præſides HOMINI naſcenti; δαίμονα, ſive Solem, Lunam, ſive Τύχην, Amorum, & ἀνάγκην. quorum Amor, quod notandum, *oſculo* Significabatur, Neceſſitas *nodo*. Paulo aliter Seneca: *Ægyptii*, inquit, *quatuor elementa fecere deinde ex ſingulis bina, marem & feminam. Aërem marem judicant, qua ventus eſt; feminam, qua nebuloſus & iners. Aquam virilem vocaret mare; muliebrem omnem alium. Ignem vocant maſculum, qua ardet flamma; & feminam, qua lucet innoxius tactu. Terram fortiorem marem vocant, Saxa, cauteſque: feminæ nomen aſſignant huic tractabili ad culturam.*

Plutarch. de primo frigido. De Anima mundi.

Serv. ad IV. Aen. 524. Macrob. I Saturn. c. 19. l. III. nat. qu. c. 14.

His accedit *quinta Eſſentia*, quam Ariſtoteles Ἐντελέχειαν appellavit, *diſſimilis illis quatuor prioribus, e qua eſſent ASTRA, Menteſque ſingulares, ſubjecta omnibus, ſine ulla ſpecie, carenſque omni qualitate Materies, ex qua OMNIA expreſſa atque effecta ſunt.*

Et

Et hæc mihi de Regulo stellato sufficere videntur. Conferri cum his poterunt Basilius & Sendivogius: apud quos itidem *cælum*, *Solem*, *Lunam*, *astra reliqua*, *homines*, *bruta*, *aves*, *arbores fontes*, *lapides*, *&c.* invenies. Ergo igitur fabulæ supersunt nonnullæ, explicandæ, enarrandæque, quo data fides liberetur.

cap. II. & cap. IX. De *Jasone* nil dicam, quia jam alius occupavit, prævortitque. De *Cadmo* consuli poterit Philolethes in Introitu Aperto: qui tamen ostendit potius quid velit, quam edisserit. Ut enim de *quercu*, ad quam transfixus Draco, nonnihil addam, nemo non fatebitur Chemicorum, multum huic arbori acidi inesse fixioris: unde & astringit. Vultne aliquis & acidum in ea volatile redditum? petat ab Isidoro, Basilidis filio ac discipulo, exponi sibi, τί ἐστιν ἡ ὑπόπτερος δρῦς, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῇ πεποικιλμένον φᾶρος; de quo consuli poterit Clemens Alexandrinus. (lib. VII. Stromat.) Quibus vero Diis sacra ea fuerit, multi ante me multis docuere. Ego tamen id ipsum ea de caussa preticere nequeo, quia Deorum ipsorum sæpius a me facta mentio, ad quorum naturam respexisse veresimile est, qui suas cuique arbores tribuerunt. Jovi igitur eam veteres consecrarunt, ac Junoni, necnon Rheæ. quin & *nymphas* in iis habitare, unaque cum ipsis vivere & exstingui fabulati sunt. Chemici, uti dictum acidum in ea arbore considerant, quod & plurimum in igne est. Jupiter æther, Juno aër calidior, sæpe & terra, & Rhea eadem, omnes inclusum possident ignem plurimum; de quo & aliqua superius cap. V. *Dracones* Chemicis Duo sunt, alatus, qui Philosophorum Mercurius: & sine

& sine alis, qui sulphur. Utrumque *Hercules*, qui sal Philosophorum, in ipsis statim cunis interemit: alterum *Apollo* mox post diluvium: & *Cadmus* noster eundem *Marti* sacrum, quam primum ubi in *Boëotiam* appulerat, peregrinæque *oscula* terræ fixerat, sacra facturus *Jovi*. Quia vero draco in tutela martis est, Valentiniani Raphaëlem suum, qui ipse planeta Mars est, serpentiformi vultu effinxere sunt iidem nost Marti tantum, sed & Soli, Apollini, Libero, Jovi Sabazio, Heroïbus, Cereri, Proserpinæ, Hecatæ & Minervæ sacri. Artemidorus: Οὐ μόνον ἱερὸς ὁ δράκων, ἀλλὰ καὶ πᾶσι μυστηρίοις παρὼν ἦν. Porro nec Harmoniam Martis & Veneris filiam Cadmi uxorem Philalethus attigit, nec eorundem in dracones metamorphosin. ὧν ὁ μὲν ἀπηνὴς καὶ φιλόνεικος, ἡ δὲ μειλίχιος καὶ γενέθλιος. Hæc est iterum illa amicitiæ & inimicitiæ harmonia, ἔρις & φιλία Empedoclis, *concordia discors* Ovidii. conjugium Acidi & Alcali: Describit hanc Cadmi conjugem perquam eleganter Martianus Capella: *Tandem*, inquit, *inter Phoebum Pallademque media Harmonia sublimis ingreditur: cujus sonorum caput auri coruscantis bracteis comebatur. Cæso etiam tenuatoque metallo rigens vestis modulis ad motum gressumque rata congruentia temperatim (ita lego,) blandis lenit crepitaculis tinniebat. Cujus incessum mater Paphia, ut eam contingeret, sequebatur, licet pulchris rosea numeris, ac libratis passibus moveretur, vix tamen poterat imitari.* Dextra autem *quoddam gyris multiplicibus circulatum, & miris ductibus intertextum velut clypeum gestabat; quod quidem suis invicem complexionibus modulatum ex illis fidibus circulatis omnium modorum concinentiam personabat. Læva autem virginis quam plures ex auro adsimulatæ, parvæque effigies theatralium vo-*

[Margin notes: Origenes adv. Celsum p. 295. — Lib. IV. c. 69. — Plut. de Isid. & Osir. p. 370. — lib. IX. de nupt. Philos.]

luptatum, religatæque pendebant. Verum illa orbis non chalys, nec barbiton, nce tetrachordon apparebat: ſed ignota rotunditas omnium melodias tranſcenderat organorum. Denique mox ut ingreſſa, atque ejuſdem orbis ſonuere concentus, cuncta illa, quæ diſſona ſua vitas commendarat, velut muteſcentia tacuerunt: ipſeque tunc Jupiter, cæleſtaſque Dii ſuperioris melodiæ agnita granditate, quæ in honorem cujuſdam IGNIS ARCANI, *ac* flammæ inſopibilis *fundebatur, reveriti intimum patrimumque carmen, paululum in venerationem extramundanæ omnes intelligentiæ ſurrexerunt.*

Adnectam de Harmonia paucula ex Heraclide Pontico, quæ ad Reguli noſtri illuſtrationem plurimum facere videntur. Is igitur
p. 105. & 106. in Homericis Allegoriis: Εὥς μὲν ἂν, inquit, ἀφιλόνεικος ἡ ἁρμονία τὰ τέτταρα στοιχεῖα διακρατῇ, μηδενὸς ἐξαιρέτως ὑπὲρ δυναστεύοντος, ἀλλ' ἑκάστου κατ' ἐμμέλειαν, ἣν εἴληχε, τάξιν οἰκονομοῦντος, ἀκινήτως ἕκαστα μένει. Εἰ δὲ ἐπικρατήσαι τι τῶν ἐν αὐτοῖς, καὶ τυραννήσαν εἰς πλείω φορὰν παρέλθοι, τὰ λοιπὰ συγχυθέντα τῇ τοῦ κρατοῦντος ἰσχύϊ μετ' ἀνάγκης ὑπείκει. πυρὸς μὲν αἰφνιδίως ἐκζέσαντος, ἁπάντων γίνεται κοινὴ ἐκπύρωσις. εἰ δ' ἀθρόον ὕδωρ ἐκραγείη, κατακλυσμῷ ὁ ΚόΣΜΟΣ ἀπόλλυται. Neglixit item Philalethes progeniem Cadmi: nepoteſque Actæona & Penthea, queque præ ceteris commemoraſſe debuerat, *Ignigenam, ſatumque iterum, ſolumque bimatrem*, Neglexit & conditas a Cadmo Thebas, Herculis patriam, utrumque uberrimum longæ diſputationis, ſi cui otium fuerit, argumentum. Mihi, cui non licet eſſe tam beato, ad Pelea tranſire ſatius erit.

Quis autem Πηλεύς? nonne παρὰ τὸν πηλὸν ita dictus? quid Homini Chemico proprius, qui πηλοῦ πλάσμα? aut ſi quis παρὰ τὸ πάλλεσθαι malit,

lit, de motu eo perpetuo jam ante aliqua attigi. Est enim *perpetuum Mobile in* hoc MUNDO, continuo motu defendentibus cælestibus virtutibus, seu spiritu a Sole & Luna in hæc inferiora demisso perpetim regyrante. Hinc & Achilli filio πηλιὰς hasta. Verum tamen malim ἀπὸ τοῦ πηλοῦ. quo significatu poëta Oceanum patrem rerum αἴδυον πηλὸν appellavit: & apud Platonem ὑγροῦ πηλοῦ ποταμοὶ, flumina liquatorum molarium sunt, seu lapidum sulphureorum; de quibus Severus in Aëtna: Phædone extremo: v. 394.

Pars oculis manifeste jacet: rubet, ipsaque dura
est,
Ac lapis: in pingui fervent incendia succo.
Quin etiam vario quædam sub vimine saxa
Toto monte liquant: illis custodia flammæ
Vera tenaxque data est: sed maxima quippe mo-
laris
Illius incensi lapidis sibi vindicat Aëtnam,

Ad quem locum Scaliger peropportune hæc Strabonis attulit: Τακείσης ἐν ταῖς κρατῆρσι τῆς πέτρας, εἶτα ἀναβλιεϊνθεισης, τὸ ὑπερχυθὲν τῆς κορυφῆς ὑγρὸν πηλός ἐστι μέλας, ῥέων κατὰ τῆς ὀρεινῆς. εἶτα πῆξιν λαβὼν γίνεται λίθος μυλίας. Hujus μέλανος bituminosique πηλοῦ naturæ Peleus noster est, cui Thetis collocatur, Θέτις δὲ, inquit Hesychius ἡ μήτηρ Ἀχιλλέως, καὶ ἡ θάλασσα, ἡ δὲ γῆ λέγεται Τηθύς: quam non frustra Hesiodus ἐρατεινὴν appellat, ac Oceano in conjugium dat. Sic & apud Homerum legimus: in Theogonia.

Ωκε-

Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν.

Sed ut ad Pelea regrediamur, in limo, sive ἐν τῷ πηλῷ multum est Acidi: quia & multum Martis, uti experimentis pluribus cognitum. De limo Cephisi, Acheloi, Nili, deque Thebarum etymo Hebraico limum significante superius quædam dicta. Ex hoc limo, seu Peleo, & Thetide, natum iri in fatis erat, qui patre foret præstantior. Ad has igitur nuptias lib. III. Mythol. celebrandas Dii omnes convenere: quemadmodum iidem & in officio nuptiali Cadmi, seu Jasis & Harmonias, frequentes adfuere. Sic in nostræ operis conjugio omnes planetæ convivæ sunt nuptiales: de quibus fuse Basilius & Philalethes. Operæ hic pretium est e Fulgentio aliqua describere, ut inde perspici possit, quam prope Græci verum viderint. *Thetidem*, inquit, *dici voluerunt aquam, unde &* Nympha *dicta est. Hanc Jupiter, quasi Deus, conjungit Peleo. Πελὸς enim Grece, Latine* lutum *dicitur. Ergo terram, cum aqua commixtam volunt HOMINES genuisse. Unde & Jovem cum Thetide voluisse concumbere dicunt, & prohibitum esse, ne, si majorem genuisset,* (ita hic legendum) *eum de regno expelleret. Ignis enim, id est Jupiter, si cum aqua coëat, aquæ virtute exstinguitur. Ergo in conjunctione aquæ & terræ, id est Thetidis & Pelei,* Discordia *Sola non petitur:* (i.e. non vocatur ad nuptias: *illa videlicet caussa quod CONCORDIA utrorumque elementorum HOMO gignatur.* In his nuptiis autem in Practica. tres Deæ de pulchritudine contendunt, cujus præmium *aureum malum.* Datur hoc a Paride Veneri, id est, illi spiritui, qui in opere nostro *abundantiore colore vestitus est, cujus corpus mera tinctura est, non absimilis colori, qui in optimo metallo conspicitur, ac propter coloris abundantiam in rubedinem*

se

e extendit, ut est apud Basilium: *cui speciosum rubei coloris vexillum MUSICA præfert, in quo depicta CHARITAS vestibus* viridibus *pulcherrima: cui curopalates SATURNUS.* Thetis igitur, femina, Alcali est, sive materia, omnium formarum capax, nec minus mutabilis quam ipse Proteus, eodemque dolo, quo ille, capta, matrimoniique vinculo adstricta. Hic jam opus erat Acidi vi penetrante. Ergo Chiron *hasta* Peleum *fraxima*, Neptunus *Balio & Xanto equis*, Volcanus eum *ense* donat: Dii alii aliis muneribus. Ex his parentibus in lucem editur ACHILLES, heros noster Chemicus, TROIAE fatalis victor ac pernicies: *quem velut HOMINEM PERFECTUM mater in aquas intingit Stygias.* Alii Thetidem, quum filio immortalitatem conciliare vellet, in *foco* eum clam igne obruisse tradunt. Idem de Iside Plutarchus narrat, & de Cerere Hyginus, Ovidius, &c. Verum turbatas omnes intervenientibus forte parentibus exurere omnino mortalitatis vitium non potuisse. Adest enim HOMINI nostro, inhæretque, sed non penitus, sulphur impurum: & hinc ei moriendum, ut de hinc clarificatus resurgat, CAELESTIBUSQUE spiritibus æquetur. Sed nec sine mysterio est, quod Scholiastes Homeri *Septimum* cum a Peleo igni ereptum tradit, ceteris extinctis. Audiamus jam Chemicos. *Si corpus*, inquiunt illi, *fluxum fiat, & comburatur, ad genitorem suum sese flectit, & subtilis MAGNESIA fit aërea, & ad terram vertitur, quæ illam spiritualem facit, & vivificat.* Plura clavis VII. Basilii suppeditabit, cujus hæc fabula quædam interpretatio

Apollodor. l. III.

Fulgentius, l. III.

Liber Alue. p. 334. musæi Hermet.

eſt. Ex Achille, quia necdum ab omni ſulphuris pravi labe purus, Pyrrhus naſcitur, Deucalioneæ Pyrrhæ cognominis: huic *Trojam* expugnare dabitur. Mater ipſi *Deidamia*, *hoſtium domitrix*, avus maternus *Lycomedes*; & in hoc iterum LUPUM agnoſco. Vultis & de *Leuce* aliquid? de ea Mela: LEUCE Boryſthenis oſtio objecta, parva admodum, & quia ibi Achilles ſitus eſt, Achillea cognomine. De terra ALBA & pura, deque ſalina albedine ſuperius paucula dicta ſunt, quæ reſpici poterant. Supereſt ipſa TROIA; cujus ab Apolline Ignis Deo, & Neptuno tridentifero maris domino, exſtructos fuiſſe muros antiquitas fabulata eſt. Hunc *Hector* tuebatur impurum ſulphur, quod firmiſſime materiam amplectitur, & tenet. Hic ab Achille interficitur, & *ter* circum Trojæ muros raptatur: quo ſublato facilis Deinceps Trojæ eſt expugnatio, ſed ita tamen, ut Herculis *Sagittis* opus ſit.

lib. II. cap. VII.

Abſoluta Pelei, Perſei fabulam aggrediar. Huic Danaë mater,

Quam clauſam implevit foecundo Jupiter auro.

De qua quam multas nobis nugas Græci Latinique interpretes? ſi ſolam λάρνακα conſideraſſent, agnoviſſent & Deucalionis arcam, & Oſiridis; & *ciſtam* Bacchi *amphoram auream* Vulcani, & *arcam* Jaſonis, & Erichthonii *ciſtam*, Tenniſque *Triodita* capſam, cui ille cum ſorore *Hemithea a Cyeno* patre incluſus dicitur. & ad inſulam non Leucen, ſed *Leucophryn* delatus: omneſque hos pluſquam Gordios nodos *Tenedia ſecuri* unico ſolviſ-

Oppian. l. IV. Schol. Hom. 91. Tzetzes Chil. VII. 96. Ovid.

vissent ictu. Sed & Brizomantis scapha, de qua Athenæus, agnita fuisset; cui quum sacra facerent deliades. σκάφας αὐτῇ προσέφερον πάντων πλήρεις ἀγαθῶν, πλὴν ἰχθύων. Arca hæc, seu scapha, seu navigium, Venter venti est. De *piscibus* dictum superius. Addas his & *poculum* Herculis licet, (nam *cunæ* ejus non sunt hujus loci) quo ille tamquam navigio ad abducendos Gerijonis *tricorporis boves* profectus est. Adde & *poculum* solis, quo is ab oriente in occidentem vehi solitus. ducet enim nos illud ad celebrem in Illyrico locum, cui Κύλικες nomen: πρὸς ᾧ ἐστὶ τὸ Κάδμου καὶ Ἁρμονίας μνημεῖον. Illic otiose haurire *poculum Heroum* dabitur, & cum πολυηροφόρῳ Cerere epulari. Nec est ut quisquam cyclopeas minas hic exspectet, Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι. Ille enim jam unico ab Vlysse *oculo* orbatus est, *ter* hausto vini *rubri* poculo. Altor educatorque Persei (nam ad hunc redeundum est) fuisse perhibetur Πολυδεύκης, multæ dulcedinis. Et temperator Acidi: de cognatione forsan *Deucalionis*. Ubi vero Perseus adolevit, Gorgonas tres adortus, unico *oculo denteque* inter se uti solitas, Medusam prætento crystallino, vel æreo levigato splendente scuto interemit: cujus coma *Serpentifera*. Medusæ sanguine natus Pegasus, *alatus equus*: cujus ope, & *harpes* a Minerva datæ, interfecto cete, *Andromedam Cephei*, *Aetiopum* regis filiam promeruit, *Phœnicis* neptem. *Cephea* ad *Cephisum* fluvium, *Phenicem* ad Achillis pædagogum, remittemus. Ex Andromeda virilis curæ uxore, filius Perseo genitus *Erythtras*, alter *Pyrrhus*. Hæc sunt, Be-

Metam. l. 11. Homer. lib. VIII.

Serv. ad VII. Aen.

Athen. l. XI.

Schol. Hom. Il. 319.

nivole Lector, quæ mihi nihil minus animo volventi Fors suggessit, dum lucretio destinatam operam editionum quarundam defectus retardat, & impatiens moræ longioris ardor quidquid obvium jubet arripere. Vale, & his, qualiacunque ea sint, utere, fruere.

FINIS.

JACOBI TOLLII

ΕΡΩΣ

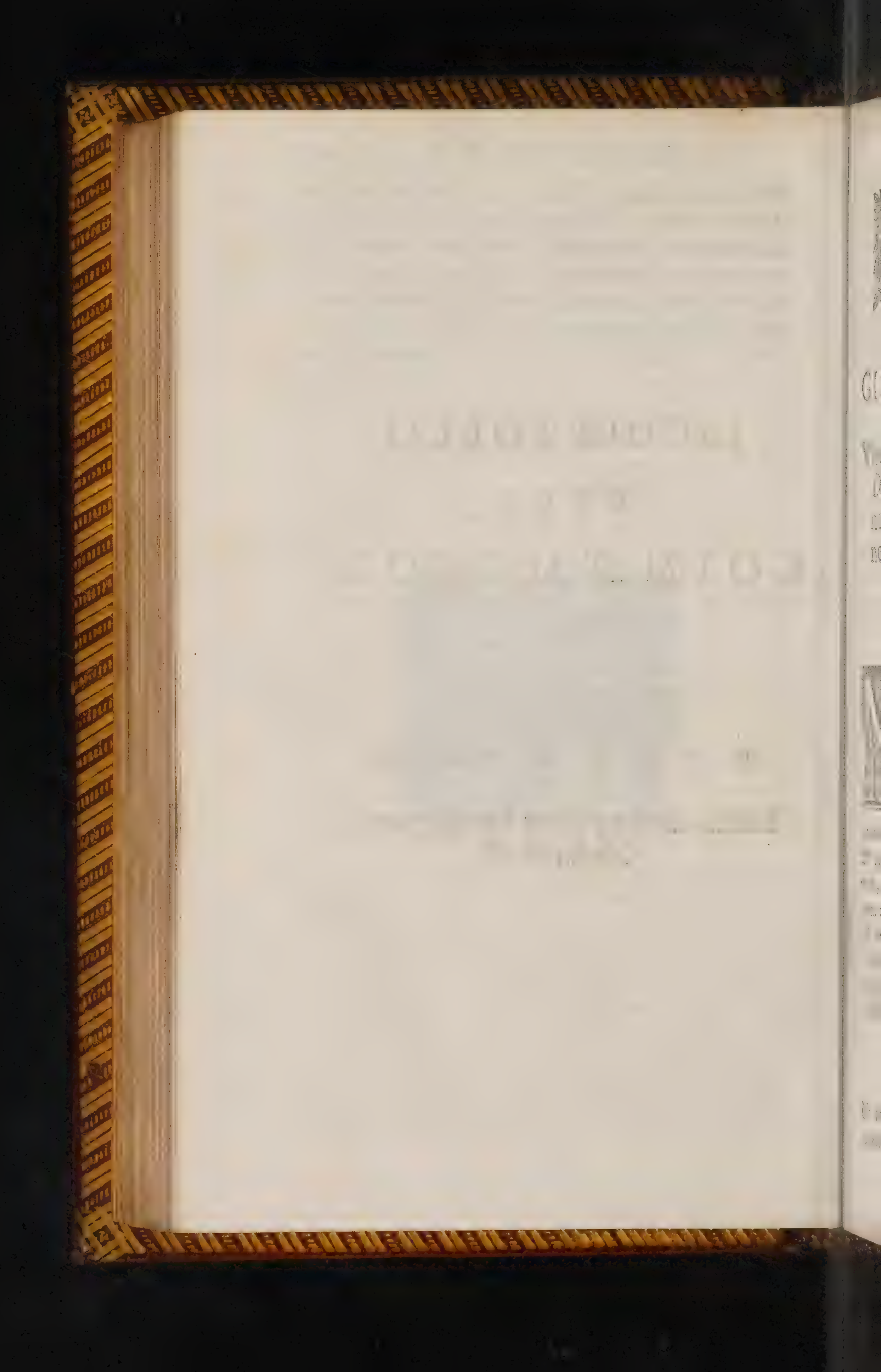
ΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ,

ἢ

ΥΠΝΟΣ

ΕΠΙΔΩΤΗΣ

Editio altera priore multis partibus auctior.

GISBERTO CUPERO,

Viro Nobilissimo, & Amplissimo Daventriæ Civitatis Cos. eoque nomine ad Consessum Ordd. General. Foederatæ Belgicæ delegato,

JACOBUS TOLLIUS, S.

Ulta cum animi voluptate; quum nuper apud Vos essem, epistolam illam legi, Cupere *Nobilissime, cujus mihi inter ceteros, quos de studiis communibus Sermones cædebamus, indicium fecisti. Ea pro voluptate non modo magnas Tibi a me deberi gratias statim sensi, sed & evestigio decrevi, quam primum revertissem domum, reddere quod deberem: idque eo, si fieri posset, cumulatius, quo tua in me animi voluntas prolixior, & eruditio, longe omnium tuæ conditionis hominum cultissima, cum mihi, tum omnibus, qui bonas literas amant, utilior est, ac fructuosior. Utraque enim Hesiodium illud inculcat,*

——— Εὖ δ' ἀποδοῦναι
Αὐτῷ τω μέτρῳ, καὶ λώϊον, αἴκε δύνηαι.

Ut autem majore mensura possim, ipsa illa, quam colimus, fertilissima præstat eruditio, quæ desideriis

nostris numquam plane deest, etiamsi non semper, quantum volumus, suppeditat. Accipe igitur, quæ dum epistolam ipsam legi, animadvertenda occurrerant; quæque ad ipsius meæ prioris lucubratiunculæ illustrationem aliud agenti aliquando obvenere. Sed ea illa animi facilitate accipe, qua ignoscere studio soles, qui doctos labores tuos summopere admirati, impari tua vestigia passu calcant, adeoque non assequuntur. Epistola hæc Gallico sermone conscripta auctorem præ se fert Rondellium, virum ut hactenus mihi ignotum, ita, quantum ex hoc specimine videre licuit, elegantis ingenii, multæque in his studiis amoenioribus operæ, ac doctrinæ. Dedi & ipsius meritis, & publico commodo, quod illam Latine verterim: præterea, quæ mihi in mentem venere, subjeci; non omnia tamen, ut nequid nimis. Præcedit autem mea, quæ tempore prior fuit, commentatiuncula. Utramque ubi legeris,

------ Sincerum mihi
Candore noto reddas judicium, peto:

In quo lubentissime acquiescam. Adjeci pro corollario marmoris antiqui inscriptionem, ut hoc, quod non ita dudum collectarum inscriptionum fecisti damnum, quantum in me est, levem; addito & illarum quoque inscriptionum apographon, quas in Gallia partim ipse descripsi, partim ab amicis descriptas accipe. Hanc autem acceptam fero Viro Nobiliss. & eximio poëtæ, Joanni Sixio, Toparchæ in Wimmenum, in Amstelædamensi *Republica, Senatori & Exscabino, in cujus Museo, si ad eam forte aliquando visere dignaberis, & antiqua plura marmora invenies spectatu dignissima; & nummorum veterum non contemnendam copiam. Interim his fruere, Vir Amplissime, & Vale.*

Dabam Teutoburgo,
A. CIƆIƆCLXXXV. Eid. April.

P. 265.
O.V
A.R
N.M
Preſsitque jacente.
Dulcis & alta quies placidæque ſimillima morti. Virgil VI. Æn.

JACOBI TOLLII
ἜΡΩΣ
ΚΟΙΜΩ΄ΜΕΝΟΣ,
ἢ
Ὕ΄ΠΝΟΣ ἘΠΙΔΩ΄ΤΗΣ.

INter Antiquitatis monumenta, quæ nobis aut longi temporis injuria, aut immanis barbararum gentium rabies reliqua fecit, signa sunt, & simulacra, quæ plurimam mihi soleant afferre voluptatem. Non enim solum oculos oblectant, sed & animum sæpe instruunt salubribus præceptis, aut certe scientiam adaugent, quæ cognoscendis veterum dictis, factis, scriptis continetur. Quare gratissima mihi illa accidit occasio, quæ istiusmodi generis aliquot marmora quondam obtulit. In his Cupidinis erat signum leoni indormientis; reflexa in sinistrum humerum dextra, sinistra vero duo papavera complexi, quibus lacerta adrepit. Juxta dextrum latus hæ literæ, nec plurium vestigia visuntur: O. V. A. R. N. M. Hic Oedipo est opus. Sed quamvis ego nec Davus sim, nec Oedipus, interpretabor tamen: si bene, non sine aliquo fructu: sin male, ut alii melius. Ergo igitur ita explico: *Omnis Vis Amoris Requie Nocturna Mitescit.* Est enim Somnus λυσιμέριμνος, κόπων ἡδεῖαν ἔχων ἀνάπαυσιν, καὶ πάσης λύπης ἱερὸν παραμύθιον ἔρδων, ut ait Orpheus, sive potius *In hymnis.*

 tius

tius Cercops, seu Cecrops, ut quidam putant, indicante Cicerone. Sive Onomacritus, uti ex Tatione veteribus traditum refert Eusebius. Vel, ut in Galliambo Poëtarum Latinorum delicatissimus Catullus,

l. I. de natu. deor. c. 38.

l. x, c. xi. Præpar. Euangel.

Abit in quiete molli rabidi furor animi.

Hercule furente act. IV. sc II.

Unde & a Seneca ita compellatur:

----- Tuque o domitor
Somne malorum, requies animi.

l. III. Argonat.

Exemplum hujusce rei luculentum occurrit apud Apollonium, ubi Medeæ Jasonis amore captæ curis enarratis hæc subjicit:

Κούρην δ' ἐξ ἀχέων ἀδινὸς κατελώφεεν ὕπνος.

l. III. eleg. IV.

Quin vix quidquam frequentius apud amorum scriptores. Hinc Tibullo,

----- Menti Deus utilis ægræ.

l. IV. p. 433. in Protrept. p. 125. l. I. c. 84.

Et Achilli Tatio, πάντων νοσημάτων φάρμακον. Critiæ vero apud Athenæum καμάτων λιμὴν, at Jamblicho ἀνάπαυμα κακῶν dicitur. Caussa in promtu est; πάσης γὰρ ἀπαλλάττει φροντίδος, ut est apud Artemidorum in Onirocriticis. Atque hinc illa Cythiæ Propertianæ:

Interdum graviter mecum deserta querebar
Externo longas sæpe in amore moras.
Dum me jucundus lapsam sopor impulit alis.
Illa fuit lacrymis ultima cura meis.

In Oreste & ex eo Plutarchus in lib. de superstitione.

Quod autem somno *mitescere* amoris morbum dixi, id mirifice confirmatur hisce Euripideis; tametsi ad insanientem ea pertineat Orestem:

Ὦ φίλον ὕπνου θέλγητρον, ἐπίκουρον νόσου,
Ὡς ἡδύ μοι προσῆλθες ἐν δέοντί γε.

Ὦ πό-

Ὦ πότνια λήθη τῶν κακῶν, ὡς εἶ σοφὴ,
Καὶ τοῖσι δυστυχοῦσιν εὐκταία θεός.

Ubi Oblivionem itidem ſomno adjungit, ſic ut hic Oblivionis illi ſymbolum adjectum eſt, de quo poſt paulo plura. Non enim diu huic noſtræ conjecturæ immorabimur. Symbola vero illa, quæ plus lucis admittunt, quantum in nobis eſt, illuſtrabimus, ut quid ſibi ſtatuarius voluerit, liquido appareat. Erat hic veterum mos laudatiſſimus, ea, quæ ſimpliciter atque aperte propoſita minus erant habitura voluptatis venuſtatiſque, ſymbolis involvendi: cum ut ingenia hominum diligentium & curioſorum ad ea perquirenda & penetranda excitarent, tum ut profanum vulgus ab his muſarum atque elegantioris Eruditionis ſacris arcerent. Sic inter exſtantia Romæ ſigna vetera Cupido alius viſitur, cogitabundus: quam conſilii moram ſapienter expreſſit artifex, dum eum ſedentem finxit, & dextro pede teſtudinem prementem, quæ proſerpit. Alterius exempli meminit Pauſanias, refertque Veneris Uraniæ ſimulacrum, opus Phidiæ, Elide fuiſſe, quæ & ipſa pede teſtudinem premeret. Exiſtimat Plutarchus ideo factum, quod teſtudo domiporta ſit: ut hinc femina diſcat ſe domi continere, neque re familiari neglecta per vicinorum alienaſve domos divagari. Nam, ut Gnomæ Græcorum docent,

In Eliacis poſter.

In præceptis Conjug. & de Iſide & Oſir.

Γυναικὸς ἐσθλῆς ἐστι σώζειν οἰκίαν.

Sive, ut apud Æſchylum Eteocles,

In Septem ad Thebas.

---- Μὴ γυνὴ βουλευέτω
Τἄξωθεν. ἔνδον δ᾽ οὖσα μὴ βλάβην τίθει.

Qua-

Syne-sius de Providen-tia. Quapropter Osiris unam mulieris esse virtutem arbitrabatur, si nec corpus ejus, nec nomen janua efferretur. in quam sententiam nonnulla etiam Philo Judæus habet, quorum nunc describundi copia non est.

Addit & alteram rationem, qua silere monetur mulier, quod hoc animal lingua careat: nam ut eædem dicunt gnomæ:

Γυναικὶ πάσῃ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.

Simocattia quæst. phys. XIII. Quia, uti veteres illi severi homines existimabant, pudicitiæ loquacitas non convenit: adeo ut & aves feminas, & cicadas ideo a natura mutas creatas esse opinarentur, ut haberet homo muliera plura taciturnitatis exempla, quæ imitaretur. Poëtæ Græci, qui non immerito σοφοὶ priscis dicti sunt, multa in hunc sensum protulere: inprimis autem ille feminei sexus exagitator Euripides, cujus hi duo versus utramque Plutarchi rationem complectuntur. In Heraclidis.

Γυναικὶ γὰρ σιγή τε, καὶ τὸ σωφρονεῖν
Κάλλιστον, εἴσω δ' ἥσυχον μένειν δόμων.

Aliquanto vero brevius Aeschylus, in eadem, cujus paulo ante memini; fabula

Σὺ δ' αὖ τὸ σιγᾶν, καὶ μένειν εἴσω δόμων.

sunt & alia id genus plura apud Lycophronis scholiastem aliosque, quæ dedita opera prætereo.

aliam alibi reddit. vid. Cartari de gli imagini de gli Dei p. 896.

At licet hæ rationes bonæ sint, nihil obstat tamen, quominus & alia æque verisimilis dari possit. Venus Urania, quod nec pueros fugit, amoris sancti & conjugalis habita est præses, longeque a Venere altera, quæ πάνδημος dicta,

dicta, diversa: ut quæ nullis voluptatis aut libidinis stimulis uteretur; verum potius casto quodam, puro, & tantum non cœlesti amore corda devinciret. Ea propter hanc quoque cunctabundam, tardissimeque festinantem, non secus atque Cupidinem nobis proponi existimaverim; quod de matrimonio cogitantibus consilia caute & lente ineunda sint. Artemidor. l. 1.

Incumbit autem, sive indormit Leoni noster Cupido, ut ejus potestas indicetur, cui sævissimæ fortissimæque feræ subjiciantur. Dictum est Epicharmi Comici, Fulgent. III Mythol.

Δαμαστὲς ἔρως λεοντείᾳ δυνάμει θωλερός.

Et inter vetera Græcorum epigrammata Argentarii cujusdam hi versus reperiuntur: Stobæus c. 61. & Anthol. l. c. 27.

Αὐγάζω τὸν ἄψυχον ἐπὶ σφραγῖδος ἔρωτα
χερσὶ λεοντείαν ἡνιοχοῦντα βίαν, &c.
---- ὁ γὰρ καὶ θῆρα δαμάζων
Ἄγριον, οὐδ' ὀλίγον φείσεται ἀμερίων.

Qua ratione ductus Arcesilas leænam sculpsit, *aligerosque ludentes cum ea Cupidines, quorum alii religatam tenerent, alii e cornu cogerent bibere; alii calcearent soccis.* Varro apud Plin. 36, 5.

Est & nummus Plautillæ, cujus nobis ectypon Tristanus dedit, in quo Venus *Victrix* exhibetur, sinistra palmam, dextra pomum gestans assistente Cupidine velum ab oculis remotum gerente, & a tergo effícto clypeo, cui leonis insculpta effigies. quæ omnia Amoris vim, & hinc *victricis* Veneris veluti triumphum sat clare indicant. p. 243.

Hinc & ad matrem ipsum gloriantem Lucianus inducit, familiarem se jam leonibus matris Deum conscensis eos tergis, & appre- In Dialog. deor.

hen-

hensis jubis velut equitem agitare. θάῤῥει μῆτερ, inquit, ἐπεὶ καὶ τοῖς λέουσιν αὐτοῖς ἤδη ξυνήθης εἰμί. καὶ πολλάκις ἐπαναβὰς ἐπὶ τὰ νῶτα, καὶ τῆς κόμης λαβόμενος, ἡνιοχῶ αὐτούς. οἱ δὲ σαίνουσί με, καὶ τὴν χεῖρα δεχόμενοι ἐς τὸ στόμα, περιλιχμησάμενοι ἀποδιδόασί μοι.

in Ciri. Notum illud Virgilianum

Ille etiam Pœnos domitare leones.
Et validas docuit vires mansuescere tigris.

in Theogon. 121. ut & illud Musæi, Αὐτὸς ὁ πανδαμάτωρ. Et hoc Hesiodi:

Λυσιμελὴς, πάντων τε θεῶν, πάντων τ' ἀνθρώπων
Δάμναται ἐν στήθεσσι νόον·

Situs ille corporis, & dextræ manus in humerum alterum rejectio, *membris languore solutis*, uti de ipso Deo somno loquitur Ovidius, fatigationem innuit, quæ quiete dispungitur; non secus atque dextra super caput reflexa requiescentem e longo labore denotat apud Lucianum. Cujusmodi apud Boissardum inter antiquas alias statuas una Nymphæ cujusdam. part. VI. p. 5. est hoc corporis situ dormientis. Nec frustra est, quod in aurem sinistram dormit. Illud enim repetiti somni indicium, adeoque animi cura levati. Prius enim, si medicis auscultandum, in dextra dormire salubrius, qui somnus ut primus, ita altissimus. Sed expergefactum semel redomire non tam facile, nisi omni cura vacuis. Nota sunt adagia *in utramvis*, & *in dexteram aurem dormire*, & Erasm. in Adag. quod & hic locum habere aliquem videtur, *pedibus porrectis.* quo pedum situ ipsius nobis somni simulacrum exhibet Boissardus.

Pavaver ad conciliandum somnum, & dolores sopiendos. Parmeno Byzantius apud Athe-

Athenæum: καθυπνος ὡς μήκωνα φάρμακον πίνων.

Hinc Somni Dei revinctum papaveribus caput in antiqua statua Musei Fuggerorum. Ovidius de Nocte:

Interea placidam redimita papavere frontem Nox venit,

Et apud eundem Ovidium de regia Somni.

Ante fores antri fœcunda papavera florent,
Innumeræque herbæ: quarum de lacte soporem
Nox legit, & spargit per opacas humida terras.

lib. v. B. Rhenanus in epist. ad Pirchaimerum

Et apud Orpheum,

Ὕπνε θυμίαμα μετὰ μήκωνος.

L. XI. Metam. 605.

Nec non apud Silium,

---- Curvoque volucris
Per tenebras portat medicata papavera cornu.

Gemma Basilid. lib. x. pag. 155.

Cereri item tributum papaver. Testis gemma Gorlæi, & nummus Græcus Neronis apud Tristanum, in quo Messalina Cererem repræsentat papavera & spicas tenens. ut omittam nummos Domitiani & Neronis apud Angelonium, aliosque apud Spanhemium, Theocritus de Cerere:

Comm. Histor. in dactylioth. 117. Eidyll. XII. n. 47.

----- ἃ δὲ γελάσσαι
Δράγματα καὶ μάκωνας ἐν ἀμφοτέρῃσιν ἔχοισα.

Ceres enim, ut ait Servius *Jove admonente dicitur cibo papaveris orbitatis oblita.* Ovidius de Cerere medicinam factura filio Celei ἀγρυπνίᾳ laboranti:

Callimachus in Cererem.

Illa soporiferum, parvos initura penates,
Colligit agresti lene papaver humo.

Fastor. l. IV. ad Virgil.

Dum

Geor. I, 78. & V, 212.

Dum legit oblito fertur gustasse palato,
Longamque imprudens exsoluisse famem.

L. III. Præpar. Evang. De nat. deorum. Galeus I. VII de fac. simpl. IV Georgicor. 131. I. Georg. 212. IV Æneid. 486. Plinius l. XIX, c. 8.

Et recte *oblita* dixit. μήκωνἐ enim, ut Hesychius ait, πόατις λήθην ἐμποιοῦσα.

Quamquam aliæ quoque rationes ab antiquis adferuntur, quod nempe fertilitatis existat symbolum, uti tradidit Eusebius; & e nummo liquet Hierapolitanorum, ac Apotheosi Augusti in nobili illa gemma, cujus nobis explicationem Tristanus & Rubenius dedere. Vel quod hujus rotunditas ac turbinata figura terram in Sphæræ modum rotundam esse significet, ut Phurnutus voluit: vel, quod credibilius, quia veteres olim papavere in cibo usi sunt: unde & *vescum, & Cereale papaver* Virgilius appellavit: alibi vero *soporiferum.* Nam utroque modo convenit pastui. Quod veteres rustici non ignoravere. Ii enim, quod labore & opere rustico fatigatis utraque corporis refectio esset necessaria, *panis sui crustis papaveris candidi semen inspergere* solebant. Egregius ea de re locus est apud Philostratum: Καὶ εἰ μὲ ὄψε τι χρήζεις, οὐδὲ ἔχεις. ἔτε γὰρ μαράθρε μετέχουσι, καὶ τῦ σελίνε, καὶ ἔτι μήκωνΘ-, ὅπερ ἐςιν ἥδυσμα τῦ ὕπνε. Meminit alicubi Athenæus βολητίνε ἄρτε, qui antequam pinseretur, inungebatur mactra oleo, & subtus semen papaveris aspergebatur. Verum notabilior eodem libro, & huc magis faciens est alter ejusdem locus. Μηκωνίδων δ' ἄρτων, inquit, μνημονεύει Ἀλκμὰν ἐν τῷ πέντε δεκάτῳ, οὕτως:

Lib. II. Imag. in

Κλῖναι μὲν ἑπτὰ, τόσαι τράπεσδαι μακωνίδων ἄρτων,
Ἐπιςεφεῖς σελίνῳ τεσσαραμω χὴν πλίχναις πίδαισι.

ad

Ad quem locum Casaubonus ex Hesychio ἐνθαλάμια πλάσματα ἐκ μήκωνος καὶ σησάμης adfert: & e Petronio *verba sesamo & papavere sparsa*, pro mellitis ac suavibus. poterat & illa ex Plauti Poenulo addidisse, ubi puella amasio videtur *nil nisi laterculos, Sesamum, papaveremque, & triticum, & frictas nuces loqui*, quod sicut illorum omnium, ita & papaveris sapor dulcis & gratissimus est: unde & ipsum papaver tostum cum melle in secundis mensis olim positum est. Adhæc hortense papaveris genus est, quod θυλακίτιν medici vocant panificiis accommodatissimum & saluberrimum. cap. 27, p. 214. Act. I. sc. 2.

De hoc papaveris genere ita Dioscorides Μήκων ἡ ἀγρία ἐστὶν ἥμερος, κηπευτή, ἧς τὸ σπέρμα ἀρτοποιεῖται εἰς τὴν ἐν ὑγείᾳ χρῆσιν, καὶ σὺν μέλιτι δὲ ἀντὶ σησάμης αὐτῇ χρῶνται, καλεῖται δὲ θυλακῖτις. l. IV. c. VI.

Quod autem pacis tempore cerealium fructuum copia erat, hinc factum puto, ut in antiqua gemma cum mater pacis Concordia effingeretur insertis sibi dextris, quæ inter duas spicas medium papaver continerent. Tum ejusdem conciliatrix Victoria papaver, spicam, & gubernaculum sibi haberet addita. Gorlæus gemma 54. Gemma 7.

Papaver porro & Lunæ sacrum est, quæ noctis Dea, cum ob vim soporiferam, tum quod ejus extrema muris incisis; seminaque ejus populi frequentiæ similia sint, tum vero ut foecunditas innuatur, quam Luna rebus mundanis præstat. Ausonius autem in Cupidine Crucifixo, quod papaver Proserpinæ quoque dica- Porphyrius apud Euseb de præpar. Euang. III, XI. Ælian.

l. xvi, c. 12. Hist. animal. dicatum esset, in obscuris, & tantum non nocturnis inferorum umbris papaveri locum fecit, idque *gravidum* appellavit, dicens:

Errantes sylva in magna, & sub luce maligna
Inter arundineasque comas, gravidumque papaver.

Pausan. in Corinth. p. 103. Nec alia de caussa Veneri quoque idipsum dicarunt veteres, quæ plurima mortales prole beat. Unde & Veneri facientes Ovidius *tritum niveo cum lacte papaver sumere* jubet. Caussa est in promtu; namque

Cum primum cupido Venus est deducta marito,
Fast. l. iv. *Hoc bibit: ex illo tempore nupta fuit.*

l. I. eleg. ult. Hinc liquet, cur in re amatoria, ubi de Hylæ raptu loquitur Propertius,

---- *Irriguo surgebant lilia prato*
Candida purpureis mista papaveribus.

l. IV. Georg. 545. Quodque magis ad signi nostri facit illustrationem, cur Proteus apud Virgilium Aristæo præceperit:

Inferias Orphei lethæa papavera mittes.

lib. II. Qui scilicet oblivisci vivus deamatæ Euridices nequiverat. Præter illas, quas memoravi, Deas, Cybele quoque papaver sibi vindicabat: mater scilicet Deûm, eademque Terra, parens omnium, quæ, ut Lucretius meus canit,

Muni-

Munificat tacitæ mortalis multa ſalute; tom. I.

Nummi complures exſtant apud Triſtanum, pag. 138. Spanhemium, alioſque & antiquus lapis apud pag. 625. Boiſſardum, in quibus Cybele papaver tribui- tom. II. tur, nonnumquam ſolum, aliquando cum ad- pag. 133. junctis ſpicis; quod & bono Eventui factum. Tradit enim Plinius in hiſt. naturali, boni Eventus ſimulacrum in Capitolio fuiſſe, quod ſiniſtra papaver & ſpicam teneret, dextera pateram, opus Euphranoris. In Boiſſardi vero Topographia ſpei eadem aſſignata in vetuſto Part. IV. lapide, cum hac inſcriptione: p. 120.

M. AUR. PACORUS ÆDI
TUUS SANCTÆ VENE
RIS IN SALUST. HORTIS
SPEI
ARAM CUM PAVEMENTO
SOMNIO MONITUS SUM
TU SUO. D. D.

Appoſite ſane, quum ſpem Pindarus ἐγρηγορότων Epiſt. ἐνύπνια appellaverit; de quibus plura ad Auſo- XXIV. nium. extrem.

Sed & *invicto mithræ* papavera cum ſpicis da- fol. XXI. ta, ubi ex inſcriptionibus Smetianis didici: verſ. qui idem, qui ſol, uti poſtpaulo pluribus indicabitur. Lacerta ſupereſt; neque ea fruſtra addita; vel quia eſt oblivionis ima- Plinius go, utpote *cui animali nulla ſit memoria.* Conve- l. x c. 66

Odyss. N. nitque adeo Somno, quem Orpheus αὐθομασί-γνητον λήθης vocat.

lib. IV. Concinit hisce Lucretius meus

Hoc ideo fieri cogit natura, quod omnis
Corporis affecti sensus per membra quiescunt;
Nec possunt falsum veris convincere rebus,
Præterea MEMINISSE jacet, languetque sopore.

Dionysias. l. XLVII. Unde apud Homerum Vlysses post multa mala exantlata,

Δὴ τότε γ' ἀτρέμας εὗδε, λελασμένος ὅσσ' ἐπεπόνθει.
Τίκτει γὰρ γλυκὺν ὕπνον ἀεὶ πόνος, ut ait Nonnus: Sive ut idem Lucretius ait,

---- *Multo sopor ille gravissimus exstat,*
Quem satur aut lassus capias.

Vel quia perquam somnolentum est animal: unde & ἑξαμηνόβιος σαῦρος Grecis dicitur, quia hybernis mensibus sub terra degit, ibique tamquam continuo sopore devincta delitescit.

Eidyll. II. Boissard in Topogr. Possit & alia dari ratio, quia hoc animal inter venereorum veneficiorum instrumenta est. Hinc illæ minæ Simæthæ apud Theocritum, in Pharmaceutriis:

Σαῦραν τοι τρίψασα ποτὸν κακὸν αὔριον οἰσῶ.

Et in vetustis marmoribus frequens lacertæ a columbis, venerea item avi, dilaceratio: vel à ciconia, ad truncum myrti, arboris Veneri consecratæ, cujus ramis columbæ insident. Poterant hic quædam de scinco, quæ Lacerta Ægyptia est, adferri, si res pateretur, cu-

jus

jus apud medicos multus ad irritamenta veneris usus est. In Corinthiacis.

Hæc scripseram, cum aliud agenti commodum sese hic locus offert Pausaniæ; Καὶ μετ' αὐτὸ ἄγαλμα ὀνείρου. καὶ Ὕπνος κατακοιμίζων λέοντα, Ἐπιδώτης δὲ ἐπίκλησιν. Quo Largitoris cognomine Jupiter quoque cultus Lacedæmone, teste Hesychio. Et apud Mantinenses templum habuit, eodem Pausania teste, ea scilicet ratione, quod mortalibus bona daret. Meminit & Plutarchus adversus Epicurios. Unde id ipsum suspicor esse Somni potius quam Cupidinis signum. Nam & alatus Somnus est, ut apud Poëtam: p. 1102. edit. Paris.

Ipse volans tenues se sustulit ales in auras, v. Æneid. 861.

Nec non apud Tibullum: 11. el. 1.

Postque venit tacitus fulvis circumdatus alis
Somnus, & incerto somnia nigra pede. lib. x.

Item apud Silium:

——— Non te majoribus, inquit
Ausis, dive, voco: nec posco, ut mollibus alis in Ruffin. l. 11.
Des victum mihi, somne Jovem.

Eruntque hæ alæ, ut omnia inferorum, furvæ. Claudianus:

Cœperat humanos alto sopire labores l. XLVIII.
Nox gremio: nigrasque sopor diffuderat alas.

Nonnus in Dionysiacis: lib. 11.

Καὶ σκιεραῖς πτερύγεσσι περιπτύσσων δέμας Αὔρης el. 1.
Ὕπνος ἔην βάκχοιο γαμοστόλος. in Hecuba.

Neque aliter Tibullus;

Postque venit tacitus fulvis circumdatus alis
Somnus, & incerto somnia nigra pede.

Ita & nox Euripidi dicitur, μελανοπτερύγων μάτης ὀνείρων.

Sanchuniathon apud Euseb. de Præpar. Euang. l. 1, c. x. Ovid. l. 1. Metam. sylv. l. v. IV.

Est enim non minus volucris, atque ipsum tempus: cujus simulacrum alatum esse neminem fugit. Quia igitur homini & somni data tempora, & vigiliarum, ideo Thoyth Ægyptius imaginem Saturni effinxit, quæ præter quaterna lumina:

Unde suis vicibus capiebant bina quietem,
Binaque servabant, atque in statione manebant,

Totidem haberet alas, quarum binæ explicatæ, binœ vero contractæ atque demissæ & vigilantis quietem, & quiescentis vigiles curas significarent.

Apud Stobæum; serm. VI. extrema. Themist. Orat. II. Lucret. l. IV. Orpheus in hymn. l. XXXI. Dionys. Odys. 1, v. 373. in Ajece l. VIII. Agatronn.

Fingitur item Somnus juvenili facie, unde eum Papinius Statius *juvenem divum placidissimum* vocat. Euclides duos facit, unum νεώτερον & μειρακιώδη, alterum πολιὸν & γέροντα. Qui naturam respexerit humanam, causam facile viderit. Quod autem Leonem κατακοιμίζει, id ipsum eum λυσιμελῆ εἶναι & πανδαμάτορα denotat. Ita Nonnus: Ὕπνε, τί πανδαμάτωρ κικλήσκεαι. Et ante hunc Homerus:

Κάδδέ μιν ὕπνος ἥρει πανδαμάτωρ,

Sophocles autem παγκρατῆ vocat. Et Sophoclem, quantum conjicere licet, interpretatus Val. Flaccus, *omnipotentem*:

——— *Teque ciebat*, inquit de Medea,
Somne pater, somni omnipotens; te Colchis ab omni
Orbe voco.

Nam-

Namque Somno *debile fit corpus; languescunt omnia membra.* Nec non ἄνακτα πάντων ζωῶν, ὁπόσα τρέφει εὐρεῖα χθών. Pyth. IX. in Aristot. de somno & vigil.

Aufert enim sensus, ut ait Cicero, *actionemque tollit omnem.* v. de fin. c. XIX.

Ex illo vero concubitu leonis & somni cuivis statim patebit, quam apte ὕπνος σύζυγος γλυκύς Pindaro dictus fuerit & est nobilis locus Themistii rationem reddentis, cur ἥδιστος καὶ γλυκὺς dicatur: Ὅτι inquit, τῶν περὶ ἡμᾶς παθῶν ὁ ὕπνος ἥδιστόν ἐστι· πρῶτα μὲν τὸ αἴσθησιν ἀλγηδόνος πᾶσι σβέννυσι διὰ τὴν ἡδονὴν πολλῷ τῆς οἰκείας κεραννυμένην. ἔπειτα τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν κρατεῖ, κἂν ὦσι σφοδρόταται. at nihil σφοδρότερον leone, qui affectuum impetuosorum symbolum; præsertim, quum leo somni parcissimus sit, oculosque habeat inter dormiendum non omnino clausos, sed splendescentes, qui hic plane connivent. Quam ob causam & Ægyptiis leonis caput hieroglyphicum vigilantis custodiæ Symbolum fuit. Quin & fuere, qui leones insomnes crederent, inter quos Manetho Ægyptius; atque ea propter dicatos soli, cujus oculos omnia contuentes nil fugiat. Unde illud Ovidianum: Pierius Hier. glyph. l. I. l. IV. Metam.

——— *Videt hic Deus omnia primus.*

Et hoc Homericum,

Ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ὑπακούει.

Clausos oculos quod attinet, in re naturali atque vulgatissima suavissimum illud Pindari epitheton etiam hic somno invidere nolim, qui illum κελαινῶπιν νεφέλαν vocat. βλεφάρων ἁδὺ κλαῖστρον Pyth. I.

Reliqua tam belle conveniunt, ut operam

ludere velle videar, si in illis adstruendis longiorem posuero. Unum est, in quo hæreo; ænigma illud literarum. Quod sive ab ingenio fuerit profectum statuarii, sive ab impostura vendentium, quo carius emeretur, alium forte me feliciorem quandoque interpretem nanciscetur.

FINIS.

RONDELLII
PROFESSORIS TRAJECTI AD MOSAM
EXPOSITIO,
SIGNI VETERIS
TOLLIANI.

DISSERTATION DE M. DU RONDEL PROFESSEUR à MAESTRICHT,

Contenant l'explication d'une Antique, & envoyée à l'Auteur des Nouvelles de la Republique des Lettres.

Depuis peu il m'est tombé entre les mains l'estampe d'une Antique assez curieuse. C'est un Lion & un Garçon qui dorment ensemble. Le Lion est appuyé sur une de ses grifes, & le Garçon sur le Lion, & tient je ne sçay quel fruit de la main gauche. Au dessous, il y a un Lezard qui paroît vouloir se jetter sur ce fruit, & à main droite il y a ces lettres OVARNM, qu'on prétend être mysterieuses. Comme je revenois de lire l'Anthologie, quand on me montra cette estampe, je crûs d'abord que c'étoit le Cupidon d'Argentarius, qui aprés avoir bien couru à cheval sur un Lion, se reposoit paisiblement avec sa monture. A la verité, on ne remarque ni carquois, ni fléches, ni flambeaux dans la Figure. Mais le Sculpteur pourroit bien avoir oublié toutes ces petites choses. D'ordinaire les gens de son métier ne sont pas fort exacts. Et puis, il ne faut point tant d'atirail pour reconnoître l'Amour. La beauté est un caractere indelebile dans ce Garçon. On n'a qu'à le voir, le cœur dit bien-tot que c'est luy.

Neanmoins, aprés avoir bien rêvé sur les rapports, les convenances, & les proportions, qu'il pourroit y avoir

1. Indicaveram jam hunc in Anthologia locum, versusque Argentarii subjeceram.

2. Describit eam sat luculente dormientis itidem Cupidinis Apulejus; apud quem imminens mariti capiti de-

l. v. Miles.

RONDELLII

Professoris Trajecti ad Mosam

EXPOSITIO,

SIGNI VETERIS TOLLIANI

NOn admodum multi dies sunt, Vir Clarissime, quum in manus meas ectypon incidit antiqui marmoris, valdequam, siquid in hisce intelligo, perelegantis. Leo in eo visitur, juvenisque: uterque somno oppressi. Incumbit ille pedibus anterioribus; hic leoni: tenetque sinistra manu fructum nescio quem, cui lacerta paulo inferior inhiat, & insidiatur. Ad latus dextrum hæ literæ occurrunt; O. V. A. R. N. M. quas nonnemo ænigmaticas opinatur. Sicut eram recens ab Anthologiæ Græcæ lectione, quum hoc mihi ectypon exhibebatur, suspicabar evestigio, Cupidinem hunc esse [1] Argentarii, ab agitando leone fatigatum, cumque vectore suo requiescentem: quamquam nec pharetra in marmore, nec Sagittæ ejus, nec faces apparebant: cujus supellectilis, tamquam non magni momenti rei neglectum incuriæ adsignabam sculptoris, abs quo hominum genere accuratam in hoc genus operibus diligentiam frustra exspectes. Adhæc tanto non opus erat apparatu, ut Amor agnosceretur: cujus indicium certissimum ipsa [2] formæ venustas facit; sic ut ad primum statim ejus intuitum ipse nobis animus filium hunc esse Veneris subjiciat. Verum re penitius postpaullo considerata, dum quæ leonis,

decepta Psyche *videt capitis aurei genialem cæsariem ambrosia temulentam; cervices lacteas, genasque purpureas pererrantes crinium globos decoriter impeditos, alios antependulos, alios retropendulos.*

avoir entre un Lion, un Garçon, un Lezard & des fruits, j'ay crû & crois encore qu'il faut que ce soit toute autre chose que Cupidon. Je me suis confirmé dans mon opinion, par l'explication qu'un certain sçavant homme nommé Tollius a donné à ces lettres. Il croit que O V A R N M, signifient ou peuvent signifier Omnis Vis Amoris Requie Nocturna Mitescit. *Mais il n'a pas pris garde, ce me semble, que la nuit est le veritable temps des Amans. C'est l'hoberge de l'Amour, dit Properce,*

Hospitium tota nocte paravit Amor.

C'est les Bacchanales de Venus, Veneris Orgia, *à ce que dit le bon homme Hephestion; & c'est la Baniére des Plaisirs, à ce que chante un vieux Poete de la Gréce;* ἱερὸν ἡδονῆς ἄγαλμα, *&c. Vous sçavez les impatiences des Amans. Ils disent mille injures au Soleil; ils s'impatientent aprés les tenebres; un jour leur semble une année. Ainsi, Monsieur, quand ce seroit Cupidon, bien loin de conclure, comme Tollius, que ces lettres O V A R N M peuvent signifier* Omnis Vis Amoris Requie Nocturna Mitescit, *je conclurois au contraire* Omnis Vis Amantium Requiescens Nullius Momenti. *D'où vient cela? C'est, Monsieur, que*

Mili-

1. Sed ex hoc loco, qui lib. III. extremo exstat, id ipsum Noctis epitheton vix elicias.

Diony- 2. Quid igitur faciemus illo Nonni, qui ὕπνον ὁμόστο-
sia cor. λον ἐρώτων dixit? nonne post Veneris prælia quies gratis-
l. xxxII. sima est? quorsum igitur illa de Vulcano Virgilius?
l. Æneid.

---- Placidumque petivit
Conjugis infusus gremio per membra soporem.

In Sym- Nec aliter de Peleo, Catullus in Epithalamio.
posio. Nec abludunt illa Platonis de Amore:

---- Οὗτός ἐστιν ὁ ποιῶν
Εἰρήνην ἐν ἀνθρώποισι, πελάγει δὲ γαλήνην,
Νηνεμίην δ' ἀνέμοις, κοίτην, ὕπνον τ' ἐνὶ κήδει.

In Mi- Verius igitur illud P. Syri:
mis. *Arcum intensio frangit, animum remissio.*

nis, adolescentis, lacertæ, & fructum inter se congruentia, quisve ad se invicem respectus esset, examinatius expendo, repente aliter sentire cœpi, (neque me illius etiam nunc sententiæ pænitet) existimavique, rem Cupidine longe aliam esse. Confirmavit eam magnopere Tollii cujusdam, hominis non indocti, qui literas illas aut significare, aut non incommode significare posse putat, *Omnis Vis Amoris Requie Nocturna Mitescit.* Verum enim vero non animadvertisse mihi videtur, nocturnum tempus amantibus omnium longe esse aptissimum. Quare & Propertius Noctem *Amoris hospitium* appellat: [1] *Hospitium*, inquit, *tota nocte paravit Amor.* & Hephestio, *Veneris orgia:* poëta vero Græcus, ἱερὸν ἡδονῆς ἄγαλμα. Nec te fugit impatiens moræ amantium desiderium; uti neque sexcenta, quæ soli assidue faciunt, convicia, dum nimis tarde in Thetidis fugiens sinum, festinantium gaudia moratur, quibus hora dies, dies annus est. Adeo ut, etiamsi Cupidinis esse signum concesserim, tantum a Tollii sententia mea discrepet; ut contra ea literas illas significare potius censeam, [2] *Omnis Vis Amantium Requiescens Nullius Momenti.* Et unde hoc quæso? nisi quod

Mili-

illudque pervulgatum Ovidii:

Quod caret alterna requie, durabile non est.
Hæc reparat vires, fessaque membra levat.

Sed & ipse Cupido apud Apulejum non aliter rem gerit. *Nox aderat*, inquit hic. *& maritus aderat, primisque Veneris præliis velitatus in altum soporem descenderat.* Pervigilium certe Veneris paucarum noctium est: nec semper *ad unius noctis exemplar pluscula alia similes astruuntur*, ut idem cum Photide sua ad confinia lucis usque pervigil fecisse se alibi gloriatur. Vocabimus igitur Venerem in partes altera manu papaver, altera malum tenentem, auribus Rondellii insusurraturam; Τὸ πάντων ἥδιστον εἰ[illegible] τυχεῖν ὧν ἐπιθυμεῖς, ὕπνος ὕπνος.

Milesiac. l. v.

Miles. l. II.

Militat omnis Amans, & habet sua castra Cupido;
Attice crede mihi, militat omnis Amans.

Vous sçavez là-dessus la Clinopale de Domitien.

Mais supposé que ce fut l'Amour, il faudroit que tous les personnages de la Piéce, eussent chacun quelque caractere de cette passion. Ce Dieu ne s'arrête jamais nulle part, qu'il n'y laisse de ses marques. Le souci, le trouble, l'inquietude, Injuriæ, suspiciones, inimicitiæ, bellum, *&c. sont toûjours de sa compagnie. Mais ici, comment distinguer tout cela? L'Amour dort fort paisiblement. Autant en fait le Lion. Il n'y a que le petit Lezard qui veille. Et n'estce pas assez, dira quelqu'un, pour qu'on s'en défie? Il ne veille pas pour rien. Sans doute, à la vûë du fruit que tient Cupidon, il se sera récrié* OVARNM Oestro Vernantis Amoris Resistere Nil Miserius. *Il en voudroit tâter le pauvre petit, aussi bien que les plus grosses Bêtes, & il s'imagine qu'il ne luy en prendroit pas plus mal, qu'à tous les Animaux de son voisinage. Ne vous étonnez pas de cela. Tout aime dans la Nature; jusqu'aux Tigres & aux Philosophes. Cette celebre personne dont nagueres vous avez fait l'Eloge, a aimé une fois en sa vie, & je sçay plus d'un Secretaire de sa passion.*

Cependant, tout amoureux qu'auroit pû être nôtre Lezard, je ne le tiens gueres capable de rafiner en galanterie. D'ordinaire ceux de son espece, ne disent pas grand' chose; Et quoy que le Sanglier qui tua Adonis nous ait appris que c'étoit pour baiser la cuisse de ce garçon qu'il y avoit attaché ses défenses, & qu'ainsi les bêtes les plus farouches sont capables de dire des douceurs, si elles ne sont capables d'en faire, je ne croy point du tout qu'un Lezard fut assez enjoué pour

Plutarch. in Mario p. 417.

1. Agnosco in his & quæ sequuntur, facetam ingenii Gallici elegantiam.

2. Lucianus de Musca, καὶ τὸ δῆγμα δὲ αὐτοῦ, καὶ [illegible]

Militat omnis amans, & habet sua castra Cupido.

Ut autem de instituta in eum finem Domitiani Clinopale plura dicam, nec tuus, nec meus permittit pudor. Veruntamen fac Amoris esse signum: ubi igitur in singulis, quæ nobis hoc marmor exhibet, hujus affectus characteres, & indicia? Neque enim Deus hoc non ubique, ac passim sui quædam velut vestigia relinquit. *Injuriæ*, *suspiciones*, *inimicitiæ*, *bellum*, ceteraque id genus alia, perpetuo illum comitantur. quæ quis hic invenerit, aut deprehenderit? ipse placido correptus somno requiescit: neque alia leonis species; Sola vigilat lacerta! Quid enim? inquit aliquis: nonne hoc sat amplum dubitandi argumentum est? neque vero illa frustra vigilat. procul dubio namque ad conspectum illius, quem Cupido manu tenet, fructus exclamaverit: *Oestro Vernantis Amoris Resistere Nil Miserius*. Nam & ipsa illius degustandi desiderio exæstuat, non secus atque vastioris corporis animalia: nec quidquam ab eo sibi mali metuit, quem innoxium ceteris de vicinia animadvertit, Adeo in rerum natura nihil est, ne quid amor te lacertæ perturbet, quod ab amore alienum sit; ne tigrides quidem, imo nec philosophi. Certe ille, cujus a te nuper prædicatæ multis laudibus virtutes, vir celeberrimus & amavit aliquando, & in amore, siqua illius arcanorum participi fides, οὐκ ἠτύχησεν. Non est tamen, ut ab lacerta quid elegantiarum, aut acuminis in amore exspectes, licet illa stimulis incitetur, agiteturque Cupidinis. Non est, crede mihi, tam felix hujus bestiolæ indoles: & id genus animalcula ad hoc ingenii decus non adsurgunt. Nam quod aper ille, cujus sævo dente dilectus Veneri cecidit Adonis, appetisse se pulcrum femur ejus, ut Theocrit. Eidyll. XXX.

αἵματος ἐπιθυμία, οὐκ ἀγριότητος, ἀλλ' ἔρωτός ἐστι σημεῖον, καὶ φιλανθρωπίας. ὡς γὰρ δυνατὸν ἀπολαύει, καὶ τοῦ κάλλους τι ἀπανθίζεται. In Muscæ Encomio.

dire une pointe, & encore moins assez hardi, pour toucher Cupidon ou quelque chose de son équipage. Cet Animal est timide de son naturel, & par consequent incapable de demeurer devant un Lion, qui tout endormi qu'il peut être, ne laisse pas d'inspirer la frayeur, à quiconque le regarde; ferociam animi in vultu retinens. *Ainsi, nôtre Lezard, ou n'auroit pû dire rien qui vaille, comme un Amoureux transi, ou n'auroit rien dit du tout.*

Je conclus la même chose des fruits de l'estampe, que Tollius prétend être des Pavots. Cela ne s'ajuste nullement à l'humeur de Cupidon, toujours éveillé, toujours guay, toujours folâtre. Passe, pour de Roses, des Oeillets, du Jasmin, &c. Mais des Pavots, Monsieur, ce desagréable & mal plaisant fruit, qui n'est venu au monde, que pour faire baailler, ou pour faire dormir, il n'est bon en verité, que pour des malades du Prosedanum. *Il y a plus. On ne sçait ce que c'est que les fruits de nôtre figure. Ils ont autant la mine de petites Oranges ou de petites Grenades, que de Pavots ou de Mandragores. Et si cela est, comme cela pourroit bien être, il faut que ce soit toute autre chose que l'Amour ou le Sommeil. La plaisante alternative! C'est pourtant Tollius qui le soûtient. Mais enfin malgré ce qu'il en dit, le Sommeil n'est point un jeune Garçon. Le Poëte que cite cet Auteur, dit tout le contraire. Aussi est-ce un vieux bon homme confiné au bout de la Nature entre les bras de*

1. Si floribus hic locus foret, haberem, quod reponerem, quum nec purpureos papaverum flores in Hylæ raptu describendo Propertius aspernatus fuerit, uti supra ostensum, nec in laudanda nova nupta Catullus:

Epithal. Manlii.

Uxor in thalamo est tibi,
Ore floridulo nitens,
Alba Parthenice velut,
Luteumve papaver.

In Priapeiis.

qui, & alicubi id ipsum inter Priapi donaria recensere veritus non est.

ut venerium illi basium figeret ; ad diluendum crimen attulit; ab eoque nos animalia etiam cummaxime fera blanditias, etiamsi facere nequeant, dicere tamen posse didicimus, putasne ea de caussa persuaderi mihi posse, lacertam vel ingenio tam faceto esse raturam, Τὸ πάντων ἥδιστον εὐτυχῶν μεμιγμένοις ὕπνῳ ἥπιον, ut elegantius loquatur; Plutarch. in Mario p. 417. vel tam confidenti, confirmatoque animo, ut aut Cupidinem attingere ausit, aut eorum quid, quæ de Cupidinis sunt instrumentis ? Nosti, quam natura meticulosum sit hoc animalculum, adeoque tanti animi roboris minime capax, ut ad leonis conspectum resistere sustineat; qui, tamenetsi somno captus, terrorem intuentibus incutere non cessat, *ferociam animi in vultu retinens.* Unde colligo lacertam nostram vel argutum aliquod, & omante dignum dictum dicere nequisset, vel omnino nil dixisset. Idem ferme de fructibus affirmaverim, quos hoc ectypon exhibet; quosque Tollius *papavera* esse opinatur. Quis enim ea convenire Cupidini concesserit; cujus agilis semper & vigilax natura; semper hilaris, semper blanda est ? cui rosæ in deliciis, & molles violæ, &

Fleti olim regum, & puerorum nomina flores, Auson.
Mirator Narcissus, & Oebalides Hyacinthus, in Cupid. Cru-
Et Crocus auricomans, & murice pictus Adonis? cif.

At [1] papavera; quo vix aliud tristius germen,

[1] ——— ἔφερον δέ τοι ἢ κρίνα λευκά, Theocritus Eicyll. XI.
Η μάκων' ἁπαλάν, ἐρυθρὰ πλαταγῶν' ἔχοισαν

In corollis enim, aut collectione florum, non unius habetur odoris ratio, sed & coloris: quo certe papaverum flores tam vario, tam grato, tam spectabili sunt, ut cum laudatissimis facile certare queant de principatu. Et, ut in regio illis Tarquiniorum horto locum fuisse taceam, quid? nonne Ovidius in Hyacinthi adolescentis longe pulcherrimi vultu morientis describendo similitudinem a violis & liliis petiit, iisque papaver medium inseruit? Ita enim ille;

de l'Oubli & de la Paresse, à qui il faut qu'une Deesse fasse entrer tous ses rayons dans les yeux, pour l'éveiller un moment.

radios Thaumantias omnes
Impulit, inque oculos penitùs descendit inertes.

Voyez, s'il vous plaît, cette description, & jugez aprés, si cela s'accorde bien avec l'idée d'un jeune Garçon.

Stat super Occiduæ nebulosa cubilia Noctis.
Æthiopasque alios, nulli penetrabilis astro
Lucus iners. Subterque cavis grave rupibus antrum
It vacuum in montem. quà desidis atria Somni

Secu-

Ut si quis violas, riguove papaver in horto,
Metam. l. x. *Liliaque infringat fulvis harentia virgis,*
Marcida demittant subito caput illa gravatum.

Veneri vero, satis alias delicatæ Deæ, papavera non displicuisse marmora nos docent, de quibus supra. Sed in nostro lapide papaverum capita dilapsis floribus jam semen ferunt; quod è crenis loculamentorum abunde liquet; quas in malis Aurantiis frustra quæras, in Punicis longe aliter videas figuratas.

De Deo Socratis. 1. Apulejus tamen Amorem & somnum ejusdem generis dæmonas tradit. ita enim ille, postquam de Geniis deque dîs manibus egit: *Sunt autem non posteriore numero, præstantiori longe dignitate, superius aliud augustiusque genus dæmonum, qui semper à corporis compedibus & nexibus liberi, certis potestatibus curantur. Quorum è numero somnus atque Amor.* Unde & in antiquis marmoribus ac monumentis ita eorumdem confusæ sunt imagines, ut vix ab Amore Genium, Amoremque à somno distinguas. Et est in promtu ratio. Nam vitæ primus autor ἔρως: vitam intrantibus, sive inchoantibus additur Genius, adestque ad extremum vitæ spiritum: quo semel extincto, una perpetua omnibus dormienda nox est, cujus & letum, & consanguineus leti sopor progenies. Præterea duo hæc τὰ ἀφρονέστατα πάθη somnus, & Amor ut ea Heraclides Ponticus appellat Alexandro etiam magno agnita.

Hesiod. in Theogon. De Alegor. Homer.

2. Ambiguus fateor Statii locus est, cujus hæc verba:

aut inficetius reperias, quæque excitandæ folummodo nata videntur oſcitationi, conciliandoque ſomno, nonniſi *proſedamo* laborantibus condu- Plin. I. cunt. Quin & papavera eſſe, quis liquido dixe- XXVI,10. rit? Aurea enim mihi potius Heſperidum mala, aut certe Punica referre videntur minora, quam papavera, aut mandragoras: & aſſentiere puto, ubi horum fructuum faciem accuratius conſideraveris. Verum fac eſſe papavera; (neque enim hoc plane negaverim) juvenis tamen ille nec Amor, nec ſomnus eſt. [1] Præclara, inquis, & feſtiva alternatio, dignaque Ovidiano ſtilo metamorphoſis. Atqui hæc Tollii ſententia eſt: quem probare mihi velim, ſomnum juvenem eſſe: [2] plane enim diverſum quid ille, quem in partes vocat poëta, de ſomno pronuntiat: quippe quem præcipitis ævi, & ſenili vultu, ad extremos naturæ fines in Oblivionis & Ignaviæ requieſcere fingit amplexibus; eique excitando Dea opus eſſe, quæ cunctis immiſſis luminis ſui radiis vix tandem ſopore graves ejus oculos aperiat.

Crimine quo merui juvenis placidiſſime divum, Sylv. V.
Quove errore miſer, donis ut ſolus egerem, IV.
Somne, tuis?

Nam ſi poſt τὸ *juvenis* interpunxeris, ad Statium ipſum referendum eſt. Sed hanc ambiguitatem Poëta facile tollere potuit, ſcribendo, *Crimine quo juvenis merui.* Ergo forſan ex hoc ego loco tam parum probavero ſomnum juvenem eſſe, quam è ſequenti ſenem Rondellius ſed quid illi faciet Euclidis, quem ex Stobæo attuli; ubi juniorem & ſeniorem ſomnum agnoſcit? Ita vero ille: Ἔστι δὲ ὁ μὲν ὕπνος νεώτερος, καὶ μειρακιώδης δαίμων, εὔπειστος καὶ ῥᾴδιος ἀποφυγεῖν. ὁ δὲ ἕτερος οὗτος πολιὸς καὶ γέρων, ἐν τοῖς πρεσβυτέροις τῶν ἀνθρώπων μάλιστα ἐμπεφυκώς. quid Pauſaniæ loco, ubi mors & ſomnus in ulnis noctis matris infantes? ſolvam hunc nodum paucis. Somnus ex illis Diis eſt, quibus non adſignatur certa ætas, uti nec certæ ho-

Securumque larem segnis Natura locavit.
Limen opaca Quies; & pigra Oblivia servant
Et nunquam vigili torpens Ignavia vultu, *&c.*

Mais ce qu'il y a de plus convainquant, c'est que le Sommeil chez le Poëte que je viens de citer, ne paroît jamais sans sa Corne.

Clara

hominum ætati, sed universæ tribuitur. Senem quis vult? talem describit Ovidius:

Præterit hos senior; cunctisque è fratribus unum
Metams. l. XI. *Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, somnus*
Eligit. De quo paulo ante
At pater è populo natorum mille suorum
Excitat artificem, simulatoremque figuræ
Morphea.

Topograph. part III. p. 69. part. IV. p. 72. part. III. p. 48.

Vultis ætatis mediæ, ac non præcipitatæ, verum potius virilis? talem nobis marmor antiquum repræsentat apud Boissardum. Juvenis expetitur? hoc vultu placide dormiens mento manu sinistra suffulto, inversa face in alio marmore exhibetur apud eundem Boissardum cum hac inscriptione: *Et secura quies, & nescia fallere vita.* nec non in alio, his superscriptis verbis: *somno Orestilla filia.* Puerum desiderat aliquis? plures apud eundem vetusti lapides occurrunt, in quibus puelli alati ad instar Cupidinum, sive Geniorum, facibus itidem inversis somnum perpetuum vita functorum repræsentant: inprimis autem ille notabilis, in quo duo ab utroque latere ædificii, cujus clausæ fores sunt, adsistentes porrecta manu januam clausam indicant, nec in vitam reditum sperandum: quo mirifice illa Horatii illustrantur,

Jam te premet nox, fabulæque manes,
Et domus exilis Plutonia: quo simul meâris,
Nec regna vini sortiere talis,
Nec tenerum Lycidam mirabere.

Cujusmodi nobis seu domus, seu templi, & alius lapis imaginem suppeditat, per cujus semiapertas fores Mercurius regreditur, qui mortuos ad loca infera deduxerat. πομπαῖος ille, de quo idem Poëta:

Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, Virgaque levem coërces
Aurea turbam; superis Deorum
Gratus, & imis.

---- *Radios Thaumantias omnes*, ait ille, L.x.Thebaid.
Impulit, inque oculos penitus descendit inertes.
Adverte quæso animum, & videsis an ea somni descriptio in speciem, seu formam cadat adolescentis.

Stat super occiduæ nebulosa cubilia noctis,
Æthiopasque alios, nulli penetrabilis astro
Lucus iners: subterque cavis grave rupibus antrum
It vacuum in montem: qua desidis atria somni:
Securumque larem segnis natura locavit.
Limen opaca quies, & pigra oblivia servant,
Et numquam vigili torpens Ignavia vultu, &c.

Adhæc, quod ad refutandam aliter sentientis opinionem plurimum valet, numquam ab eo, cujus meminimus, Poëta somnus absque [1] cornu describitur.

Clara laboriferos cælo Tithonia currus
Extulerat, vigilesque deæ pallentis habenas
Et nox, & cornu fugiebat somnus inani.

1. Eoque curvo: quo & Silius eum instruit. Servii sunt ad VI Æneïdos: *somnum novimus cum cornu pingi.* Verum nec *virga* apparet, quæ & ipsa somno, sicut somni præsidi Mercurio, tribuitur. Ergo eleganter idem Statius; v. sylv. IV. ad ipsum somnum:

——— *Extremo me tange cacumine virgæ.*

Et Virgilius:

Ecce Deus ramum lethæo rore madentem,
Vique soporatum stygia, super utraque quassat
Tempora, cunctantique natantia lumina solvit. v. Æneid.

2. Confundit hic Rondellius duo Pausaniæ loca, seu duo diversa ab eo memorata signa. Nam in hoc posteriore, ubi pedes somno intorti tribuuntur, infans ipse est, qui in priore; ἐμοί γε κρίνῃ, adolescens.

3. Nisi fastigii obstaret incisura, quæ in mandragoræ pomis nulla est; dein & magnitudo diversa. Ita namque Plinius de Mandragoris: *Ferunt mala avellanarum nucum magnitudine.* Quod autem Isidorus *poma* illis tribuit *suaveolentia in magnitudinem mali Mattiani*, existimo illum de fructu Dudaim, cujus in sacris mentio fit, accepisse, quem nonnulli Mandragoræ fuisse pomum errore sat crasso tradidere.

Clara laboriferos cœlo Tithonia currus
Extulerat, vigiléſque Deæ pallentis habenas
Et nos & cornu fugiebat Somnus inani.

Et ailleurs,

manus hæc fuſos à tempore lævo
Suſtentat crines, hæc cornu oblita remiſit.

Et cependant cette Corne ne paroît point dans la figure, comme on en peut être aſſuré en jettant les yeux deſſus. Davantage c'eſt que ſi le Sommeil de l'eſtampe doit être celuy de Pauſanias, comme le prétend Tollius, il faut qu'il ait les pieds tortus; & c'eſt néanmoins ce qui ne s'apperçoit nullement. Ce garçon quel qu'il puiſſe être, a les pieds fort beaux & dans un état fort naturel; du moins celui qui lui reſte; & il n'y a point lieu ici de faire un myſtere ſur l'irrégularité des pieds, comme le prétendoient les Anciens, qui nous vouloient donner à connoitre par ces pieds tortus, la nature des ſonges ambiguë & trompeuſe.

Ce fruit pourroit donc bien être des Mandragores. Vous le ſçavez, Monſieur, elles ſont l'emblême de l'Oubli, & ont donné lieu au proverbe des Grecs. On peut dormir avec le Pavot, & ſe ſouvenir de ce qu'on a fait: au lieu qu'on oublie tout ce qu'on a fait, quand on a bû de la Mandragore, à ce que prétendent les Anciens. Lucien dit que même à dormir ſous la Mandragore, on perd la mémoire.

Mais d'où vient, direz-vous, qu'il faut que ce ſoit plutôt

1. Cur igitur Virgilio, *Lethea perfuſa papavera ſomno*? an non illa uti recte hæc interpretatur Servius, *Plena oblivionis*?

2. Ignoſcat mihi Rondellius, & quos ille auctores erroris habet, interpres Luciani, Eraſmus in Adagiis, Faber in Theſauro Eruditionis ſcholaſticæ, Cælius Rhodiginus in antiq. lectionibus, aliique fortaſſe plures, ſi τὸ ὑπὸ μανδραγόρᾳ καθεύδειν, quæ Luciani verba ſunt, aliter aliquantum interpreter, idemque ſignificare putem, quod ἐν μανδραγόρᾳ καθεύδειν; qua phraſi idem ſcriptor alibi uſus eſt. Neque vero Mandragoras arbor eſt, vel

In Timone in Encom. Demosthenis.

Idem alibi:

--- Manus hæc fusos a tempore lævo
Sustentat crines; hæc cornu oblita remisit.

Quod tamen cornu in hoc marmore frustra quæras. Præterea si somni hoc signum est, cujus Pausanias meminit, & ex eo accepit Tollius, [2] pedes habeat tortos necesse est, qui in hoc adolescente, quicunque is fuerit, pulcherrimi sunt, situque dormientibus familiari, quantum ex altero etiam nunc integro videre est. Poterant hic nonnulla, si res & tempus paterentur de intortis somni pedibus ex antiquorum sententia fusius exponi, qui naturam somniorum ambiguam, & obscuris ambagibus fallacem intortumque hoc argumento volebant denotari: sed his in præsens omissis hoc potius agam, dicamque, fructus hosce tam [3] mandragoras esse posse, (& esse fortassean) quam papavera. Ut hic ego tibi, elegantiarum harum omnium callentissimo, Mandragoram oblivionis esse symbolum pluribus probem, caussa nulla est, neque item ut te doceam adagium Græcis hinc olim natum. Papaver uti somnum consiliat, ita [1] non tollit memoriam: at qui mandragoram bibit, si qua veteribus fides, rerum earum omnium, quas fecit, dixitve, obliviscitur. Quin & memoriam amitti Lucianus ait, *si sub mandragora capiatur quies.* Quod

si quæ-

vel altior planta, ut sub ejus umbra dormire quis possit. ne caulem quidem ei tribuunt naturæ interpretes, nisi tertio;cuidam ejus generi, idque perambigue. Notum autem Græcorum præpositionem ἀπὸ tam *a* vel *ab*, vel *ex*, quam *sub* significare, sic apud Platonem, ἀπὸ σιτίων ϗ πολῶν ἀλλιῖτει. Dein nec illa Luciani sententia est, Jovem memoriam amisisse, verum Mandragora sopitum nihil audire, nihil intelligere eorum, quæ in terris scelerum patrarentur. Respicit igitur sopiendi facultatem in Mandragora potius, quam memoriam tollendi. De hac ample satis Dioscorides, & adagia Græcorum: de illa vero somnum

l. II. de Republ.
in Stratagem.
l. IV. c. 79.
l. VI de Rep.
l. I. c. 68.

plutôt des Mandragores que des **Pavots.** *C'est, Monsieur, à cause des rapports & des convenances de toute la Figure. Et voici comment. Celuy qui dort seroit le Soleil, toûjours jeune, toûjours beau, toûjours garçon; & ce seroit ici un tableau de la Religion des Persans, & des Medes. On l'adoroit chez ces Peuples, s'il vous en souvient, tantôt sous la figure d'un garçon, & tantôt sous celle d'un Lion qui porte une thiare & cela jusqu'au jour que l'année finissoit. Alors le Lion dormoit; le Garçon faisoit de même, tenant des Mandragores à la main, & seroit demeuré en cet état, sans le Lezard qui voulant faire quelques efforts pour ravir ce fruit de la main du Dieu, l'oblige à se réveiller pour reprendre ses forces & pour recommencer sa course. Ainsi dans le Lion il y auroit une image de la puissance du Soleil; dans le Garçon toûjours jeune celle de l'éternité; dans les Mandragores celle de l'oubli de toutes choses; & dans le Lezard le renou-*

mnum conciliandi potestate Plato. τὸ δὲ γενναῖον ναύκληρον μανδραγόρᾳ ἢ μέθῃ, ἤ τινι ἄλλῳ συμποδίσαντας τῆς νεὼς ἄρχειν, &c. & in Onirocriticis Artemidorus δοκεῖ δέ μοι ἐν καιρῷ ἄν τις εἰπεῖν τὸ Ξενοφῶντος τοῦ Σωκρατικοῦ. Οἶνος τὰς μὲν λύπας, ὥσπερ μανδραγόρας ἄνδρας, κοιμίζει. De Mandragora Frontinus; *ejus*, inquit, *inter venenum & soporem*
l. VII. *media vis est.* Unde *medici*, teste Macrobio, *insomnem fri-*
Saturn. *gidis oblinunt, modo papaveris succo, modo Mandragoræ, vel*
c. VI. *similibus.* De eodem Plinius: *Mandragoræ folia gravedinem*
l. XXV, *afferunt etiam olfacta: quamquam mala aliis in terris mandan-*
13. *tur. Nimio tamen odore obmutescunt ignari: potu quidem largiore etiam moriuntur.* Et ut ad marmor nostrum illustrandum nihil desit, si forte quis & hunc fructum Cupidini adjungi velit, Venus eo cognomento aliquando fuit. Ita enim Hesychius in Μανδραγορῖτις Ἀφροδίτη, pro quo Palmerius Μανδραγορῆτις Ἀφροδίτη legit. At si solis hoc symbolum; solem, sive jovem Μανδραγόραν idem tibi Hesychius suppeditabit.

In comm. de Abrā- ax. 1. Quid? in eodem signo duplici schemate sol adumbratus? vidisse me recordor in Basilidianis gemmis a Chifletio editis aliquammulta id genus Symbola, sed vel solaribus

ſi quœſieris, cur hos eſſe mandragoras malim, quam papavera, paucis quid ſentiam, accipe: Sic enim cunctis hujuſce ſigni ſymbolis optime inter ſe convenire ipſus fatebere. Adoleſcentem hunc, quem nobis ſomno ſopitum lapis exhibet, ſolem eſſe arbitror, qui perpetuo ætatis flore ſemper viget, ſemper pulcher ſemper juvenis eſt: adeoque imaginem hanc ab ipſa petitam Perſarum Medorumve religione. Colebant enim hæ gentes Deum ſolem, quod nec te præteriſſe puto, *Apud*
(*Nobilis eſt; hic locus Themiſtii*: ὅτι τῶν περὶ ἡμᾶς παθῶν ὁ ὕπνος ἥδιστόν ἐστι. πρῶτα μὲν γὰρ αἴσθησιν ἀλγηδόνος *Stobæum,*
πᾶσι σβέννυσι διὰ τὴν ἡδονήν, πολλῷ τῷ οἰκείῳ κεραννυ- *ſerm.*
μένην. ἔπειτα τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν κρατεῖ, κἂν ζῶσι σφυ- 119.
δρόταται. καὶ γὰρ πρὸς ἡδονὴν οἱ φιλόμουσοι: ταῖς δυσαινα χεθοῦσιν, ἐπιόντος αὐτοῖς τοῦ καθεύδειν, καὶ περιβολὰς ἐρωμένων περιέπλαι καταδαρθεῖν νεύοντες.) [1]. effigie nunc adoleſcentis, nunc leonis tiaram caput induti, idque ad extremum uſque labentis anni diem. Tum vero & leo dormiebat, & adoleſcens manu mandragoras continens: manebatque is *dulci devinctus lumina ſomno*, Pauni lacerta, ex ipſis Dei manibus hunc fructum rapere conata, [2] expergiſci illum cogeret, vireſque colligere, ac redauſpicari priſtinum iter. Sic in leone adumbrata vis ac potentia Solis; in inveſtis adoleſcentis perpetua juventa æternitas; in mandragoris omnium

v. Gemmas Baſiliadian. Chiffletii. Pauſan. l. 1.

 rerum

laribus radiis, vel quo alio noto inſigni diſtincta, & vel ſingularia, vel notæ ſolis effigiei addita. verum quia liber ad manum non eſt, nil certi de eo affirmare auſim. Aſſyrios vero ſolem non imberbem coluiſſe, verum barbatum, eaque de cauſſa Græcos inſcitiæ arguiſſe Lucianus refert, de Dea ſyria. plura de his omnibus Voſſius de Idololatria, & Alexander ab Alexandro in dieb. Genial. l. IV. c. XII.

2. Phryges ſolem deum opinati hyeme dormire, æſtate Plut. de
vero vigilare, hyeme quidem κατευνασμοὺς æſtate vero ἀνε- Iſ. & O-
γέρσεις βακχεύοντες αὐτῷ ἐτέλουν. Tertullianus alicubi: ſic ſir. p.
& Oſiris quod *ſemper ſepelitur*, *& in vivide quæritur*, *& cum* 378.
gaudio invenitur, reciprocarum frugum; & vividorum elemento- Lib. 1. ad
rum, v. Marc.

renouvellement de l'année. De ſorte que ces lettres O V A R N M, *ne ſignifieroient que* Orbes Volvuntur Annorum Renovatione Noſtri Mithræ. *Où avez-vous pris toutes ces belles choſes là, me direz-vous ? De quantité de Scholiaſtes, & entre autres Auteurs d'un nommé Hoſtanés que vous ne connoiſſez peut-être pas.*

Ce n'eſt pas avec vous qu'il faut s'arrêter, pour prouver que Mithra eſt le Soleil. Il y a long-temps que vous ſçavez ces Vers :

Seu te roſeum Titana vocari
Gentis Achemeniæ ritu : Seu præſtat Oſyrim
Frugiferum : Seu Perſei ſub rupibus antri
Indignata ſequi torquentem cornua Mithram.

La ſeule choſe qui pourroit m'embaraſſer dans mon explication, ce ſeroit les aîles qui paroiſſent ſortir du

dos

rum, & recidivi anni fidem argumentantur : ſicut & aridæ, & ardentis naturæ ſacramenta leones mire philoſophantur.

Ariſtot. de Animal. De Abſtin. anim. De Diis. lib. XII. c. 3. de Animal. Eclog. I.

3. Quia verno tempore calore ſolis invitata e latebris iterum prorepit. unde Græcis ἡλιακὴ σαῦρα inter cetera lacertarum genera ; & ἐξαμηνόβιος dicta, uti ſupra indicaſſe memini. Fuit & *ſol lacertus* teſte Porphyrio, & ſol σαυροκτόνος, de quo plura Gyraldus. Quam autem hoc ſerpentis genus amans ſolis ſit, ex eo colligere eſt, quod, ubi viſum tractu temporis amiſerit. Solis illum radiis recuperare dicatur. Ita de eo Iſidorus, & Ælianus. Contra nimios eam ſolis æſtus ſæpe vitare Virgilius prodit, apud quem in Eclogis legas :

Nunc etiam pecudes umbras & frigora captant :
Nunc etiam virides occultant ſpineta lacertos.

4. Hinc *anni rota* apud Virgil. lib. VI. Æn. & l. I. Æn. *Triginta magnis volvendus menſibus orbes.* ad quem locum nonnulla huc facientia Servius.

l. I. Saturnal.

1. Atqui apud Macrobium legas : *Præter hoc quoque Mercurium pro ſole cenſeri multa documenta ſunt. Primum, quod ſimulacra Mercurii pinnatis alis adornantur ; quæ res monſtrat ſolis velocitatem. Nam quia mentis potentem Mercurium credimus appellatumque ita intelligimus* ἀπὸ τοῦ ἑρμηνεύειν : *& ſol mundi mens eſt : ſumma autem velocitas eſt mentis ; (unde ait Homerus* ὡσεὶ πτερὸν, ἠὲ νόημα*) ideo pinnis Mercurius quaſi ipſa natura*

ſoli

rerum oblivio ; & in [3] lacerta anni renovatio. Sic ut literæ hæ nil aliud ſignificent, quam, [4] *Orbes volvuntur Annorum Renovatione Noſtri Mithræ.* Unde tibi, inquies, tantus tot elegantiarum proventus? dicam. Scholiaſtæ hunc mihi ſuppeditarunt haud pauci; & præter hos, alioſque ſcriptores multos. (*Plenius Xenophon ipſe in Convivio, ubi ita Socrates:* Τῷ γὰρ ὄντι ὁ οἶνος ἄρδων τὰς ψυχάς, τὰς μὲν λύπας ὥσπερ ὁ μανδραγόρας τὰς ἀνθρώπους κοιμίζει. *quare male illic interpres*, velut mandragoras dolores ſopit: *quum vertere debuiſſet*, velut mandr. homines ſopit.) * Hoſtanes quidam auctor fortean tibi ignotus. Non ideo tamen ignotum tibi, adeoque pluribus probandum putem, mithram ſolem eſſe, ſi modo illa ante oculos obverſantur Papinii: v. Voſſium de Idololatria Gentil. Tertullian, &c.

> ---- *Seu te roſeum Titana vocari*
> *Gentis Achemeniæ ritu: ſeu præſtat Oſirin*
> *Frugiferum: ſeu Perſei ſub rupibus antri*
> *Indignata ſequi torquentem cornua mithram.*

Unum obſtat, aut obſtare videtur, & in hanc ſententiam diſceſſum remorari: alæ nimirum, quæ de tergo hujus adoleſcentis promittuntur. [1] Solem enim, ſive Apollinem alatum, neque pictum uſquam, neque

ſolis ornatur. Hoc argumentum lucidius Ægyptii abſolvunt, ipſius ſolis ſimulacra pinnata fingentes; quibus color apud illos non unus eſt, &c. Sed & Pſeudo Orpheus, Χρυσέαισιν illum ἀγαλλόμενον πτερύγεσιν, & πάντῃ δινήεντα πτερύγων ῥιπαῖς κατὰ κόσμον dicit. Eſt enim ille Protogonus, quem ibi compellat, Amor, ſive ſol, idem Phanes ibidem, & Priapus, aliis & Adonis, & Bacchus & Horus, & Oſiris. Suidas de ſole Priapo: Τὸ ἄγαλμα τοῦ Πριάπου, τοῦ Ὥρου παρ' Αἰγυπτίοις κεκλημένου, ἀνθρωποειδὲς ποιοῦσιν, ἐν τῇ δεξιᾷ σκῆπτρον κατέχον, &c... τὰ δὲ πτερὰ τὴν ταχύτητα τῆς κινήσεως δηλοῖ. τὸν δὲ κύκλον τοῦ δίσκου τὴν περιφέρειαν. ταυτὸν γὰρ τῷ Ἡλίῳ δοξάζουσι. Immo & Hebræis ſol alatus: ſicut autem ſolis imagines, ſive ſimulacra, non unius coloris erant, ita & ipſi dies in Ænigmate Cleobuli Lindii apud Diogenem Laertium albi nigtique deſcribuntur. Ænigma vero tale eſt: Hymno in Protogonum. In Πριάπου.

Εἷς

dos du Garçon ; car le Soleil ou Apollon ne passe gueres pour un Dieu ailé. Il est vray. Mais puis que ses chevaux en ont, & même ses roues, pourquoy n'en auroit-il pas aussi ? Je me souviens qu'il en avoit des belles & bonnes à la journée des Tytans, lors que la peur luy fondit toute sa divine figure, & qu'il devint le plus joli Corbeau du monde. Arachné par malice ou autrement, le dépeignit une fois déguisé en Epervier, pour je ne sçay quelle Demoiselle, dont nous ne sçavons plus le nom. Et cela etant, vous voyez bien qu'Apollon avoit des aîles quand il luy plaisoit, & qu'il n'y avoit rien de si aisé à un Dieu de sa volée. Je vous dirois ici quelque chose de plus serieux, si nous avions encore les Eloges d'Apollon contenus en vingt-cinq Sermons, que nous avons perdus avec plusieurs autres Indigitamens de l'Antiquité. Je ne demeureray pourtant pas sans réponse. L'Hymne qu'on luy chantoit à une de ses Fêtes, contient entre autres attributs au nombre de quatre-vint & seize, celuy de μυελόμυεφος. Et comme on ne sçauroit douter de cela sur peine de l'Inquisition Poëtique, Apollon pouvoit bien avoir des aîles, des griffes, des nageoires, &c. lors qu'il étoit question de montrer tout cela, & rien autrement. Je vous diray encore une autre chose. C'est qu'en Orient le Soleil etoit adoré chez plusieurs Peuples, sous la figure d'un Globe aîlé avec un Serpent à l'entour. Tellement que le Sculpteur de nôtre Antique, par ouï dire, ou sur le dessein d'un peu plus habile homme que luy, a pû inserer quelque chose, qui appartint à Apollon, afin qu'il y eut dans son marbre, dequoy contenter tous les differens dévots

Εἷς ὁ πατὴρ, παῖδες δὲ δυώδεκα, τῶν δ' ἑκάστῳ
Παῖδες τριήκοντα διάδιχα εἶδος ἔχουσαι.
Αἱ μὲν λευκαί ἐασιν ἰδεῖν, αἱ αὖτε μέλαιναι.

Alatum quoque solem Euripides agnoscit : cujus hæc ex Jone :

—— ἀμ' ἡλίε πτέρυγι πλοῃ. atque item apud Cedrenum p. 46. Orpheus ; nec non Basilidianæ Gemmæ. Unde apud

que fictum reperias. Verum, quum & equi Solis volucres perhibeantur, & ipsis quadrigarum rotis alæ tribuantur, quid caussæ est, quare ipsi negentur Apollini? Memini certis Poëtis illum quondam non implumem visum, quum objectus ei in gigantomachia pavor priorem formam excussit, & ex Apolline pulchellum nobis corvum exhibuit. Sed & Arachne, sive illa improbitate animi id fecit, sive qua alia de caussa, eundem nobis aliquando in accipitrem mutatum in tela simulavit, amore correptum virginis, cujus nomen ignoratur. Vides igitur Apollinem alatum, quum res poscere videtur: nec quidquam facilius proniusve Deo celeritatis tam volucris. Possent hic nonnulla majoris ponderis ac momenti argumenta in medium adferri, ni nobis injuria temporis quinque illos & viginti sermones, aliaque complura veterum indigitamenta invidisset, quibus Apollinis continebantur laudes. At non ea propter tamen linguarium nobis datum puto. Si quidem hymnus ille, qui die ejus quodam festo canebatur, inter sex illa & nonaginta, quæ ipsi tribuit cognomina, Apollinem μυριόμορφον indigitat: qui si *milleformis* fuit, ecquid & alas eum aliquando, & ungues, & pinnas habuisse, credere cunctabimur? præsertim, quum multi illum Orientis populi in alati globi, serpente circumdati; fœtive, speciem formatum coluerint? Non abhorret [1] à sculptorum ingenio, adeoque & de nostro non immerito suspicari liceat, accepisse eum vel auditu aliqua, vel visu in schemate à peritioribus subministrato, quæ ad Apollinem spectantia marmori suo addenda puta-

Ovid. l. v. f. v. Met.
Ovid. l. vi. Met.
Ant. Liberal. fol. xxviii.

v. Voss. de Idolol. l. ix. c. xi.
Kircher. in Obel. Pamphyl. & mensa Ægyptiaca.

pud Prophetam Malachiam cap. Ἀνατελεῖ ὁ ἥλιος δικαιοσύνης, καὶ ἴασιν ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ.

* De Hostane nonnulla Seldenus de Jure natur. & gentium p. 421. Meminere etiam Chemici in Turba; sed & hæc suppositia, quæ illi adferunt, & ficta: atque idem censeo de omnibus, quæ vel ab Eusebio, vel a scoliastis sub Hostanis nomine citantur, vide & Apulejum, & alios, &c.

vots de cette Divinité. C'est ainsi qu'en agissoient les Hierophantes, du moins les Hierophantes Platoniciens. Parce qu'ils adoptoient toutes les Religions du monde, ils faisoient representer une Divinité sous plusieurs formes, ou prenoient la plus considerable parcelle de chaque effigie, sous laquelle elle paroissoit en divers Païs, pour l'incorporer en une seule image. Ainsi, Venus à Cypre étoit homme & femme; en Assyrie un demi cercle de rayons; à Paphos une pyramide; à Rome tout ce qu'on vouloit. Et c'est de là, dit Ciceron, qu'est venu son nom; quæ quoniam ad res omnes veniret, Venerem nostri nominaverunt. *Ainsi, notre Mithra ou Apollon, est un Palet en Pœonie, un Chien & un Loup en Egypte, tous les animaux du Zodiaque en Chaldée, & en Gréce il est toutes choses. Témoin cette priere des Theologiens du Paganisme:* ἥλιε παντοκράτωρ, κόσμου πνεῦμα, κόσμου δύναμις, κόσμου φῶς. *Macrobe prouve ce que j'avance, par ce Vers d'Orphée,*

Κέκλυθι τηλεπόρου δίνης ἑλικαύγεα κύκλον, &c....

Voilà qui est bien étrange. Je l'avouë, Monsieur. Cependant ces Payens avoient quelque raison. Les Dieux ne paroissoient gueres en même forme à plusieurs Peuples, C'étoit le besoin des gens, la misere des Peuples, les occasions de récompenser ou de punir qui determinoient ces Dieux à paroître sous diverses figures. C'étoit aussi les Vallées, les Montagnes, les Antres, & tout autre sejour ou de la solitude ou du plaisir qui les engageoient à quitter la Cour Celeste & à venir s'ébatre parmi nous. Il est certain, disoit un Platonicien, que si j'avois à prescrire des Loix à des hommes d'un autre monde que le nôtre, ou qui viendroient d'être formez par quelque nou-

veau

1. Sæpe namque numero οἱ χειρότεχνοι ἐν πολλοῖς εἰσὶ κομψοί. τὸ δὲ ψυχρὸν οὐ πανταχοῦ, καὶ περίεργον ἐκπεφεύγασι, uti Plutarchus ait. — De Pyth. orac. p. 400. edit. Paris.

2. Fateor me longe semper aliter hunc locum interpretatum, eandemque mihi Venerem visam Ciceronianam, atque illa est Lucretii mei, initu adventuque suo — l. 1.

Omnibus incutiens blandum per pectora amorem.

putarit : ut haberet ejus cultorum diversitas, quod quisque tamquam suum agnosceret. Ita namque Hierophantæ solebant, saltem Platonici : qui, quod omnes omnium ritus[1] adsciscerent, (Tale nobis numen, seu numinis simulacrum Lucianus in Dea Syria describit. Ἡ δὲ Ἥρη σκοπέοντί τοι πολυειδέα μορφὴν ἐκφαίνει. Καὶ τὰ μὲν ξύμπαντα ἀτρεκέϊ λόγῳ Ἥρη ἐστί. Ἔχει δέ τι καὶ Ἀθηναίης, καὶ Ἀφροδίτης, καὶ Σεληναίης, καὶ Ῥέης, καὶ Ἀρτέμιδος, καὶ Νεμέσιος, καὶ Μοιρέων. Χειρὶ δὲ τῇ μὲν ἑτέρῃ σκῆπτρον ἔχει, τῇ ἑτέρῃ δὲ ἄτρακτον. καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἀκτῖνάς τε φορέει, καὶ πύργον, καὶ κεστὸν τῷ μούνην τὴν Οὐρανίην κοσμέουσι. ἔκτοσθε δέ οἱ χρυσός τε ἄλλος περικέαται, καὶ λίθοι κάρτα πολυτελέες. ad quem locum plura in nostris Fortuitis.) idem numen vel varia specie effingebant, vel collectis, collatisque præcipuis singularum formarum à variis gentibus varie effictarum partibus, unam inde imaginem conflabant. Sic Venus quondam Cypriis mas pariter & femina; Assyriis radiorum semicirculus. (ut alii volunt umbilicus; ut rursus alii trigonon. quod ad umbilicum, notabilis est hic locus Hesychii : Γῆς ὀμφαλὸς ἡ Πάφος, καὶ Δελφοί. Unde hujus simulacri origo arcessi possit. Sed his multo plura alii, inprimis Spanhemius de Re Numn. & Marsham in Canone Chronolog. De trigono; refert illud Porphyrius ad feminal; eaque de caussa triangularem figuram seminis ac generationis symbolum, Venerique sacram esse dicit apud Euseb. in Præpar. Euang. Mallem vero hanc Ausonio meo ignotam fuisse, quam ut eam ex Aristophanis Lysistrata Epigrammati nonnimis casto inclusisset.) Paphiis meta, seu Pyramis, Romanis omnia : & hinc ille, teste Cicerone, apud eosdem nominis etymon & origo. [2] *Quæ autem Dea*, inquit ille, *quoniam ad res omnes veniret, Venerem nostri nominaverunt*. Ita & Mithra noster, sive Apollo, discus aliquando apud Pæonas fuit, canis & lupus apud Ægyptios, cuncta zodiaci signa apud Chaldæos, & apud Græcos omnia. Testes hæ gentilium Theologorum preces :

Ἥλιε

v. de Junonis simulacro Lucian. de Dea Syria. Servius ad II. Vigil. l. III. satur. Macrobius. Lucian. de Dea Syria. Tacit. II. Hist. c. III. Serv. ad I Æneid. 724. l. de nat. Deor. c. XXVII.

veau Promethée, je les arrêterois à l'idée que la Nature nous donne d'un Dieu. Je leur défendrois de le representer en or, en argent, ou en yvoire, & encore plus de le representer sous l'image d'un chêne, d'un fleuve, ou d'un oiseau. Je leur permettrois, peut-être, de jetter les yeux sur le Soleil, quand il se leve, pour admirer cette riche effusion de couleurs qui se forment des essais de ses rayons. Je leur commanderois de contempler cette clarté de la Lune si nette & si douce, qui semble ne se lever dans l'horreur des tenebres que pour nous consoler de la perte du jour. Et enfin, je leur ferois considerer cette Maison Celeste si vaste, si riche, si bien ordonnée. Mais puis que nous avons à vivre dans le Monde, & que nous sommes les derniers venus, il faut se conformer aux Loix reçûës, dont nous éprouvons tous les jours l'utilité. Laissons donc toutes choses en leur état. N'ôtons rien à l'opinion des Dieux. Conservons seulement leurs Symboles ou leurs enseignes, aussi bien que leurs noms. Car enfin, Dieu est une Essence tellement au dessus de nos sens, qu'il est necessaire de chercher dans les Animaux, dans l'Yvoire, dans les Fleuves, dans l'Or, dans les Montagnes, dequoy nous aider à parvenir à sa connoissance. A dire le vray, c'est une marque de nôtre imbecillité, d'agir de cette maniére, mais n'est-ce pas se racheter de cette imbecillité que de consacrer à ce Dieu, tout ce que nous avons d'excellent. Il ne faut donc point blâmer cette diversité de Culte & d'image. Concevez seulement qu'il est unique, qu'il faut l'aimer, & que c'est un crime de ne se pas souvenir de luy à tous momens. Voilà assez de paroles sur six lettres,

Je suis toûjours, &c.

1. De his deorum apparitionibus vide collecta ab Illustr. Spanhemio, de Numism. Usu.

Ἥλιε παντοκράτωρ, κόσμου πνεῦμα, κόσμου δύναμις, κόσμου φῶς. Quod & Macrobius probat hiſce Orphei:

Κέκλυθι τηλεπόρου δίνης ἑλικαυγέα κύκλον, &c.

Mirabere, ſcio; nec ſine cauſſa: verum nec ſua gentibus ratio defuit. Non enim eadem ſpecie Dii ſingulis populis [1] apparebant. Id enim & neceſſitas nonnumquam exigebat, & triſtes gentium caſus, & ipſæ, quæ ſe offerebant, debitas cum bene tum male promeritis rependendi vices occaſiones. Sed & reductæ valles, & umbroſi montes, antrave fontibus rorantia, ceteraque id genus loca vel ſolitudine ducentia, vel amœnitate allectantia, invitabant ſæpe Deos, ut, relictis cæli templis, deliciis ac voluptatibus fruerentur humanis. *Quin ego*, inquiebat olim non ignobilis Platonicus, *ſi quis alter exſurgat Prometheus, novumque mihi fingat orbem terrarum; aut ſi quis alius mihi ab hoc noſtro detur meis formandus legibus ac inſtitutis, interdicam hominibus, ne quam ſibi aliam numinis fingant ſpeciem, quam quæ nobis à natura præmonſtratur: vetemque, ut vel in auro illud ſimulent, vel in argento, vel in ebore: multoque minus patiar, aut abietis id ipſum, aut fluvii, aut avis effigie exprimi. At hoc fortaſſe concedam, ut intentis in orientem ſolem oculis ſtupendam illam colorum mille, queis primi illius ſurgentis radii aëra colluſtrant, ſuſpiciant admirenturque varietatem. Immo & intueri lunam jubeam, cujus mihi puriſſimus ac ſuaviſſimus candor non alia de cauſſa horribilis ac fœdas noctis tenebras diſpungere videtur, quam ut amiſſæ nobis diurnæ lucis aliquod quamvis tenue præſtet ſolamen. Tandem & hoc præcipiam, ut tota mente univerſam illam cœli molem contemplentur, cujus amplitudo quemadmodum vaſtiſſima, ſic & omni cultus, ac ornatus genere affluenter inſtructa expolitaque eſt, atque admirabili partium omnium diſpoſitione compoſitiſſima. Verumenimvero quandoquidem ſerior hæc ætas noſtra eſt, vivendumque, uti ſorte datum, pareamus poſitis legibus quarum utilitatem quotidie ſentimus: nec mutemus, quod mutare nefas, neque quidquam huic de Diis opinioni detra-*

Maxim. Tyr. Diſſert. XXXVIII. Philo de legat. Theodoret. de Gr. affect. p. 51. Orpheus hymno in Apoll. Porphyr. l. IV. de abſtin. anim. c. IX. Servius ad I. Æneid. 333. Porphyr. de Antro Muſar. Max. Tyrius, ut ſuſpicor: ſed codex non eſt ad manum.

trahamus: verum potius symbola eorum non secus atque ipsa nomina sarta tecta tueamur. Est enim naturæ Divinæ sublimitas longe supra captum nostrum: ideoque ab animalibus, ab ebore, ab auro, à planetis, à fluviis, à montibus petendum, quod ad illius adipiscendam cognitionem nobis esse possit adjumento. Fateor ego perquam lubens hanc cognoscendi numinis rationem certissimum esse mentis nostræ imbecillitatis indicium: verum numquid non ab hac ipsa nos imbecillitate redimimus quasi, atque liberamus, quum Deo, quidquid possidemus eximium, consecramus? Minime igitur hæc cultus & imaginum diversitas reprehendenda est. Illud tantum animo teneamus, & unicum illum esse, & amandum: &, si vel momentum temporis illius obliviscamur, grande piaculum. Atque hæc ad illas sex literas sat multa. Vale.

Epicrisis

Arguta & erudita est hæc explicatio, Cupere Amplissime: sed ut suus rex reginæ placet, ita & mea mihi. Quare nil muto, & pervicaciæ convicium minime reformido, immo lubens admitto, dummodo illa mihi plures istiusmodi epistolas extundat. Vale, Vir Præstantissime, & his ingenii lusibus fave.

In

Inſcriptio marmoris antiqui Sixiani.

Ἤλυθες οὐκ ἀβόατος ἐνὶ τριοσαῖς δεκάδεσσιν
Θεύδοτε τὰν ζώοις οἶμον ὀφειλομέναν·
Καὶ σε τὸν ἐν σπονδαῖσι γεγαθότα πουλὺ μετ᾽ ἀστῶν
Μάτηρ αἰάζει μυρομένα πεύθειν.
Πέτρος ὅδε ξείνοισι βοάσεται, ὡς αἰδάλως
Ἀσφαλὲς ἀνθρώποις οὐθὲν ἔνειμε τύχα.
Εἴης τοι σὺν πατρὶ κεχαρμένος, ὄφρ᾽ αὖ ἐσσάψω,
Σώστρατος ἐν φθιμένοις μυρίον αἶνον ἔχῃ.

Interpretatio:

Sextum intra vitæ luſtrum, ſed non ſine planctu,
Fatatum cunctis Theudote carpis iter. Vix ſextum abſolvens luſtrum,
Teque inter cives libamina feſta regentem
Lætitia in media mater obiſſe gemit.
Hoſpes ab hoc ſaxo diſcas licet, omnia cæco
Fortunæ inſtabilis vertier arbitrio.
At tu letus agas cum patre, ut ſic quoque laudem
Plurimam apud manes Soſtratus obtineat.

Argumentum inſcriptionis.

Theodotus hic Prytanis fuerat, id eſt curator reip., quorum curatorum erat una de publico in prytaneo cibum ſumere. In hoc igitur convivio, die quodam feſto, cum Dis libatum eſſet, (fortean & fœdere aliquo cum vicina civitate icto) hilarius ſemet invitaverat: verum eadem nocte vita cum morte commutata, multo cum luctu matris inſigne mortalibus documentum dederat, incerta humana eſſe, & intervenire etiam gaudiis noſtris fortunam, eaque repentino aliquo objecto caſu funeſtare. Hanc igitur inopinatam

tam & intempestivam Theodoti mortem carminis hujus epitaphii auctor deflet.

Notulæ.

Ηλυθες] Quadratis omnia literis scripta, sive potius insculpta visuntur, ita inter se cohærentibus, ut nullo spatio distinguantur: quemadmodum in omnibus ferme monumentis Græcis eadem continuatarum sibi literarum series apparet, absque ullis apicibus.

ἀβόατος] Dorica dialecto, ut reliqua omnia. vox hæc planctum indicat, & vociferationes matris & agnatorum, civiumve, de fortuna querentium, ut in acerbis funeribus solet. ita ut de eo dici potuerit, quod in Anthologia de alio Theudoto, Κάλλιπες ἡδίστῃ μητρὶ γόους καὶ ἄχη. Sic in eadem Anthologia l. III:

Α'βδήρων προθανόντα τὸν αἰνοβίην Α'γάθωνα
Πᾶσ' ἐπὶ πυρκαϊῆς ἥδ' ἐβόησε πόλις.

Θεύδοτε] inter Arundelliana marmora septimum numeratur a nupero editore, in quo item Theudoti mentio fit, qui duos amisit filios in prima adolescentia. Nec liberorum ætas, nec inscriptionis dialectus, ut hunc eundem esse suspicemur, permittit. *Theudotus* pro *Theodotus* pervulgatum est, ut *Theudosius* pro *Theodosius* apud Claudian. l. in Ruffin.

Οἶμον ὀφ.] est hæc illa Horatii *calcanda semel leti via*. in Anthologia vero πυμάτη οἶμος, & ὀλοὴ δίμος Α'ίδου. atque etiam molliore multo sensu, ὕπνος ὀφειλόμενος.

Latini dicunt *Abire* in communem *locum*. Imo nec aliter Græci. ita κοινὸς τόπος ὁ τοὺς νεκροὺς δεχόμενος, apud Artemidor. l. I. c. 80. Contra apud Clementem in Epist. ad Corinth. Petrus & Paulus εἰς τὸν ἅγιον τόπον & εἰς ὀφειλόμενον τόπον τῆς δόξης, πορευθῆναι dicti. simili locutione usus & Ignatius in epist. ad Magnesios: & in Actis Apost. cap. I. 25. Judas παρέβη πορευθῆναι εἰς τὸν ἴδιον τόπον.

Εν σπονδαῖσι] in libationibus fiebant illa diebus festis, in honorem deorum; præterea in fœderibus sanciendis multus earum usus, unde & pro ipsa fœderum sanctione nonnumquam accipiuntur, sive pro ipsis fœderibus. Erat autem tum Prytanum officium legatos populi quicum fœdera inibantur, in Prytaneum ad sacras epulas invitare: quod Græcis ἐπὶ ξενισμὸν εἰς τὸ Πρυτανεῖον καλέσαι dicitur. Apud Homerum legas:

Α'

—— Ἀτὰρ κήρυκες ἀγαυοὶ
Ὅρκια πιστὰ θεῶν συνάγον, κρητῆρι δὲ οἶνον
Μίσγον.

Nam ante epulas ipsis primum Dîs libabant. Virgilius in IV. Georgicor.

Pars epulis onerant mensas, & plena reponunt
Pocula: Panchæis adolescunt ignibus aræ.
Et mater, Cape Mæonii carchesia Bacchi:
Oceano libemus, ait.

Hesychius: σπονδὴ, ὁ ἐπιχεόμενος ταῖς θυσίαις οἶνος, συνθήκη, ὅρκος. Homerus in fœdere Menelai & Paridis:

Οἶνον δ' ἐκ κρητῆρος ἀφυσσάμενοι δεπάεσσιν

Ἔκχεον,] in mactatas agnas scilicet, quo sacrificio fœdus illud sanciebatur: sicut apud Virgil. l. VI. Æneid. *Frontique invergit vina sacerdos.* Claudian. l. I. de laud. Stilic.

——— *Rex ipse micantem inclinat dextra pateram, secretaque telli,*
Et vaga testatur volventem sidera Mithram.

Γεγαθότα] ex hoc verbo sententiam hujus epitaphii elicui veram, ut existimo, quæ & versu sexto confirmatur.

Πρύτανιν] Prytanes qui fuerint Athenis, Casaubonus, Seldenus, aliique sat accurate docent, urbis scilicet principes & Rectores, penes quos legum, fæderumque, & sacrorum cura. sæpe vero Πρυτάνεις quoque dicti οἱ ταμίαι, καὶ χορηγοί, præbitores, moderatoresque libaminum. Hesychius: Πρύτανις, βασιλεύς, ἄρχων, χορηγός, ταμίας, διοικητής. ita enim illic legendum. ut e Suida liquet, non autem τίμιος, ut vulgo legitur. Ita ut de his dici possit quod de alio Cicero c. x. de Harusp. responsis: *Tui sacerdotii sunt tensæ, curriculus, præcentio, ludi*, libationes, epulæque *ludorum publicorum*. Diebus autem his & conventibus festus Naucratitarum Prytanes albatis tunicis indutos fuisse refert. Athen. l. IV. p. 149.

Ἀΐδηλως] ego hoc non tam de sævitia fortunæ acceperim, quam de incomperto illius, & obscuro eventu. Sic alicubi ἀΐδηλον πῦρ legisse memini; qui ignis, unde ortus esset, nesciebatur. Egregie vero convenit ea interpretatio voci ἀσφαλὲς, quæ certum quid & stabile significat, & cui fidere liceat. Quid autem improvisum magis, quam repentina mors in ipsa festi diei lætitia? quid magis incertum,

certum, quam vitæ diu duraturæ ſpes, etiamſi vires integræ ſint, & inconcuſſa valetudo? *An id exploratum cuiquam poteſt eſſe*, ait Cicero, *quomodo ſe habiturum ſit corpus, non dico ad annum, ſed ad veſperam?* idemque alibi: *Quis eſt tam ſtultus, quamvis ſit adoleſcens, cui ſit exploratum, ſe ad veſperam eſſe victurum?*

Εἱμαρτὴ] optime huc convenire hoc verbum videtur, præſertim Νέμεσιν intuenti, quam eandem eſſe atque fortunam doctis perſuaſum, bona malaque hominibus pro lubitu diſtribuentem, nimiamque felicitatem, voluptatemve acerbe caſtigantem: de qua nos plura ad Auſonium.

Σύμ] pro σύν, quia litera labialis ſequitur. Sic in Arundellianis, aliiſque Græcis marmoribus ν ſæpe in μ mutatum videas, ſequentibus labialibus μ. π β φ. contra in γ, ante K, & X.

Κεχαιρημένος] e ritu veteri. hinc in inſcriptionibus ſepulchralibus, Ἕσπερε χαῖρε. χρηστὴ καὶ ἄλυπη χαῖρε Νικηφόρε χρηστὲ χαῖρε. &c. Εὐψυχεῖ, & ſimilia. Latini vel *Salve Have* & *Vale* dicebant. de quo videſis Serv. ad Virgil. v. Aen. verſ. 80. & inſcriptiones Grut. & Reineſ.

Ἐστέψω] marmor accurate intuenti facile apparebit σφραγεστέψω in eo ſcriptum, pro quo viri quidam alias doctiſſimi, & oculatiſſimi, οἰεραν ἐστάιο legerant, atque *Oerane tuo* in proſa, & carmine verterant. Sed eundem & *Theudotum*, & *Oeranum* appellatum, vix mihi quiſquam perſuaſerit. non enim ita Græci. In ceteris nil difficultatis.

Arelate.

Arelate.

PAX AETERNA

DVLCISSIMAE. ET. INNOCEN
TISSIM. FILIAE CHRYSOGONE. IV
NIOR. SIRICIO. QVAE. VIX. ANN. III.
M. II. DIEB. XXVIII. VALERIVS. ET. CHRY
SOGONE. PARENTES. FILIAE. KARIS
SIMAE. ET. OMNI. TEMPORE. VI
TAE. SVAE. DESIDERANTIS
SIMAE.

PAX . . TE . . CUM

IVNIAE VALERIAE SERENIL
LE CONIVGI INCOMPARA
BILI LVCIVS SEPTIMIVS PRI
MITIVS CVM QVA VIXIT ANNIS
XVIII. DIES XXXVIII
MERENTI POSVIT.

Q. DELIVS. Q. F. NEO
VIVOS FECIT SIBI ET
SVIS.
H. M. M. H. N. S.

HIC DOR
MIT IN PACE SECVNDA
QVAE VIXIT
ANNOS XII ET
MENSES VIII DIES
XXII DEPOSITA V IDVS
MARTIAS PARENTES
FILIAE DVLCISSIMAE.

PACI ET QVIETI
ET MEMORIAE ÆTERNAE.
Q. ARISTIO CHRESTO
IVN. QVI VIX. ANN. . . .
MENS. III. DIEBVS VII.
ATERIA CHRESTE
ET ARIST. CHRESIME FRATRI

ET ARISTIA HELPIS FIL.
DULCISS. ΕΥΠΛΟΙ . .

D. M.
L. DOMIT. DOMITIANI
EXTRIERARCHI CLASS. GERM.
P. F. COCCEIA VALENTINIA
. . . JVS. PIENTISSIM.

Arelate.

Debita conjugio Apelles pia carmina ſcribit
Quam rapuit moeſto mors inimica viro.
Hæc debeat memores poſtrema in morte referre.
O requiem gratam, quam pia cura dicat.
Conjugis officium teſtatur carmine parvo
Extremumque tibi refero munus Sempronia,
Dulcis, caſta, viro reverens, pia, kara, fidelis:
Tot damna amiſſa conjuge jure fleo.
Te lapis obteſtor, leviter ſuper oſſa quieſcas,
Et mediæ ætati ne gravis eſſe velis.
SEX.POMPEIUS APELLES CONJVGI INCOMP.

INSCRIPTIONES A TERRINO V. CL.
in Parlamento Arelatenſi Senatore ſuppeditatæ.

KARISI DAMIS
IVVENIS INNOCEN
CARISIUS.
AMPHION ALEX
ANDER HER.
COLLIBERT.

D. M.
IGNI EPICTETI
H. C. P.

IVLIAE FORTVNATAE
IVL. VALERIANVS
ET IVL. CRESCENT
ILLA ALVMNAE
DVLCISSIMAE
QVAE VIXIT AN
NIS XVI MENS IIII.

D. M.
C. PAQVI OPTATI
LIB. PARDALAE IIIIII
AVG. COL. IVL. PAT. AR.
PATRON. EIVSDEM.
CORPOR. ITEM PATRON.
FABROR NAVAL. VTRICLAR.
ET CENTONAR. C. PAQVIVS
EPIGONVS CVM LIBERIS SVIS
PATRONO OPTIME MERITO.

L. IVLI AVGVS
TALIS FABRI
TIGN. CORP.
AREL. IVLIVS
TROPHIMVS
PATER INFE
LICISSIMVS

D. M.

L. CORNEL. EVTYC
HETIS. QVI VIXIT
ANN. LXXX VIATTIVS
EVANGELVS PATRI
POSVIT.

CORNELI IVLIA
NI INFANTIS DVL
CISSIMI, QVI VIXIT
ANN. III. MENS. II. DI
ES XVII SI PRVDENS
SI SAPIENS SI QVASI
NON DATVS. CORNE.
EVTYCHES FILIO AMAN.

 D. M.

D. M.
A. VILLAE
GRATAE
ALLAIVS AVG. LIB.
VXORI OPTIMAE.

D. M.
VALERIA LVC.
LVCILLA
CN. CORNEL. LVCILIAN.
ET PROTOCTETO CONT. 1. contubernalibus
PIENTISSIMIS
ET EUTYCHIAE.

POMPEIAN.
PIENTI.
CHRYSANT.
HEMIS VXOR.

MEMORIAE
L. ROMANI
ADRASTI
POMPEIA
VENVSTA
CONJVGI
KARISSIM.

A. BABBI M. F.
TERE. BENIGNA.

MEMORIAE ÆTERNAE.

D. M.
Q. COMINI HERMOPHILI
Q. COMINIVS SEVERINVS
PATRONVS LIBERTO PIENTIS-
SIMO PONENDVM CVRAVIT
ET SVB ASCIA DEDICAVIT.

AVRELIO EVSEBIO
QVI VIXIT ANN. XX.

MENS.

MENS. VI DIES XVI.
AVREL. ALEXANDER
FILIO INCOMPARABILI.

DIS MANIBVS
P.
SEMPRONIAE
Q. FILIAE
TERTVLLAE.

D. M.

IVLIAE C. F. TERTVLIN.
FLAM. COL. APTA.
L. VALLIUS ATILLIN, L. Grut.
NEPOS.

D. M.

CORNELIA AECNE
SIBI VIVA POSVIT.
HAEREDES
CONDENDAM CV
RAVER.

D. M.

HIC JACET EX . . . ABERIA . . .
FELICI . . . . . . HANC CON . . .
IVN . . . . DRI-CVM QVO
VIXIT CASTA VIRO . . . SORTITA PER ANNOS
ATTIVS . . . . . . OBITAE. . .
—— REQVI . . . . ARAVIT.

IVLIAE LVC. FILIAE TVRRANIAE
VIXIT ANN. XX. MENS. VIII.
QVAE MORIBVS PARITER ET
DISCIPLINA CETERIS FEMINIS
EXEMPLO FVIT AVTARCIVS
NVRVI. LAVRENTIVS VXORI.

SEX. L. M. IVLII. C. F.
PARENTIBVS IVS.

I. O. M.

I. O. M.
CONSERVATOR.
SEX. L. IVLI
VICTORIS VOTO
DICAVIT.

IVLIA ZOSIME
C. POMPONIO POLYCARPO
MARITO PIENTISSIMO
ET SIBI VIVA POSIVT.

—— VS, CVM QVO VIXI XXXX ANN.
SINE VLLO AEMVLO.

M. E ꝗ. . . PRAEFECT. . . PROMAG. F. PROVINCIÆ. NARBONENSIS. . . AQVITANICÆ ADIVTOR CASSI MONT. . . . PROCONS. G. PROVINTIÆ AVRELII FLACCI PROV. . . . ITEM. CASTRENSIS PROVINCIÆ ARELAT. . . M. ETTII RVFI MAG. EQVI. . TRIB. MILITVM VI. SACERDOS CAES VIENE DEM. F. X. DO HONORI . . EI STATVA EQVESTRI ORNA. . . PRO . AVG. EPIS. RE. . - - HEL. VER. M. ELECTVS. AVR. ACCIPIENDOS IN PRO. AQVITANICA.

Inſcriptio Aº. CIↃ IↃ CLXXI.
Coloniæ reperta.

D. . . . M.
C. SEVERINIO VITALI VETERANO
HONESTE MISSIONIS EX BF. COS.
LEG. XXXV. SERVERINIA SEVERINA
FILIA PATRI CARISSIMO ADSEREN
TE VITALIANO HILARIONE LIBERTO
FACIVNDVM CVRAVIT.

In Veſtigiis Aſciburgii reperta.

TIB. IVL. CARETIS F.
SDEBDAS DOMO TVRO
MISSICIVS EX COH.
SILAVCIENSI IV
H. S.

H. S. E. TIB. IVL. AÑIUS
F. C.
ET PRIMIGENIA
LIB. ANNO. III.
H. S. E.

à St. Eſtienne à Vſez

D. M. Titia Philematio Viva ſibi et Suis fecit.	D. M. T. SpuriI. vol. Gratini T. Spurius VitaLIs Patrono rariſſimI exempLI

à la barriere,

C. Domitio Paterni F. militi leg. xv.	C. Domitio Paterno	Laurino Celti F.

Laurinus ceLTi F. heres TesTamenTo rogaTus.

D. M. L. Petroni Luciniani Petronia Rhode . . . Piiſſim. . . P.	D. C. SAA. onicio Sabino T. Severa con. & UB. Afro dite F. P. P.	M. . . Tere ntio ſ ecundo T. Sev. ЗR. a P. P. P.

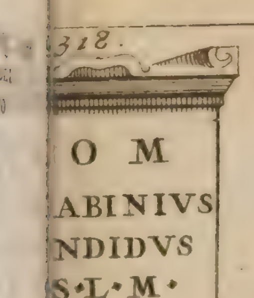
au Duché.

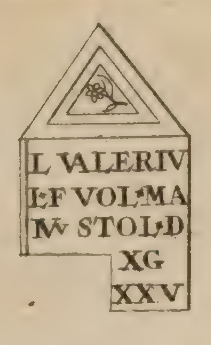
D. Betutiae Olimpinae	D. M. Comagiae Comagl Fil	P. D. M. L. Portio L. F Vol. IINIRO

Sex.

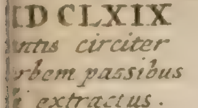
Sex. Betutius Euprepes Libertae op timae & sibi	Severae L. VALerius GENVALIS Uxsori OptMÆ	Militi leg. Aug Optioni Signifero

CAP.

I·O·M·
ET GENIO
LOCI
C· CANDIDINIVS
SANCTVS·SIGN·
LEG·V·V·
PRO SE·ET·SVIS
L·M
N·TERTIO·EAT...

ID CLXIX
..ntis circiter
..rbem passibus
..e extractus.

A° X MDCLV
supra urbem e nemo
re imperiali Neoma
gensium effossus.

Semimiliari infra
urbem repertus.

Inscriptio A° CIↃIↃCLXXI
D. *Coloniæ reperta.* M.

.SEVERINIO VITALI VETERANO
..ONESTE MISSIONIS EX BF.COS.
..EG.XXXV.SEVERINIA SEVERINA
..ILIA PATRI KARISSIMO ADSEREN
..E VITALIANO HILÆRIONE LIBERTO
FACIVNDVM CVRAVIT.

D. M.
Sex. Valeri
Erasistrati
Valeria M.F.
Marcella Patrono
P.

D. M.
Segeia decumine
Cornelia
Verina matri
piissime
posuit.

..ATRIBVS
..PATIBVS
..LIBERIVS
..TOR CIVES
..RVIVS NE
..RV. V.S.L.M

D. M.
Sextiæ Severæ
Q. Julius
Valentinus
conjugi
Karissimæ
defunctæ annorum
XXII

D. M.
Pompejæ
Terentiæ
P....oma Etes
uxori
optimæ.

CAP. XXXI.

SÆpenumero accidere ſolet, ut, dum aliud quærimus aliud inveniamus. Id ipſum & mihi nuper evenit. Quum enim Hippocratis noſtri librum de Aer. Aq, & locis reſpicerem, incidi in caput 43: ubi de Scythis agit impotentia in re Veneris. Ἔτι τε πρὸς τουτέοισιν, inquit, εὐνουχίαι γίγνονται οἱ πλεῖστοι ἐν Σκύθῃσι, καὶ γυναικεῖα ἐργάζονται, καὶ ὡς αἱ γυναῖκες διαλέγονταί τε ὁμοίως. καλοῦνται δὲ οἱ τοιοῦτοι ἀνανδριεῖς. Οἱ μὲν ἐπιχώριοι τὴν αἰτίην προστιθέασι. θεῷ, καὶ σέβονται τουτέους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ προσκυνέουσι, &c. Redditque porro rationem hujus rei naturalem, nimirum venarum retro aures inciſionem, quo remedio plerique uti ſoliti fuerunt, iſchiade correpti ab aſſidua equitatione. Floruit eodem tempore, nimirum circa initia belli Peloponneſiaci, quod anno 1. ol. 87. inchoatum eſt, Herodotus Halicarnaſſeus. Hic de iiſdem Scythis eadem ferme tradit quod ad morbum: ſed cauſam perpetrato ſacrilegio aſſignat. Οἱ δὲ ait de illis ab Ægyptiaca expeditione redeuntibus, ἐπεί τε ἀναχωρέοντες ὀπίσω ἐγένοντο τῆς Συρίης ἐν Ἀσκάλωνι πόλι, τῶν πλεόνων Σκυθέων παρεξελθόντων ἀσινέων· ; ὀλίγοι τινὲς αὐτέων ὑπολειφθέντες ἐσύλησαν τῆς οὐρανίης Ἀφροδίτης τὸ ἱρόν. τοῖσι δὲ, καὶ τοῖσι τουτέων αἰεὶ ἐκγόνοισι ἐνέσκηψε ἡ θεὸς θήλειαν νοῦσον. Videtur autem Hippocrates Herodotum recitantem audiviſſe, vel jam editam legiſſe hiſtoriam, quandoquidem ſeu Deo, ſeu Deæ, hunc non eſſe adſcribendum morbum exiſtimat; & uti dixi, naturalem ejus rationem reddit. Citat hunc Herodoti locum nobiliſſimus Criticus Longinus περὶ ὕψους, aitque periphraſin hanc ἀμίμητον eſſe. Unde

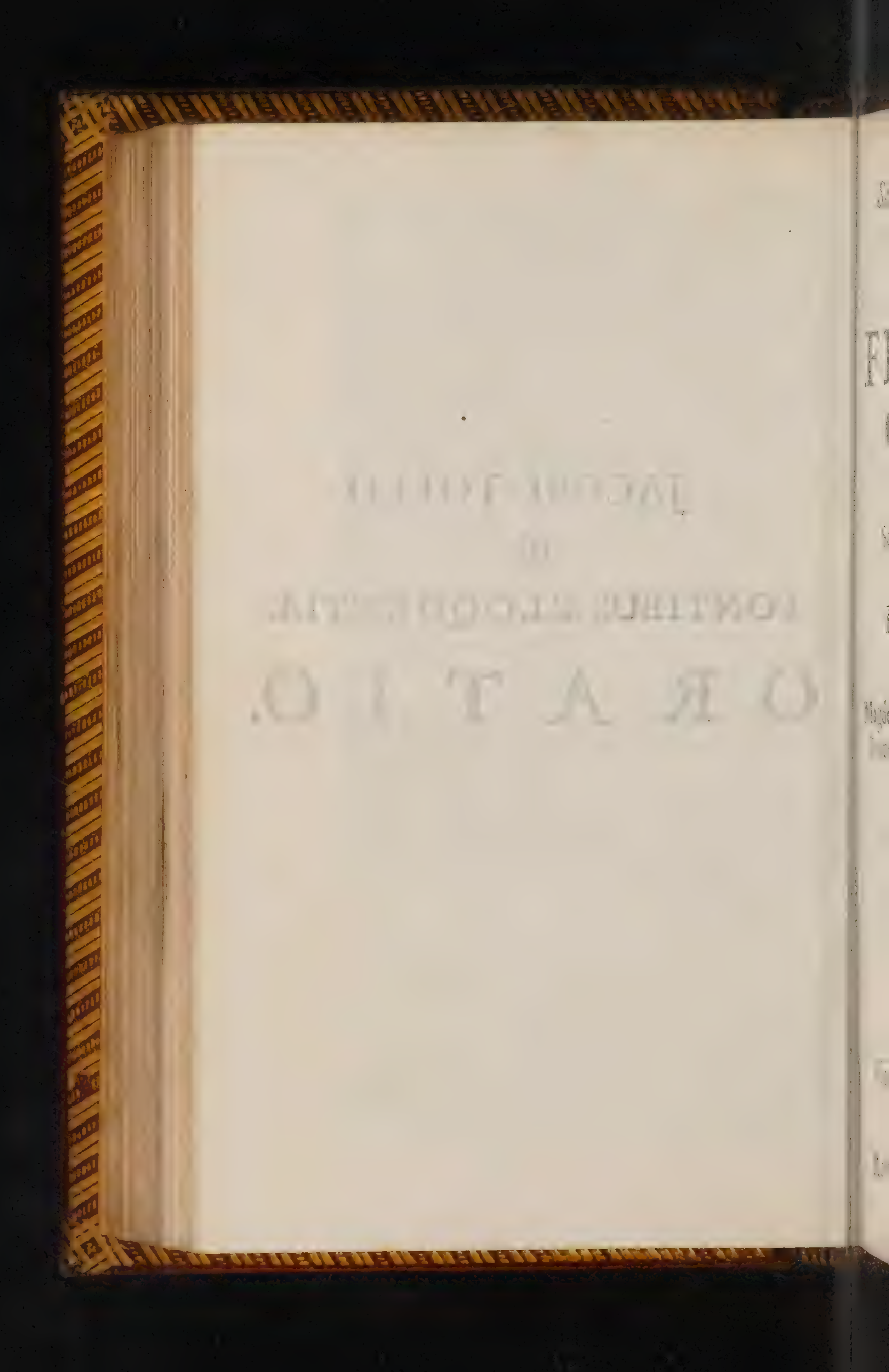
nec

ipſe, quis ille morbus eſſet, cepiſſe mihi ſemper viſus : & quicunque in eum commentati ſunt, conſimili in errore verſati. Recte igitur me facturum putavi, ſi quæ mihi ad hunc Longini locum ſect. XXVIII, vel ut alii diviſere, XXV, antea notata fuerunt, his ſubjicerem. Tanaquillus Faber καταμήνια interpretatus, ut homo dum vixit, perfacetus fuit, omnique Græca & latina urbanitate mirifice excultus, opprimere lectorem naſum jubet. Boileau, qui libellum hunc in Gallicum ſermonem inſigni cum elegantia, tum eruditione tranſtulit, de hæmorrhoidum fluxu accipit : quod ei ſcilicet, non ſecus ac mihi, incredibile videbatur, hoc poſſe morbo mares tangi. Sed me quidem hominis non incelebris idem affectus meliora docuit. Favebat Boilavio non diſſimilis in ſacris literis hiſtoria, licet ab eo non animadverſa, quæ in eadem gente accidit, lib. I. Samuel. c. V. ubi Philiſtæis ob arcam fœderis interceptam immiſſæ hæmorrhoides. Narrantur enim aurei ab iis culi conſecrati. Sic & Deuteronomii cap. XXVIII idem morbus inter pœnas numeratur, quas Moyſes Iſraëlitis Dei verbis denuntiat, ab lege Deique veri cultu deſciſcentibus. Sed hic mihi morbus non magis femineus quam virilis videbatur. Quare in initio ad dyſenteriam referebam, cujus virus & teter odor τοῖς καταμηνίοις non male reſpondet. Verum & hic utrique ſexui communis. Diſpulit tandem ex oculis tenebras Philo Judæus, uſque verum viderem effecit. Is enim in libello ὅτι πᾶς σπουδαῖος ἐλεύθερος, de Diogene hanc hiſtorialam refert : λέγεται γοῦν, ὅτι

θεα-

θεασάμενός τινα τῶν ὠνουμένων, ὃν θηλεία νόσος εἶχεν, ἐκ τῆς ὄψεως οὐκ ἄρρενα, προσελθὼν ἔφη, σύ με πρίω. σὺ γὰρ ἀνδρὸς χρείαν ἔχειν μοι δοκεῖς. ubi ὁ θηλείαν νόσον ἔχων is est, qui apud Pollucem lib. VI, c. XXX, Κίναιδος, ἀνδρόγυνος, θῆλυς τὴν ψυχὴν, γύννις. Et convenit hæc explicatio interpretationi Herodoti, qui lib. IV, c. 67, eosdem ἀνδρογύνους fuisse dicit, & a Venere τὴν μαντικὴν didicisse : sic ut illi quasi Veneris Galli fuerint. Erat autem Ascalon urbs Palæstinæ, in qua Caystrus Penthesileæ filius Derceto uxorem duxit, ex eaque Semiramidem genuit. Unde natus illic Veneris cultus, quam Derceto fuisse e Diodoro, aliisque discimus. Erat in vicinia in Libani montis vertice aliud Veneris templum, de quo Eusebius de laudibus Constantini : Γύννιδες γοῦν τινὲς, ἄνδρες οὐκ ἄνδρες, τὸ σεμνὸν τῆς φύσεως ἀπαρνησάμενοι θηλείᾳ νόσῳ ἐκ τὴν δαίμονα ἱλεοῦντο. Sed & apud Israelitas sub regibus Astartæ Veneris lucus fuit, cujus antistites effeminati, & exsecti, uti ex Hieronymo & Aquila interprete Seldenus docet Synt. II, c. 2. de Dis Syris. His liquere puto, quanto in errore versatus sit Longinus, periphrasin hanc inimitabilis elogio condecorans : qua de Cinædis apud Græcos & Latinos nil protritius.

JACOBI TOLLII
De
FONTIBUS ELOQUENTIÆ
ORATIO.

Serenissimo ac Potentissimo Principi,
Domino,

DOMINO

FRIDERICO GUILIELMO,

Marchioni Brandenburgensi,

Sacri Romani Imperii Archi-Camerario

ET

ELECTORI,

Supremo DUCI *in Borussia,*
Magdeburgi, Cliviæ, Juliæ, Montium, Stetini,
Pomeraniæ, Cassubiorum & Vandalorum, ut &
in Silesia Crosnæ & Carnoviæ

DUCI,

Burggravio Norimbergensi,

PRINCIPI

Halberstadii, Mindæ & Camini,

COMITI

Hohentolleræ, Marcæ, & Ravensbergæ,

DOMINO

Ravensteinii, & Territoriorum Leoburgii
& Butovii &c. &c. &c.

Ut &

SERENISSIMO PRINCIPI

ac DOMINO,

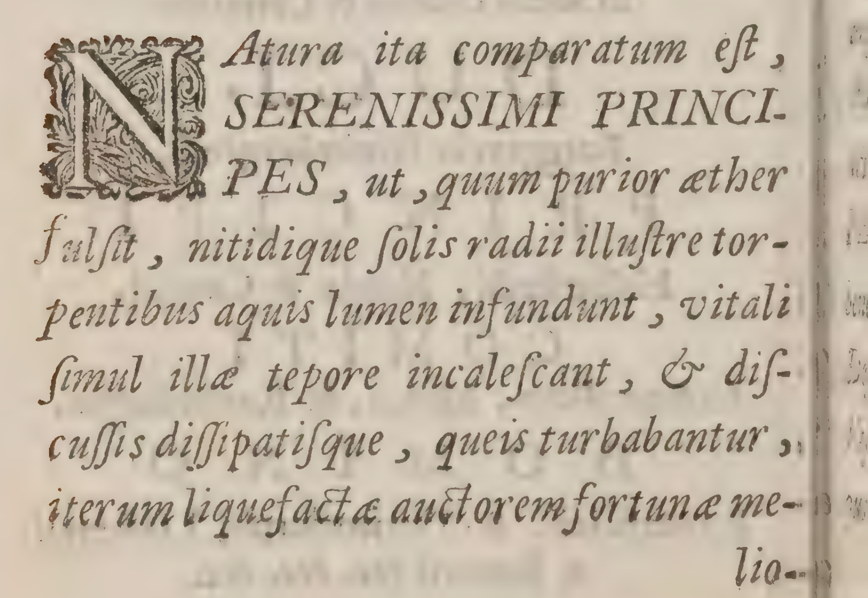
DOMINO

FRIDERICO

Marchioni Brandenburgensi,

Dignitatis Electoralis, Gloriæ Brandenburgicæ & Paternarum Ditionum Heredi,

Dominis meis Clementissimis,

NAtura ita comparatum est, SERENISSIMI PRINCIPES, ut, quum purior æther fulsit, nitidique solis radii illustre torpentibus aquis lumen infundunt, vitali simul illæ tepore incalescant, & discussis dissipatisque, queis turbabantur, iterum liquefactæ auctorem fortunæ melio-

lioris repercussa imagine omnium oculis è vestigio repræsentent. Quod in aquis natura, id in oratione mea ratio, quæ naturæ nonnunquam æmula est, effecit: & sicut in illa benefica irradiantis gratiæ Vestræ favorisque vis sentitur, ita & ipsa Augusta Nomina Vestra, pro imaginibus sacrorum vultuum, cunctorum obtutibus ostentare non cessavit. Majus illa decus adsciscere sibi non potuit: melius officiosæ gratæque voluntatis documentum angusti temporis iniquitas negavit: Nam quæ debetur plena gratiarum actio, SERENISSIMI PRINCIPES, eam tam contractis includi spatiis beneficii Vestri amplitudo non patitur. Destinatus igitur illi cum volente DEO, Vestroque adspirante favore, latior campus est: & cum Lucretius meus,

Longinusque in publicum exibunt, non modo patentius æquor explicandæ pandent prolixissimæ dediti dicatique animi mei voluntati: sed & alter exemplo, præceptis alter, eam qua menti, qua orationi meæ sufficient sublimitatem, quæ neque Majestatis Vestræ Celsitatem, neque benignitatis magnitudinem dedeceat. Assiduis interim supremum Numen precibus fatigabo, ut SERENISS. ELECTORALEM domum omni felicitatis flumine inundet, ac tam salutares Germaniæ, Christianæque reipublicæ Heroas humanis rebus salvos & incolumes, quam diutissime interesse patiatur. Ita vivam,

Serenissimis Nominibus Vestris

Devotissimus

JACOBUS TOLLIUS.

JACOBI TOLLII
ORATIO INAUGURALIS
DE
FONTIBUS
ELOQUENTIÆ.

FONTES rivoſque non admodum largos, quorumque modica tantummodo altitudo per umbroſas convalles, & opacos montium amfractus leni murmure decurrens camporum plana perennibus laticibus rigat, ſi quando de cælo minus imbrium depluit, atque æſtas præter ſolitum torrida ferventibus ſolis radiis ingenuam telluris humiditatem exhauſit, adeo ſenſim conſumi, & ad hanc aquarum penuriam redigi ſæpenumero videmus, ut in ipſis fontes fontibus quæramus; quærenteſque non reperiamus. Hæremus igitur ſtupore defixi, miramurque illas undas, quæ vitrea ſua pelluciditate cum oculos, tum animos ſpectantium recreare, & reficere ſolebant, cultaque agrorum ſata, & hortorum blanda germina temperato humore fœcundare, ita evanuiſſe, ut earum deſiderio non modo remotior ſeges langueat, ſed & in ipſis riparum ſuperciliis nata, ac veluti domeſtica gramina marceſcant; florumque, quorum læta, & omni colorum lumine diſtincta varietas admirabili ſpecie atque elegantia cum ipſa laticum amœnitate paulo ante de pulchritudine certaverat, vegetus ille, vividuſque nitor triſti primum, lethalique pallore obducatur, ac tandem ſparſo per omnia quaſi membra languore deficiat, & emoriatur. Sed quid ego fontes memoro, quid rivos? quum ingens

Ao. MDC gens illud bicornis Rheni flumen, cujus hac hyeme
LXXXIV. longe lateque effusam alluviem, velut vasta quæ-
dam altius attollentis caput Oceani æstuaria stupui-
mus, adeo exhaustum, adeo suis spoliatum undis
Ao. MDC ante hos annos duodecim viderimus, ut & saltu
LXXII. transmitti potuerit, & ad memoriam diræ Batavis
meis siccitatis per transversum illius alveum aratrum
duceretur. At ubi denuo familiaris & solita cœli
benignitas redit, demissique largiter imbres per terræ
poros ac meatus diditi, dissipatique, fontium venas
intrant, redit & fontibus rivisque prior facies; re-
dit & agris discusso squallore pristinus decor; &
herbis ac floribus vita redintegratur: omniaque
veluti renata juveniliore vultu renident, ridentque:
& quæ paulo ante vix semetipsa a pernicie atque
ab interitu tuebantur, grata jam ubertate fœcun-
ditateque luxuriant. Habetis hic, Auditores, for-
tunæ meæ imaginem, non artificum manu fictam,
sed in hoc liquido fontium speculo naturali simu-
latione tamquam in tabella expressam, atque ad-
umbratam. Nam qui quondam, dum clementior
aura adspirabat, patriæque meæ ab cælo bene erat
de qualicunque hac pectoris mei scatebra non grav
aquarum pondere prona flumina, sed mediocres
& sufficientes irrigandis eorum, qui audiebant, ani
mis rivulos effundere solebam, erepto repente cæl
favore, & continuato per sat longum tempus tor
rentis sideris afflatu exarefactus, atque ad ignobi
lem tenuitatem exinanitus, vix ipse me noveram
requirebamque veterem illam copiam, qua quon
dam inter æquales non contemnenda fama prædi
cabar. Verumenimvero quandoquidem mihi jan
nunc Divina providentia dimota pestilentis aëri
pernicie novam ætheris speciem patefecit, & mi
tiora Sereniss. Principum sidera aperuit, quorum
benignissimus influxus, almos ac vitales ciens im
bres, in altiorem, nobilioremque pristino decor
& honoris gradum me reposuit, non tam restitu

tu

tus mihi videor, quam renatus; & novo, atque luculento leniter per ſaxa, per obices tralabentium aquarum agmine hortos, & arva, ſalutari humore imbuturus; & diſpertita per omne florum genus aſpergine, roſas, lilia, violas, narciſſos, anemonas, & quidquid porro haruncce terræ propaginum vel colore blanditur, vel odore delectat, una cum virentibus herbis, lætiſque ſegetibus in dias luminis oras educturus. Qua ſpe, ampliore forſitan quam deceat, dum mihi ipſe blandior, ita velim de animi mei ſenſu exiſtimetis, Auditores, non ea me eſſe arrogantia, ut meis tantum viribus tribuam, aut ingenio meo tantum ſumam: verum divina fretum benignitate, favoreque Sereniſſ. Principum ſubnixum, concipere non indecoram auctoribus ſuis animi fiduciam, qua memet ipſe ſuperaturum me confidam, & impoſito duplicis Profeſſionis oneri ſuffecturum. Ex hoc fonte hæc de Fontibus Eloquentiæ profluet Oratio: quam rogo æquis attentiſque & auribus, & animis accipiatis. Nobile argumentum eſt, & ſiquod aliud, ad hanc rem, & ad hoc tempus cumprimis accommodatum: Quod quoniam duplici ſcaturigine diſtinctum, duobuſque ortum capitibus cum ingenii divitis, & a natura ad eloquentiam facti, tum ingenuarum artium ac ſcientiarum diſciplinæ, in unum ampliſſimum atque largiſſimum flumen confluit; quod deinde plurima cura & labore exercitationis augeatur; ego quoque orationem hanc in tres partes dividam: ac primum de ingenii copia; tum de liberalis & omnigenæ eruditionis affluentia; ac tandem de longæ & aſſiduæ exercitationis adjumentis, pro loco ac tempore quambreviſſime diſſeram.

Sed antequam ad ipſum orationis filum deducendum progrediar, occurrendum mihi quorundam hominum ſtupori atque ignorantiæ videtur, qui, quum vel minus ingenio valeant, vel idipſum literis

teris humanioribus non admodum excoluerint, primum hanc unam ac laudabilem putant esse eloquentiam, quæ celeri linguæ volubilitate ingentem verborum vim evomat potius, quam effundat: quæ ut recens deflata fortasse placeat, ita excussa nil solidi sensus contineat, & ad artis tamquam ad solis lumen admota, & inspecta penitius, ab accuratâ & exacta bene dicendi ratione tantum distare deprehendatur, quantum aqua intercute turgens corpus à sano robustoque differt: in quo bonus & incorruptus vitio sanguis per omnia membra vim, vigoremque vitalem, æqua temperie dispertit, venasque ac nervos, & ossa, integra valentique carne convestit. Dein, si jam in majore eruditionis luce versantur, eam, quam se nosse putant, eloquentiam veram, & ab hac, quam modo perstrinxi, inani projectaque loquacitate separatam atque distinctam, amplis illis quidem uberis, ac plenæ, atque affluentis orationis, veruntamen angustis nimium, & plurimum intra spatiosissimos, quos possidet, limites, coartatis finibus circumcludunt. Est enim, ut hunc errorem primum refutem, immane quantum discrimen inter Eloquentiam & Loquentiam: quarum illa facultas est ornate, & apte, sive congruenter, bene cogitata explicandi; hæc quicquid in solum venerit, maleve cogitatum fuerit, commode, facileque, & cum nonnulla sæpe verborum pompa profundendi. Notissimum est Sallustii de Catilina dictum, quod non recentiorum tantum, sed & veterum Criticorum ingenia plurimum exercuit: *Catilinæ*, inquit, *satis eloquentiæ, sapientiæ parum.* Contendunt eorum plerique, Sallustio *satis loquentiæ* scriptum, non *eloquentiæ:* quod *eloquentiam* in hominem insipientem cadere non posse censebant, cujus, sicut reliquarum bonarum artium, fundamentum esse *sapientiam* à Magistris Philosophis didicerant. Sed pace mihi Valerii Probi, pace A. Gellii, & eorum

omnium,

omnium, qui in eorum ſententiam pedibus ivere, dixiſſe liceat, magno illos in errore verſatos, qui non ad etymon vocis, & familiarem, uſitatamque loquendi rationem potius, quam ad reſtrictam doctorum hominum interpretationem Salluſtium reſpexiſſe arbitrati ſunt: quum & *libidinoſam eloquentiam* Fabius, & *lucroſam* Auctor commentatiunculæ de cauſſis corruptæ Eloquentiæ, *ſanguinantemque* dixerit: ut alia multa omittam argumenta, quorum hic non eſt commemorandi locus. Neque vero eapropter non præclare Julius Candidus, & junior Plinius *eloquentiam* à *loquentia* ſejunxerunt, illamque improbis hominibus, & quibus, ut Catilinæ, *ſapientiæ parum*, diſertis licet & facundis eripuerunt, ſoliſque eam ſapientibus ac probis viris propriam dicarunt. Verum accuſanda hic potius eſt Latinæ linguæ inopia, & Græcæ contra ea opulentia, ſummopere laudanda, atque prædicanda. Nam quum Eloquentia vera facultas ſit, uti paulo ante diximus, eleganter atque congruenter bene excogitatam animi ſententiam exprimendi: nemo autem recte cogitet, niſi qui ſapientia pectus imbutum habeat, & inſtructum; hanc cogitandi, cogitataque explicandi rationem, vimque dicendi, veteres Græci σοφίαν primum, id eſt, ſapientiam; dein multo etiam magis enucleate λογιότητα, virumque eloquentem λόγιον appellarunt; quibus vocibus cum *ratio* continetur, tum *oratio*, qua utraque divinæ homines originis admonentur, & à brutis animantibus diſtinguuntur. Poſſem, ſi res hujus temporis eſſet, latius evagari, & interioris eruditionis armaria excutiens, de Mercurio artis inventore, & apud gentiles præſide eloquentiæ ac tutelari Deo, nonnulla in medium afferre, cui hoc ipſum Λογίυ cognomen ab antiquis tributum didicimus: poſſem cum principum in Europa vigentium linguarum collatione in patriæ linguæ laudes ire, quæ Græcæ copiam,

pro-

proprietatemque, quam proxime æmulatur; & ex hac, quæ vera esset Eloquentia, ostendere: possem & de Rhetoribus *hordeariis*, aliisque id genus vitiosæ orationis affectatoribus fusius disserere: sed quod adeo multa restent dicenda necessario, ut nec his omnibus tempus hoc suffecturum videatur, ad alterum memet convellendum, detrahendumque animis errorem conferam; eorum nimirum, qui Eloquentiam in sola atque unica abundantia atque ubertate sermonis sitam esse arbitrantur. Exstat & apud Virgilium Famæ, & apud Boëthium Philosophiæ descriptio, quarum & hæc & illa poëtica fingendi licentia velut in Dearum numerum relata,

Ingrediturque solo, & caput inter nubila condit.

His Eloquentiam comparabimus, quæ & ipsa humum pedibus nonnunquam premit, parteque sui depressa sectatur; at, ubi semetipsa erigit, caput in auras attollit, ipsumque æthera sublimi vertice perrumpit. Quod autem porro de Fama Virgilius,

——— quot corpore plumæ,
Tot oculi, totidem linguæ:

Quid? nonne ipsa Eloquentiæ quasi delineatio est, & ad vivum expressa imago, cujus tam oculata prudentia, cujus tam varia ac multiplex sermonis forma est, & species, quam ipsa rerum varietas immensa, & nullis unquam finibus terminata? Quid? quod non modo non semper affluens est Eloquentia, & multa verborum copia redundans, verum etiam pro rerum usu atque tempore aliquando plane muta. Muta Eloquentia! obmurmurabit forsan aliquis, & risum vix tenebit. Immo vero, Auditores, evenit aliquando, ut obmutescat, & plus silentio efficiat, quam longa, compositaque, & accurata oratione impetrare valuisset. Demetrium ferunt Philippi Macedonum regis penultimi filium, quum in Senatu Romano ab Ætolorum, aliarumque

que Græciæ gentium legatis objecta patri crimina diluturus esset, pudore & verecundia obmutuisse, adeoque hoc ipso senatum commovisse, ut muto filii patrocinio delicta patris donarentur. Casu factum, inquiet aliquis. Quid si id ipsum artis opus fiat? An vero artis non est imitari naturam, eamque presso pede sequi? An Ajacis illud apud Homerum in Necyomantia silentium non omni dicendi facultate vehementius, non omni etiam acerbissima oratione asperius est? Jam illa Didonis apud Virgilium tacita Æneæ apud Inferos aversatio, ullane potuit humani ingenii facundia repræsentari? Prudentissime igitur, & ad Eloquentiæ leges appositissimé, duo illi Poëtarum utriusque linguæ Græcæ Latinæque Principes, ad exemplum Timanthis, silentii velo affectus illos truces & perturbatiores odii, iræ, indignationis obnupserunt, quod eos nullo eloquii penicillo exprimi posse videbant, & effingi. Et ut Eurydices apud Sophoclem, ut apud eundem Deianiræ arte ficta, & ad imaginem Naturæ adumbrata silentia prætereamus, nonne, ubi rursus ab hominibus ad naturam reflectere & retorquere oculos libuit, in ipsis nonnunquam amnibus quidam tanquam mutus aquarum cursus, ac veluti silentium occurrit? nonne in Europa Rhodanum, in Asia Tigrin, Nilum in Africa, ingentia omnes flumina, illam ipsam rapidarum undarum molem, illosque contortos vortices, & ruentia quaquavorsum agmina, quibus paulo ante oppositos aggeres perrumpebant, & ingentem per agros satorum, arborum, villarum stragem dabant, occultare sæpenumero cernimus, & oculis nostris subducere, subireque tellurem, longo inde terrarum intervallo rursus erupturos? An vero & illa tum esse flumina negabimus, cum subsidunt, neque jam amplius conspectui nostro parent? Atqui divinum illud mentis lumen, cujus acies oculorum corporis aciem innumeris partibus supe-

ſuperat, quodque omnia abdita tanquam aperta contuetur, ſub terris etiam labentes fluctus perſequitur, rimatur, contemplatur, & hæc ſtupenda naturæ miracula intimis ingenii ſenſibus ad perculſionem primo, mox & ad imitationem quam proxime poteſt admovet. Sed quid ego ſilentia memoro vel mœſta tantum; vel verecunda, vel irata? nonne omnis animi affectio uno quandoque vultu omni ſermonis eloquentia facundius & efficacius explicatur? Nonne unicus oculi conjectus ad inſtar vibrati fulminis intima ſæpe pectoris penetrat, percellit, exanimat? quod ſi nonnunquam

Pro fato patuit vultus iniquior,
Et vidiſſe ſat eſt Herculeas minas,

quænam, obſecro, orationis truculenta comminatio; quod ſævi, fulminantiſque oris tonitru huic vel celeritati conferri poſſit, vel violentiæ, ſicubi erudita induſtria perſonam naturæ induerit arti, & adſcititio terrore velut nativo Eloquentiam circumdederit? Tranſeamus ad molliora, & à vultu ad alios non minus mutos animi interpretes declinemus. Demetrio Syriæ Regi capto à ſe, & liberaliter habito, quum iterato ex Parthia fugam tentaſſet, iteratoque è fuga retractus eſſet, ad exprobrationem puerilis levitatis, Parthorum Rex aureos talos miſit. Potuitne ulla verborum contumelia gravior excogitari? Scytharum Rex Dario per legatos vel prælium, vel terram & aquam petenti, ſagittas quinque, & cum his avem, murem, ranam miſit. Potuitne ulla per feciales armorum bellique denuntiatio triſtior ac terribilior ad aures, quam hæc ad animum Regis tacita imminentis exitii comminatio accidere? Ægyptii gens ſapientiſſima, omnem ſacram & profanam ſcientiam hieroglyphicis quibuſdam notis, & animalium plerumque figuris, doctis & initiatis cognoſcendam exponebant; profani vero vulgi intellectui licet in propa-

tulo

tulo positam subtrahebant. Potuitne sagacius aliquod, vel prudentius consilium inveniri, quam quo mutis signis omnis arcanæ sapientiæ doctrina explicaretur luculentissime, simul & occultaretur? Ad hæc multa sæpe in oratione, licet illa sit eloquentissima, aures nostras prætervehuntur, nec inhærent: at quæ oculis ipsis ingeruntur, quorum sensus est acerrimus, ea plerumque etiam aliud agentes advertere animum cogunt, penetrantque & insidunt penitius, neque tam facile elabuntur. Mutæ Eloquentiæ subjungam mutæ proximam; vocalem illam quidem, sed unius tantum vocis promam, quæ nec ipsa, quales olim Dithyrambicæ, ridiculæve Comicorum, tricubitalis erit, sed unius tantum literulæ. Quum Philippus Alexandri, Macedonum Rex, ea ab Lacedæmoniis per epistolam petiisset, quæ libera civitas, & Lycurgi legibus superba, concedere vel nolebat, vel salva libertate dignitateve non poterat, ut ab incepto illum proposito non tam demoverent, quam dejicerent, non conciso suo dicendi genere παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, responderunt, sed unicam tantummodo scytalæ literam inscripserunt: &, quod neque Demosthenia δεινότης, neque sonora Æschinis magnificentia impetrasset, inopinata ac præfracta negandi formula extorsit. Quod si quis hoc gentis ingenio verborum semper parcissimæ assignandum potius arbitratur, quam judicio: quid? num & elegantissimo Poëtæ Philoxeno orationis luculentæ copiam defuisse existimabimus? qui, quum eum junior Dionysius in lautumias conjecisset, quod non modo non laudare carmina tyranni vellet, sed nec audire quidem ea sustineret, quærenti per literas Dionysio, ecquid jam pœniteret, epistolam totam sola illa litera negitante O conscribillatam remisit. Videbat scilicet vir acutissimus, neque constantiam suam animi ab adulando remotissimi, neque tyranni, omniumque, quos aut

pertulerat, aut timere poterat ab tyranno; cruciatuum ac tormentorum contemtum ulla se verborum qua gravitate, qua abundantia, sat efficaciter exprimere valere: verum inveniendum aliquid, & excogitandum, quod ipsa sui novitate atque vehementia immanem ferumque tyranni animum perculleret atque perturbaret. Ab unius literulæ vocula ad unicam plurium literarum vocem; ab unica voce ad unicam sententiam veluti per gradus adscendam. Cæsar Julius, qui primus Imperium Romanum unius Principis subjecit arbitrio, eam multis, & iis quidem reconditis literis, & exquisitis, summoque studio atque diligentia bene loquendi laudem assecutus, ut inter perfectissimos & eloquentissimos Oratores a Cicerone referatur, quum tumultuantes milites ad officium revocare vellet, non prolixo, meditatoque sermone, sed unica tantum voce totam seditionem discussit. *Quirites*, inquit; & hac una appellatione, velut sparso inter concitatas apes arenæ manipulo, omnes iras, & omnes animorum motus compescuit. Et hæc quidem mitis, & tempori servientis ducis unica vox fuit; at illa ducis alterius plena terrore, & omni verbosæ orationis asperitate minacior ad Locrenses unica sententia: *Cicadæ vobis humi canent.* Cujus licet ambiguus auctor sit, neuter tamen ignobilis, ambo ingenio validi, sive is Dionysius fuit, ille, cujus modo meminimus, Siciliæ tyrannus; sive Stesichorus, quem Homero in carmine & virtutis & gloriæ proximum æmulum Fabius prædicat; sententiæ vero ipsius vehementissima brevitas a duobus doctissimis ac gravissimis artis Rhetoricæ scriptoribus Aristotele & Demetrio Phalereo, seu potius Alexandrino, omni etiam effusissimæ atque redundantissimæ orationi fuit antelata. Quod si igitur una sententia, si vox unica, si unica litera, si ipsum denique muti oris silentium ab Eloquentia non est alienum, quid? ab

illane:

illane vel conciſum dicendi genus, vel exile ac gracile excludemus? atqui nihil nobis facilius fuerit, quam vel nobiliſſimis ſapientiſſimarum gentium exemplis, vel graviſſimis eruditiſſimorum hominum teſtimoniis ac præceptis demonſtrare, illam ipſam vel breviter vel tenuiter eloquendi rationem non modo inter genera Eloquentiæ eſſe numerandam, ſed & illi, quam nonnulli ſolam laudant, plenæ atque amplæ dicendi facultati multis ſæpe locis, atque temporibus eſſe præferendam. Recurramus iterum ad naturam fontium atque fluviorum; & in eorum varia magnitudine, quid verum ſit, videbimus. Quum enim vel Cydnum intuemur Alexandri magni periculo & Friderici Ahenobarbi exitio nobilitatum, vel Mæandrum vagis erroribus in ſe recurrentem, vel Alpheum Arethuſæ ſubter Ionii maris undis veſtigia perſequentem, vel Acheloum & antiquitate fluminum, & Herculea injuria, & filiabus Sirenibus celeberrimum, ceteroſque id genus fluvios poëtarum carminibus, aut hiſtoriarum monumentis commendatos, num ideo eos amnium albo expungimus aut eradimus, quod nec Padi, nec Iſtri, neque Nili, neque Gangis amplitudinem habeant & altitudinem, verum potius eorum honori aſſurgant, ſubmiſſiſque illos aquis, tanquam majorum gentium flumina, ceu numina, adorent? Quid? quod & hi, qui exiliores, & fontibus proximi fluvii, plerique cummaxime liquidi, amœni, auriferi, gemmiferi ſunt? & ut has naturæ dotes aliquis aſpernetur, quibus æquo animo carere eſt, certe ad levandam ſitim, ceteroſque neceſſarios humanæ vitæ uſus, nil dulcius eſt, nil ſalubrius illa pellucentium fontium rivorumque nitida puritate, ludentium in flava glarea virentibus herbulis intermiſta piſcium agmina oſtentante. Quare ſicut nec lacus paluſtres & putridi, utut late patentes ac diffuſi vivorum fluminum numero merentur accen-

ſeri; neque item facundia, ſive illa ex impuro pectore profluat, ſive nullo artis ac rationis vel igne animata ſit, vel ſale condita, veræ eloquentiæ nomen obtinere ac tueri poteſt: ita contra ea tenuia, exilia, aut non nimis alta fluenta; dummodo viva ſint, & naturali calore exſurgant, ſive ea proprie accipiantur, ſive per tranſlationem ad eloquentiæ naturam explicandam deflectantur, non indecora generi ſuo ſunt; & ſi non ſummo faſtigio proxima, certe non abjecta, neque contemnenda: ſed in illo ſæpe honoris ac dignitatis gradu collocata, ut ſplendore ſuo elatiora, & in ipſo altitudinis culmine conſtituta vel ſuperent, vel exæquent. Disjectis igitur & amolitis, quæ obſtare videbantur, ad ipſos Eloquentiæ fontes adeamus; quos duplici capite ingenii & eruditionis exſilire diximus, inque unum alveum confluere.

Illuſtris quondam cum apud Græcos, tum apud Latinos, artis ſcriptores quæſtio fuit, Utrum natura plus ad perfectam, omnibuſque ſuis numeris abſolutam eloquentiam conferret, an doctrina? omniumque una ferme hæc ſententia fuit, alteram alterius opem poſcere, eaſque amice conſpirantes, & quaſi vinculo matrimonii nexas, eximium ac præclarum fœtum edere, cujus vita in omne ævum prorogetur, quique formæ emendatiſſimæ venuſtate, ſpectatores in admirationem ſui rapiat, deſiderio incendat, amore inflammet, ac tandem ſui potitos in altiſſimum gloriæ faſtigium elevet, & extollat. Sed hæc natura, Auditores, non eſt noſtri arbitrii, neque noſtræ res poteſtatis. Doctrinam, ſtudium, laborem, diligentiam afferre ipſi poſſumus: naturam ad eloquentiam habilem & aptam dare nobis non poſſumus. Cæleſte ea donum eſt, ea fonte divinæ manans benignitatis. Vulgare quidem dictum eſt, *Oratorem fieri*, *Poëtam naſci*: ſed minus verum, & inter illa referendum quæ benigna interpretatione lenienda ſunt. Nam

si Eloquentia nostra vel voluntate, vel industria, acquiri, pararique posset, vanæ & ineptæ forent gravissimorum hominum querelæ, seculi cujusque sui infelicitatem deplorantium, cui vel nullus, vel rarus Orator obtigisset: nec perpetua laude semperflorentia Demosthenis & Ciceronis nomina invisas aliis fulgore suo tenebras offudissent. Scilicet ut in omni rerum natura, ita & in humano ingenio mira quædam indolis varietas elucet:

Hic segetes, illic veniunt felicius uvæ:
Arborei fœtus alibi, atque injussa virescunt
Gramina.

Sed hoc nostrum est, nosmet nosse, id est nostram explorare naturam, nostra indagare, ac dignoscere ingeniorum momenta, quo illa vergant potissimum, & quo inclinent: quid ferre, quid sustinere queant, & quid perferre, quid perficere: eaque si ad Eloquentiam propendere & quasi facta esse deprehendantur, omni deinceps doctrina, cura, atque sollicitudine comere, fingere, exornare. Quare qualis istiusmodi natura, qualeve ingenium aut sit, aut esse debeat, operæ est cognoscere. Philosophi quum hominem describunt, constare eum dicunt ex animo & corpore, *quorum alterum nobis cum Dis*, inquit Sallustius, *alterum cum belluis commune est.* Hujus animi partem principem esse mentem, cui duplices virtutes adsignant, ingeneratas & voluntarias: ingeneratas docilitate contineri & memoria: voluntarias illas esse quatuor pervulgatas, Prudentiam, Justitiam, Fortitudinem, & Temperantiam, quippe quæ a libertate rationis proveniant, qua nil in homine divinius. Græci, a quibus omnis hæc doctrina fluxit, docilitatem, alteram illam ingenii partem, duobus etiam vocabulis paulo, ni fallor, dilucidius explicant, dividunt eam in ὀξύτητα & ἀγχίνοιαν id est, in acumen, & versatilitatem, sive celeritatem: sic ut is *ingenio-*

ſus merito dicendus ſit, aut, ut Platonis utar verbo, εὐπεφυκὼς, qui & ingenii acumine celeritateque polleat, & memoria. Acumine ad inſtar teli omnia penetrantur, perſpiciuntur, cognoſcuntur: celeritate multa brevi tempore percurruntur: memoria, quæ jam comprehenſa perceptaque ſunt, quaſi fida quadam appoſita cuſtode continentur, conſervanturque. Ceterum ſicut uſus valentiſſimus loquendi magiſter eſt, atque efficaciſſimus, ita & hic obtinuit, ut & judicium ad perfectæ rationis normam exactum, arteque perpolitum, quod proprie ad prudentiam pertinet, ad ingenium referatur: atque item magnificentia, quæ fortitudinis ſpecies eſt, rerumque magnarum & excelſarum cum animi ampla quadam & ſplendida propoſitione agitatio, atque adminiſtratio. Ejuſmodi igitur ingenium, talemque naturam requirimus, quæ hiſce ſive dotibus animi ſive virtutibus, ſi non ampliſſimis, mediocribus minimum, vel paulo etiam ultra mediocritatis gradum elatis, prædita ſit, & inſtructa: quæ quo grandiores auctioreſque fuerint, eo etiam laudabiliores, magiſque exoptabiles cenſendæ ſunt. Qui metallorum naturas rimantur, & exploratrices arcanorum hujus univerſi cogitationes ſuas in intima terræ demittunt, non modo *fulgorem reverentur ab auro*; ſed & puritatem in eo admirantur, & pondus, & ductilitatem, & ex æquabili humidi & ſicci, calidi & frigidi, ſeu potius Acidi & Alcali, temperie invictam, & inexſuperabilem adverſus omnem vim elementorum, firmitatem & conſtantiam: cujus quanto ditior vena eſt, tanto ea metallicolis ſolet eſſe acceptior. Huic argentum proximum numerant, argento cuprum; cupro metalla reliqua: quibus quanquam ſuum ſingulis pretium eſt, & eximia dignitas, attamen ita primæ partes auro judicio intelligentium tributæ ſunt, ut, quod proxime ſuccedit metallum, longo demum illud ſequatur in-

intervallo. Aurum igitur potiſſimum ab omni hominum genere prædicatur; aurum votis omnibus exoptatur; aurum certa fide, totoque pectore adamatur: & hinc illa per comparationem deducta eloquentiſſimorum virorum cognomina *Chryſoſtomi* & *Chryſologi*, quod eorum vel os aureum eſſe videretur, vel aurea ex ore fluens oratio. Olim, quum obtuſiora homines, quam nunc, pectora geſtarent, χρύσεα χαλκείοις mutata legimus: at his aureis temporibus tam fatuum quemquam repertum iri vix puto, qui vel eloquentiam, vel cognomen *Euphradæ*, aureæ vel dicendi facultati, vel inde promerito cognomini præferat: neque item tam excordem, adeoque mentis oculos auri ſplendore præſtrictum, qui non utriſque divinam eloquentiam anteferat *Theophraſti*: qui non ad Platonis, ſi facultas ſuppeditet, pervenire gloriam malit; cujus ſermone uſurum Jovem fuiſſe, ſi Græce loqui voluiſſet, veteres Græci jactitabant; quemque Marcus Tullius ob illam auguſtam cæleſtis eloquii majeſtatem Oratorum ac Philoſophorum *quendam quaſi Deum* appellare non veretur. Atqui hic idem Plato duos affirmabat in homine eſſe motus; externum unum, qui pulſu agitaretur alieno: alterum ſuum, qui per ſe ipſe, ac ſua ſponte moveretur, & priore divinior ſolis ineſſet animis. Hunc motum, quod is omnis a calore proficiſceretur, *igniculum* Philoſophi appellarunt, & *auræ divinæ*, id eſt, ætheris *particulam*: qui, quo purior eſſet, & mobilior, atque celerior, eo quoque illum origini ſuæ propiorem eſſe, atque diviniorem. Hic ignis eſt, cujus ope Pericles tonare, fulgurare, totamque miſcere Græciam dictus fuit: hic ignis eſt, qui ex anhelo Demoſthenis ore perculſura reges fulmina vibravit: hic ignis eſt, qui Ciceronem contra hoſtes patriæ, Catilinam & Antonium, æſtuantibus ira animis, armiſque inſtruxit; illum proſtravit, hunc ambuſſit, & ingenti fragore univerſum terrarum orbem implevit. Sed

hic ignis, quamquam cæleſtis, non ſemper fulmineus eſt, non ſemper iracundus, non ſemper horriſonus; eſt & leni ſplendore mitius coruſcans; eſt & minus ſæpe fulgens. Habet enim quiddam cum cognato æthere commune: qui, quum totus collucentibus aſtrorum ignibus dictinctus ſit, ornatuſque, quorum immenſæ ſunt plerorumque magnitudines, numeroſiſſima tamen eorum diverſitate, non minus quam ipſâ pulchritudine, admirabilis eſt. Neque vero, ſi ſol omnia ſua luce colluſtrans diem ceteris eripit, aureuſve pleno lumine prænitentis lunæ vultus noctem ſibi pæne ſoli vindicat, non ideo minoribus ſideribus ſuus honos, ſuumque decus eſt. Quid? non illa ſat ampla, non illa omnibus animis amplectenda laus eſt, qua Catulliani juvenes Heſperum ſuum cohoneſtant?

Heſpere, inquiunt, *qui cælo lucet jucundior ignis?*

Atqui ab hoc quidem lucidiſſimo aſtro Latinæ linguæ paupertati parva quædam ſcintillula Græcæ Linguæ affluentiæ alluxit, quum eum Latini quoque *Luciferum*, ſicuti Græci φωσφόρον, appellarunt. Reliquis autem planetis, ut de ſideribus aliis taceam, detractus plane ſuus honos a Latinis, quem Græci cumulatiſſime congeſſerant, Saturnum φαίνοντα, Jovem φαέθοντα, Martem πυρόεντα, Mercurium στίλβοντα dicentes atque ſuam cuique ac peculiarem, ac tametſi pro varia luminis magnitudine diverſam, veruntamen præclaram & decoram appellationem tribuentes. Ut igitur ſiderum, ita & ingenii igniculorum magnitudo diverſa eſt, & ab hac magnitudinis eorum differentia diverſi in eloquentia gradus dicendi facultatis; veruntamen ſua ſingulis & propria laus & gloria, qua velut ex alto radiantia ingenia perpetua luce micant, & refulgent. Quærat hic aliquis, cui non nimia ingenii vis & altitudo a natura obtigerit, quique nihilo minus ad illam laudatam Eloquentiæ excelſitatem ad-

adſpiret, ecqua illa vel malignitas naturæ, vel defectus, arte aut ſtudio corrigi, ſarcirique poſſit, & ingenium aliquo modo augeri, attolli, & amplificarii? Occurram lubens huic tam bonæ menti, & porrigam ultro auxiliatrices manus. Quum animus noſter liquidus, purus, & ab omni labe intactus, in hoc corpus terreno principiorum genere confectum, tamquam in domicilium, immigravit, vigens illa ac vivida vis ejus, prout hoc magis minuſve impurum eſt atque inquinatum, magis minuſve retunditur, inficitur, infirmatur: illaque, qua cenſebatur, agilitas, & celeritas, gravitate, tarditateque corporeæ molis, velut injectis compedibus, conſtricta impeditur. Accedit ad hoc corporis contagium varia aëris ac cæli, ſub quo naſcimur, & degimus, affectio; unde vitalis corpori hauritur ſpiritus: accedit varia alimentorum qualitas, quibus corpus nutritur, atque educatur: accedunt hinc utplurimum enati corporis morbi: accedunt ipſius animi ægritudines: accedit prava liberorum educatio, vivendi diſciplina, ſtudiorum ratio, & hinc mala ingeniorum conformatio: accedunt vitia ſeculi, corruptique luxu & inertia mores publici: accedunt utriuſque fortunæ vices; & infinita alia, quibus animus humanus de ſuo integritatis ac bonitatis ſtatu dejici, & ingenium malo contagio lædi atque depravari ſolet. Quemadmodum igitur ſalientium aquarum rivi immunda circa ipſa ora illuvie obſiti, obſtructique, a ſordibus repurgari poſſunt, & tergeri, multiſque modis ita adjuvari, ac reſtitui, ut largiore dehinc, & liberaliore alveo defluant: ſic & ingenium plurimis poteſt & remoris liberari, & adminiculis ſublevàri, quo majus robur colligat, & auctum viribus in ampliſſimam granditatem excreſcat. Ut enim de puriſſimi atque ſubtiliſſimi aëris delectu nonnihil dicam: quid niſi craſſus aër βοιωτίαν ὗν, rudentiaque *Arcadiæ pecuaria*, facetæ *Attici naſi* urbanitati deridenda propinavit? quid

nisi maligna cœli temperies *Sardos venales, alium alio nequiorem*, adagio notandos tradidit, & non minus noxium gentis ingenio, quam gravem & pestilentem corporis valetudini, ipsaque etiam terræ germina tristi amarore venenantem spiritum per omnem insulam diffudit? Unde nisi ab eodem vario cœli habitu, ac more, inustæ singulis gentibus suæ animorum notæ? Unde *Græca*, unde *Punica fides*? unde τρία κάππα κάκιστα; unde *fallaces Ligures*? unde *feminei mollesque Phryges*? unde *Pelasgorum rusticitas*, unde *avaritia Romanorum*, unde *Gallorum temeritas*, nisi ab aëris, sub quo vivebant, diversa ac dissimili temperatura? Quare, quemadmodum spissus, & ignavus, & impurus aër ingenii vigorem obtundit, & infringit, & gravi quodam torpore devinctum opprimit: ita contra ea purus, lucidus ac tenuis, & excitat ingenii igniculos, & alit, & adauget. Aëri, qui spiritus pabulum est, succenturientur cibi, qui pabulum corporis. Nam quo & hi tenuiores sunt, & simpliciores, ita & ad optimum animi non secus atque ipsius corporis habitum deprehenduntur aptissimi. Ubi enim sanguis per venas, & spiritus per arterias diditi sunt quam defæcatissimi; & hinc ad arcem corporis & animi sedem delati; tum vero rector corporis animus quasi satellitibus illis utitur vegetis, acribus, intentis, & ad omne ministerium & officium paratissimis: quorum alias officina nimia corporis mole, ingluvie, & dubiis, ac saliaribus cœnis aucta, & exaggerata, submissis in cerebrum crassis, & noxiis vaporibus obstruitur, atque obstipatur. Non enim temere est, quod Epimenides Cretenses γαστέρας ἀργοὺς appellavit. Nam nisi vir ille sapientissimus albos ingluvie ventres, desides etiam, & ἀέργους esse animadvertisset; & in illis nobis ventribus, seu corporibus, λευκὰς φρένας, ut illas Pindarus vocat, id est, stupidas & bardas animas immorari, ancipiti convicio populares suos minime notavisset. Jam vero

quod

quod & eodem illos verſiculo κακὰ θηρία eſſe dixit; quid aliud indicare voluiſſe videtur, quam & culta hominum ingenia ad intractabilem brutorum degenerare feritatem, ſi quando ſublimia, & ad intuendum cælum data ora ad paſtum abjecerint, eaque intemperantiæ, atque voluptatibus gulæ mancipio dederint? Renunciet igitur hiſce neceſſe eſt, & de neceſſariis etiam corpori alimentis nonnihil aliquando amputet, qui ingenium alere animum induxit ſuum, ejuſque magnitudini ſervire. Quod qui faciet, is, quod in vetere verbo eſt, de eadem fidelia duos dealbabit parietes, ſimulque & corporis bonæ conſulet valetudini, & mentem mole noxia levabit. Nil autem ingenio tam perniciosum, quam mala corporis affectio, ſi qua Democrito, ſiqua medicorum principi Hippocrati fides: quorum præceptis obſecutus Chryſippus helleboro prius purgaſſe caput fertur, quo actioribus animi ſenſibus ad diſputandum uteretur. Verum, ut animi mentem morbi corporis infeſtent, & infirment; ut illam omni modo obterant & ſuffocent, tanto tamen ipſius animi ægritudines morbos corporis peſtifera lue antecellunt, quanto & propiores ſunt, & interius penetrant. Diſcite ex una omnes. Quid eſt, quod omnes ingenii nervos tam inſenſibiliter ſuccidat, quid eſt, quod omnem Eloquentiæ ſplendorem tam plene obſcuret, & obſcuratum obſtruat, & quaſi ſepeliat, quam mœror? Etenim quum Eloquentia cœtibus hominum gaudeat, iiſque formæ ſuæ pulchritudinem, dignitatem, atque elegantiam cum omni pompa ornatuque oſtentare geſtiat, & in oculos ingerere: mœſtitia contra ea diverſiſſimas in hac vitæ fabula ſibi partes ſumit, & ſub Homerici Bellerophontis perſona *ipſa ſuum cor edens hominum veſtigia vitat*, cœcoque murmure triſte ſilentium rodens, uſum ſibi linguæ ipſa eripit, animumque natura excelſa affectantem gravitate ſua ad horridam, ſordidam, incultam, contemtamque deprimit humili-

militatem. Corpus nostrum Græci σῶμα, quasi quoddam animæ σῆμα, id est, sepulchrum, appellarunt: quod id ipsum ad pristinam, unde demitti illam existimabant, animæ sedem comparatum sepulchro potius, quam domicilio simile videretur. At quanto hoc illi æquiore jure nomen assignabimus, ubi mœror omne ingenii lumen exstinxerit, memoriam eripuerit, judicium corruperit, magnificentiam exanimarit, adeoque velut hedera amplexu suo omnes animi vires enecuerit: sic ut ille ipse animus, quem non modo *æternum* sapientissimi cum Philosophi, tum Poëtæ, verum etiam *Deum* dictitarunt, *sepulchri similis nil nisi nomen retineat*? Quare qui naturæ suppetias ferre desiderat, jacentemque erigere & attollere, abjectas istiusmodi animi affectiones, tanquam tabes & pernicies ingenii, & ex ingenio erumpentis eloquentiæ abarceat & expellat; hospitemque blandiorem & multo benigniorem in earum locum admittat lætitiam; quæ per se ipsa sermonis dives est, & omnis ornatus atque elegantiæ affectatrix. Quid ego hic porro de prava educatione, ceterisque, quas partim enumeravi, partim conjectandas reliqui, ingenii corruptelis agam, dicamve enucleatius? Sentio enim jam sic, Auditores, orationem meam aliquanto longius, quam par fuerat, extra præscriptas sibi lineas excurrisse. Quare, quæ supersunt, in tempus oportunius dilatis, revocabo illam in sua spatia, &, quos potissimum in eloquentia campos laudatus ingenii fons pererret, exponere aggrediar. Protritum, & pervulgatum est, Artem Oratoriam quatuor partibus constare; quarum quæ prima est, Inventio ad acumen potissimum pertinet ingenii, & ad fertilitatem: altera, quæ in disponendis orationis partibus versatur, tota judicii est; tertia elocutio cum ad ingenium, tum ad judicium pertinet, adeoque utrique communis est: quarta & ultima pronunciatio tota videtur esse memoriæ: licet & hic judicio locus sit,

ſit, quo velut fulcro pars omnis Eloquentiæ ſuſtentatur. Totum igitur illud ſpatium, quod non argumenta tantum ad perſuadendum idonea complectitur, verum etiam omnem rerum & verborum infinitam multitudinem continet, ingenii noſtri celeritas percurrit; ſuppeditatque poſſeſſori ſuo tam felicem eloquii copiam, ut etiam nonnunquam ſit faſtidio. Ex his opibus, & ex hac inexhauſta penu, judicium quam aptiſſima quæque & optima deligit, arcemque occupans rationis, velut de quadam ſpecula, per omnem ſubjecti æquoris planitiem ad inſtar Homerici Jovis mentis lumina dimittit: ac, tamquam in campo imperator, non modo haſtatos in prima acie, principes in media, triarios in extrema collocat; velites, & levis armaturæ milites procurrere in hoſtem, eumque ad pugnam laceſſere; equitem in dextrum lævumque cornu ſecedere jubet: ſed & ordines ſingulos, imo ſingulos milites, tirones, veteranos, evocatos, explorat, examinat, probat; probatoſque, & admiſſos ita diſponit, ut in omnem occaſionem intenti, paratique, vel irruentem undequaque hoſtem ſuſtinere poſſint, vel conſiſtentem movere gradu, vel cedentem pellere, atque agere in fugam, vel fugientem profligare. Quid de ſuſpectorum auxiliorum dimiſſione; quid de inutilis lixarum, calonum, ſcortorumque caſtrenſium turbæ ſubmotione; quid de impedimentorum circumciſa mole; quid de eorundem contemta jactura, adeoque de omni imperatorio judicio prolixius diſputare opus eſt, quum nemo non eloquentiam ſua etiam habere caſtra fateatur, & ore ac lingua militare: qua plura, quam ferro, agmina proſtrata atque protrita legimus; urbeſque totas, quid urbes dico? imo univerſa regna, atque imperia, & ſervata, & ſubverſa? Verum non militum tantum, ſed & armorum, quibus milites ornentur, habenda cura eſt, & invenienda, parandaque eloquentiæ ſententiarum, ac verborum lumina, cultuſque, quibus in

pugna

pugna usus est. Intuemini, Auditores, ut ne alios memorem, unius Alexandri Magni exercitum fulgentibus armis, primum ferro ad victoriam, mox & argenteis clypeis ad ostentationem. Sed ubi hunc intuemini, considerate & ipsos milites, designatos jam tum victores Asiæ & triumphatores orientis. Quid videtis, quæso? militesne, an militiæ magistros? ordinumne ductores, an senatum alicujus priscæ reip. vel qualis Romanus Cyneæ visus? Unde hic armorum fulgor? unde hæc militiæ decora? nonne ab ipsius Imperatoris ingenii sollertia, judicii pondere, animi magnitudine? Quare date mihi Magnum Alexandrum, & ego vobis Eloquentem dabo; cujus copiæ, id est, cujus oratio magnifica, culta, ornataque sit; & simul manu strenua, & ad omnem animi altitudinem facta: in qua sunt, quæ emineant, quæ ordines ducant, quæ ceteris imperitent. Verum nec unum requirimus, aut poscimus Alexandrum: sint Miltiades, sint Themistocles, sint Epaminondæ, sint Fabricii, Fabii, Germanici, Corbulones, Aëtii, Bellisarii: sint his etiam minores duces atque imperatores; sed sint ingenio, judicio, animi sublimitate pollentes. Frustra enim Eloquentiæ fores pulsabuntur, si natura inepta & difficilis aditum negaverit. Reginam veteres Eloquentiam finxerunt; sed quis rex, aut quæ regina sine ministris aut amicis ab admissione? sic & ad hanc reginam nemo vestrum admittetur, nisi cui ingenium palatii fores aperuerit, judicium adeundi tempus indicarit, magnificentia compellandi fiduciam dederit, memoria dicenda subjecerit. Tum vero vos amica manu blandoque vultu præfecta prætorio propius, & ad ipsum deducet Eloquentiæ solium, admovebit ad osculum, suaque commendatione, ut in amicorum vos illa numerum referat, ut aurea vos donet corona, ut veste purpurea, ut aureo cingulo, impetrabit. Quæritis, quænam hæc Præfecta prætorio Eloquentiæ sit, Auditores? Eruditio est, alter

Elo-

Eloquentiæ fons, ut ordine posterior, ita prior copia, & dignitate. Ex hoc enim fonte longe etiam beatior, quam ex ingenii scatebris, rerum & verborum abundantia erumpit, unde sacra pariter & profana Eloquentia amplissimum, & pulcherrimum corpus facit: tum vero in utraque ipsius ingenii Eruditio moderatrix est, atque gubernatrix. Sed Eloquentia sacra illud præter profanam habet præcipuum, ut ea divino nonnunquam spiritu ita animetur, ut omnem humani ingenii, & eruditionis apicem transcendat, &, velut ex ipso cælo motis missisque tonitrubus ac fulminibus, sustineri nullo modo possit, nullaque illi dicendi facultas ulla ex parte comparari. Ab hac aspiratione, & ab hoc afflatu divino, qui mentem, quam insedit, ita implet, ut alienata, & furori proxima videatur, Eloquentiam hanc nostram secernemus; quæ ab ingenio profecta ab eruditione incrementum sumit; & ubi jam exercitatione confirmata est, atque omni sui parte perfecta, tam multis tamen partibus illa divina inferior est, quam multis fœtentes cœnosæ paludis aquæ a suavissimis & saluberrimis Nili fluentis superantur Hujus admiratione perculsus Augustinus non paulo ante memoratos Demosthenem aut Ciceronem, sed Paulum in ore, sicut Romam in flore, & Christum in carne, inanibus & a ventis auferendis votis videre exoptabat. At sicut illa perrara, ita contra ea frequens Eruditionis humanæ in Eloquentia sacra usus est, quæ scientiarum & artium cognitione continetur. Moysen utique arcana Ægyptiorum sapientia non sine supremi numinis cura atque providentia imbutum institutumque sacræ nos literæ docent, sanciundi cum populo suo fœderis ab ipsis incunabulis destinatum conditorem. Quid? num alia de causa Esaïas optimis in aula regia disciplinis innutritus esse existimandus est, quam ut eo clariore deinde voce nasciturі Christi caneret Evangelium? Num Paulum alio consilio ad Gamalielis pedes eductum at-

que

que eruditum fuisse verisimile est, quam ut stupenda postea facundia Christum crucifixum gentibus prædicaret? Quare cum trium nobis eruditissimorum hominum exempla sacra scriptura reliquerit, quorum primus nasciturum generis humani servatorem symbolice repræsentarit, alter nascentem in cunis tanquam digito monstrarit; tertius jam natum, & omnia servatoris munia exsequutum, gentibus prædicarit: dubitandumne adhuc nobis existimabimus, eruditionem ad Eloquentiæ sacræ perfectionem non tantum perutilem esse, sed & unice quandoque necessariam? Unde enim nisi ab arte consummata acutissimum illud Apostoli gentium ῥητορικὸν στρατήγημα quum aram *Ignoto Deo* inscriptam, velut ansam arripit orationis, qua religiosum Atheniensium animum laudando, illorum sibi benevolentiam conciliet, ut ipsius reliquum sermonem audiant, invectæque peregrinæ religionis crimine, absolvant? Ex quo alio fonte fluxit illud Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, qua nulla vox suavior Atheniensium auribus accidebat, nulla blandius & aures & animum eorum permulcebat? Unde illud alterum commentum, quum in Concilio Pharisæorum & Sadducæorum Christi, suamque causam acturus, Pharisæum se dicit. & Pharisæi filium, qui de spe & resurrectione mortuorum judicaretur? unde illa ad Agrippam regem eloquentissima sui defensio? unde illud blandissimum exordium, quo se beatum prædicat, quod eum gnarum consuetudinum & disceptationum Judaïcarum judicem habiturus foret? unde illa in Epistolis ex optimis Græcis poëtis petita testimonia, ex Arato, Epimenide, Menandro, nisi ex illo, quem laudamus, uberrimo fonte Eruditionis? quid multa? quæ melle dulcior, quæ nivosis torrentibus contortior, quæ telo penetrabilior sit oratio, multum habeat ingenii necesse est, sed multo etiam plus eruditionis. Illa namque non res tantum, quæ dicendæ erunt, & aptas rebus exprimendis voces subjiciet;

sed

ſed & ab ipſis elementis per literas, ſyllabas, voces exorſa, omnem compoſitæ orationis cultum & ornatum pandet: illa ſicut prata omnigenos flores, ſic ipſa infinitam troporum & figurarum fundet varietatem; illa quid deceat, quid conveniat, & quo quidque genere orationis tractandum ſit, indicabit. Hac nixus auctor, qui Jobi nobis hiſtoriam heroïco carminis genere detexuit, tam magnifica, tamque eximio rerum & verborum apparatu comta, & per omnia dicendi genera, ſeu characteres, diſpenſata facundia ſublimitatem argumenti adimplevit, ut ad inſtar aquilæ ſæpe nubes perrumpat, elatoque volatu ipſum cælum petens admirantium ſpectatorum aciem oculorum animi effugiat. Hac pleni Pſalmorum ſcriptores, & in his Princeps Propheta Rex, uberrimo alias & abundantiſſimo Platonis ingenio præſtantiſſima quæque ſubminiſtrarunt Philoſophiæ ejus ornamenta, & eximias illas de Deo, Deique cultu ſententias ſuggeſſerunt, quibus omnium ferme Philoſophorum ſectis admirationem abſtulit, &, quod Epicuro ſuo gratius quam verius tribuit Lucretius, *omnes præſtinxit ſtellas exortus uti ætherius ſol.* Hac fultus epiſtolæ ad Hebræos Auctor tanta aſſurgit Eloquentiæ altitudine, ut in ipſum cælum raptus JESUM illic Dei filium ad dextram Majeſtatis ejus ſedentem in excelſis non ipſe modo contueri, ſed & nobis quoque oratione ſua quaſi ante oculos ponere videatur. Hac freti, ut inferiora quoque tempora attingamus, Ariſtides, Juſtinus Philoſophus, Clemens Alexandrinus, Origenes, Euſebius, Arnobius, Tertullianus, Lactantius, gentiles potiſſimum: Irenæus, Athanaſius, Epiphanius, Baſilius, Gregorius uterque, Chryſoſtomus, Cyprianus, Hilarius, Hieronymus, Ambroſius, Auguſtinus, & innumeri alii, cum Græci, tum Latini, priſcæ Eccleſiæ Doctores, hæreticos & ſchiſmaticos oppugnare, & erroris convincere adorti ſunt. Hac adjuti & hi, & horum veſtigia legentes minores, utriuſque Teſtamenti nodos

dos ſolvere, dubia explicare, antiquitates enarrare, dogmata proponere, corruptos hominum mores caſtigare, emendare, & fingere in melius aggreſſi ſunt. Quanto cum fructu, quantoque operæ pretio, vel ſola Eccleſiæ hoſtium invidia indicaverit; & imprimis apoſtatæ Juliani: qui, quum gentiles ſuos ſuis ipſos gladiis jugulari cerneret, confoſſamque aſperatis Eruditione Chriſtianorum telis falſam, quam deſerta vera amplexus fuerat, religionem brevi finituram animo prævideret, artium ipſis ac diſciplinarum ſcholas præcluſit, velut erepturus arma, quibus tam fortiter & tam feliciter adverſus Euangelicæ veritatis hoſtes uterentur. Multum ille nocere voluit: plus tamen nocuit inſequentium temporum barbaries: & quemadmodum bona noſtra tum demum intelligimus, cum illa amiſimus; ita quoque, quid Eruditio præſtantibus ingeniis ad Eloquentiæ abſolutam perfectionem conferat, continua per decem circiter ſecula deploratiſſimæ ignorantiæ dominatione didicimus: donec tandem poſt longiſſimum tempus oppreſſa Eruditio caput rurſus extulit, luceque ſua illius caliginem diſcuſſit, ſcelerum omnium & ſuperſtitionum cubilia detexit, immundoque ac turpi ſitu deformato ſacræ Eloquentiæ vultui novos honores afflavit, & in priſtinum dignitatis, majeſtatiſque ſolium, una cum vera pietate repoſuit. Suppar ſacræ profana eſt, quæ vel Reipublicæ ſervit utilitatibus, vel reorum innocentiæ ſuccurrit, vel ſcholaſticis exercitationibus dicata eſt. Multiplex quidem illa videtur, attamen una Eloquentia eſt, vario vultu, prout hanc vel illam ei perſonam Eruditio induerit, ſago togæque, foro & ſcholis æque utilis, æque neceſſaria. Officulum olim ludicrum fuit, quo vertibularum variis coagmentis mille formarum ſpecies ſimulabantur; aut elephantus bellua, aut aper fulmineo dente, aut anſer volans, aut latrans canis, aliaque hujuſcemodi innumerabilia, quæ alius alio ſcientius variabat. Sed ut peritorum concinnatio miraculum erat, ita con-

contra ea imperitorum junctura ridiculum. Ad hanc formam Eloquentia eſt, Auditores, quæ, licet una ſit, in mille formas variatur, ab erudito ad miraculum, a rudi & imperito ad irriſum. Nec diſſimile eſt, quod de Proteo quondam Poëtæ fabulati ſunt: in varias illum ſe figuras vertere ſolitum, ut nunc leo eſſet, nunc fera tigris, nunc unda, nunc ignis. Sed rectius illi, , qui regem Philoſophum fuiſſe tradiderunt; id eſt, qui bene faciendi ſimul & bene dicendi teneret diſciplinam: cui nihil facilius, quam, prout & res, & tempus, & auditor poſcere videbantur, quovis orationem modo flectere, mutare, invertere, atque in omne formarum genus transfigurare. Quod ne cuiquam incredibile videatur, literas conſiderate, quarum cum verus numerus non ultra ſedecim porrigatur, has tamen literas varie tranſpoſitas centies millies & ducenties mille myriadas ſyllabarum producere minuta quorundam otio ſuo abutentium Græculorum curioſitas deprehendit. Quid igitur de ipſa ſyllabarum tantæ multitudinis multiplici tranſpoſitione dicemus, e quibus omnis iterum vocabulorum varietas exſurgit tam innumera, quam infinita eſt rerum multitudo, quibus ſignificandis inventæ illæ ſunt, & in uſum protractæ? Quorſum hæc omnia? inquiet aliquis. Ut hinc intelligatis, Auditores, illum, qui Eruditionem ingenio adjunxerit, ad omne ſibi genus Eloquentiæ viam ſtraviſſe. Principem in Poëtica Eloquentia locum omnis poſteritas Homero tribuit: & unde quæſo, niſi ab infinita omnium rerum & ſcientiarum cognitione? Eruditi viri eſt Homeri eruditionem noſſe, atque intelligere: neque quiſquam tam felici ingenio fuit, qui non plura aliis in eo animadvertenda reliquerit, quam ipſe animadverterit. Adeo inexhauſta in hoc poëta omnifariæ doctrinæ copia eſt, ut, quum omnes ex illo fonte Poëtæ, Philoſophi, Oratores innumeros rivulos in ſuos quiſque hortulos derivarint, divitiæ ejus damnum nullum ſentiant, ſed eadem ſemet abundantia ſuſtentent.

Reperire itaque in Homero est omnem Eloquentiæ varietatem, divinam, humanam, civilem, imperatoriam, forensem, publicam, privatam, naturalem, moralem, elatam, humilem, mediocremq;, amplam, concisam, asperam, lenem, acerbam, suavem, cultam, rusticam, prudentem, insanam, verecundam, impudentem, & in quascunque formas alias orationis diversitas distinguitur. Succedat Principi Græcorum Poëtarum nepotum Romuli disertissimus Orator. Quanta in hoc & quam varia Eloquentia? hic in eo Philosophum agnoscas, illic Oratorem: alibi civium rectorem, tutoremque reipublicæ: alibi imperatorem, alibi Jurisconsultum, alicubi & vatem. Vertumnum hunc in Eloquentia Latina dixeris, ut Homerum Protea in Græca. Cumulatissima hic erat dicendi seges, patensque Eloquentiæ campus, si vel per potissima tantum ire liberet præstantium hominum exempla, qui non uno, sed multiplici dicendi genere floruerunt. Occurrunt enim, & ipsa se ingerunt clarissima nomina, Alcæi, Sophocles, Xenophontes, Catones, Julii Cæsares, Juliani: principes omnes in sua quisque Repub. principes in multiformi eloquentia: occurrunt lucida Philosophiæ sidera Platones, Aristoteles, Theophrasti, Senecæ, Plutarchi: occurrunt eximia medicinæ decora Hipocrates Galeni, Celsi; occurrunt diligentissimi naturæ interpretes Plinii: qui tamen omnes hanc suam plurimæ diversitatis, & differentiæ Eloquentiam ab omnigena fluxisse Eruditione, uberis ingenii divitiis adstructa, ingenue præ se tulerunt. Quare, quicunque bonam mentem amatis, & ad Eloquentiæ perfectionem viam affectatis, addite ingenii dotibus bona doctrinæ; conjungite, & in unum alveum ambos hosce Eloquentiæ fontes corrivate. Prætereo hic multa consulto, Auditores, quod his omnibus, quæ de una arte oratoria, a qua, velut a magistra, ingenium ad Eloquentiam formandum est, dici possint, non modo non hæc hora, sed ne dies quidem sufficiat

ciat

ciat: omitto, quantus ab hiſtoria apparatus, quantus a temporum notatione, quantus a cæli terrarumque orbis deſcriptione, quantus ab antiquitatibus gentium, quantus a ritibus, inſtitutis, moribus, linguis adornari poſſit. Taceo univerſam rationem ac methodum, qua ſicut apes e floribus mella, ita ex omnibus artibus ac ſcientiis elegantiarum floſculos ſtudioſa juventus colligat; collectiſque uti, frui condiſcat; ſive ea ſacris operetur, ſive forenſi militiæ nomen dederit, ſive medicinam excolere decreverit, ſive Philoſophiam adamarit, ſive literas humaniores amplexa fuerit: quæ ſi ſingula latius enarranda forent, facile conjectura perſpicitis, non anguſtioribus orationem hanc meam terminis includi poſſe, quam quibus ipſa rerum amplitudo circumſcribitur.

Reſtat ultima pars orationis, quæ in diligenti & aſſidua Eloquentiæ ab ingenio ſuppeditatæ, & ab eruditione perfectæ exercitatione conſumitur. Utar hic, Auditores, ea libertate, quam veſtra mihi cum æquitas tum humanitas videtur polliceri. Nam quod hic ſermo meus non Profeſſorum, Doctorumve, aut quos altior eruditio ad aliquem dignitatis gradum provexit, ſed unius ſtudioſæ juventutis commodis, atque utilitati dicatus, deſtinatuſque ſit, eapropter extremum hoc illius membrum ita pertractabo, ut converſa ad hanc nobiliſſimam Adoleſcentium ſtudioſorum coronam oratione ſimul & perorem. Vos igitur florentiſſimi ætate & ingenio Adoleſcentes, e quorum vultibus indolis ad ſumma natæ vigor igneus effulget, adeſte animis, &, quid ad Eloquentiæ perfectioris tuendæ augendæque perpetuum tenorem, jugis & indefeſſa faciat exercitatio, paucis cognoſcite. *Non minor eſt virtus*, ait familiaris ætati veſtræ poëta, *quam quærere, parta tueri*: & in Pyrrho, quem alterum ab Alexandro ſummum Imperatorem ſummus ipſe Imperator Hannibal nominabat, id vitium veteres notavere, quod parta imperia tam facile amiſerit, quam acquiſierit. Grandia erant illius regis con-

ſilia, &, ſi verum dicendum eſt, immodica. Non enim Græciæ tantum, & Macedoniæ, ſed & Siciliæ, & Italiæ, & Africæ, & Hiſpaniæ, & plurium fortean regnorum, ac regionum imperium animo agitabat: ſed quum & Græciæ, & Macedoniæ, & Siciliæ ſibi regna ſubjeciſſet, & jam prælio victor Italiam armorum terrore quateret, ad eorum, quæ cum tanta nominis ſui fama atque gloria acquiſierat, conſtabiliendam poſſeſſionem animum non adjecit. At quanto ſapientior Ninus, qui totius Aſiæ a ſe primum perdomitæ imperium perpetua poſſeſſione firmavit? quanto prudentior Semiramis, quæ non contenta acquiſitos viro regni terminos tueri, & Æthiopiam imperio adjecit, & Indiam adjicere tentavit? Ad hoc exemplum vos quoque Eloquentiam ingenio & eruditione partam ſumma cura atque induſtria tuemini, augete, amplificate. Hæc cura, & hæc induſtria, quæ aſſiduo uſu & exercitatione continetur, illam vobis facultatem præbebit dicendi, ut non modo bene, id eſt, ſapienter, & ornate, quicquid animo conceperitis, eloqui poſſitis, ſed & quovis tempore, loco, modo, & ad quoſvis, ſumma cum audientium admiratione verba facere. Philopœmen fuit nobiliſſimus Achæorum Imperator, qui cum hoſtis deëſſet, non ignaviæ ſe tradebat ac deſidiæ, ſed partitis cum Lycorta legato copiis, nunc a ſiniſtro illum latere, nunc ab dextro, nunc a fronte, nunc a tergo, nunc in montanis, nunc in campeſtribus locis, nunc primo crepuſculo, nunc medio die, nunc ſub ſeram noctem, nunc cum ſolo pedite, vel equite, nunc permixto peditibus equitatu, tanquam hoſtem occurrere, & adoriri ſe jubebat, ut ad omnes veros hoſtilium copiarum impetus ſemper eſſet paratiſſimus. Qua arte ac diligentia non modo ſe invictum hoſtibus præſtitit, verum etiam; quum non maximæ gentis dux eſſet, ut inter maximos ſeculi ſui imperatores numeraretur, effecit. Ergo ut ille belli foriſque, ita vos contra ea

domi

domi, & in Museis vestris, hostem vobis ipsi fingite, vestrisque cum illo armis, id est, stilo decertate. Nulla enim res est, quæ tantum ad bene dicendum conferat emolumenti, tantumque facilitatis, quam stilus: nulla res est, quæ, ubi ad veram pugnam ventum fuerit, paratiorem victoriam conciliet. Quid ego hic e Cicerone, Fabio, A. Gellio, aliisque optimis auctoribus, quæ illi præclara atque egregia de frequenti stili usu & exercitatione assidua congessère, excerpam? Cur non potius, quia exempla non minus quam præcepta discentium animos juvant, Apellis vobis exemplum simul & præceptum ob oculos ponam? cui nulla dies, quin lineam duceret, abibat, quique nullam diem sine ducta linea abire debere discipulos admonebat. Præclarum Ciceronis testimonium est, quod industriæ perhibuit Isocratis: ex illius schola, velut ex equo Trojano meros Principes exiisse. Atqui hic tantus vir, qui ea dicendi facultate præditus fuit, ut etiam *Pater Eloquentiæ* appellaretur, quum pudore a dicendo ac ingenua timiditate quadam refugeret, assidue tamen stilum exercuit, aliisque orationes, quibus in judiciis pro se uterentur, scripsit: &, quum ad undecentesimum ætatis annum vitæ illi terminum fata prorogarent, in ipsa illa extrema ætate, anno scilicet nonagesimo quarto, egregiam illam orationem, quæ Pan-Athenaïcus inscribitur, composuit. Stilo igitur exercendo tempora vestra impendite: & ubi stilo fessa manus, excipiat hujus vices non minus utilis exercitatio declamandi. Audivistis, puto, aliquando de consularibus Ciceronis discipulis: legistis ipsum Ciceronem, Senecam, Fabium, Plinium, Petronium, & immane illud declamandi veterum studium cognovistis. Frustrane hunc sumtum laborem existimatis? frustrane frequentatas recitationes, & corrogatos auditores? frustrane instituta certamina Eloquentiæ? Quod si igitur illa omnia non frustra olim, sed conservandæ ipsis augendæ-

que non tantum bene, verum etiam expedite dicendi facultati fuere, sint ea certe nunc quoque excitandæ diligentiæ, & industriæ vestræ ad imitandum. Sed imitamini optimos quosque: & ex hac imitatione cultissimi eloquii nata consuetudo ad ambones vos comitabitur ecclesiarum: aderit ad subsellia judicum: sequetur ad cathedras Academiarum: &, unde maximum decus, ubi ad Optimates, ubi ad Principes, ubi ad Reges & Imperatores aliquando verba faciunda erunt, adsistet illa ad latus, eamque dicendi copiam & magnificentiam subjiciet, ut attoniti ob ora vestra ora obvortant sua, ac tandem extra se rapti exclament: Hic, hic est *flos delibatus populi, Suadæque medulla*. Videtis, Adolescentes nobilissimi, multa undique colligi posse, quibus ad industriam ac laborem etiam segnissima ingenia excitari queant. Quod si ego nunc conari velim, & hujus temporis angustiis nullo judicio abutar, & eximiæ vestræ ingeniorum indoli, suapte ad omne inclytæ laudis decus assurgenti, sim injurius. Quare, quod unum mihi superesse video, brevi me flexu ad Deum convertam, eumque, qui unus omnium bonorum Fons est locupletissimus, comprecabor, ut hanc vobis bonam mentem velit esse perpetuam, mihique ad illam porro excolendam, irrigandam, fecundandam, idoneam suppeditare corporis & animi firmitatem. Tum vero Conventui huic Amplissimo salutem, Academiæ prosperitatem, Principibus Serenissimis, & universæ Principali familiæ, felicitatem integram, interminam, intemerandam plena manu largiri dignetur, & hæc mea vota liberaliore etiam atque cumulatiore indies benignitate superare.

FELI-

FELICISSIMO ADVENTUI SERENISSIMORUM PRINCIPUM CLIVIÆ.

Ergo certa fides : nec, qui vagus oppida rumor
Implevit, jamnunc populi deludet amorem,
Spemque metumque inter fluitantia pectora torquens.
En tibi jam densus se tollit in æthera pulvis,
Splendidaque obscurans radiantis lumina solis
Indicat adventare DUCEM. *Consurgite* COLLES
Clivosi, & PATRIÆ *properate occurrere* PATRI.
Pande tuas hilaris, bellax VESALIA, *portas,*
Atque triumphali postes obducere lauru
Festina. Venit, ecce venit DUX *maximus, & huic*
It comes Augusto proles dilecta Parenti,
Augustæ & Matris ferme unica cura PHILIPPUS.
Jam procerum, jam plebis ovans se turba per agros
Effudit. Ruit hinc nullo discrimine sexus
Imbecilla ætas, pueri, innuptæque puellæ.
Inde gravis matrona sui secura pudoris,
Nec caligas metuens, caligatorumque procaces,
Lascivasque manus. Maturis rustica pubes
Frugibus immissam falcem abjicit; almaque diti
Proventu sibi jam sordentia deserit arva.
Omnibus idem ardor, stimulataque pectora amore
Ferre salutiferis cupiunt fida oscula dextris.
Ipse etiam lecto circumdatus agmine RHENUS
Naiadum, Dryadumque, & quæ pede celsa protervo
Persultant agiles densis juga consita sylvis,
Secum una Satyros, & agrestia numina Faunos,
Panaque, ruricolamque Palem, Cereremque potentem
Ducit, & Augusti pronus vestigia lambens
PRINCIPIS ADVENTUM *gratanti suscipit ore.*

Obvia surgenteis mollissima flamina longe
Prospirant Zephyri, mulcenteisque aëre blanda
Temperie æstivis consternunt strata viarum
Floribus, & Dominæ venientis nuncia portant
Signa Deæ Veneris. Solitus sævire per æstus
Sponte suos ardens subducit Sirius igneis,
Invictoque DUCI *jam se submittere gestit.*
Candidius cælum gemmanti luce refulget,
Et conspiratas in publica gaudia nubeis
Dimovet, ex alto sollemnia læta theatro
Mutatis inter se partibus applosuras.
Tu quoque Phœbe pater Teutisco Helicone relicto
Non postremus ades, non solus. Te Dea Cypri;
Cyprida pennati circumstipantur Amores,
Et Jocus, & Charites, ter ternaque turba Sororum,
Junctaque cum Musis pariter Tritonia Pallas.
Dicite io Pæan, linguisque favete; canoros
Solvit in ora modos Latoius: Optime PRINCEPS
Salve: Tuque etiam tanto dignissima Patre
Progenies Salve. Ut votis Vos omnibus omneis
Expetiisse juvat! quam magna atque una voluptas
Est populo, est nobis, sacros cognoscere vultus!
Tuque Parens, veneranda cui jam tempora vestit
Canities, quam pulchra Tibi, viridisque senectus,
Robustæ haud etiamnunc concessura juventæ,
Seu Te Martis amor desueta in prælia ad arma
Evocat, aut populis sacrata resolvere jura
Est opus, imperiove tuendo impendere curas!
Agnosco ingenteis animos, quique emicat ignis
Ex oculis, validam testantia lumina mentem.
Agnosco fortem dextram, victricia late

Ro-

Robore quæ quondam Herculeo circumtulit arma :
Sarmata quam tremuit , quam Suecus sensit , & unam
Expavit , Batavûm raperet cum mœnia , Gallus.
Pierides , hæc illa manus , quæ mille tropæa
Fixit ; & Arminium Germano reddidit orbi ,
Civilem Batavis. Hæc te , Wageline , tepenti
Conjugis eripuit gremio , non illa parantem
Prælia. Quid tibi tunc animi , fortissime , cum te
Præfectum copiis , vegetaque ætate valentem ,
Deprensum in lecto, mox nudum ante agmina victor
Sisteret, ipse senex , Princeps, insomnis, in armis ?
Tale decus, memini, ni fors adversa negasset ,
De Duce Romano virtus Germana ferebat ,
Cum Sacrata suum Cerealem Claudia blando
Necteret amplexu , nocturnaque bella cieret.
Hac dextra extorta est acri Pomerania Sueco ,
Captaque sunt duro Stettinia mœnia bello.
Perpetuam nobis dedit hæc in carmina , Musæ ,
Materiem ; nostramque chelyn , cum fortia tanti
Facta DUCIS *resonat , priscorum ingentia regum*
Gesta cani putat admirans Parnassia rupes.
O populi spes una Tui , mitissime PRINCEPS ,
Invictam hanc facilis pia ad oscula porrige dextram.
Accipe propitius gratantia vota Tuorum.
Nota illis , & nota orbi Clementia , cunctos
Qua capis , & captos multis potiore triumphis
Æternum hæsuri Tibi subdis vinculo amoris.
ADVENTU REPARATA TUO, FREDERICE , *rediisse*
Sentiat hic populus FELICIA TEMPORA : *Teque*
Augustosque, Titosque inter, cognataque Nervis
Nomina Trajanos , Antoninosque referri
Permitte ; & virideis inter Tibi serpere lauros ,

Quæ

Quæ PATRIÆ PATRI *debetur civica quercus.*
Tu quoque, qui imparibus Patris veſtigia calcas
Paſſibus, & vultu magni certiſſima prodis
Signa Ducis primo, PRINCEPS, *in flore juventæ,*
Auctibus immenſis in avitas creſce, PHILIPPE,
Virtutes: tantumque Tuos feliciter audax
Æqualeis ſupera, quantum viburna cupreſſus,
Aut humileis anteit quercus præcelſa myricas.
Exemplo Tibi ſit FREDERICUS, *ſit* LODOÏCUS,
BRANDENBURGIACÆ *Fratres duo ſidera Gentis.*
Ille quidem in Patriæ ſuccedit pondera curæ
Abſentis, populique ſibi data frena capeſſens
Electorali jamnunc proludit honori,
Fulgida virtutum radiatus tempora luce.
Hicce ætate minor dotalibus imperat arvis,
Indolis egregiæ. Tibi tanta exempla ſequenti,
Mox ubi Te populis imponent fata regundis,
Gaudebit ſenior juveni parere, PHILIPPE,
Nobilitas: urbeis gaudebunt ſubdere colla
Imperio: credentque ſibi Saturnia rurſus
Secula purpureis Parcarum currere fuſis.
Dixit, & in tenues abiit Latoïus auras.

CARMEN SECULARE

In

Trecentesimum primum NATALEM
Perillustris & Celeberrimæ

ACADEMIÆ HEIDELBERGENSIS,
qui XXVII dies st. Gr. Mensis Octobris
A°. CIↃ IↃC LXXXVI.

Celebrantibus

FESTI SOLLEMNIA

Serenissimis ac Celsissimis Principibus,

Dominis, Dominis,

PHILIPPO GUILIELMO,

D. G. Comite Palatino ad Rhenum, S. R. I. Archi Thesaurario, & Principe Electore, Bojoariæ, Juliaci, Cliviæ, ac Montium Duce, Veldentiæ, Sponhæmii, Marcæ, Ravenspergæ, & Morsæ Comite, Dynasta Ravensteinii, &c. &c. &c.

ACADEMIÆ PATRONO,

&

FREDERICO GUILIELMO,

D. G. Comite Palatino ad Rhenum, Duce Bojoariæ, Juliaci, Cliviæ, ac Montium, Comite Veldentiæ, Sponhæmii, Marcæ, Ravenspergæ, & Morsæ, Dynasta Rasteinii, &c. &c. &c.

ACADEMIÆ RECTORE MAGNIFICENTISSIMO, inante diem XXV Novembr.

Qui Sereniss. Principis PHILIPPI GUILIELMI NATALIS.

CARMEN SECULARE.

I Mea, quo cupidæ mihi non licet ire, Camoena.
I, quo blanda vocant Te invitamenta Sororis,
Quo Pater ELECTOR, quo Princeps Filius, almæ
Ipſe Academiæ PATRONO ſub Patre RECTOR,
Clementi ſimul & perhonora voce rogando
Publica ſollicitant noſtros ad gaudia alumnos,
Ad [1]. *viſunda ſemel* ſpectacula. [2]. I, pede fauſto
Carpe viam, ominibuſque bonis, atque auſpicibus Dîs,
Præpetibus liquidum ſubnixa per aëra pennis
Grata PALATINIS adlabere ſedibus hoſpes.
Tertius en decies denorum vertitur orbis
Annorum: celerique novos aperire meatus
Mobilitate avet, ac ſpatio patefacta recenti
Proxima perpetuo decurrere SECLA rotatu:
SECLA Academiæ primam ſignantia lucem
HEIDELBERGA Tuæ: qua lux non ulla refulſit
Pulchrior, aut meliore umquam numeranda lapillo.
Agnoſciſne notam inſignem rutilante metallo,
Quam variæ pictis exornant undique gemmis
Margine faſtorum radianti luce colores?
Agnoſciſne manus felicia ſigna benignæ,
Tempora fundati teſtantia ſigna LYCEI,
Temporaque, augurio queis candidiore dicatam
Et Phoebo Patri, doctiſque Pieriſin Ædem
Alma PALATINI ſacravit cura RUPERTI?
Et certe agnoſcis. Neque enim, mea Muſa, diei
Non potis es meminiſſe, pios qui *primus* honores,
Incanas thuris glebas, & olentia myrrhæ
Germina diruptis gemmas lacrymantia truncis,
Verbenaſque ſacras veſtris adolevit in aris:
Et [3]. *Capitolinos* longe ſuperantia *Agonas*

Pol-

1. *Juſſerat & Phœbo dici, quo tempore Ludos*
Fecit, quos ætas adſpicit una ſemel. Ovid.

2. Eliſio neglecta ob abundantiam temporis dato per colon ſpatio.

3. Qui quinquennales a Domitiano inſtituti. Inter ce-

Pollentum ingenio certamina pulchra virorum
Inſtituit, ſeris repetunda nepotibus, atque
Volventeis[1]. CENTUM ſemper celebranda per annos.
Sed quæ illa inſolita eſt ſpecies, quæ priſca parentum
Facta revolventi mentem perturbat, & omneis
Excutit attonitæ ſenſus, lymphata fatigans
Pectora? Quo me Phoebe rapis? jam cernere templa
Auratis videor late fulgentia tectis:
Jam modo purpureo Procerum florentia cultu
Agmina Principibus circumfuſa ire per urbem,
Plauſibus, ac feſta teſtantem gaudia voce:
Fervere & anguſtas turba ſtipante plateas,
Nicrigenæ viridi conſtratas fronde Lyæi:
Muneraque ipſa Dei largis ſalientia rivis
Lubrica præcipitum pervolvi ſtrata viarum.
Jam media eximiæ feror in ſpectacula pompæ:
Arduaque alternis facundæ prælia linguæ;
Nunc Grajis conſerta modis, nunc miſta Latinis,
Nunc pede conſtrictis numeris, nunc lege ſolutis,
Audio, & ingenti reſonantia templa boatu;
Dum paribus certant animis, & pondera rerum
Ponderibus verborum æquant, multoque fragore
Fulminibus crebris permiſta tonitrua volvunt
Dilecta ingenii, ſtudiique illuſtria fama,
Nomina, Caſtalidum cultis operantia ſacris.
Prima quidem LAUDES ſunt argumenta RUPERTI
Principis. Hunc PATREM, FUNDATOREMque LYCEI,
Hunc ſpatio contracta brevi *pomœria* perquam
Magnificam in ſpeciem, & formam ſe Principe dignam,
[2]. *Prolatis* veteris laxantem *Mœnibus* Urbis,

1. In-

tera *certabant etiam & proſa oratione Græce, Latineque*. Sueton.

1. *Seculares* alias Rom. ludi *undenos decies* poſt *annos* redintegrabantur. quamquam hæc intervalla temporum ab impp. minus accurate obſervata ſunt.

2. Ao. MCCCXCII. quamvis hic mihi ſuſpecta fi-

1. Inter ſemideos, & tutelaria gentis
Numina connumerant: tum longo ſtemmate clara
Sanguinis Auguſti repetentes nomina, 2. OTHONES
BOJOAROS memorant: illum virtute, fideque,
Bojariæ Duce proſcripto meruiſſe LEONE
HENRICO imperium: 3. hunc per conjugialia jura
Et Soceri, & patrium, primum ſub faſcibus unis
Rexiſſe, & gemini jungentem 4 *inſignia ſcuti*
ELECTORATUM domui invexiſſe paternæ.
Sed Te propatrui veſtigia celſa prementem
Atque omni decorum florentem laude, RUPERTE,
Anteferunt proavis; Romanaque ſceptra, remoto
Dedecore Imperii VENCESLAO, ardua bellis,
Ardua diſſidiis totum lacerantibus orbem,
Egregiis olim meritum virtutibus æquant
Vel Tibi, ſed meliore, 5. HELVI, fatique benigni
Omine; vel Tibi, ferali qui cæde 6. prioris
Cæ-
des annalium.

1. Solebant olim conditores, inſtauratoreſve urbium inter Heroas referri. Diverſus ab hoc S. Rupertus regia Francorum ſtirpe oriundus, Dux Palat. Rheni ab Uſuardo appellatus, Bavarorum Apoſtolus, qui vixit circa extremum ſeculum ſextum.

2. Otho Comes Palatin. a Wittelſpach virtute ſua in Mediolani obſidio præſtita Bojoariæ inveſtituram ab Imp. Frederico I, cujus erat Aulæ præfectus, promeruit, Anno MCLXXX, proſcripto Henrico Leone Bojoariæ & Saxoniæ Duce, qui Imperatorem pecunia corruptus in Italia deſeruerat.

3. Otho Ludovici Bavari F. Othonis N. Agnetem uxorem duxit filiam Henrici Com. Palatini, Henrici Leonis nepotis; atque ita Palatinatum ad Rhenum dotalem Bavariæ adnexuit, Ao. MCCXV.

4. Poſtea, Carolo V. concedente, tertio rubro & vacuo inſertum pomum crucigerum a Frederico II Elect. Pal.

5. Helvius Pertinax, vir & Imp. optimus, a militibus prætorianis intra octogeſimum octavum imperii diem interemtus eſt.

6. Aureliani, qui fraude Mneſthei ſecretariorum notarii a familiaribus ſuis occiſus eſt.

Cæſaris in vacuum veniſti voce Senatus
Imperium, [1] AUGUSTO TACITO FELICITER, OMNES,
Milite (perrarum) concorditer acclamante.
Tempora quinetiam feſti præſentia SECLI
Temporibus quartidecimi, quo ſumma poteſtas
Auguſtum gemmante caput diademate vinxit,
Comparat excultæ ſtudiis ſollertia curæ.
Proxima materies duplici ſe cardine pandit;
Carceribuſque emiſſa patens ſe effundit in æquor,
Auguſto capiti geminam carptura coronam,
Non marceſcentis florentia ſerta [2] *amaranti*,
Et ſemper viridis *genialia* germina *palmæ*.
Illa immortalis ſignumque & nuncia laudis
Grandia, Sancte Senex, & inexſpectata faventis
Cæli dona, Tua Tibi pro PIETATE repenſa,
ELECTORALEM redimit præcincta Tiaram.
O merito dilecte Deo, Celſiſſime Princeps,
Quem patrius NATO viventem tradere frenos
Imperii perſuaſit amor! quænam illa, PHILIPPE GUILLELME, eſt pietas? queis hauſta, aut cognita faſtis?
Queiſve petita libris annalibus? Omnia longæ
Quum monumenta vetuſtatis, quum priſca revolvo
Geſta Ducum, Regumve celebria facta requiro,
Una Parætonii par indulgentia Regis
Lagidæ occurrit [3] PTOLEMAEI, quem PHILADELPHO
Regia tradentem natorum ſceptra minori

1. Formulæ acclamandi.

2. Coronæ ex *amaranto* omnibus bonæ, Diis ſacræ, quia immarceſcibilem colorem obtinent.

Palma nuptiis dicata propter nexum, & perpetuam floriditatem.

3. Ptolemæus Lagi F. Alexandrini regni in Ægypto conditor, præterito filio majore Ptol. Ceranno, regnum in minorem Philadelphum vivus tranſtulit.

Vidit, & obstupuit Pharii levis accola Nili.
At Tua non eadem ratio, quæ, [1] CAROLE, fasces
Imperii Fratri, mox cetera regna PHILIPPO,
Partibus æquatim factis transmittere adegit.
Prospera perpetuis quondam successibus, atque
Ipsa favore suo, quæ semper maxima, vota
Præveniens, at jam solita levitate recedens,
Urebat fortuna animum, & suspecta futuri
Anxia sollicitis quatiebat pectora curis.
Sic adamata quies: posita est sic gloria summi
Culminis, infractam subiere ubi tædia mentem.
Altera CÆSAREI felicia vincula portans
CONJUGII, rursum gemino præfulget honore:
Teque maritali conjunctum fœdere CÆSAR
Et Patri ostentat GENERUM, Natoque Paterni
Participi decoris FRATREM, ADFINEMque JO-
ANNI.
Hic medio campi spatio velut incita fertur,
Immittensque sibi totas facundia habenas
Percurrit LEOPOLDE Tuos AUGUSTE trium-
phos.
Hic Tibi Pannonius cæsorum corpora Thracum
[2] ARRABO sanguineis volvit jam pulchrior undis,
Et veteris laxans abrupta repagula ripæ
Barbaricis tumidus cumulatæ stragis acervis
Inflatas ostentat aquas, atque imputat ISTRO.
Hic se ingens aperit rerum ordo, bellaque longa
Et tristi fraudum serie meditata Tyranno;
AUSTRIACO imperio tantum non ultima, si non
Fata Deum; si non melior fortuna stitisset
Horrendos scelerum nexus, immaniaque ausa.
Tantum dira valet, stimulata cupidine cæca
Ambitio, Divum contemtrix, prodiga honesti.
Hic Tua victricis fidei decora alta, VIENNA,
Hic

1. Carolus V fratri Ferdinando Imperii, filio Philippo vero regnorum Hispaniæ &c. arbitrium tradidit, Anno MDLV.

A°. MDCLXIV, quo egregia de Turcis parta victoria.

Hic Tua in extremis constantia rara periclis,
Quum fera terribili sonitu tormenta ruenteis
Quassarent muros; cæcisque inclusa cavernis
Accensa obstanteis lacerarent fulmina moles.
Hic Tua concisis trepidantia gaudia TURCIS,
Omnibus & templis suscepta, solutaque vota:
Hic STARRENBERGI Præfecti provida cura,
Hortatrixque operum virtus, bellique laborum,
Atque animi invictum robur, derisaque sævis
Horrida verba minis, ferro contusa feroci,
Splendida magnifico præbent spectacula cultu.
Quid decus antiquum memorem; SOLYMANNIAque arma
[1] Tercentum Augustam cingentia millibus Urbem,
Cervici depulsa, fremens quum CÆSARE foedæ
Adventante fugæ præberet terga Tyrannus,
Exitium minitatum urbi, nimiumque cruentam
In sua casuram metuens merita agmina cædem?
Bellatrix, non ista Tibi, clarissima quamvis,
Gloria præcipua est: non hæc, animosa VIENNA,
Unica laus mandanda Tuis annalibus. Illa,
Illa Tibi multo laus est præclarior, omnique
Eloquio major, consummatissima vincens
Ingenia, Heroum quod Te tot lumina, quod Te
Crudeli exitio totidem eripuere [2] Camilli,
CÆSARIS AUGUSTI LEOPOLDI sacra secuti
Auspicia: ardenti Tibi quod virtute JOANNES,
Regali, patrioque solo, solioque relicto,
Præstitit ultricem dextram; qua vindice tellus
[3] Sanguine TURCARUM totiens madefacta POLONA est,

1. Ao. MDXXIX, quo terrore adventantis Imp. Caroli V Suleimannus obsidionem repente solvit, octoginta circiter suorum millibus desideratis.

2. Urbem Romam, seu potius Capitolinam illius arcem, a Gallis ultimo periculo admotam, cæsis ad internecionem hostibus Camillus obsidione liberavit.

3. Ao. MDCLXXIII, XII Nov. & nunc, dum hæc re-

Vindice qua obſidio munita eſt capta CHOCIMUM.
Vos quoque GERMANI pulcherrima Sidera Cæli,
Martia Triga DUCUM, Regum generoſa propago,
SAXO potens, dives BAVARE, & fortis LOTHA-
RINGE,
Veſtra hujus tanti decoris præfervida virtus
Participes fecit concordi concita niſu.
Veſtras nixa genu dextras amplexa VIENNA
Grata [1] SALUTAREIS appellat; preſſaque figens
Oſcula, [2] GRAMINEAM SERVATÆ porrigit
URBIS.
O felix LEOPOLDE, cui tot fulmina belli
Hoſtileis ſternunt acies, populoſque priores
Reſtituunt, regnumque extenſis finibus [3] AUGENT!
Jam Te STRIGONIUM, jam Te VICEGRADIA
Regem,
Jam PESTUM, jam Te VIROVICIA, WAIT-
ZA ſalutant:
Jam redit ad veterem Dominum NEUHEUSELA:
jam, quæ
Regia Pannoniæ clariſſima, BUDA ſub ipſis
Expugnata oculis multa cum cæde repulſi
VISIRI ſupplex, CÆSAR, Tua juſſa capeſſit;
Fatalem agnoſcens numerum, quo [4] ſeptima duro
Chri-

ſpicio, & ad Typographum mitto, nobili rurſus de Turcis & Tataris victoria relata.

1. *Soteres* Græcis Reges appellati, quibus ſalutem ſe debere profitebantur. Sic & *Salutaris* Jupiter in vett. inſcript.

2. *Graminea* corona imperatori ab exercitu data, quem obſidione liberaverat.

3. Impp. Rom. PERENNES, vel SEMPER AUGUSTI. quamquam a *Sanctitate* potius, quam ab AUGENDO imperio ita dicti. Attamen

Hujus & augurium dependet origine verbi,
Et quodcumque ſua Juppiter AUGET *ope.*
AUGEAT *Imperium noſtri* DUCIS, *Augeat annos.*
Ovid.

4. Septenarii numeri vis ferme infinita eſt. Buda, poſt-

Christiadûm obsidio cinxerunt mœnia castra,
Postquam iterum subiit servo juga TURCICA collo.
Tota hæc, BOJOARE ELECTOR, LOTHARINGEque PRINCEPS,
Gloria jam Vestra est: nisi quod cedentibus ipsis
In partem veniat laudis fortissimus Heros,
Ille meus PATER, & PATRONUS, & unicus ALTOR,
Ille meus FRIDERICUS amor GUILIELMUS, & orbis.
Tempora qui densa cinctus victricia lauro
Fortunamque suam, simul & delecta virorum
Agmina submittens, pulchro conamine BUDÆ
Turritos aperit muros, & prima suorum
Robora disfractis infundit mœnibus urbis.
Sic præeunte, viamque aliis monstrante SCHONINGO,
BRANDENBURGIACA tandem virtute recepta
BUDA PALATINIS cantatur subdita LUDIS.
Publica perpetuæ sequitur præconia famæ
Privata ingentem in cumulum, cæloque minantem,
Congeries exstructa: suo quam divite censu
Sufficit exsuperans SACRI COMITIVA PALATI:
Quæ modo per veteres fastos ab origine prima
Sollerti deducta manu, priscisque [1] MAGISTRIS,
CÆSAREÆ summam sibi CURAM vindicat AULÆ.
Mox & ad Imperii FINEIS dimissa tuendos
Belligeras arcet genteis, crebrisque bicornem

quam a Suleimanno primum per fraudem A°. MDXXVI occupata fuit, recepta est anno sequente, mox iterum amissa A°. XXIX, eodemque, item IC, CII, CXXXV, LXIX, & LXXXIV, frustra obsessa, tandem hoc anno multo cum gemitu Turcarum recuperata ad pristinum obsequium rediit.

1. Comites sacri Palatii *Magistri* etiam, & *Curæ Palatii*, sive *Curopalatæ*, dicti, item *Illustres*, & *Comites primi ordinis intra Consistorium*, & *Comites domestici primi ordinis*, in vett. inscript.

Præſidiis firmans [1] *prætento limite* RHENUM,
CÆSARIS ipſa VICEM ſubit, imperiumque gubernat
Abſentis, rapidove migrantis in æthera fato.
Crevit partus honos, & adulta potentia ſenſim
Proxima adæquavit cœlo faſtigia REGUM:
Promeruitque legi ſua per, SEPTEMque VIRORUM
Arbitria, Occiduum ſceptro qui temperet orbem.
Te tamen illa magis, proprio quam culmine, celſum
Exſultans caput ad radiantia ſidera tollit:
Te COMITEM arcana fatorum lege, PHILIPPE
GUILLELME, impoſitum gratans ſibi, victa fatetur
Vota ſua, & Paphia velat ſibi tempora [2] myrto.
Et merito: ſic illa jubet celeberrima terris
Copia virtutum, PRINCEPS, opulenta Tuarum.
Sic jubet illa Tuo quæ toto plurima vultu
MAIESTAS auguſta ſedet: cui candida ſuavi
Temperie BONITAS ſe admiſcet: & inde perenni
Inlabefacta manet populi reverentia amore.
Accedit parili vinclo connexa ſeveræ
JUSTITIÆ mitis CLEMENTIA; & aſpera molli
Jura manu moderans, creſcit creſcente ſenecta
Principis; atque ipſis vireis ſibi ſumit ab annis.
Sublimem ſolio AMELIA ELISABETHA Maritum
Adſidet, atque illuſtre caput redimita coruſco
Eorundem decorum nimbo, ſe Conjuge dignam
Oſtentat populis: & habetur Conjuge digna.
Excipit ingentem Patrem JANUS GUILIELMUS,
Sola ætate minor: raraſque in Principe dotes,
Victorem luxus animum, mentemque pudicam,
Ingenium peracre, & vivum, ſpirantiaque altum
Pecto-

1. Notæ *prætenturæ militum ad tuendas Rheni ripas*, & imperii limites.

2. *Myrtus* Veneri VICTRICI ſacra: unde & *ovales* ex ea coronæ factæ.

Pectora, & ardenti contacta cupidine laudis,
Parque animo corpus, formaque habituque decoro
Conspicuum, sparsumque per omnia membra vigorem,
Grande incrementum Patriis virtutibus addit.
Hic hæret, pendetque animi, deprensa duorum
Feminei sexus decorum facundia sorte: &
Tene prius dicat, dubitat, MARIA ANNA, Marito
Subjungens, cui Te nexu fortuna jocundo
Perpetuum junxit: canat an, quæ Fratria, Glosque,
AUGUSTI Conjux est ELEONORA, priorem.
Tu dubitare vetas; atque ipsa assurgis honori
AUGUSTÆ, venerans Patriæ fastigia sedis.
Illa omneis inter sanctissima virgo puellas,
Illa omneis inter Conjux castissima matres,
Fortunam meruisse audit, thalamisque potita
CÆSAREIS, fœti numeroso pondere ventris
AUSTRIACAM FUNDASSE domum, titulosque Mariti
[1] FELICIS, PATRISque bono geminasse recenti.
Huic comes AUGUSTI FERNANDI Filia famæ
Excelso inveheris curru, perque ora virorum
Eximio clari eloquii celebrata nitore,
Dulcia [2] vittalem morum fers præmia [3] olivam:
Candida, sancta, pia, ingeniosa, pudica, benigna;
Et longe ante alias omneis mitissima Princeps,
Pulchraque formosum redamans, ut amata, Maritum.
Jungitur AUGUSTÆ Princeps innupta Sorori:

1. Sollemnes tituli Impp. *FELIX*, *Pater Patriæ*.

2. *Vittæ* crinales insigne matronarum, ac Pudicitiæ symbolum.

3. *Oliva* coronata olim Junonis, Conjugii præsidis Deæ, sacerdos: bonaque est conjugibus, pacis & concordiæ symbolum, ac longæ vitæ.

Vosque animo, virtute & amore, ut ſanguine FRATRES
Plena fuſa manu capitis libamina laudum.
Sed Tu præcipue, RECTOR FREDERICE; Tuumque
Cuncta Academiæ præcerpit SECVLA nomen.
Proxima pulſati tandem ſpatia ultima campi
Extremos, præclara, jubent donare labores,
HEIDELBERGA, Tibi. Priſca indagatur origo
Nominis: anne illud dederint [1] PAGANICA CASTRA
Romana metata manu: [2] COLLESNE frequenti
MYRTILLO celebres. Poſitæ tum conditor urbis
Quæritur obſcuris denſa caligine faſtis.
Mœnia dein prolata, atque Arcis prima ſuperbæ
Fundamenta: Domus ſacræ: tandem ipſa Lycei
Tenuia principia, & clari memorantur alumni.
Nec Tu negligeris parva, atque ignobilis [3] INGA:
INGA perantiquis contermina GRINNIBUS: INGA
Æternum chartis victuræ proxima MARSÆ.
Hinc tibi MARSILIUS Batavo de ſanguine AB INGA,
HEIDELBERGA, Tui fertur formaſſe Lycei
Prima rudimenta: & primi NATALIS honorem
Principis auſpiciis primus celebraſſe RUPERTI.
Ultima divinus numerus certamina [4] claudit.
Tota hic dimotis velis arcana pateſcunt

Py-

1. *Heidenberg.*

2. *Haidelberg.*

3. *Inga* vicus in inſula Batavorum prope Rhenas, oppidum Trajectini Dominii, Tacito *Grinnes. Marſa* illi vicinus tractus: unde oriundus, & Ingæ natus altuſve Marſilius primus publico ſalario ipſi conſtituto Ludum literarium Heidelbergæ aperuit, adeoque primus ejus Lycei plantator fuit. Scripſit præter alia nonnulla, comment. in Ariſtotelem.

4. Συμπλήρωσις, καὶ τελείωσις, καὶ κατάκλεισις ἀριθμῶν.

Pythagoræ: hic ſimplex [1] MONAS, hic DECIES repetita,
Atque iterum DECIES, toties [2] PERFECTA refertur,
Et ſummo ſacrata Jovi. Jam TERTIA, Muſa,
SECULA vos tangunt, & numina veſtra fatentur.
Vade igitur, lætumque diem, ſollemneque feſtum
Concelebra: turbæque tuarum immiſta ſororum
Phœbeas firma voltuque & murmure voces.
Ille quidem ornatas templi delapſus in aras
Auribus accipiet placidis pia [3] VOTA precantum:
Plurimaque, atque annos vincentia SECLA ſacrarum
Annuet [4] Alituum: vos [5] MULTIPLICATA referte
Hæc DECIES: & Hamadryadum longiſſima vitæ
Tempora fatali florendi includite cyclo.

1. I, X, C numeri Jovi ſacri, qui omnes in *ſeculi* ſpatio continentur. *Novies* igitur numerus ſacer in tribus ſeculis. Muſæ vero primum *teſinæ*, poſt *ter ternæ*. Auſon.

2. *Denarius* Pythagoricis *perfectus*, *Deus*, *Sol*, *cælum*, *ævum*, imo & OMNE.

3. *Vota* olim ſollemnia in *quinquennium*, atque etiam *decennium*, pro ſalute reip. & Impp. incolumitate ſuſcepta, ut in eodem ſtatu maneret.

4. Sacræ Phoebo alites ſunt Cornix, Corvus, & Phoenix. De his, earumque ætate carmen eſt Heſiodium apud Auſonium.

5. In antiq. numiſm. frequens VOT. X. MULT. XX. VOT. XX. MULT. XXX, &c.

Illuſtriſſimæ & Celeberrimæ
ACADEMIÆ Electorali Palatinæ HEIDELBERGENSI, Sorori Dilectiſſimæ, L. M. L. F.
Electoralis Clivorum ACADEMIA
TEUTOBURGICA, excipiente
Iacobo Tollio, e Grinnibus Trajectino,
M. D. & in eadem Academia Hiſtor.
Eloquentiæ, & Gr. L. Profeſſ. Ordinario.

IN NATALEM LXXII
Sereniſſimi ac Celſiſſimi Principis, D. D. PHILIPPI GUILIELMI,
D. G. Comitis Palatini ad Rhenum, S. R. I. Architheſaurarii, & Principis Electoris, &c. &c.

ODE.

HUc huc corollas, huc date pampinos;
Huc vina plenis fervida poculis:
Huc flava thura, quoſque dives
Mittit Arabs populis odores.

Huc ferte ſalſæ primitias molæ:
Huc ferte ſacris mellea adoreis
Permiſta liba. Imponite aris
Inſolitos ſolitoſque honores.

Verbena caſtum circumeat caput,
Et pura crineis vitta coërceat,
Quicunque ſacri eſtis miniſtri,
Ingenui pueri, & puellæ.

Prætexta ſtricto libera vinculo
Per membra collo lactea defluat:
Nuduſque circum aras calenteis
Pes numero moveatur apto.

Priſco PHILIPPI Principis aureus
Ritu conlendus lætus adeſt dies
NATALIS. Hunc lyra canora,
Hunc chorea celebrate molli.

Certis modorum carmina legibus
Adſtricta claris vocibus aëra
Rumpant ſonanti concinentis
Ore chori Genitale feſtum.

Red-

Reddant loquacem proximi imaginem
Colles recurvis vallibus obviam:
Spargantque valleis ambientis
Flumina per ſinuoſa NICRI.

NICER ſed eccum cornua jam ſua
Glaucis opacans frondibus impedit;
Hilariſque ad hoc ſollemne ſacrum
Naïadas vocat ore blando;

Et, quæ propinquis culmina montibus,
Et, quæ recluſis roſcida fontibus
Antra, & cavos tenent receſſus,
Numina, ſemideoſque Faunos.

Adſunt vocatæ cum Satyris Deæ;
Patriſque votis accumulant ſua:
VIVAT PHILIPPUS GUILLIEL-
MUS;
VIVAT; & innumeros per annos

Soſpes, valenſque, & perpetuum vigens
Seram ſenectam robore vivido
Florentis exigat juventæ,
Præſidium Imperii, & ſuorum.

Sancti ſacratus proxima Principis
NATALIS omni tempore gaudia
Præcellat, & redintegrata
Lætitia exſuperet priorem.

Audi precanteis, o Pater Optime:
Concepta caſto fac rata carmine
Hæc ſupplicum vota, & benigno
Numine conſtabilita firma.

Honori Sereniſſimi Principis
D. D. C. Q. JACOBUS TOLLIUS.

INDEX
RERUM & VERBORUM.

Amor.

Calor

Chemi

D.

G.

H.

Hero-

I.

Locus

Finis.

O.

Orio-

Pindari

Q.

Sol

Stoï

V.

E R R A T A.

PAg. 1. vers. penult. *si* l. *sit*. p. 3. v. 6. *ipsa*. l. *ipse*, v. 15. l. ἄνασσα, v. 17. l. *Albrico*, v. 24. l. Ἀγυιᾶ, v. 26. l. *Dionysum*, v. ult. l. *clausisque clave sua vitæ portis*. p. 5. v. 15. l. Ἴω, v. 17. l. Ἐλάθω. p. 6. v. 1. l. *ille*. p. 9. v. 3 pro *humorum* l. *elementorum*. p. 10. v. 19. l. *aureis*. p. 11. v. 1. *quinquennales*, v. 3. l. *Capitæ*. p. 13. v. 1. l. *adjuvat & instaurat*. p. 14. v. 20. l. ὄχον, v. 21. l. *gestantibus*. p. 15. v. 26. l. *regeram, nec*. p. 16 v. 14. l. *ita me temere*. p. 20. v. 15. l. *Danai*, v. 17. l. *votivo*. p. 21. v. 16. pro *carere* l. *affluere*. p. 25. v. 1. l. τὸ *minor pro mari*. p. 28 v. 13. pro *ubi nullæ erant* l. *ab impiis prostratus anguibus*. p. 29. v. 24. pro *ineptus* l. *stupidus*. p. 31. v. ult. l. δένδρον. p. 39. v. 11. l. *sociæ*. p. 48. v. 11. dele *l*. 2. v. 13. l. σχιδέντα. p. 49. v. 14. l. ἐλάϊνος. p. 50. v. 8. pro *ac matulis*, l. *seu metallis*, v. 21. l. *Junone*, v. 27. l. σύμβωμος, v. 33. l. *Amphiarao*. p. 51. v. 9. l. μεσίτης ἀὴρ, *circulus*, v. 20. l. συνισάμ, v. 21. l. συγγένειαν, v. 22. l. ἐνέγκαν, & ἀκρότητας. p. 52. v. 18. l. *ubi*, v. 23. l. *tulit*, v. 1. l. [illegible], v. 2. Γλαῶ. p. 55. v. 2. l. πασᾶν, v. 5. a fin. l. ὑγροτέραις. p. 55. v. 4. l. συρίκτης. v. 5. l. ἁρμονίαν κόσμοιο, v. 11. l. *radix est, ac ὕλη, qua*, v. 12. περισσοὺς, v. 17. l. *locum*, v. 18. l. *Ach-elch, frater Dei*, vel *Ach elak*. p. 57. v. 20. pro *totum* l. *Lupum*, v. 21. l. *Lycabanta*. p. 58. v. 14. l. *Osco*, v. 18. l. *instituto*. p. 59 med. l. *Passienum, Physsienum, Phasianum*. p. 60. v. 15. *l*. *Phassienus* & *Pathicus*. p. 61. v. 5. l. *jemama*, v. 12. *Philes*, v. 24. *cedentis*, &c, *tunc*. p. 62. v. 3. l. *notæ libro*, v. 13. l. *quidam*, v. 15. l. *invidios*. p. 63. v. 9. l. *at potest*, v. 12. *Egredere*. p. 64. v. 12. l *forte fortuna*, v. 19. καλλιπλόκαμον. & Γῶ, v. 25. Τυρώνε δίπατέρεια, v. 26. *eminulum*, v. 28. *emendandum*. p. 65. v. 19. pro *non leve argumentum*. l. *non minus certum indicium*. p. 65. v. 6. l. *Hinc*. p. 68. v. 6. l. *Cinyræ*. med. l. *ziar Ab*, vel *Af*. p. 69. v. 4 l. *qui Deum*. p. 70. v. 6. a fin. l. *qui capillos feminis defluere negat*. p. 71. v. 2. l. *Æthra*, v. 11. l. *probare facile*, v. 9. a fin. l. *cui* Ὑγείας. p. 72. med. l. *Minervæ*, & *Evergeta*. p. 74 v. 7. a fin. l. παρεισήγαγον. p. 75. v. 15. pro *tributur*. l. *incrementum assignatum*. p. 77. v. 7. l. *horas*, v. 21. l. *Turritæ*. p. 78. v. 13. a fin. l. *qua volucr*. p. 79. v. 8. l. *reponendum videtur*, fretus delubri religione. *Scio ego*. p. 80. v. 17. l. *festinatione*. & mox, *quum venissent*, v. 4. a fin. l *inprimis*, & v. 3. *quo*. p. 82. v. 8. a fin. l. *obturare*. p. 84. v. *pro quo Casaub*. &c. transponendus in locum versus, *Aut ovis est &c*. & hic subjiciendus post versum Ἤ ὄϊς, ἠδὲ λύκος, &c. v. 7. a fin. l. *vegetum*. p. 85. v. ult. l. γενέτειρα πάντων. p. 86. v. 7. l. *cultoribus perdere*, v. penult. l. *membrum in flumen abjecisse: id est, ut Plutarchus interpretatur*. p. 89. v. 7. l. *ob glutin*. v. 9. πήγνυσι. *in ficu vero multus humor. Humor autem, sive omnis aqua* ἴχει τι &c. p. 91. v. 1. l. *qui quamprimum*, v. 13. a fin. l. *tacite*. p. 92. v. 11. l. *amorem*, v. 12. l. *Formæ*, v. 8. a fin. l. *fastidiosus*, v. 6. l. *Quintia*. p. 93. v. 1. l. *suavi*. p. 94. v. 14. l. *miracula*. p. 95. v. 5. dele *ac putant*, v. 18. l. *efficit*. v. 8. a fin. l. *differta*. p. 96. v. 10 l. *suaveolenti odore*. v. 12. *natura*. p. 97. v. 17. pro ληκουρὸν. l. λήψεται γύναι κα ἐρῆμα πλυσίαν, πιστικὴν, καὶ οἰκουρὸν, v. ult. l. appellent. p. 98. v. 1. l. *Phæbe*, v. 5. l. *tribuat*. p. 99. v. ult. l. *Acidi scil*. p. 100. v. 16. l. *cum illa*, v. 17. *mare*, v. 18. *repræsentant*, v. 4. a fin. l. *cælum est*. p. 101. v. 10. dele *ad exagitandum*. p. 102. v. 19. l. *materie*. v. 22. l. *Homerici conferantur*. p. 103. v. 11. a fin. l. *nihilominus*, v. 6. a fin. l. *obtingat*. p. 104. v. 12. l. *vulnere percussus*. p. 108. v. 3. à fin. l. *meum*. p. 109. v. 9. l. *animique*. v. 15. l. *Sophoclem*. & *Deianiræ* λόγος, v. 8. a fin. l. *magno*. p. 110. v. 14. l. λόγον κακὸν. p. 111. v. 3. l. *insulse*. p. 112. v. 8. l. *precor*. v. 15. a fin. l. *ursa*. p. 113. v. 13. l. *miser elangues*. v. 9. a fin. l. *grandiores*. p. 115. v. 5. a fin. l. *possum*, v. ult. l. *deficit*. p. 116. v. 4. a fin. l. Φαντασία. p. 118. v. 8. l. *& in illa*, v. 16. l. *Hæc prima Hylli*. p. 119. v. 11. a fin. dele *cujus*, v. 10. l. *cujus truncus*, & dele *non*, v. 5. à fin. l. ille *Stoicus, complexus aras tremeb*. p. 120. v. 11. l. *pellis*. v. 10. a fin. *Comparetur* &c. duo hi versus transferantur inter v. 9. & 10, ante *Marsyas*. p. 121. v. 11. a fin. l *nemo*. p. 122. med. l. *vicerat*. p. 123. v. 2. a fin. l.

Nemeis

ERRATA.

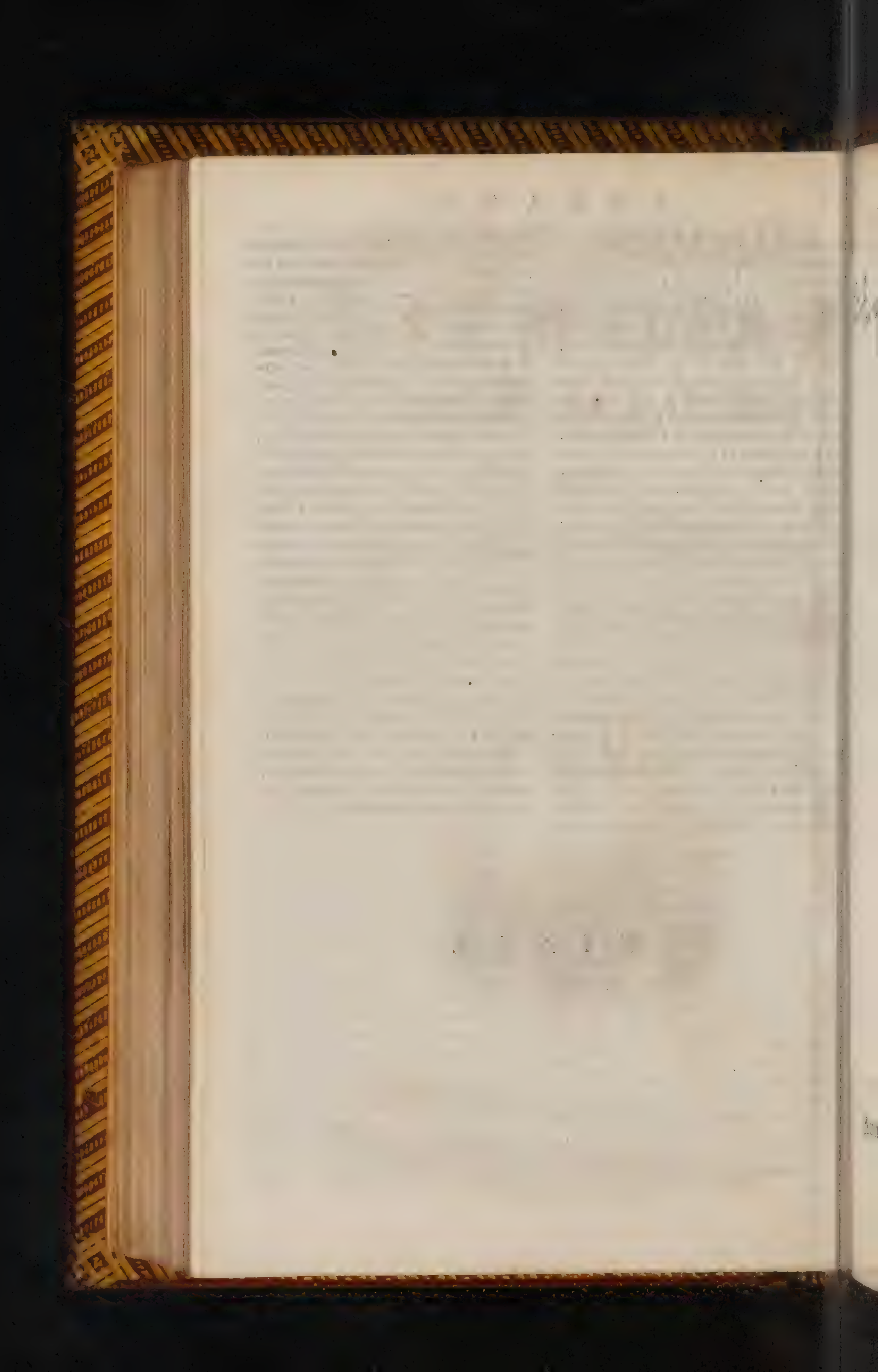
Nemeis. p. 124. v. 7. l. & Pythionica, elatiore, v. 8. l. privato vero victore, & nobili quidem certamine, v. a fin. l. grandius sit: &, ut id. p. 125. v. 7. l. ἐτέλεσσεν ὕμνον. p. 126. med. l. θυμαγωγεῖ γάρ, v. 7. a fin. l. Διὸς ἐγκέφαλος. p. 127. v. 5. a fin. l. sunt, tribuitur, v. 3. a fin. l. sit. p. 128. v. 5. a fin. l. animum adverterit, v. ult. l. mirari. p. 129. v. 12. l. Arcadicis, v. 13. l. insignia, v. 12. a fin. l. tumidas, v. 11. Impeteque. p. 130. v. 2. l. oleam, v. 1. a fin. l. Philyræ, v. 2. l. adjutorem. p. 133. v. ult. l. ejus sive honoris aut pacis adjectione. p. 134. v. 6. l. occurrerunt. p. 136. v. 5. a fin. dele moribus. p. 137. v. 1. dele orbis. p. 138. v. 8. l. Thaletis. p. 139. v. 6. l. suboles. p. 140. v. 5. l. Onomacr. v. 6. l. remota, v. 8. παμφαὲς, v. 11. color. p. 141. med. l. quasque, v. 13. a fin. l. verissimæ veterum sententiæ. p. 143. v. 14. l. fusius, v. 18. arva, v. 21. avidi. v. 22. imis, v. 3. a fin. l. mutuata. p. 144. v. penult. l. oblivionem, v. ult. Atheniensium. p. 145. v. 12. a fin. l item, v. 5. a fin. dele Lactantius, v. 3. peccantium. p. 146. v. 1. l. Cassius, med. l. fore, v. 11. a fin. l. amore Res. p. 147. v. 8. l. quem, v. ult. l. ait, id factum. p. 149. med. l. plana. & mox, effusionibus, & Physicis, v. 4. a fin. l. angustias quod reprehendis, scito, v. 2. latis. p. 150. v. 1. l. ὁρώμενον, p. 151. v. 16. l. illi vero emittere se, & agere. p. 152. v. 16. l. & ad alia, v. 6. a fin. l. tenebræ videantur. p. 153 v. 12. a fin. l. δριμέα, & v. 11. διακρ. λευκόν. p. 154. v. 5. l. Apollodorus, v. 4. a fin. l. ubi varia. p. 155. med. l. animi sunt, quorum nobis, v. 3. a fin. l. ἰχνεμέν, p. 156. v. 3. l. priori est, v. 9. l. crescet, med. Eodem post paullo, v. 10. a fin. l. nota, v. 9 notum, v. 2. dele post. p. 158. v. 5. l. quantum. v. 6. virtute, med. nisi ab nimiis, v. 2. a fin. non, v. ult. faceret. p. 159, v. 9. l. fecit, v. 12. l. merces, v. 14. doctiss. hominum. p. 160. v. 11. a fin. l. erexerat. & spe civ. p. 161. v. 4. l. Freculpho, v. 5. nominantur, v. 10. a fin. perspecta. p. 162. v. 8. l. magus. pag. med. stupidus corrector cum tota ῥῆσις Ovidiana fuisset describenda, solam notam meam usque ad reliquit. p. 164. l. Lyci med. l. Inque foco. p. 165. v. 7. l. & impeditus, v. 10. pes alter. med. lapidis mox secernuntur, v. 6. a fin. Phauc. p. 166. v. 9. l. de odore, v. 11. obruta, v. 2. a fin. ἐπερχόμενοι, p. 167. med. l. spiritibus. p. 169. m. l. ortus in petra dormientis, & mox Pirithoi. p. 170. v. 3. l. ubi alii, v. 9. tribuitur, & est hic, med. l. Aëthlius. mox multus. p. 171. v. 8. l. rufum. p. 174. v. 2. l. impariter, med. leg. jussus. p. 176. med. l. tortilis. mox, tam. & ror. barba. & Acheloo, & Poëtæ, v. 6. a fin. meminimus. p. 178. med. ipsa. p. 184. 5. a fin. l. deliciis. p. 185. v. 3. a fin. l. esset. p. 186. med. transpone, & mox post dare. p. 187. 1. l. mandatio. p. 189. 7. a fin. l. στολιστήρια. p. 192. v. 6. a fin. l. Tzetzes ad Lycophronem. p. 195. v. ult. l. dixerit. p. 196. v. 4. penitus. p. 197. v. 2. l. sit, v. 5. recaltans. p. 198. v. 6. dele & ideo Pana, usque ad sic ex, v. 8. l. Rhea, v. 10. quæ. med. Lunæ. p. 199. med. l. Beli, v. penult. quid. p. 200. med. dele Hinc & imberbis usque ad nos quoque. mox l. planetis. p. 201. med. l. decimove mense. p. 203. med. l. notum. mox, acres. p. 204. med. cujus illud. mox Et hujus. p. 205. v. 2 l. tertia Typhon. med. Ischa. p. 206. v. 1. l. Apollo, Orus major, v. 2. a fin. l. salis. p. 207. v. 11. a fin. rotundato, v. 6. sacturum, v. 4. educatus. p. 208. v. 4. l. Plutoni & Cyb. v. 12. a fin. l. est rubeum, intrinsecus est album, v. 4 id est. p. 209. v. 10. l. eundem & affirmat, v. 12. Huic, v. 10. a fin. l. varie. p. 210. v. 3. l. tauros, v. 6. Diana Ταυρῷ. p. 212. med. l. volatilis acidus. p. 214. 4. a fin. l. vocant. p. 216. v. 1. l. Eruditissimo, 5. a fin. l. τεῖα, v. 3. ὅσα. v. 2. ἐκεῖθεν τὴν, v. 1. Ἀχλὺν αἰπὸς χεῦ. p. 217. v. 2 πάγγλυκυν, v. 4. ἀμφιπλέξασα v. 6. κρήνης, v. 11. παῖς πάντεσσι, v. 18. [illegible], v. 9. a fin. τὴν δάμ. & ἴδε, v. ult. αἰμ'. p. 218. v. 2. l. εἶπε δή, v. 5. [illegible], v. 6. νικᾶς. v. 10. χέδλης, v. 11. [illegible], v. 12. θεᾶς. & ἔκδικον, v. 16. χάλκεον, 17. μαλακῶτ. v. 18. καὶ ἰσ' ἐλαίτον ἐχί, 10. ἐλθόντων Λαοδίκου v. 9. a fin. ἐρατόχρ, 8. λευκοτέρη, 7. κόμη, 5. στίλβουσα διαυγέσιν οἷα, v. 4. ἔχουσα, 2. τοῦτε. p. 219. v. 1 ζαθέης & ἀμβροσίης, 3. ἰδέα, 4. τιπτ' ὅτι. v. 9. frenis, mox frena, 9 a fin. εἰσαθρεῖς & ἐμός, & γενοίμαν, v. 8. ὡς πολλοῖς. p. 221. med. l. dimices, 6. a fin. stridore. 3 l. cum. p. 222. v. 12. a fin. l. ἴδιον Possis & τὸ quasi. p. 223. v. 10. a fin. l

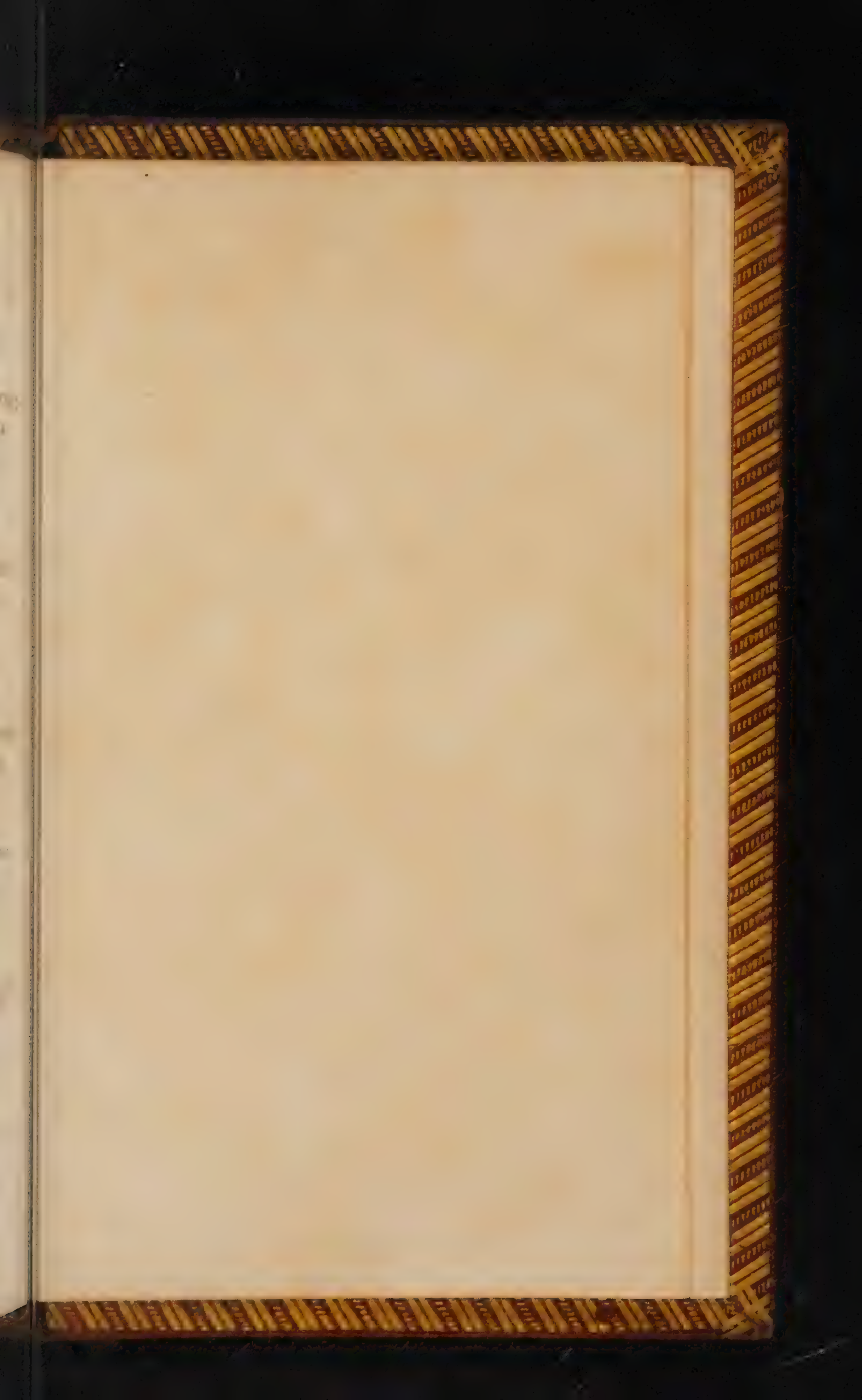
p.

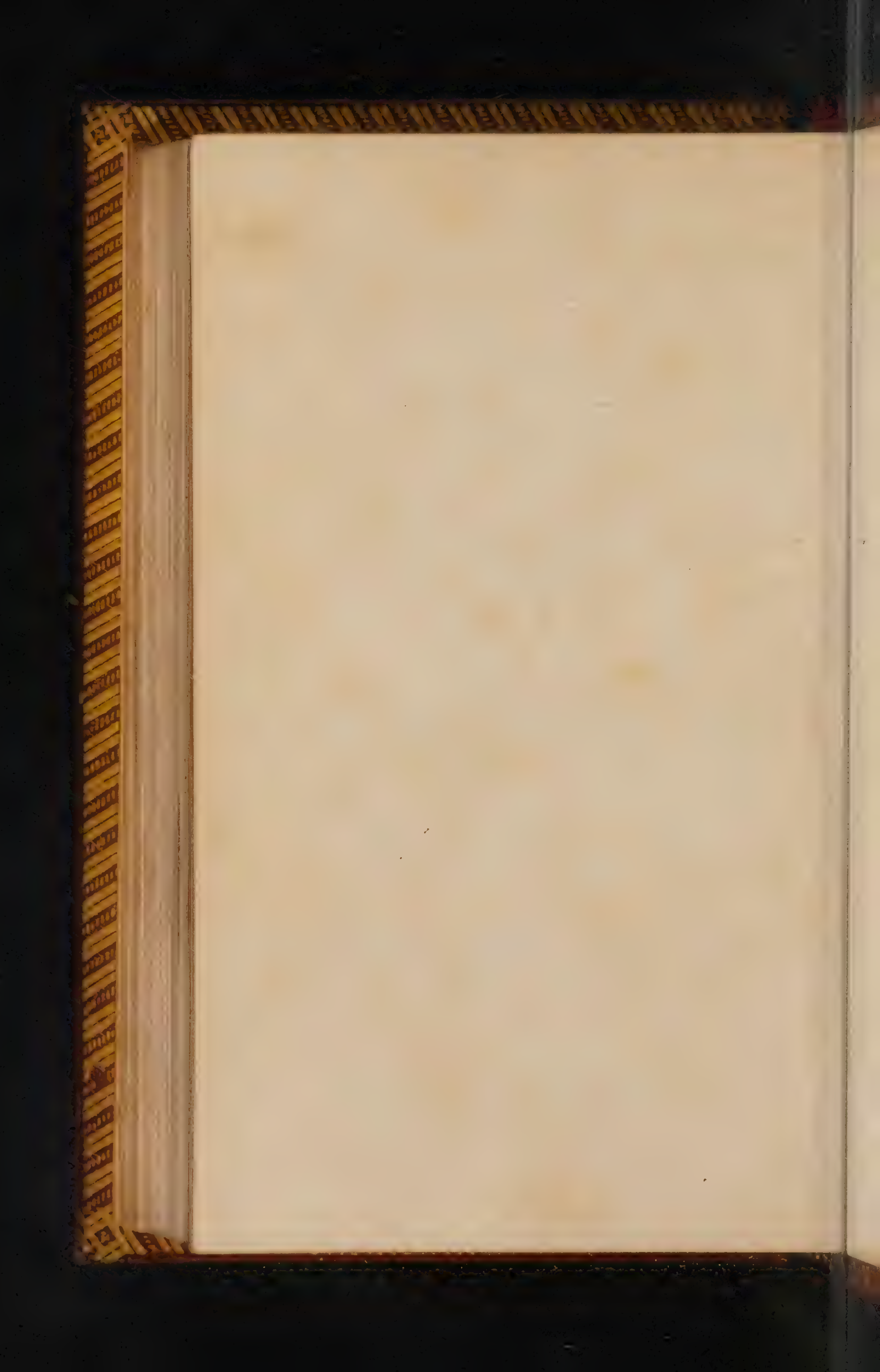
ERRATA.

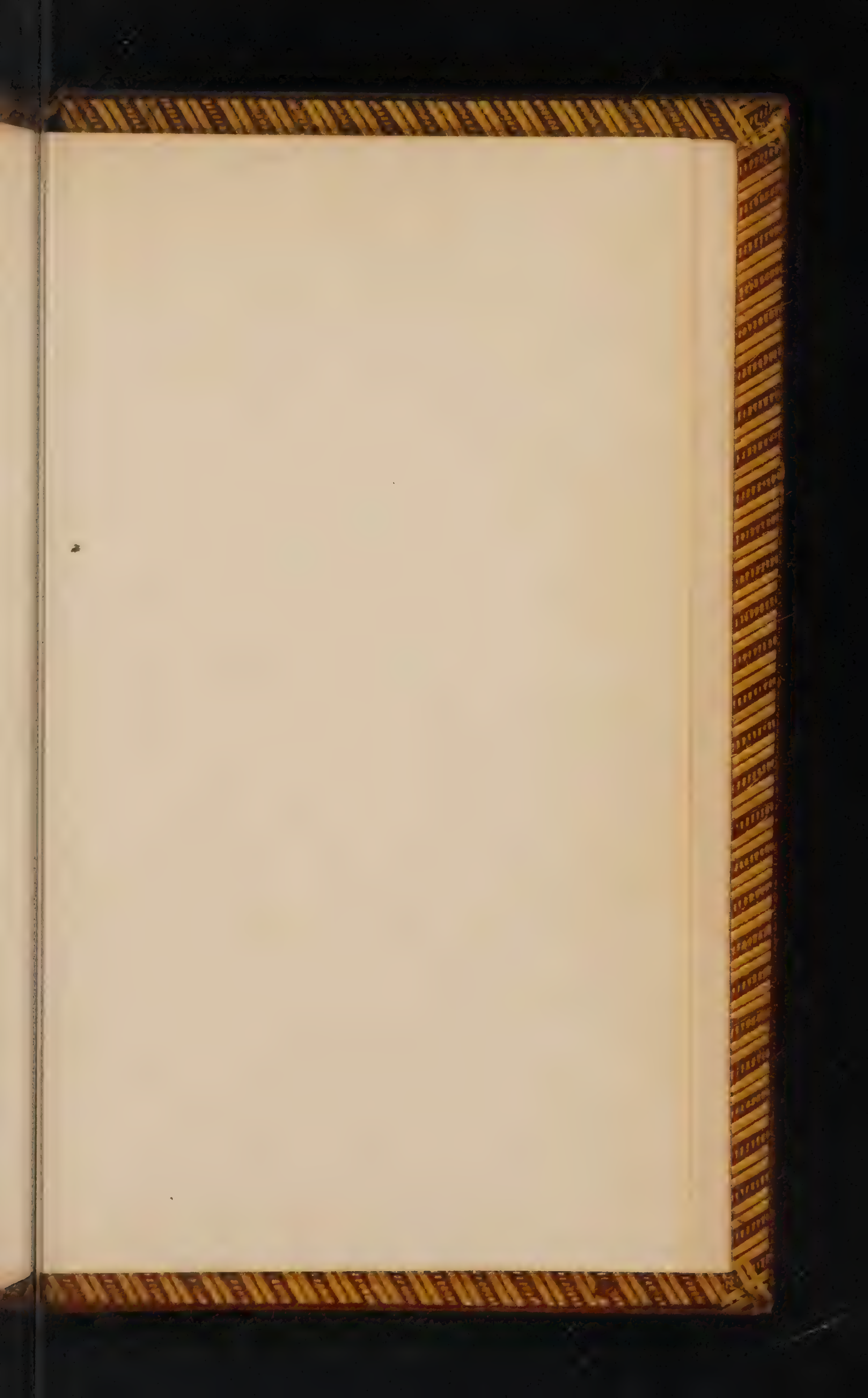
posteriori. p. 224. v. 6. l. *Mancino*, v. 10. *legi*, v. 14. *Macedonia*, med. *eosdem* p. 225. v. 1. l. *& hunc*, item *oppressit*. p. 227. v. 12. l. *reddidit*. med. l. *corde tracta suspiria in hasce literas possim transfundere*. p. 228. v. 2. l. *parentes*. p. 231. v. 1. *referebant*. 15. *altitudo*. 16. *sic ut*. 19. *vero*. v. 3. a fin. *sed &*, v. 2. *universi lateris dextri species virilis esset, sinistri vero*. p. 232. v. 8. *statua*. med. *animoque*, v. 12. a fin. *irrigari*, v. 3. *e quo*. p. 233. v. 1. *illam januam*. 13. *non omnia*. 15. *Tyaneum*. ult. *fraudum istiusmodi*. p. 235. v. 3. *usque*. p. 236. med. l. *miscuit*. 3. a fin. *in se*, v. ult. *Pompeji & Cæsaris, quasi per rabiem & furorem suis, nefas, semet ipse manibus laceravit*. p. 237. v. 2. *mixto*, & *fontibus*, v. 3. *insemel*. med. *Perperna*. p. 239. v. 8. *cum Lychnis*. med. *consilio Cæsaris, qui*, antepen. *probabunt*. p. 241. v. penult. l. *usurpatam*. 242. med. l. *quum vertit*. mox, *invidiosum*. p. 243. med. *extractos perpulit*, ult. *qua de*. p. 245. v. 8. a fin. *gradus ignis*. p. 246. v. 1. *fumo*. 6. *primum*. p. 247. v. 3. a fin. *abjiciuntur*. p. 248. v. 15. l. *suo*. ult. *quum*. p. 250. v. 5. a fin. *Acidum* atque *Alcali, utrumque*, v. 2. *mutuo*. p. 251. ult. *ficta*. p. 253. v. 10. a fin. *leniter*, v. 8. *quem licet*, v. 6. *quiddam*. p. 254. v. 1. *religatæ dependeb.* &, *ille*. 2. *chelys*. & *nec*. penult. *magis proprium*. p. 255. v. 3. *desc. & adscendentibus*. p. 256. v. 1. *se extendit*. 10. *fraxinea*, &, *Xantho*, v. 8. a fin. *eum*. p. 264. v. 4. *occurrerunt*, v. 6. *ignoscere illorum studio*, v. 11. a fin. *apographo*, v. 10. *accepi*, v. 6. *eum*. p. 266. v. 3. *Tatiano*, v. 12. *captæ*, v. 11. a fin. *Cynthiæ*, v. 8. *jucundis*. p. 268. v. 14. *mulier*. v. 4. a fin. *dari*. p. 277. v. 11. *Epicureos*, v. 8. a fin. *Erantque*. p. 283. med. *Argentarii*. p. 285. v. 1. *fructuum*, v. 4. *pœnitet*, v. 7. *interpretatio, qui*. p. 289. v. 6. dele *raturam*, to &c. usque ad, *ut eleg*. med. *amante, nequisse, dixisse*. p. 291. v. 12. l. *commutatio*. p. 295. med. *conciliat*. p. 297. totus ille locus ex Themistio male hic insertus, qui transferendus ad not. p. 285, ante *Vocabimus*. v. 14. a fin. *qua alia nota*. v. 2. *cum luctu quær*. p. 299. v. 7. locum ex Xenophonte male insertum transfer ad not. p. 296, ante *de mandrag*. p. 303. inserta parenthesi inepte a typothetis textui insuta, subjicienda infimæ paginæ, tamquam notæ. p. 309. v. 9. a fin. *festis Naucralitanem*. p. 312. v. 4. a fin. l. *Carisi. L.* p. 314. v. 2. l. *Villiæ*. p. 315. v. 12. l. *Atillian*. penult. l. *C. F.* p. 316. v. 9. l *posuit*, v. 14. *provinciæ*, v. 17. l. *LVI*, v. 9. a fin. l. *Severinia*. p. 317. v. 1 l. *Antius*, v. 8. l. *Spuril. Vol.* v. ult. 1. *Iviro*. p. 319. l. Cap. XXXII. v. 6. l. *Scytharum*. p. 320. v. antep. l. *utque*. v. ult. *historiolam* p. 375. 371. v. 21. *vittalem*. l. *vittatam*.

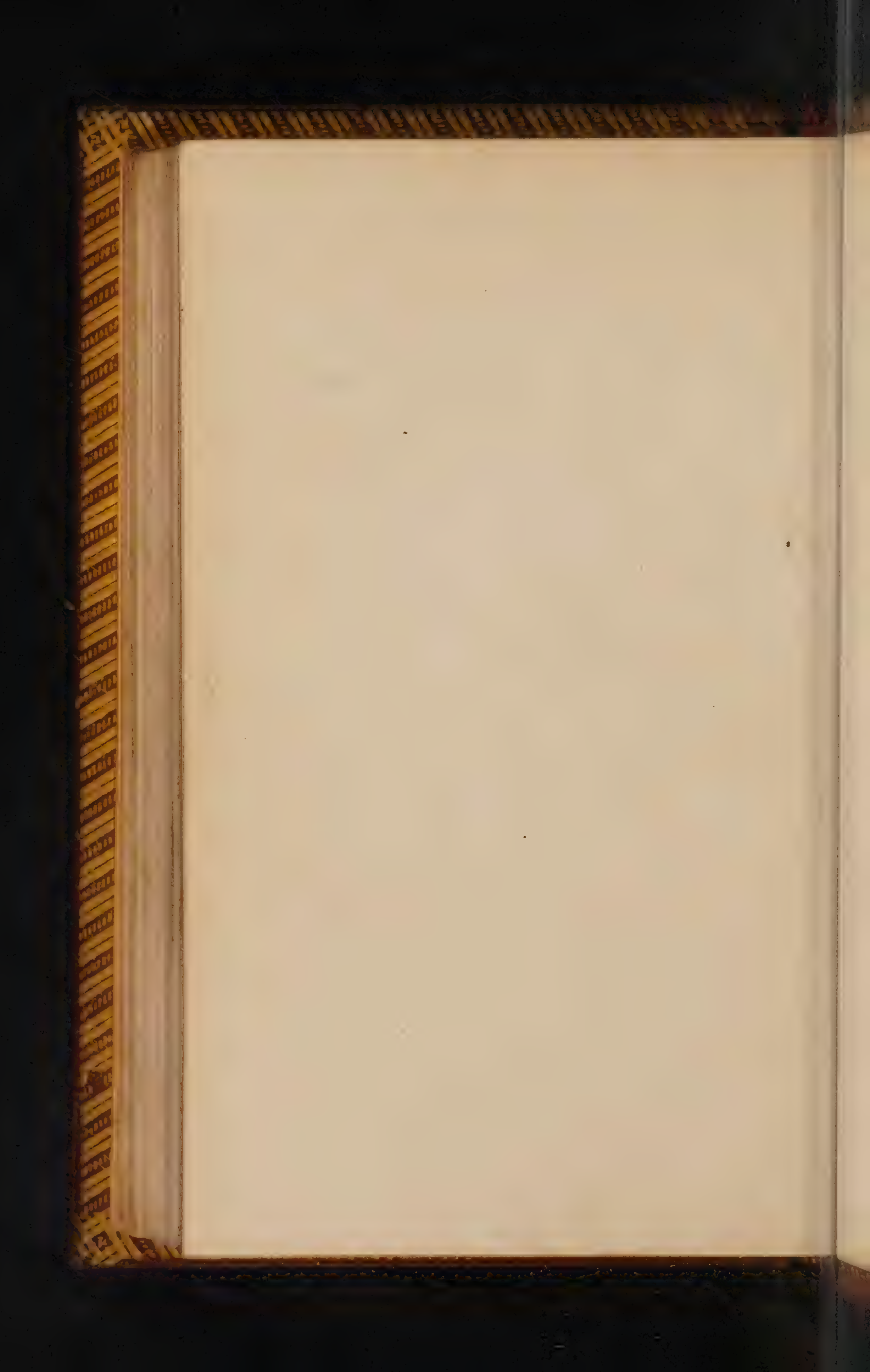
FINIS.

Petronius $\mathcal{E}^{h}$

